

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

Білоцерківська В.В., студ. 4 курсу ФЕіМ, спец. «Маркетинг»
Науковий керівник: д.е.н., професор Макарєнко Н.О.
Сумський НАУ

Сучасний маркетинг значною мірою пов'язаний із виробничою діяльністю підприємств в аграрній сфері, маючи на меті виробляти продукцію, яка користується попитом або пов'язувати всі ресурси сільськогосподарських підприємств із запитами аграрного ринку та можливостями отримання прибутку. Чи не найбільшою помилкою в управлінні маркетинговою діяльністю суб'єктів агробізнесу є виокремлення окремих складових комплексу маркетингу. Представляючи маркетинг як один із взаємозалежних компонентів бізнес-процесів агробізнесу, застосовуючи процесний підхід і використовуючи збалансовану систему показників для виконання завдань бізнес-процесів, маркетингова діяльність в агробізнесі може здійснюватися більш ефективно. Інтегроване та ефективне управління різними сферами діяльності, в тому числі і маркетинговою є одним з головних викликів, що стоять сьогодні перед керівництвом великих аграрних та переробних підприємств.

Процесний підхід до управління означає, що діяльність агробізнесу поділяється на процеси, а управління ними спрямоване на максимізацію ефективності агробізнесу. В рамках процесного підходу результативність та ефективність аграрного маркетингу слід розглядати без відокремлення від виконуваних маркетингових функцій. Всі функції, спрямовані на підвищення ефективності маркетингу, що безпосередньо визначає реалізацію маркетингових цілей, які, в свою чергу, є основою для стратегічних цілей кожного суб'єкта агробізнесу і, ефективності організації в цілому. Отже, існує прямий зв'язок між виконанням маркетингових функцій, ефективністю аграрного маркетингу та стратегічними цілями господарства в цілому. Цілі маркетингу повинні відповідати стратегічним цілям суб'єкта агробізнесу, які досягаються через реалізацію комплексу маркетингових функцій, спрямованих на підвищення ефективності та результативності діяльності суб'єкта агробізнесу в цілому [1, с. 74].

Методологію управління ефективністю маркетингової діяльності аграрних підприємств слід розглядати поетапно, на основі збалансованої системи показників, яка дозволяє здійснити необхідні дії для оцінки та підвищення ефективності агромаркетингу [2]: по-перше, виявлення вузьких місць в управлінні та розробка стратегічних цілей щодо маркетингової концепції в роботі суб'єкта аграрного бізнесу; по-друге, маркетинг характеризується системним підходом і це означає, що при аналізі діяльності аграрного підприємства внутрішнє і зовнішнє середовище розглядаються у тісному взаємозв'язку; по-третє, обирається орієнтація агропідприємства («виробництво», «маркетинг», «інвестиції»); по-четверте, характеризуються стратегічні цілі суб'єкта аграрного бізнесу; по-п'яте, на основі стратегічних цілей суб'єкта агробізнесу створюється база даних показників, на які в основному спрямована діяльність господарства: обсяг прибутку, обсяг та ефективність продажів, ефективність продажів, ефективність просування, лояльність клієнтів, показники вартості бренду тощо; по-шосте, в якості критерію оцінки показників ефективності маркетингу доцільно обирати шкалу Харрінгтона, яка дозволяє визначити рівень ефективності маркетингу; по-сьоме, розробляються рекомендації щодо підвищення ефективності маркетингової діяльності.

Основною метою управління аграрним маркетингом є підтримання відповідності між станом маркетингового середовища та відповідною системою маркетингової діяльності суб'єктів аграрного бізнесу. Керівництво аграрного підприємства та відділ маркетингу виступають як система управління в процесі управління маркетингом (суб'єкт управління). За що відповідає керівництво: визначення сфери діяльності, територіальних меж та форми власності, визначення загальних цілей підприємства (виробництво, збут, частка ринку тощо), формування корпоративної культури, єдиної системи цінностей, правил і норм поведінки, які повинні знати і дотримуватися всі працівники. Оскільки агропідприємство є відкритою та складною системою і зазнає сильного впливу факторів маркетингового середовища аграрного ринку, необхідно забезпечити системний та комплексний підхід і визначити ступінь впливу цих факторів при розробці маркетингових заходів на ринку.

Таким чином, управління аграрним маркетингом полягає у чіткому визначенні маркетингових цілей, плануванні всієї маркетингової діяльності, її ефективній організації для досягнення цих цілей та забезпеченні оптимального поєднання ринкових можливостей з можливостями підприємства у сфері досліджень, виробництва, збуту та обслуговування з метою досягнення повного задоволення потреб споживачів. Розробка оптимальної системи маркетингу дозволить забезпечити задоволення і досягнення цілей агробізнесу, а також ефективний контроль, аналіз, оцінку і координацію всієї маркетингової діяльності суб'єкта агробізнесу.

Список літератури:

1. Тарасюк А. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю аграрного підприємства України. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 70-78.
2. Коваленко Г. О., Чукінал. В. Вдосконалення управління маркетинговою діяльністю аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8517>

АГРАРНИЙ МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ СПОЖИВАЧІВ ТА ІНТЕРЕСІВ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Гарах П.В., студ. 4 курсу ФЕіМ, спец. «Маркетинг»
Науковий керівник: д.е.н., професор Макаренко Н.О.
Сумський НАУ

Маркетингова діяльність аграрних підприємств повинна забезпечувати надійну, точну та своєчасну інформацію про кон'юнктуру ринку, структуру та динаміку попиту, уподобання та смаки споживачів, цінову кон'юнктуру, тобто про зовнішні умови діяльності в аграрній сфері. Ця інформація повинна давати відповіді агропідприємствам про те, яку продукцію найвигідніше виробляти, в яких кількостях, де і кому її продавати. Вивчаючи механізми взаємодії між виробництвом і споживанням, маркетинг може відігравати роль регулятора всього процесу відтворення, фактично економічного розвитку, від макрорівня (держави або регіону) до окремих господарств, і може визначати стан держави, всієї суспільної системи, аграрної економіки та витрат суспільної праці всередині аграрного підприємства, тобто він визначає структуру і місце розподілу. Агропродукція, готова до споживання або використання, часто продається споживачам через торгових посередників, а не самими виробниками. Крім того, логістичні та транспортні компанії, банки, страхові компанії, рекламні та маркетингові компанії надають послуги агровиробникам. Окрім цього, на виробництво аграрної продукції мають вагомий вплив такі інститути, як політика, право, культура, екологія і технологія, які не можна ігнорувати.

Мета маркетингової системи відображає філософію управління агробізнесом, спрямовану на збільшення прибутків за рахунок збільшення виробництва та продажу агропродукції, а тому маркетингова діяльність в основному спрямована на стимулювання попиту та заохочення до придбання якомога більшого обсягу аграрної продукції. Основне завдання системи агромаркетингу - стимулювати попит на продукцію і заохочувати придбання якомога більшого її обсягу. Навіть поверхневий аналіз цілей маркетингової системи виявляє її альтернативний характер. Суперечність цілей системи маркетингу слід розглядати як одну з основних рушійних сил в еволюції концепції. Теорія маркетингу відрізняється від інших бізнес-теорій тим, що розглядає споживання продукції як демократичний процес. Споживачі мають право обирати види продукції агровиробників, яким вони надають перевагу, потім вони підтверджують своє сприйняття продукції фактом купівлі. Маркетинг виступає прискорювачем процесів, що відбуваються в системі «виробництво-обмін-споживання», так, щоб кінцевий результат відповідав кінцевій меті суспільного розвитку. Суть макрофункціональності маркетингу полягає в узгодженні та інтеграції різних інтересів учасників відтворювального процесу[1, с. 32].

Маркетинг в аграрному секторі характеризується тим, що багато виробників виробляють однотипну продукцію і кожен з них має невелику частку ринку. При цьому для реалізації маркетингових заходів необхідно враховувати як умови, пов'язані з масштабами виробництва, такі як вплив на ринок (збільшення пропозиції) та покриття витрат, так і умови, пов'язані з функціонуванням, такі як адаптивність до ринку та необхідність ризику при виробництві аграрної продукції. Це свідчить про те, що маркетинг в аграрному секторі в основному спрямований на виробників кінцевої продукції.

В аграрному секторі процес впровадження маркетингової діяльності повинен здійснюватися поетапно і, як правило, в п'ять етапів[2, с. 113]: першому етапі маркетинг розглядається з точки зору таких понять, як реклама та стимулювання збуту; на другому етапі формулюється ширша концепція управління маркетингом, в якій основною метою є задоволення покупця, наприклад, купівля продукції або післяпродажне обслуговування. Оскільки вимоги та потреби клієнтів можуть змінюватися, їх необхідно враховувати при виробництві та продажу продукції; третій етап передбачає постійне оновлення виробництва та покращення якості продукції; четвертий етап реалізації маркетингу вимагає від аграрного підприємства вивчення наявних можливостей і зайняття певної ринкової ніші, тобто виокремлення серед інших підприємств, що виробляють аналогічну продукцію для даного сектору ринку, орієнтуючись на агропромисловий сегмент ринку; на п'ятому етапі реалізації маркетингу виконуються всі функції, пов'язані з аналізом ринку і попиту, плануванням, обліком і регулюванням операцій, пов'язаних з освоєнням ринків збуту.

Таким чином, маркетинг в аграрному виробництві виступає ефективною системою діяльності з виробництва, зберігання, переробки та збуту продукції, яка базується на комплексному вивченні споживчого ринку з метою отримання максимального прибутку та задоволення потреб і запитів покупців та організації і виконання всіх процесів, пов'язаних з рухом продукції від моменту первинного агровиробництва до моменту продажу і прийняття їх конкретними споживачами.

Список літератури:

- 1 Каючкіна Катерина. Особливості управління маркетинговою діяльністю аграрних підприємств Березанського району Миколаївської області в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2017. № 2 (9). С. 30-34.
- 2 Макаренко Н.О., Лобода Д.С. Інструменти побудови та розвитку системи управління маркетинговою діяльністю аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. №23. С. 110-116.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОКА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Макаренко А.Р., студ. 3 курсу обліково-фінансового відділення, спец. «ПТБ»
Науковий керівник: к.е.н. Неженець О.П.
ВСП «Сумський фаховий коледж Сумського НАУ»

Молочне скотарство в Україні є однією з пріоритетних галузей, що має стратегічне значення для продовольчої безпеки країни та якості харчування населення і має високий експортний потенціал. Ефективність виробництва та реалізації молока характеризує рівень результативності та корисності виробленої продукції. Зниження обсягів виробництва молока в аграрних підприємствах значною мірою пов'язане зі зниженням економічної ефективності їх виробництва. Проте поглиблення кризових явищ в аграрному секторі негативно впливає на його розвиток, оскільки цінова політика на промислову продукцію не може покрити собівартість виробництва, що зумовлює пошук пріоритетних напрямів підвищення ефективності виробництва молока з метою раціонального використання виробничих ресурсів та збільшення споживчої цінності кінцевого продукту.

Ефективність прийнято вважати якісною характеристикою будь-якого економічного процесу, але не менш важливим є її кількісний аспект. Ефективність є якісною характеристикою будь-якого економічного процесу, але кількісний аспект не менш важливий. Слід зазначити, що існує багато різних методів оцінки економічної ефективності, які ґрунтуються на визначенні єдиного інтегрального показника ефективності або системи показників. Для вибору найбільш прийнятної методики оцінки економічної ефективності важливе значення мають критерії економічної ефективності, а вибір цих критеріїв є важливим аспектом при формуванні методики оцінки економічної ефективності. О.М. Васильченко справедливо зазначає, що основні вимоги до критеріїв ефективності повинні бути «горизонтальними». На думку вченого, ці критерії повинні відповідати двом методологічним вимогам: вони повинні відображати співвідношення між фактичним результатом суспільного виробництва і наявним виробничим потенціалом національної економіки та мати якісну однорідність і кількісну порівнянність на всіх стадіях відтворювального процесу і в різних галузях економіки [1, с. 112].

В економічній літературі немає єдиного погляду на критерії економічної ефективності. Вибір критеріїв є важливим для формування подальшої методики оцінки економічної ефективності, оскільки від обраних критеріїв залежить вибір показників для оцінки рівня економічної ефективності. Серед експертів триває дискусія щодо показників для вимірювання ефективності, зокрема питання про те, чи можливо мати комплексний показник ефективності, чи необхідна система показників для досягнення найбільш достовірних результатів [2, с. 65].

На нашу думку, існують певні вимоги до показників оцінки економічної ефективності виробництва: по-перше, вони повинні бути узагальнюючими та порівнянними, по-друге, вони повинні бути зрозумілими та не надто складними для розрахунку. Це пов'язано з тим, що при оцінці економічної ефективності виробництва та реалізації молока неможливо оцінити ефективність виробництва молока за допомогою середньорічного надою на корову, що зробить показники абсолютно непорівнянними. Що стосується другої вимоги, то універсальним і порівнянним показником економічної ефективності є рівень рентабельності. Суть рентабельності полягає у співвідношенні між досягнутими результатами та ресурсами, використаними для досягнення цих результатів. Оскільки рівень рентабельності визначається відношенням прибутку (досягнутого результату) до собівартості продукції, то з цього випливає, що саме показник рентабельності в галузі молочного скотарства характеризує економічну ефективність виробництва і реалізації молока в аграрних підприємствах. Крім рівня рентабельності, за яким загалом можна оцінити ефективність виробництва молока, необхідно використовувати додаткові показники. Зокрема, для оцінки ефективності роботи в галузі молочного скотарства підприємств необхідно розраховувати середньорічний надій молока на корову, прибуток на 1 ц молока та на одну корову, витрати кормів та праці на одну корову та витрати праці на 1 ц молока.

Таким чином, розробка конкретної методики оцінки економічної ефективності виробництва та збуту молока значною мірою залежить від обраних критеріїв економічної ефективності. У даному дослідженні критерієм економічної ефективності було визначено показник прибутку і при цьому показники для оцінки економічної ефективності повинні бути зрозумілими, легко обчислюваними та порівнянними. Враховуючи ці вимоги, ефективність виробництва та збуту молока доцільно оцінювати за допомогою універсального показника ефективності - рентабельності та системи додаткових показників.

Список літератури:

1. Васильченко О.М. Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. *Економічний аналіз*. 2018. № 2. Т. 28. С. 110-118.
2. Петриченко О. Ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 2. С. 62-72.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Павленко А.М., студ. 1 курсу обліково-фінансового відділення, спец. «ПТБ»
Науковий керівник: викладач вищої категорії Вернидуб Г.О.
ВСП «Сумський фаховий коледж Сумського НАУ»

Кожна бізнес-модель базується на впровадженні інновацій у ведення господарської діяльності, які визначають потенціал зростання її організації. Потреба в сучасних інформаційних технологіях пов'язана з рівнем розвитку підприємства, коли стає складно ефективно контролювати і управляти господарською діяльністю за допомогою одних лише людських ресурсів (збільшення інформації в якісних і кількісних параметрах створює потребу в технологічних засобах створення інформаційних потоків), необхідним рішенням стає підвищення якості пошуку і застосування нових технологічних рішень в управлінні. У цьому контексті інвестиції в розвиток ІТ-структур є свідченням націленості підприємства на зростання і розвиток. У той же час, проблемою багатьох вітчизняних підприємств є не тільки відсутність ІТ-стратегії, але й необізнаність основних суб'єктів у питаннях розвитку інформаційного забезпечення управління.

Одним з найпотужніших конкурентних засобів є впровадження на підприємствах сучасних інформаційних систем, за допомогою яких можна покращити обслуговування споживачів за допомогою інноваційних інструментів, підвищити ефективність праці, розвивати новий бізнес, аналізувати бізнес-процеси підприємства, оптимізувати, стандартизувати та описувати бізнес-процеси, створювати і впроваджувати автоматизацію бізнес-процесів підприємства. Технологічний потенціал для реалізації різних рішень в області побудови інформаційних систем зараз величезний і доступний. Все більше виробників також підтримують роботу системи на різних платформах і гарантують підключення до системи різного обладнання. Важливим елементом інформаційної системи сучасного підприємства є ІТ-інфраструктура - комплекс, що складається з програмних, апаратних, комунікаційних, інформаційних, організаційних і технічних засобів, які забезпечують функціонування підприємства та засобів управління ним [1, с. 138].

Для забезпечення ефективної роботи сучасним підприємствам необхідна ІТ-інфраструктура, що складається з інтегрованого набору систем, додатків і сервісів і повинна бути цілісною, максимально надійною, добре спроектованою, з великим запасом міцності і реагувати не тільки на поточний стан бізнесу, але і враховувати майбутнє зростання. Однією з основних сфер управління застосування сучасних інформаційних систем є програмне забезпечення для управління проектами. Наприклад, одним з найпопулярніших безкоштовних ресурсів є Redmine, який має можливості: управління декількома проектами, гнучка та рольова система доступу, система відстеження помилок, діаграми та календарі Ганта, новини проекту, документація сповіщення про зміни через RSS-стрічки та електронну пошту. Новим напрямком розвитку сучасного ERP-програмного забезпечення є розробка зручних мобільних додатків, які підтримують мобільний облік і фінансову документацію. До таких інформаційних систем належать такі програми, як Mint.com (яка пропонує не лише фінансовий облік, але й потужну систему безпеки), Financisto та Toshl, що характеризується своїм дизайном [2, с. 156].

Усі ці інструменти є безкоштовними, а інші додатки доступні за невелику плату. Наприклад, перевагою Money, одного з найпопулярніших додатків у світі серед додатків такого типу, є не лише візуалізація грошових потоків за допомогою інфографіки, але й можливість супроводжувати транзакції квитанціями та голосовими коментарями; додатки на кшталт BilliBox вимагають лише фотографію квитанції, з якої не потрібно механічно вводити дані, оскільки необхідна інформація «витагується» з неї.

Використання 1С, Redmine, Trello та низки інших веб-ресурсів і додатків значно полегшує роботу управлінської команди підприємства, відкриває нові можливості для просування бренду і дозволяє їм ефективніше взаємодіяти зі своїми віддаленими співробітниками, котрі працюють віддалено. Набір інструментів, вбудованих в систему ERP, надає корисні звіти, які використовуються для розробки стратегій, в тому числі ІТ-стратегій. Загалом, використання надійної інфраструктури та методології побудови систем сприяє високій ефективності сучасного бізнесу, а розвиток інформаційних систем відображає вимоги вдосконалення бізнесу. Необхідність підвищення якості управління, прискорення документообігу та підготовки управлінських рішень відповідно до інформаційного процесу реального бізнес-процесу є ключем до розвитку сучасних інформаційних систем.

Список літератури:

1. Кравець В.І., Слісаренко Т.В. Використання інформаційних технологій для підвищення ефективності управління підприємством. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 136-140.

2. Пліско І., Волот О. Інформаційні технології та їх вплив на підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу. Проблеми і перспективи економіки та управління. Сер. Галузевий аспект розвитку національного господарства. 2016. №2(6). С. 154-159.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПЛАНУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Некрасов О.С. студент 1м курсу ЕіМ
Науковий керівник: доцент І.М. Онопрієнко
Сумський НАУ

Маркетингове планування є одним з найважливіших елементів управління маркетинговими комунікаціями. Плануючи і контролюючи його виконання, компанія діє цілеспрямовано, має довгостроковий план дій, координує маркетингові комунікації із загальною маркетинговою стратегією компанії та інформує співробітників про цілі та завдання маркетингових комунікацій і кошти, виділені на ці цілі, мотивує конкретних виконавців до виконання своєї роботи. План також є необхідною умовою для належної оцінки та управління ефективністю роботи відділу.

Ефективний план маркетингових комунікацій вимагає значного обсягу інформації, включаючи характеристики ринку продавця даного товару або послуги, характеристики ринку покупця, характеристики продажів товарів і послуг компанії та її конкурентів за кілька років, динаміку прибутковості товарів і послуг компанії та її конкурентів, а також конкурентів.

Основними складовими рекламної програми є креативні рішення, які втілюють її головну мету. У рекламній термінології - це результат творчого процесу, що створює образ, який бачить цільова аудиторія. Успіх персоналізованих продажів залежить від професіоналізму торгового персоналу. Програми стимулювання збуту включають різноманітні акції, розіграші, конкурси та лотереї, які вимагають нестандартних рішень при їх підготовці та проведенні. Існують також різні засоби зв'язків з громадськістю, такі як професійно підготовлені прес-релізи, і успіх прямого маркетингу залежить від того, як написано і передане повідомлення.

Професійно підготовлена промо-програма обов'язково повинна ґрунтуватися на нестандартних і креативних рішеннях. При підготовці промо-програми важливим елементом є створення цільового повідомлення. На думку експертів, це найбільш творчий етап розробки програми. Написання успішного повідомлення вимагає глибокого розуміння інтересів і поведінки споживачів.

Створення сучасної рекламної програми вимагає використання різних підходів. Наприклад, рекламні повідомлення можуть використовувати гумористичний підхід або підкреслювати раціональні мотиви. Програми прямого маркетингу також можуть використовувати спеціально підготовлені або стандартизовані повідомлення. Найбільшим викликом у створенні інтегрованої програми маркетингових комунікацій є необхідність об'єднати всі компоненти в одну головну ідею, об'єднавши розрізнені повідомлення в гармонійне ціле.

При створенні комунікаційної програми важливо запровадити механізми на етапі планування та реалізації, які сприятимуть її ефективності. Це, зокрема, стосується комунікаційного аудиту (ІМС-аудиту). Він використовується для проведення внутрішнього аналізу комплексу просування компанії, включаючи визначення цільових аудиторій, оцінку клієнтських баз даних та вивчення поточної діяльності у сфері реклами та зв'язків з громадськістю (PR), упаковки, публіситі, брендингу, заходів стимулювання збуту, директ-мейлу.

Сучасні засоби комунікації пов'язані з непрямим (прихованим) впливом реклами, так звана BTL-технологія (believetheline) є так званим нетрадиційним методом продажу. У той же час, технологія ATL (overtheline) - це традиційний метод продажу (пряма реклама).

Класифікації BTL-послуг включають прямий маркетинг, стимулювання збуту та подієвий маркетинг.

Технологія BTL є відносно новим, додатковим і унікальним інструментом реалізації рекламних стратегій. Якщо метою кампанії є підвищення обізнаності споживачів про бренд, альтернативи прямій рекламі не існує. Однак для залучення споживачів до комунікації з брендом і створення його емоційного образу використання BTL-інструментів є необхідним. Традиційні медіа (пряма реклама) або ATL і BTL-кампанії (заходи непрямого впливу) слід не протиставляти, а доповнювати. У будь-якому випадку, завжди корисно пам'ятати, що при розробці рекламної кампанії необхідно враховувати ціль і її завдання.

Також до інших видів BTL, які важко класифікувати за типами, відносяться:

- Productplacement - вбудовування реклами в сюжет художнього фільму, серіалу, книги, гри, музичного твору тощо;

- використання нестандартних носіїв для реклами (ambientmarketing).

Таким чином, компанія сама вирішує, які рекламні інструменти є більш ефективними, наприклад, ATL, BTL або їх поєднання. Комунікація зараз стала основним предметом маркетингових досліджень. Це пов'язано з тим, що результати діяльності компанії все більше залежать від рівня знань про процес комунікації.

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ

Охременко Л.В., студ. 4 курсу ФЕіМ, спец. «Маркетинг»
Науковий керівник: к.е.н., доцент В.А.Муштай
Сумський НАУ

Сучасним суб'єктам господарювання, незалежно від їх розмірів, форми власності, сфери діяльності, задля забезпечення стабільної та ефективної роботи потрібна інформація про середовище їх функціонування. Таку інформацію підприємства отримують за результатами проведених маркетингових досліджень.

Завдання маркетингових досліджень полягає в забезпеченні господарюючих суб'єктів інформацією про ринок та його учасників, а саме позиції конкурентів, силу позицій постачальників, розгалуженість збутової мережі; наявну пропозицію; структуру тенденції попиту; смаки та вподобання споживачів та інше. Така інформація має бути надійною, актуальною, достовірною, повною, такою, що стосується справи. Систематичність маркетингових досліджень, зокрема даних про ринок, дозволяють підприємствам створювати внутрішню маркетингову інформаційну систему задля можливості здійснення ефективного керівництва самим суб'єктом господарювання.

Відповідно до змісту маркетингової діяльності компанії в процесі її взаємодії з навколишнім економічним середовищем, напрями маркетингових досліджень можуть бути класифіковані на три групи: дослідження ринку в цілому і його окремих суб'єктів (споживачі, конкуренти, постачальники, посередники); дослідження застосування компанією маркетингових інструментів (товар, ціна, розподіл, просування); дослідження маркетингового середовища (зовнішнього і внутрішнього) [2, с.45].

Ринкове та маркетингове дослідження являють собою сукупність оцінок, які дозволяють зрозуміти ринкові явища та процеси задля прийняття обґрунтованих та ефективних рішень. Ринкові дослідження є сферою аналізу ринку, в той час як маркетингові дослідження є сферою маркетингу. Ринкові дослідження мають за мету – пізнання ринкової ситуації та встановлення сили позицій підприємства на ринку, натомість метою маркетингових досліджень є виявлення можливостей впливу конкретного підприємства на формування ринкових відносин.

Під дослідженнями ринку слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на збір даних щодо економічної активності ринкових суб'єктів, їх систематизацію, обробку за використання різноманітних аналітико – статистичних методів, які власне й цікавить підприємство - замовника.

В межах ринкових досліджень можна виокремлюють два основні напрями, зокрема аналіз ринку, власне здійснюється задля розуміння поточних ситуацій та ринкових процесів, та прогнозування ринкових ситуацій.

Вивчення ринку починається з того, що кожний підприємець застосовує низку аналітичних досліджень маркетингової діяльності для ефективного функціонування. Основною складовою заходів маркетингового напрямку є маркетингові дослідження, що полягають у розробці теоретичних та аналітичних основ вивчення існуючих потреб ринку в умовах конкуренції, аналіз поведінки конкурентів та споживачів, зменшення втрат при здійсненні підприємницької діяльності, прийняття обґрунтованих управлінських рішень для прогнозування кон'юнктури для того, щоб адекватно реагувати на зміни що безпосередньо впливають на підприємство[1].

Маркетингові дослідження ринку дозволяють вивчити ринок на якому працює підприємство з різних боків. Ретельний аналіз отриманої в такий спосіб інформації має надати відповідь на такі питання: хто є потенційними споживачами?; які купівельні звички вони мають?; який обсяг потенційного цільового ринку? скільки покупці готові заплатити за продукцію?; хто є основними конкурентами?; в чому їх сильні та слабкі сторони? За такого підходу організації та проведення досліджень ринку стає можливим безпомилково обрати оптимальний ринок збуту, здійснити планування, згідно отриманих результатів маркетингових досліджень, передбачити та спрогнозувати розвиток ринкової ситуації та розробити низку відповідних заходів маркетингового впливу на ринок задля забезпечення ефективної підприємницької та маркетингової діяльності конкретного підприємства.

Отже, сучасним підприємствам дослідження ринку слід сприймати як один із найважливіших напрямів маркетингових досліджень, через те, що його результат покладається в основу як їх маркетингової, так і виробничої діяльності, дозволяє визначити ринкову позицію та сформулювати конкурентні переваги.

Література:

1. Амонс С.Е., Красняк О. П. Маркетингові дослідження ринку і його структурних елементів: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/108.pdf (Дата звернення: 06.04.2023).
2. Храпкіна В.В. Роль маркетингових досліджень у забезпеченні ефективної роботи підприємств. *ДонДУУ МЕНЕДЖЕР*. 2019. № 2 (83). С. 42 – 53. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c723d4aa-1e17-46a7-8843-dce6a8280778/content> (Дата звернення: 06.04.2023).

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

Ярмоленко М. В., студ. 4 курсу ФЕіМ, спец. «Маркетинг»
Науковий керівник: к.е.н., доцент В.А. Муштай
Сумський НАУ

Орієнтація на споживачів та інших учасників ринкового процесу є однією з необхідних умов для ведення успішного бізнесу підприємствами, що функціонують за сучасних ринкових умов господарювання. Такий підхід обумовлює розуміння господарськими суб'єктами важливості маркетингових досліджень, за результатами яких приймаються управлінські рішення щодо їх гнучкого пристосування до ринкової кон'юнктури та досягнення успіху на ринку.

Серед функцій маркетингу саме маркетингові дослідження є найважливішою. Відомо, що маркетинг забезпечує формування комплексу маркетингових заходів, що спрямовуються сучасними підприємствами на досягнення великих обсягів продажів та дозволяють привертати увагу споживачів, а в подальшому обумовлюють можливість їх утримання. Проте розробка таких стратегічно важливих для підприємства заходів стає реальною лише за систематичного дослідження споживачьких переваг. Саме маркетингові дослідження поведінки споживачів слід розглядати як комунікаційний канал товаровиробника з оточуючим середовищем, призначеним для надання допомоги фахівцям – маркетологам в їх діяльності.

З кожним роком зростає конкуренція на ринку споживчих товарів та послуг, посилюється боротьба за прихильність споживачів. Успішно функціонувати та динамічно розвиватися можуть лише ті фірми, керівництво та спеціалісти яких мають повну і достовірну інформацію по всіх напрямках підприємницької діяльності. Компанія повинна досконало знати своїх споживачів, адже місія, стратегія, повідомлення бренду адаптується під задоволення їхніх потреб. Тому однією з важливих досліджуваних проблем є поведінка споживачів. Вирішити дану проблему можна за рахунок проведення маркетингових досліджень [1, с. 61].

Сьогодні вкрай необхідно є інформація щодо поведінки споживачів цільових ринків, їх ставлення до товаровиробників та мотивів при виборі товарів чи послуг. Саме інформація отримана за результатами маркетингових досліджень є базисом в створенні цінностей для споживача. Дослідження прихованих мотивів, уподобань, цінностей, емоцій, тенденцій у поведінці споживачів дозволяє товаровиробникам краще розуміти своїх споживачів (реальних та потенційних), будувати тривалі та взаємовигідні відносини, планувати дії від створення товару чи послуги до їх продажу. У зв'язку з цим дослідження споживчих переваг і лояльності споживачів виступає не тільки бажаним, але і необхідним інструментом в успішній конкурентній боротьбі. Адже глибоке знання потреб потенційного споживача допоможе не тільки встановити конкурентоспроможні ціни на товари, а й скоригувати всі компоненти комплексу маркетингу для досягнення стратегічних цілей компанії [2, с.70].

Маркетингові дослідження поведінки споживачів здійснюються двома взаємодоповнюючими класичними методами, а саме якісними та кількісними.

Методи якісних досліджень (фокус-групи, глибинні інтерв'ю, проекційні методики) дозволяють дістати уяву про причини та мотиви споживчої поведінки, а також дізнатись їх думки, бажання, погляди, цінності, виявити коло їх інтересів, що в сукупності й дозволяє глибше зрозуміти споживачів тих цільових сегментів з яким працює підприємство. Втім такої інформації не достатньо задля прийняття низки ефективних рішень в організації роботи зі споживачами. Результати якісних досліджень мають обов'язково доповнюватися даними кількісних досліджень, на підставі яких й формуються остаточні рішення щодо подальшої діяльності суб'єкта господарювання. Саме кількісні методи дозволяють перевірити достовірність виявлених думок споживачів, отриманих в процесі якісних досліджень. Кількісні дослідження (опитування, спостереження, експерименти), на відміну від якісних методів, дозволяють дістати точні дані про споживачів, оскільки передбачається формалізований та статистичний підхід при отриманні та обробці інформації. За результатами кількісних досліджень стає можливим ідентифікувати ринкові сегменти, сформувати профіль реального споживача, визначити готовність споживача до придбання товарного пропонування та критерії вибору, оцінити відповідність товару/послуги, що виробляються вимогам споживачів, виявити рівень обізнаності споживачів тощо.

Результати проведеного маркетингового дослідження дозволяють суб'єктам господарювання приймати максимально обґрунтовані стратегічні рішення у сфері формування відносин та маркетингового управління лояльністю споживачів для подальшого просування власної продукції.

Література:

1. Семенда О., Корман І. Методика проведення маркетингових досліджень поведінки споживачів у віртуальному середовищі. *Věda a perspektivy*. 2022. №1(8). С.60 – 71. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/970/969> (Дата звернення: 06.04.2023)..

2. Шевченко В.М., Мішустіна Т.С., Бондаренко А.А. Дослідження споживчих переваг і лояльності споживачів для досягнення маркетингових цілей компанії. Академічний огляд. 2019. № 2 (51). С. 69 – 78. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2019/2/8.pdf> (Дата звернення: 06.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

Чоні Є.В., студент 1 м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: д.е.н., доцент Макарова В.В.
Сумський НАУ

Просування бізнесу - це процес реклами, маркетингу та продажу продукту або послуги, який має на меті збільшити пізнаваність підприємства, залучити нових клієнтів та збільшити продажі. Цей процес включає в себе широкий спектр стратегій та методів, які можуть використовуватися для залучення уваги клієнтів та збільшення продажів. Наприклад, підприємство може використовувати такі методи просування бізнесу, як рекламні кампанії в медіа, участь у виставках та конференціях, рекламу в соціальних мережах, електронну комерцію, знижки та промо-акції, директ-маркетинг та інші.

Успішне просування бізнесу може допомогти підприємству досягти більшої частки ринку, підвищити свій бренд, збільшити продажі та прибуток, покращити відносини зі своїми клієнтами та розширити свою базу клієнтів. При цьому важливо збалансувати витрати на просування та досягнення максимального ефекту від витраченого бюджету.

Просування підприємств малого бізнесу має свої особливості, оскільки малі підприємства зазвичай мають обмежені ресурси та менший бюджет на маркетинг та рекламу, ніж великі компанії. Основні особливості просування підприємств малого бізнесу наступні:

1) Індивідуальний підхід: малі підприємства зазвичай мають меншу масштабність, тому можуть більше уваги приділяти індивідуальному підходу до клієнтів. Це може бути включенням особистих елементів у продаж та підтримку клієнтів, що забезпечить більшу лояльність та повторні покупки.

2) Використання соціальних мереж: соціальні мережі стали важливим інструментом маркетингу для малих підприємств, оскільки вони можуть допомогти залучити нових клієнтів, збільшити пізнаваність бренду та взаємодію зі своїми клієнтами.

3) Локальна реклама: малі підприємства можуть ефективно використовувати локальну рекламу, таку як реклама в місцевих газетах та журналах, на місцевому радіо та телебаченні, на вуличних білбордах та на транспорті, для залучення місцевих клієнтів.

4) Безкоштовні способи реклами: малі підприємства можуть використовувати безкоштовні інструменти реклами, такі як створення власного блогу або відеоблогу, участь у форумах, електронна пошта розсилка та інші.

Просування бізнесу в умовах воєнного часу в Україні є дуже складною задачею. Воєнний конфлікт суттєво впливає на економіку країни, рівень життя населення та попит на більшість товарів і послуг. Однак, навіть у таких умовах, підприємці можуть знайти шляхи для успіху.

Основними стратегіями для просування бізнесу в умовах воєнного конфлікту є:

- Диверсифікація продуктів і послуг - підприємці повинні розглядати можливості виробництва продуктів або надання послуг, які будуть потрібні в умовах війни, такі як медичні послуги, продукти харчування, безпека та охорона.

- Розширення ринків збуту - підприємці можуть розширювати ринки збуту за межами регіону або країни, де йде війна. Це може забезпечити додаткові джерела доходу і зменшити ризик втрати ринку збуту в разі зниження попиту в умовах війни.

- Зниження витрат - підприємці можуть шукати способи зниження витрат на виробництво і збут, наприклад, шляхом зменшення витрат на рекламу та маркетинг або оптимізації логістики.

- Використання цифрових технологій - в умовах воєнного конфлікту може бути важко діяти в традиційних каналах збуту, тому підприємці можуть використовувати Інтернет-магазини, соціальні медіа та інші цифрові технології для збуту своїх товарів і послуг.

Надзвичайно актуальним сьогодні є штучний інтелект, який може відігравати важливу роль у просуванні бізнесу, оскільки він дозволяє підприємствам збирати, аналізувати та використовувати великі обсяги даних для прийняття рішень та автоматизації різних процесів. Для просування бізнесу за допомогою штучного інтелекту можуть бути використані наступні методи та інструменти: аналіз поведінки користувачів, рекомендаційні системи, голосові помічники, роботи-консультанти, автоматичне персоналізоване маркетингове повідомлення тощо.

Діджиталізація маркетингу, тобто використання цифрових технологій і інструментів для просування бізнесу, грає важливу роль у сучасному світі. Це пов'язано з тим, що все більше людей користуються Інтернетом та мобільними пристроями, тому цифровий простір стає все більш привабливим для бізнесу. Діджитал-маркетинг дозволяє залучати нових клієнтів, збільшувати продажі, підвищувати впізнаваність бренду та вдосконалювати комунікацію зі споживачами.

Бюджет витрат на просування малого бізнесу залежить від багатьох факторів, таких як розмір бізнесу, його цілі та мета просування, конкурентна ситуація на ринку, територія, де проводиться просування, та інші фактори. У більшості випадків, бюджет витрат на просування малого бізнесу повинен бути обґрунтованим та ефективним.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Рудакова Д.О., студентка 1 м курсу ФЕiМ
Науковий керівник: д.е.н., доцент Макарова В.В.
Сумський НАУ

Екологічний маркетинг - це стратегія маркетингу, спрямована на збільшення продажів товарів та послуг, які вважаються екологічно чистими або створені з урахуванням екологічних принципів. Це означає, що компанії, які використовують екологічний маркетинг, ставлять на перше місце екологічну складову своїх товарів та послуг. Це може включати в себе використання екологічно чистих матеріалів у виробництві, раціональне використання енергії, скорочення викидів в атмосферу та зменшення кількості відходів, які відходять на смітник. Компанії можуть також займатися благодійною діяльністю, спрямованою на захист довкілля та підтримку екологічних ініціатив.

Екологічний маркетинг може бути ефективним інструментом для підвищення уваги споживачів до продуктів та послуг, а також підвищення лояльності клієнтів. Однак, компанії повинні бути уважними при використанні екологічного маркетингу, оскільки споживачі дедалі більше звертають увагу на те, наскільки їхні вимоги до екологічності виконуються насправді. Будь-який брехливий маркетинг може виявитися не тільки неефективним, але й спричинити негативну реакцію споживачів та нашкодити репутації компанії.

Державні підприємства також можуть використовувати різні інструменти екологічного маркетингу для підвищення уваги громадськості до своєї діяльності та сприяння збереженню довкілля. Ось кілька інструментів, які можуть бути використані державними підприємствами:

1. Використання екологічно чистих технологій та матеріалів виробництва. Це може бути зображено на упаковках продукції, у рекламних матеріалах та на сайті підприємства, щоб залучити увагу споживачів.

2. Розміщення екологічних логотипів та сертифікатів на упаковці або на веб-сайті компанії. Це може дати споживачам додаткову впевненість у тому, що продукція виготовлена з дотриманням екологічних стандартів та норм.

3. Запровадження програми збору та переробки відходів. Державне підприємство може включити інформацію про цю програму в свої рекламні матеріали та на сайті, що допоможе залучити споживачів, які піклуються про екологічні проблеми.

4. Розміщення інформації про заходи з енергоефективності та економії енергії на веб-сайті компанії. Це допоможе показати, що державне підприємство піклується про енергоефективність та зменшення викидів газів, що мають негативний вплив на довкілля.

5. Організація кампаній з просвітницької роботи з екологічних питань. Державне підприємство може проводити різні заходи, такі як конференції, наукові семінари з метою поінформування громадськості щодо екологічних технологій, що ним застосовуються.

Екологічна сертифікація продукції може стати конкурентною перевагою для компаній, які дотримуються високих стандартів екології та сталих принципів збереження довкілля. Екологічна сертифікація продукції забезпечує споживачам додаткові гарантії того, що продукція була виготовлена з урахуванням екологічних проблем, що стосуються здоров'я та довкілля. Це може допомогти залучити нових клієнтів та зберегти існуючих.

Екологічна сертифікація продукції може стати перевагою, оскільки демонструє зобов'язання компанії дотримуватися високих екологічних стандартів. Це може допомогти залучити споживачів, які піклуються про довкілля та шукають продукцію, яка допомагає зменшити вплив на нього. Виробники, які дотримуються стандартів екології та сертифікують свою продукцію, можуть зменшити витрати на довкілля. Наприклад, компанії, які використовують енергоефективні технології, можуть зменшити свої витрати на енергію та підвищити свою економічну ефективність. Крім того, екологічна сертифікація продукції може допомогти стимулювати інновації та розвиток нових екологічно чистих технологій.

Екологічний маркетинг може відігравати важливу роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства на світовому ринку, особливо в сучасних умовах, коли зростає увага до екологічних питань та збереження довкілля. Екологічний маркетинг та соціальна відповідальність бізнесу є взаємопов'язаними концепціями, які відображають відповідальне ставлення підприємств до соціальних та екологічних питань. Основна мета цих концепцій полягає в збалансованому забезпеченні не тільки економічних, але й соціальних та екологічних інтересів суспільства. Соціальна відповідальність може бути реалізована через випуск продукції, яка відповідає соціальним потребам, розвитку місцевих спільнот та забезпечення прозорості та відкритості в управлінні підприємством.

Екологічний маркетинг, з іншого боку, відображає зусилля підприємства у зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище та забезпеченні збереження природних ресурсів. Екологічний маркетинг може бути реалізований через випуск екологічно чистої продукції, розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення відходів та забруднення.

УПРАВЛІННЯ ТОВАРНОЮ ПОЛІТИКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Базарний С.О., студент 1 м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: д.е.н., доцент Макарова В.В.
Сумський НАУ

Товарна політика підприємства - це комплекс заходів, що спрямовані на виробництво, просування та продаж товарів з метою задоволення потреб споживачів і отримання прибутку. Сутність товарної політики полягає у встановленні оптимальної цінової, якісної та кількісної характеристик товару, пакуванні та маркуванні, рекламній стратегії, асортиментному плануванні, взаємодії з постачальниками та клієнтами. Основна мета товарної політики полягає у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства на ринку, збільшенні обсягів продажів, заробітку прибутку та задоволенні потреб клієнтів. Це досягається шляхом створення якісних та цікавих товарів, встановлення оптимальних цін, рекламної підтримки, а також забезпечення ефективної логістики та обслуговування клієнтів.

Управління товарною політикою підприємства передбачає систематичний і комплексний підхід до розробки, впровадження та контролю за реалізацією стратегії товарної політики. Основні завдання управління товарною політикою підприємства включають:

1) Аналіз ринку та визначення потреб споживачів. Потреби та смаки споживачів постійно змінюються, тому підприємство повинно проводити маркетингові дослідження, аналізувати тенденції ринку та вимоги клієнтів для розробки та модифікації продуктів.

2) Розробка асортиментної політики. Підприємство повинно визначити, які товари виробляти, що включати до асортименту, які параметри та характеристики повинні мати товари, які споживчі властивості є пріоритетними.

3) Встановлення цін. Підприємство повинно встановлювати оптимальні ціни на свої товари, що дозволяють отримувати достатній прибуток та забезпечувати конкурентоспроможність на ринку.

4) Розробка маркетингової стратегії. Підприємство повинно визначити канали розповсюдження продуктів, проводити рекламну кампанію, розробляти програму знижок та бонусів для клієнтів.

5) Контроль за якістю продукції та взаємодія з постачальниками. Підприємство повинно забезпечувати високу якість продукції та контролювати якість постачальницької ланки.

6) Брендування: Управління товарною політикою допомагає встановити бренд підприємства. Якщо підприємство має сильний бренд, то це допомагає йому зберегти свою конкурентоспроможність на ринку.

7) Промоція: Управління товарною політикою визначає стратегію промоції продуктів підприємства. Якщо підприємство проводить ефективну рекламу та маркетингові акції, то це допомагає збільшити продажі та зберегти свою частку на ринку.

Однією з особливостей управління товарною політикою підприємства малого бізнесу є те, що воно часто залежить від ресурсів та обмежень, які має таке підприємство. На відміну від великих корпорацій, малі підприємства мають менший бюджет та обмежений доступ до ресурсів, що може вплинути на їх здатність до впровадження широкого спектру маркетингових стратегій та програм.

Іншою особливістю є те, що малі підприємства зазвичай мають менший асортимент товарів, ніж великі корпорації. Це може створити виклики у плануванні та розробці товарної політики, так як підприємство має обирати тільки ті продукти, які вони можуть успішно виробляти та продавати.

Також важливо враховувати, що малі підприємства часто знаходяться в більш спеціалізованих ринкових нішах, що вимагає уваги до унікальних потреб та смаків споживачів. Тому малі підприємства повинні бути гнучкими та швидко реагувати на зміни на ринку, щоб залишатися конкурентоздатними.

Загалом, управління товарною політикою підприємства малого бізнесу вимагає гнучкості, творчості та зосередженості на специфічних потребах своїх клієнтів, а також управління обмеженими ресурсами та бюджетом. Управління товарною політикою на підприємствах малого бізнесу зазвичай здійснюється власником підприємства, або менеджером, який має повноваження від власника. На малих підприємствах зазвичай немає окремого відділу з управління товарною політикою, тому ця функція може виконуватися в межах загального менеджменту або в рамках функціонального підрозділу, який відповідає за маркетинг чи продаж.

Залежно від розміру та складності підприємства, управління товарною політикою може бути здійснене однією особою або командою людей з різними фаховими знаннями та навичками. Наприклад, на більшому підприємстві може бути окремий менеджер з управління товарною політикою, який керує командою фахівців з маркетингу, досліджень ринку, розробки продуктів тощо. На менших підприємствах одна людина може відповідати за всі аспекти управління товарною політикою.

В будь-якому випадку, основним завданням осіб, які здійснюють управління товарною політикою на підприємствах малого бізнесу, є розробка та впровадження ефективних стратегій продажу, визначення асортименту продуктів та їх цінової політики, вивчення потреб та смаків клієнтів, та аналізування результатів продажів для вдосконалення маркетингових стратегій.

КАДРОВА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сергієнко В.Г., аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: проф. В.М. Жмайлов
Сумський НАУ

Економічна безпека – це складна і всеосяжна концепція, оскільки вона містить у собі кілька функціональних елементів. Одним із них є людська безпека підприємства. Під кадровою безпекою слід розуміти захист особливо важливих інтересів підприємства в процесі управління людськими ресурсами та усунення негативних наслідків і потенційних загроз економічній безпеці підприємства по відношенню до працівників у цілому. Тема кадрової безпеки в контексті економічної безпеки набула популярності останніми роками. Це пов'язано з тим, що чимало внутрішніх загроз для компаній пов'язані з кадровою діяльністю, яка, своєю чергою, є як суб'єктом, так і об'єктом факторів ризику. Тому кадрова безпека є одним із пріоритетних напрямів економічної безпеки. Кадрова безпека спрямована на роботу з людськими ресурсами, які є основною ланкою для успішного функціонування будь-якої компанії, що підтверджує актуальність цієї теми.

Рівень кадрової безпеки характеризує стан надійності людських ресурсів і оцінює такі заходи, як добір, навчання, підвищення кваліфікації та звільнення співробітників для забезпечення захисту економічних інтересів суб'єкта від внутрішніх ризиків і загроз.

Розкриття цієї проблематики має ґрунтуватися на системній оцінці кожного кандидата: біографія, трудовий досвід, особисте оточення, дозвілля, психологічний портрет. Остаточне формування думки про професійну придатність чи непридатність кандидатів має виключити всі другорядні чи випадкові чинники. З точки зору забезпечення кадрової безпеки організації саме надійність потенційних співробітників є критерієм безпеки, а не ділові якості та професійні переваги кандидата. Керівництво закладає в поняття надійність такі характеристики, як ступінь благонадійності співробітників та ступінь впевненості у їхніх діях, довіра до їх рішень, готовність покластися на них у професійній діяльності та надзвичайних ситуаціях.

Виділяються три основні складові та параметри оцінки надійності персоналу: психофізіологічна, професійна та особистісна надійність. Психофізіологічна надійність визначається властивостями організму та психіки людини. Особливо важливою рисою у потенційного працівника є збереження працездатності у стресових ситуаціях, фізичних та психологічних перевантажень, не наражаючи на ризик безпеки підприємства. Професійна надійність характеризується рівнем професійних знань, кваліфікації та досвіду в аналогічній галузі, високими діловими якостями, прихильності до своєї професії, розвинутою корпоративною та професійною культурою. Особистісна надійність забезпечується сумлінним ставленням співробітника до роботи, лояльністю до фірми з погляду його моральних підвалин та життєвих принципів, соціального оточення. Слід зазначити, що залежність, як чинник особистісної надійності, є важливим у прийнятті рішення про придатність потенційного працівника. Певні види залежностей небезпечні для соціуму. Крім того, залежними людьми легше маніпулювати та спонукати їх до протиправних дій, які завдають шкоди підприємству.

Забезпечення кадрової безпеки суб'єкта господарювання включає два основні напрями діяльності. Перший напрям передбачає здійснення заходів щодо роботи з персоналом організації та підвищення продуктивності праці її співробітників. Він має на меті керувати персоналом, мінімізувати ризики та нейтралізувати загрози, що впливають на економічну безпеку господарюючого суб'єкта через те, що спостерігається недостатня кваліфікація персоналу, слабка організація системи управління кадрами, підбору, навчання та мотивації співробітників компанії. Другий напрям полягає у реалізації дій щодо підтримки та формування інтелектуального потенціалу організації. При цьому інтелектуальний потенціал можна охарактеризувати як комплекс, що складається із матеріального та людського елементів. У свою чергу до матеріальних ресурсів належать права, що належать конкретному підприємству, на інтелектуальну власність та на її використання (наприклад, патенти та ліцензії). Іншими словами, вони включають право на об'єкти, що підлягають обов'язковому законодавчому захисту, визнані інтелектуальною власністю. Сукупність накопичених на підприємстві знань, професійного досвіду, навичок та ділової репутації фірми на зовнішніх ринках, носіями яких виступають співробітники цієї організації, формує людські ресурси.

З метою проведення аналізу ефективності виконуваних заходів використовуються методики, які оцінюють збитки, понесені або попереджені суб'єктом господарювання, через реалізацію запланованого комплексу заходів, спрямовані на забезпечення кадрової складової економічної безпеки організації.

Отже, забезпечення кадрової безпеки – є одним із найважливіших процесів управління сучасної організацією. Співробітники підприємства потребують захисту від потенційних загроз, водночас виступаючи потенційними джерелами ризиків. З огляду на це управлінці та фахівці підприємства повинні ефективно застосовувати комплекс заходів щодо уникнення можливих загроз та ліквідації негативних наслідків, інакше підприємству буде складно уникнути збоїв у системі економічної безпеки загалом.

РОЛЬ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Бельська А.О., здобувач ОС «магістр» ФЕІМОП «Маркетинг»
Науковий керівник: к.е.н., проф. В.М. Жмайлов
Сумський НАУ

У сучасних умовах торгівля є одним з найважливіших секторів економічної системи на будь-якому рівні. Метою торгівлі є максимальне задоволення споживчого попиту на товари та послуги в потрібній кількості та якості, в потрібний час і в потрібному місці.

При цьому реклама є невід'ємною частиною маркетингової системи підприємства і рівень її розвитку характеризує якість та ефективність рекламно-інформаційної діяльності підприємства та її адаптацію до сучасних вимог світового ринку. Рекламна діяльність підприємства - це комплекс заходів, спрямованих на поліпшення іміджу підприємства, інформування потенційних споживачів про його продукцію та збільшення обсягів її продажу. Вона також є засобом закріплення позицій фірми на ринку і розвитку її ринкової позиції. Управління рекламою є важливим механізмом, що представляє собою систему процесів - аналізу, розробки, планування, практичної реалізації та контролю ефективності рекламних заходів, спрямованих на досягнення маркетингових цілей.

Вибір оптимальних варіантів організації рекламної діяльності є однією з недосліджених областей теорії реклами. Загалом можна виділити три основні групи поведінки в управлінні рекламною діяльністю: інформування (інформування людей про існування продукту та його властивості), переконання (формування когнітивної позиції щодо продукту та прийняття споживачем рішення про його купівлю), утримання лояльності (існуючі клієнти стають основним джерелом майбутніх продажів).

Управління рекламною діяльністю - це складний процес, який поділяється на кілька етапів:

1) визначення потреби в рекламі товарів, послуг та ідей, пропозиція і замовлення реклами та формування цього замовлення при укладанні договору,

2) проведення досліджень споживчого ринку, товарів, послуг та продавців

3) розробка стратегічних планів рекламної діяльності; та

4) розробка тактичних і стратегічних планів проведення рекламних кампаній

5) розробка рекламних повідомлень

6) визначення ефективності використання засобів масової інформації для рекламних повідомлень.

Ефективність рекламних кампаній оцінюється переважно за допомогою двох підходів: економічного та комунікаційного. Економічний підхід включає в себе такі показники, як продажі, прибуток, оборотність запасів і частка ринку до і після реклами. Компанії використовують ці показники для аналізу ефективності реклами. Цей підхід є найпростішим для вивчення і відносно недорогим.

Компаніям варто приділяти більше уваги ефективності своєї рекламної діяльності, яку можна оцінити за кількома основними підходами: економічним та комунікаційним. Економічний підхід включає в себе такі показники, як продажі до і після реклами, прибуток, оборотність запасів і частка ринку. Багато компаній використовують ці показники для аналізу ефективності своєї реклами. Цей підхід є найпростішим для вивчення і відносно недорогим. Основним недоліком цього підходу є те, що оборот продажів не завжди пов'язаний з ефективною рекламною стратегією. При оцінці ефективності рекламної діяльності також використовується комунікаційний підхід, який дозволяє проаналізувати вплив реклами на цільову аудиторію, тобто те, як реклама сприймається і запам'ятовується споживачами. Сприйняття, відчуття, увага, емоції, пам'ять і мотивація є основними критеріями комунікативного аспекту. Цей підхід визначає показники, які безпосередньо впливають на зростання продажів, такі як кількість запитів, відвідувачів і покупок, зроблених в компанію по телефону, електронною поштою і факсом.

Загалом процес розрахунку економічної ефективності рекламної діяльності відбувається в такій послідовності:

- визначення продукту, ринку та рекламної цілі, на яких базується вся рекламна кампанія,

- складання рекламного бюджету.

- розрахунок планових показників рекламної кампанії

- реалізація рекламної кампанії,

- розрахунок показників ефективності після проведення рекламної кампанії,

- аналіз результатів розрахунку.

- управління рекламною діяльністю на підприємстві та розробка заходів щодо підвищення ефективності рекламної діяльності в майбутньому.

Таким чином, в сучасних економічних умовах, в яких функціонують підприємства в умовах жорсткої конкуренції на ринку, реклама, як один із засобів просування продукції та послуг до споживачів, має велике значення для збереження і зміцнення позицій підприємства на ринку. Реклама продукції та діяльності підприємства є важливою частиною комплексу маркетингу і способом поширення інформації серед споживачів. При правильній організації та управлінні реклама може бути високоефективною, сприяючи швидкому і безперебійному продажу продукції або послуг і допомагаючи досягти необхідної психологічної та економічної ефективності.

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дундук Д.С., студ. 3 курсу обліково-фінансового відділення, спеціальність «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: к.е.н. Скопова О.С.

ВСП «Сумський фаховий коледж Сумського НАУ»

З розвитком ринкових відносин в Україні роль кредиту в суспільстві, безсумнівно, зростатиме. У міру виходу країни з економічної кризи зростатимуть доходи домогосподарств, які є основним джерелом кредитних ресурсів, покращиться фінансовий стан суб'єктів господарювання та конкурентоспроможність їхньої продукції на внутрішньому і світовому ринках, зміцняться українські банки, зросте довіра до України з боку іноземних фінансових установ та інвесторів. Все це прискорить розвиток України та сприятиме її якнайшвидшому входженню в європейський та світовий простір. Без добре розвинутої кредитної системи ринкова економіка не може ефективно розвиватися. Ця роль кредиту в основному реалізується в наступних сферах.

Кредит сприяє акумуляції тимчасово вільних коштів підприємств, домогосподарств і держави та їх трансформації в кредитні ресурси, доступні для економічних агентів і громадян. Це є важливою умовою активізації інвестиційного процесу та розвитку суспільного виробництва. Кредитна система є специфічною формою, в якій різні види капіталу (промисловий, торговельний, грошовий) трансформуються з однієї форми в іншу, і є важливою умовою для руху капіталу. Такий рух капіталу, в свою чергу, є передумовою структурних змін в економіці, які відбуваються під впливом змін ринкової кон'юнктури та загальних ринкових тенденцій.

Роль кредиту також полягає в тому, що він допомагає подолати протиріччя між необхідністю вільного переміщення капіталу з одного сектора в інший та існуванням капіталу в певній натуральній формі. Кредит сприяє процесу капіталізації прибутку і підвищує концентрацію виробництва. Це також прискорює процес реалізації продукції та забезпечує безперервність кругообігу капіталу. Сприяючи розвитку реформованого сільського господарства в Україні, кредит сприятиме не лише забезпеченню населення високоякісними продуктами харчування, а промисловості - сировиною, але й перетворенню нашої країни з її багатими чорноземами та сприятливим для сільського господарства кліматом на потужного експортера сільськогосподарської продукції. Іпотечне кредитування відіграє значну роль у цьому процесі. Починаючи з 1994 року, кредит в Україні дедалі більше монополізувався, концентруючись у великих банках, а державні кредитні ресурси дедалі частіше використовувалися в інтересах різних кланових груп, які контролювали певні банки. Як наслідок, виникли диференційовані умови доступу до банківських кредитів для різних бізнес-структур. Більше того, цей процес почав поширюватися і на колишні державні, так звані системні банки. Наразі в Україні функціонує 69 банків. Домінуючу частку займають чотири державні банки, на які разом припадає 49% активів банківської системи, 46% зобов'язань, 44% власного капіталу та 65% статутного капіталу (станом на 1 лютого 2022 року).

Важливо пам'ятати, що роль і сфера застосування кредиту не є постійною і стабільною. Зі зміною економічної ситуації в країні змінюється і роль кредиту та сфера його застосування. Роль кредиту особливо важлива в ситуаціях, коли функціонують неповноцінні гроші - гроші, які не можна обміняти на дорогоцінні метали. Це пов'язано з тим, що коли неповноцінні гроші функціонують на основі кредитних відносин, грошова маса збільшується. У сучасних умовах роль кредиту в цьому контексті зростає, оскільки інфляція є перманентним явищем в економіці. За допомогою кредиту регулюється грошова маса в обігу, що забезпечує підтримання стабільної купівельної спроможності грошової одиниці.

Таким чином, позитивна роль кредиту проявляється через ефективну монетарну політику. В сучасних умовах вона ґрунтується насамперед на застосуванні жорстких заходів регулювання обсягів кредитно-грошових операцій. Особливого значення набуває підтримка стабільності та стійкості національної валюти, захист інтересів позичальників і кредиторів. Через різноманітність способів прояву кредиту існує багато форм і видів кредиту, кожна з яких має свої особливості як в теорії, так і на практиці. З розвитком людського суспільства та чи інша форма або вид кредиту посідає чільне місце. Однак на кожному етапі розвитку людства кредит відіграє дуже важливу роль. У перші роки існування України як незалежної держави кредитні відносини в країні розвивалися суперечливо і не відповідали потребам суспільства.

Список літератури:

1. Смолянська О.Ю. Фінансовий ринок [навч. посіб.] / О.Ю. Смолянська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 384 с.
2. Адамик Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика: Навч. посібник для студ. вузів. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. -278 с.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КІБЕРГІЄНИ

В'юненко О.Б., к.е.н., доцент кафедри кібернетики та інформатики
Сумський НАУ

Інтернет став невід'ємною частиною нашого життя, тому із ростом використання цифрових технологій, значно зростають ризики від нападу з боку кіберзлочинців. Інформаційна кібергієна – це поняття, яке також включає в себе методи захисту від кіберзлочинів та шкідливих програм, зломів і крадіжок інформації. У цьому дослідженні розглянуто сучасні проблеми інформаційної кібергієни та надано поради, як захистити свої дані і пристрої від кібератак.

Зростаюча кількість кібератак. За даними досліджень, кількість кібератак зростає кожного року. Зокрема, у 2022 році спостерігалось значне збільшення кількості атак на банківські системи та онлайн-магазини. Кіберзлочинці стають все більш винахідливими і вдосконалюють свої методи атак. Наприклад, фішингові атаки, які передбачають використання підроблених листів, наразі є однією з найпоширеніших форм кібератак.

Недосконалість захисту пристроїв та мереж. Інтернет-провайдери, виробники пристроїв та програмне забезпечення не завжди забезпечують належний рівень захисту від кіберзлочинців. Недосконалість захисту пристроїв та мереж може призвести до різних наслідків - від втрати конфіденційної інформації до крадіжок грошей.

Брак кваліфікованого персоналу. Ще однією проблемою інформаційної кібергієни є брак кваліфікованого персоналу. Багато організацій не мають достатньо кваліфікованих працівників для захисту своїх систем від кібератак. Це може призвести до збитків як для організації, так і для її клієнтів.

Недостатнє повідомлення про кібератаки. У багатьох випадках, організації, що потрапили під кібератаку, забувають про ресурси своїх клієнтів та користувачів, які могли бути пошкоджені в результаті цієї атаки. Часто організації не надають детальної інформації про те, що сталося, як наслідок – користувачі не можуть вчасно захистити свої пристрої та дані від можливих наслідків кібератак.

Використання застарілих технологій. Багато організацій використовують застарілі технології, які можуть бути більш вразливими до кібератак. Наприклад, застарілі операційні системи та програми можуть мати баги в безпеці, які можуть бути використані кіберзлочинцями, наприклад, для отримання доступу до інформаційної системи організації.

Недостатній захист даних в хмарі. Збільшення використання хмарних технологій також призводить до збільшення ризику втрати конфіденційної інформації. Багато користувачів не розуміють, які дані зберігаються в хмарі та як захистити їх від кібератак.

Неправильна поведінка користувачів. Часто користувачі вчиняють дії, які можуть призвести до порушення безпеки своїх пристроїв та даних, наприклад, використання простих паролів або відправлення чи обробка особистої інформації на ненадійних сайтах. Крім того, недостатнє розуміння технологій та загроз кібербезпеки також може призвести до неправильної поведінки користувачів.

Заходи для запобігання проблем інформаційної кібергієни. Щоб запобігти зазначеним проблемам, організації та користувачі повинні впроваджувати наступні комплексні заходи:

- Аудит кібербезпеки. Організації повинні регулярно проводити аудит безпеки своїх систем та даних, щоб виявити потенційні проблеми та вразливості.
- Кваліфікований персонал. Організації повинні мати достатньо кваліфікованого персоналу для захисту своїх систем від кібератак. Крім того, персонал повинен бути навчений розпізнавати та усувати можливі загрози.
- Оновлення технологій. Організації та користувачі повинні використовувати оновлені операційні системи та програми, щоб уникнути можливих багів та вразливостей.
- Контроль доступу. Організації та користувачі повинні забезпечити контроль доступу до своїх систем та даних. Наприклад, використання складних паролів та двофакторної аутентифікації може зменшити ризик вторгнення.
- Навчання користувачів. Користувачі повинні бути навчені правильній поведінці в Інтернеті та розуміти загрози кібербезпеки. Наприклад, обмеження відправлення особистої інформації може допомогти уникнути можливих проблем в кібербезпеці.

Висновок. Інформаційна кібергієна є важливою складовою сучасного світу, оскільки від інформаційної безпеки залежить стабільність і розвиток багатьох галузей життя, включаючи бізнес, науку та технології. Щоб убезпечити себе від потенційних кібератак та зберегти конфіденційну інформацію, необхідно дотримуватись кібергієнічних правил та приймати адекватні заходи безпеки. До основних проблем, пов'язаних з інформаційною кібергієною, належать соціальний інжиніринг, фішинг, різні види вірусів та зловмисного ПЗ, атаки на сервери, інформаційна війна, витоки інформації, та викрадення даних. Щоб бути захищеним від цих загроз, важливо постійно слідкувати за своїм ПК та мобільними пристроями, користуватись тільки надійним програмним забезпеченням, створювати складні паролі і періодично змінювати їх та дбайливо стежити за резервним копіюванням критичних даних. Тільки таким чином ми зможемо підвищити нашу загальну інформаційну кібергієну та зберегти наші дані та інформаційну приватність.

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Баталова А.Б, ст. викладач кафедри кібернетики та інформатики
Сумський НАУ

Екологія та геоінформаційні системи – це дві науки, які можуть співпрацювати для захисту природних ресурсів і навколишнього середовища.

Геоінформаційні технології (ГІС) все ширше використовуються в екологічних дослідженнях. Вони можуть поєднувати дані про природні ресурси з даними про забруднення навколишнього середовища та інші антропогенні фактори. Крім того, ГІС може аналізувати зміни екосистеми в часі та стежити за динамікою змін стану довкілля.

Геоінформаційні технології також можуть бути використані для вирішення різноманітних екологічних проблем, таких як екологічний моніторинг, оцінка впливу промисловості на навколишнє природне середовище, аналіз власності та використання земельних ресурсів, розробка планів управління природними ресурсами та ризику стихійних лих. Інструменти геопросторового аналізу та візуалізації допомагають розглядати широкий спектр географічних даних, більш детально оцінювати стан навколишнього середовища та розробляти більш ефективні стратегії збереження природних ресурсів. Геоінформаційні технології також можуть бути застосовані для прогнозування екологічних ризиків та управління відходами.

Вони є незамінні в екологічних дослідженнях та природокористуванні. За допомогою геоінформаційних систем (ГІС) можна збирати, аналізувати та візуалізувати дані про стан довкілля, ресурси та ризику для екології та здоров'я людини.

За допомогою геоінформаційних технологій можна:

- змодельовати вплив кількості пестицидів на здоров'я та поведінку диких тварин;
- простежити шляхи міграції птахів та місця проживання диких тварин;
- картографування природних ресурсів (водних, лісових, землекористування тощо) та контроль за ними для підтримки сталого та ефективного управління;
- відслідковувати потенційні небезпеки для здоров'я людей та довкілля, таких як забруднення повітря та води.

Геоінформаційні технології також використовуються для перевірки відповідності земельних планів території та зонування їх біопродуктивності. Загалом геоінформаційні технології допомагають екологам краще зрозуміти стан навколишнього середовища та розробляти ефективні заходи щодо його охорони та оздоровлення.

Наприклад, геоінформаційні технології можна використовувати для розширення потенціалу місць зберігання відходів та оцінки їх можливого впливу на природні ресурси та здоров'я людей. Також можна аналізувати зміни в ландшафтах і природних екосистемах під впливом багатьох факторів, таких як зміна клімату, втручання людини та відновлення природних екосистем.

Загалом, геоінформаційні технології є цінним інструментом у роботі екологів та управлінців природними ресурсами. Вони дозволяють економити час та ресурси для збору та аналізу даних, забезпечують ефективний доступ до необхідної інформації.

ГІС – це інструмент для візуалізації та збору географічної інформації про природні ресурси та навколишнє середовище. Ця інформація може бути використана для створення карт та аналізу даних, що дозволяє екологам та науковцям краще зрозуміти екосистему та вплив людської діяльності на природу.

Крім того, ГІС можна використовувати для вирішення екологічних проблем і ризиків, включаючи ризики, пов'язані з використанням земної поверхні та водних ресурсів, забрудненням повітря та зміною клімату.

За допомогою геоінформаційних технологій можна створювати карти територій з патологією рослинного та тваринного світу, вказуючи найбільш пошкоджені ділянки, а також прогнозувати зростання ризику на основі отриманих даних.

Таким чином, використання ГІС є інструментом захисту навколишнього середовища та збереження природних ресурсів. За допомогою ГІС можна створювати детальні карти екосистеми, визначати найбільш цінні природні об'єкти та відслідковувати зміни в природних екосистемах. ГІС також можуть бути використані для оцінки впливу певних промислових проектів на навколишнє середовище та розробки стратегії щодо збереження біорізноманіття. Використання ГІС дає змогу збирати та аналізувати великі обсяги даних про навколишнє середовище, що значно полегшує прийняття важливих рішень щодо охорони природи та розвитку сталого господарства.

Застосування ГІС дозволяє проводити моніторинг та аналіз змін в екосистемах під впливом різних факторів, прогнозувати можливі наслідки впливу діяльності людини на довкілля.

Тому ГІС є незамінним інструментом для екологів та науковців, який дозволяє ефективно керувати використанням природних ресурсів з урахуванням їх збереження та забезпечення екологічної стійкості територій.

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ ТА ПРОДАЖУ МУЗИКИ

Маяк А.О., студ. 1 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С.В.
Сумський НАУ

Вступ. Публікація та продаж музики на онлайн платформах на сьогоднішній день стали дуже популярними серед молодих артистів. Завдяки цим платформам музиканти мають можливість знайти нових прихильників, отримати дохід від продажу своїх творів та збільшити свою аудиторію.

Основна частина. Однією з найпопулярніших платформ для публікації та продажу музики є Spotify. Spotify є однією з найбільших музичних платформ у світі з більш як 356 мільйонами активних користувачів. Ця платформа пропонує різноманітні послуги, включаючи можливість підписки на музику, яка дозволяє за фіксовану місячну плату, слухати улюблені пісні без реклами, створювати власні плейлисти та підбирати музику на основі персональних інтересів з будь-якого пристрою, що підключений до особистого акаунту.

Іншою популярною платформою є Apple Music, ця платформа пропонує більш як 75 мільйонів пісень, можливість зберігати та слухати музику без підключення до Інтернету.

Цифрові платформи YouTube Music, Tidal, Deezer пропонують різноманітні можливості для публікації та продажу музики.

Важливо зазначити, що публікація та продаж музики на цифрових платформах дозволяє музикантам отримувати дохід зі своїх творів, збільшувати свою аудиторію. За цими платформами стоять великі компанії, які пропонують різноманітні інструменти для продажу музики, включаючи можливість розміщення реклами, відстеження продажів та аналітику.

Розміщення музики на сучасних цифрових платформах забезпечує як визнаним виконавцям, так і новачкам отримати доступ до світової аудиторії. Крім того, музиканти можуть використовувати платформи для співпраці з іншими музикантами та продюсерами, що збільшує їх можливості для створення нових творів та підвищення їх творчого потенціалу.

Однак, варто зазначити, що публікація та продаж музики на цифрових платформах має ризики. Наприклад, музиканти можуть стикнутися з проблемами авторських прав, що може призвести до судових позовів та втрати доходу. Виникають проблеми з відшкодуванням вартості творів через використання нелегальних способів продажу та розповсюдження музики.

Якщо ви молодий музикант і хочете розкрутити свою музику та в майбутньому отримувати за неї гроші, вам потрібно укласти контракти з деякими компаніями, які займаються розповсюдженням пісень.

Лейбли є компаніями, які займаються промоцією музичних творів, виконавців та композиторів. Вони надають фінансову підтримку для запису музики, виробництва музичних відео та інших засобів просування, забезпечують маркетинг, просування музики, організують гастрольні тури, укладають угоди з іншими компаніями. Спочатку музиканту необхідно звернутися до дистриб'юторів. Дистриб'ютор - це компанія, яка допомагає музикантам розповсюджувати їх музику на різних музичних платформах, таких як Spotify, Apple Music, Amazon Music та інші.

Висновок. У підсумку слід зазначити, що процес просування музичного твору за допомогою цифрових платформ є сучасним, ефективним і популярним. Крок перший - вибір дистриб'ютора з надійною репутацією та досвідом роботи в музичній галузі, підписання контракту, ознайомлення з умовами співпраці та уточненням всіх нюансів. Крок другий - перевірка, які саме платформи будуть використовуватися для дистрибуції вашої музики, вивчіть умови виплати роялті, оскільки дистриб'ютори заробляють тим, що за свої послуги беруть певний відсоток від виручки за музику виконавця, який підписав з ними контракт. Цей відсоток має бути прописаний у контракті. В нього входить витрата на дистрибуцію, а саме витрати на рекламу, випуск в електронному та фізичному вигляді. Переконайтеся, що ви зберігаєте власні права на вашу музику, незалежно від дистриб'ютора. Деякі дистриб'ютори можуть намагатися взяти на себе права на вашу музику, тому важливо уточнити умови контракту та домовитися про збереження ваших прав.

РОЗРОБКА ВІДЕОІГОР НА БАЗІ ТЕХНОЛОГІЇ P2E

Бусенко І.В., студ. 1 курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С. В.
Сумський НАУ

Вступ. Індустрія відеоігор за останні десятиліття зросла до величезних розмірів, ставши однією з найпопулярніших індустрій розважального сектору. За оцінками, у 2021 році вона досягла обороту в 180 мільярдів доларів, з річним зростанням у 10-15%. Такий ріст попиту викликав потребу у нових технологіях та підходах до розробки відеоігор. Одним з таких нових підходів є технологія P2E (Play-to-Earn), що набуває все більшої популярності в галузі.

Основна частина. Технологія P2E передбачає можливість заробляти гроші, граючи в відеоігри. Головна ідея полягає в тому, що гравці можуть відкривати віртуальні предмети або валюту, що може бути перетворена на реальні гроші. Таким чином, гравці мають стимул витратити більше часу та зусиль на гру, що збільшує її популярність та прибутковість. В той же час, такий підхід дає можливість залучити нових гравців до галузі, оскільки це може бути для них додатковим джерелом доходу.

Результати досліджень показують, що технологія P2E може бути вигідною для всіх учасників індустрії, включаючи розробників, гравців та інвесторів. Наприклад, деякі ігри, що використовують технологію P2E, вже мають значну кількість активних гравців, що витрачають більше часу та грошей на гру. Додатково, такі ігри залучають інвесторів, які можуть купувати віртуальні предмети та валюту, забезпечуючи таким чином фінансування розробки та просування ігор.

Дана технологія також може вплинути на процес розробки відеоігор, забезпечуючи більші можливості для інновацій та креативності. Розробники можуть створювати нові ігрові механіки та економічні системи, що дозволять гравцям заробляти віртуальну валюту та предмети, а також використовувати їх для розвитку своїх персонажів та геймплею. Такий підхід може стимулювати розробників до створення більш цікавих та привабливих ігор, що забезпечать зростання популярності та прибутковості.

Для дослідження теми "Розробка відеоігор на базі технології P2E" був проведений аналіз літератури, що дозволило виявити основні переваги та недоліки використання такої технології в галузі відеоігор. Додатково, було взято інформацію з опитування серед гравців та розробників відеоігор з метою визначення їхнього ставлення до використання технології P2E та її впливу на розвиток галузі.

Результати дослідження показують, що використання технології P2E в розробці відеоігор може мати значний позитивний вплив на галузь. Гравці мають стимул витратити більше часу та зусиль на гру, що забезпечує зростання популярності, а також додаткові прибутки для розробників та інвесторів.

Аналіз опитування показав, що більшість гравців та розробників ставляться до технології P2E позитивно, вважаючи її цікавою та інноваційною. Однак, деякі респонденти висловлюють сумніви щодо безпеки віртуальних активів та можливості маніпулювання ринком віртуальної валюти.

Висновок. Технологія P2E є перспективною для розробки відеоігор, забезпечуючи додатковий стимул для гравців та прибуткові можливості для розробників та інвесторів. Однак, необхідно враховувати можливі проблеми з безпекою віртуальних активів та ризик маніпулювання ринком віртуальної валюти. Розробники повинні працювати над тим, щоб забезпечити надійність та безпеку віртуальних активів, а також створювати ігри, які будуть цікавими та привабливими для гравців.

Література

1. <https://newzoo.com/resources/blog/the-top-10-public-game-companies-generated-126-billion-in-2021-as-subscriptions-and-ma-shake-up-the-market>
2. <https://newzoo.com/resources/blog/the-games-market-in-2021-the-year-in-numbers-esports-cloud-gaming>
3. <https://newzoo.com/?s=P2E+game>

ChatGPT – ТВІЙ МЕНТОР У НАВЧАННІ

Крамський А.С., студ. 1 курсу ФЕiМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С.В.
Сумський НАУ

За останні роки штучний інтелект (AI) став більш доступним для користувачів. ChatGPT (Generative Pre-trained Transformer) - це один з таких AI-інструментів, який можна використовувати у навчанні, як ментора. Ця технологія надає користувачеві можливість отримувати поради, рекомендації та інші вказівки, що допоможуть у покращенні навичок та знань.

Є моменти, коли GPT пише геніальний код, а іноді – ні, результат потребує обов'язкового редагування. Проте, варто радіти тому, що ми отримали такий інструмент. Адже використовуючи ChatGPT у вивченні, можна опановувати матеріал значно швидше, ніж за допомогою стандартних інструментів.

Розглянемо одну із схем такого використання. Уявимо, що ви розпочинаєте вивчати програмування, наприклад мову Python, при цьому перший крок – необхідно скласти контент-план, проте, взагалі, можете навчатися англійської мови чи будь-якої іншої галузі.

Тож попросимо бота скласти контент-план навчання мові програмування Python. Цей матеріал шукають багато людей, і саме GPT складе його буквально за декілька секунд. Дуже важливо враховувати ту сферу, в якій ви плануєте працювати: наприклад, веб-розробка, розробка настільних додатків, ігор або створення парсерів чи телеграм-ботів. Важливо чітко формулювати питання запиту, і бот створить дорожню карту саме під вашу задачу. Цей інструмент спирається на розвинену базу знань з величезним масивом даних, що і дозволяє створювати ідеальний контент-план, навіть для влаштування на роботу. Корисним є попросити створити посилання на статті, відео та інше. Також важливим є структурування матеріалу запиту, тобто, які саме моменти потрібно вивчати в даній технології і у якій послідовності.

Далі настає найцікавіше: ми отримуємо план для вивчення. Можемо зберегти його в окремий файл і потім брати кожен тему по черзі, просити Бота надати посилання на сайти, де можна почитати про це. Він дає нам відповідь. Найцікавіше в цій схемі полягає в тому, що я можу попросити GPT дати мені більше інформації і запитати: "Що мені вивчати далі та які саме технології вивчати, щоб розібратися більш глибоко?" І потім я повторюю цей запит декілька разів: на кожному етапі бот розширює план навчання та надає нову інформацію.

Потім ви починаєте вивчати все по черзі та запитувати Бота про кожен технологію. Наприклад, ми вивчаємо цикли і можемо попросити у Бота показати п'ять прикладів з циклами Python. Якщо вони нам не сподобалися – ще п'ять прикладів. Якщо нам потрібно комбінувати цикли з якоюсь іншою технологією, запитуємо у Бота, як це зробити. Іноді він буде повторюватися або надавати очевидну інформацію, але якщо повторювати запити, правильно їх формулюючи – він без проблем вам пояснить практично будь-яку тему.

GPT дає вам можливість проводити весь день, запитуючи його про різні приклади з циклами, запитуючи про їх особливості. Наприклад: "Що швидше: цикл for чи while? Чому він швидший?" – і просити його розповісти більш детально.

Також можете запитувати бота про назви різних бібліотек для вашої мети, і просити його надати приклади коду для реалізації потрібного функціоналу. Уявіть, що ви вивчаєте все тіж самі цикли і не знаєте, як зробити так, щоб програма проходила вкладені структури. Попросіть ChatGPT надати приклад такого коду, розберіться в ньому і зрозумійте, як це все працює. А якщо раптом ви отримаєте помилку або не зможете зрозуміти принцип роботи, то зможете уточнити це у Бота: він відповідатиме вам точно так само, як і жива людина. Ви можете сприймати цього Бота як персонального ментора, який відповідь на будь-яке ваше запитання 24/7 та шукатиме інформацію для вас.

А зараз порівняйте переваги, які ви отримуєте від цього Бота, з іншою людиною, яка хоче почати програмувати, але вона або не знає про ChatGPT, або має в голові стереотип, що це наступний недотепний AI, який ні на що не здатен. І от саме ця людина буде змушена у разі виникнення помилок відвідувати багато сайтів, збирати інформацію по крихтах, задавати питання на форумах або в чатах, просто годинами чекати відповідь на своє запитання.

У висновку можу сказати: що, на мою думку, ChatGPT може стати потужним інструментом для вивчення мов програмування, який допоможе всім бажаючим знайти відповіді на питання, отримати детальну інформацію про конкретні технології та методи, а також практикувати свої навички програмування. З розвитком технологій AI та комп'ютерної інфраструктури, ChatGPT може стати незамінним помічником для кожного, хто прагне вчитися та розвиватися в галузі програмування.

АНАЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІЗНИХ ВИДИ ХОСТИНГІВ

Гервольський М. Д., студ. 1 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С. В.
Сумській НАУ

Вступ. Як розмістити сайт в Інтернеті? Окрім сторінок, баз даних та дизайну потрібен також хостинг. Хостинг це послуга надавання дискового простору, підключення до мережі та інших ресурсів для розміщення фізичної інформації на сервері, що постійно перебуває в мережі. Сервер також можна влаштувати і зі свого ПК, але це вплине на продуктивність комп'ютера, а також доведеться тримати його постійно увімкненим, ще доведеться самостійно слідкувати за витратами електроенергії. Які бувають хостинги? Зазвичай їх поділяють на віртуальний, хмарний, з виділеним сервером, або віртуально виділеним сервером. Найдешевшим і найпростішим в управлінні серед них є віртуальний хостинг, що і робить його найпопулярнішим. Віртуальний хостинг, це коли багато сайтів клієнтів розміщується на одному сервері. При використанні хмарного хостингу дані копіюються відразу на декілька носіїв, що забезпечує їх цілісність навіть у випадку проблем з конкретним сервером. До оренди віртуального або фізичного серверу переходять зазвичай лише ті в кого є навички та досвід адміністрування або необхідність в більш детальних налаштуваннях хостингу. Також є безкоштовні варіанти, наприклад Github Pages, Wix, InterServer(Almost Free) та інші, але, вони частіше за все мають обмежені можливості щодо доступного об'єму пам'яті, їх використовують зазвичай для некомерційних та малих проектів.

Основна робота. Спробуємо порівняти декілька пропозицій хостингу від різних компаній, на період з початку до квітня 2023 року, за такими критеріями як: ціна, відгуки, аптайм (максимальний час перебування сайту в робочому стані), а також наявність тестового періоду і служби підтримки. Зазначимо, що тестовий період дуже важливий, тому що дозволяє побачити чи підходить вам цей варіант, і те що аптайм ніколи не може дорівнювати 100%, тому що якийсь час все одно виділяється на налаштування серверу, та технічну перевірку на наявність збоїв та інших системних помилок.

Перший хостер - це Hostpro, приблизна середня ціна послуг якого становить 259 грн на місяць, відгуків позитивних значно більше ніж негативних, серед мінусів даного хостингу користувачі відмічають проблемність процесу зміни доменів (домен це назва сайту яка використовується при пошуку в браузері) та дуже рідкісні DDoS атаки на сервер (DDoS атаки це процес під час якого на автоматизовану інформаційну систему відправляється настільки велика кількість запитів що система не може їх всіх обробити), аптайм дуже близький до 99,9%, служба підтримки ставиться до своїх обов'язків достатньо відповідально, та звернутися до сапортів можна у будь-який день та час, тестовий період становить 5-7 днів. У подарунок до деяких варіантів замовлення у подарунок надаються безкоштовні сертифікати SSL (SSL сертифікат гарантує захист особистої інформації користувача, у тому числі безпеку його транзакцій), а також їх сервери знаходяться в Україні.

Наступний хостер - Zomgo, сервери якого знаходяться в Нідерландах, середня приблизна ціна за послуги 201 грн в місяць, відгуки переважно позитивні, аптайм 99,8-99,9%, тестовий період 3 дні, служба підтримки працює цілодобово але відповіді від сапортів можна чекати дуже довго. Серед унікальних переваг цього хостингу наявність знижок та акцій, а також підвищений захист від DDoS атак, а також можливість легкого видалення інформації.

Наступний варіант хостингу - HOSTiQ, це українській сервіс, але його дата-центри також є в Нідерландах (дата-центр це приміщення в якому розміщена вся ІТ-інфраструктура, інженерна інфраструктура та інші частини для обслуговування серверів та підключення їх до мережі), ціна на послуги в середньому становить 230 грн на місяць, відгуки, серед тих що є, всі позитивні, аптайм не нижчий за 99,5%, тестовий період становить 30 дні, служба підтримки реагує миттєво, працює цілодобово, а також сапорти дійсно розуміються на проблемах та їх вирішенні. Серед особливостей цього хостингу можна зазначити те що вони використовують лише SSD диски замість HDD, тому що швидкість SSD більше 500 мегабайтів на секунду, коли у HDD становить 60-200 мб/с, через це сервіс ідеально підходить для швидкісних сайтів, також клієнтам надається автовантажувач CMS (CMS це система управління сайту яке здійснюється клієнтом) а також конструктор сайтів. Наступний хостинговий сервіс це Hostinger, ціни на послуги якого приблизно становлять 2500 грн на місяць, але у цю суму входять: необмежений SSL, конструктор сайтів, домен, повноцінний DNS-редактор (DNS це система для отримання інформації о доменах), та багато іншого, відгуків більше позитивних ніж негативних, гарантований аптайм 99,90% відсотків, служба підтримки якісна, тестовий період становить 30 днів, а дата-центри знаходяться у багатьох країнах світу.

Висновок. Користувач повинен підбирати варіант хостингу під свої потреби, але треба завжди уважно досліджувати умови кожного тарифу. В описі має бути чітко прописано скільки місця на накопичувачі виділять під файли сайту, якого типу послуги надає хостинг, який тип диску використовується, та чи буде в наявності домен та SSL сертифікат, а також завжди треба дізнаватися під які рушії сайту підходить хостинг. Зазвичай ще радять брати сервіси де аптайм не менший за 99%. Розміщення серверів теж має значення тому що впливає на Ping.

АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ СПОРТИВНОГО КОМПЛЕКСУ

Потапенко М. Т., студ. 1 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С.В.
Сумський НАУ

Вступ. Розробка та впровадження автоматизованої інформаційної системи (АІС) в спортивному комплексі є важливим етапом його розвитку. Завдяки цій системі можна забезпечити ефективну роботу та координацію всіх процесів у комплексі.

Основна частина. Основні завдання, які вирішує АІС у спортивному комплексі - збереження та оптимізація роботи з даними, що пов'язані з клієнтами, графіками тренувань, зарплатами працівників, фінансовими показниками тощо. Автоматизація цих процесів дозволяє зменшити витрати часу та коштів на їх виконання, а також зменшити ризик помилок у веденні даних та зберіганні важливої інформації.

Одним з головних компонентів АІС є система управління клієнтами. Ця система дозволяє вести облік клієнтів, їхніх даних, контактів та історії платежів. Крім того, за допомогою системи управління клієнтами можна вести облік квитків та абонементів, контролювати їхню дійсність та розраховувати фінансові показники.

Ще одним важливим елементом АІС є система управління тренуваннями та графіками тренерів. Ця система дозволяє вести облік тренувань, розкладів та графіків роботи тренерів, а також контролювати їхню відвідуваність та ефективність роботи.

Система управління фінансами є ще однією важливою складовою АІС у спортивному комплексі. Ця система дозволяє вести облік фінансових показників комплексу, контролювати витрати та доходи, розраховувати прибуток та забезпечувати ефективне планування бюджету.

Поміж іншими складовими АІС можна виділити систему управління запасами та обладнанням, яка дозволяє вести облік та контролювати наявність запасних частин, інвентарю та обладнання. Ця система допомагає зменшити ризик зупинки роботи комплексу через несправність обладнання та забезпечити ефективне планування закупівель.

Забезпечення безпеки та контролю доступу до приміщень є ще однією важливою складовою АІС. Система контролю доступу дозволяє забезпечити безпеку спортивного комплексу, обмежити доступ до певних приміщень та зон, контролювати рух спортсменів та відвідувачів в межах комплексу.

Основні переваги АІС у спортивному комплексі - зменшення витрат на зарплату працівників та виконання ручних операцій, збільшення ефективності роботи, підвищення точності та надійності даних, поліпшення контролю над процесами у комплексі та покращення якості обслуговування клієнтів.

У відношенні вартості, розробка та впровадження АІС можуть бути досить дорогими, однак, в довгостроковій перспективі, вона може забезпечити значну економію коштів та збільшення прибутковості комплексу.

Отже, впровадження АІС у спортивному комплексі - це важливий крок у розвитку та модернізації комплексу, який дозволяє забезпечити ефективну роботу та підвищення якості обслуговування клієнтів, зменшення витрат та підвищення прибутковості.

Також слід зазначити, що впровадження АІС у спортивному комплексі може забезпечити підвищення конкурентоспроможності комплексу на ринку. Завдяки використанню сучасних технологій та інноваційних рішень, комплекс може стати більш привабливим для потенційних клієнтів та спонсорів.

Також, АІС може допомогти у зборі та аналізі даних про роботу спортивного комплексу, що дозволить здійснювати ефективне планування діяльності комплексу, враховуючи потреби клієнтів та тенденції ринку. Аналіз даних також допоможе виявити недоліки та проблеми в роботі комплексу та швидко вжити необхідні заходи для їх вирішення.

До інших переваг впровадження АІС у спортивному комплексі можна віднести поліпшення комунікації між різними підрозділами комплексу, що дозволить забезпечити більш ефективну співпрацю та координацію роботи. Також, АІС може забезпечити швидкий доступ до інформації про роботу комплексу, що дозволить приймати швидкі та об'ґрунтовані рішення.

Важливо також зазначити, що впровадження АІС у спортивному комплексі може допомогти забезпечити дотримання стандартів та норм у галузі спорту та фітнесу. Система може включати в себе функції моніторингу та контролю якості послуг, що надаються в комплексі, а також допомагати у виконанні інших регуляторних вимог.

Висновок. Узагальнюючи, впровадження АІС у спортивному комплексі є важливим етапом у модернізації та розвиванні спортивної індустрії. Вона дозволить спростити та автоматизувати багато рутинних операцій, що звільнить час для вирішення складних завдань та підвищення якості послуг.

В цілому, автоматизована інформаційна система спортивного комплексу є необхідним інструментом для досягнення високих результатів в спортивній індустрії.

РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПЕРЕВІРКИ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ІЗ ВИБІРКИ ДАНИХ: ШЛЯХИ І ТЕХНОЛОГІЇ

Єременко О. В., студ. 2 с.т. курсу ФЕiM, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С.В.
Сумський НАУ

У сучасному світі навчання інформаційним технологіям набуває все більшої популярності. Зараз неможливо уявити освіту без використання комп'ютера та Інтернету. Однак, навчання в комп'ютерних класах, лабораторіях та інших приміщеннях, де проводяться практичні заняття, потребує контролю якості виконання студентами практичних робіт. Інформаційні системи перевірки практичних робіт є важливим елементом в цьому процесі.

Метою представленої роботи є розробка інформаційної системи для перевірки практичних робіт із вибірки даних. Дана система дозволить автоматизувати процес перевірки практичних робіт та спростити роботу викладачів та студентів. Одним із шляхів розробки такої системи є збір та обробка даних. Для цього можуть бути використані різні методи збору даних, такі як опитування та анкетування студентів. Після збору даних можна провести їх аналіз та обробку, що дає можливість створити вибірку даних для подальшої перевірки робіт.

Далі, для розробки інформаційної системи перевірки практичних робіт, необхідно створити алгоритми перевірки. Для цього можна використовувати різні підходи, включаючи стандартні методи перевірки робіт та методи машинного навчання. Використання машинного навчання та штучного інтелекту дозволяє підвищити точність та ефективність перевірки робіт.

Розроблена інформаційна система може також забезпечити можливість відстеження результатів навчання студентів, що дає можливість вчасно виявляти та вирішувати проблеми та недоліки у навчальному процесі.

Загалом, розробка інформаційної системи перевірки практичних робіт із вибірки даних є актуальною та важливою задачею для сучасної системи вищої освіти. Використання відповідних технологій та методів дозволяє зменшити навантаження на викладачів, підвищити якість та об'єктивність перевірки робіт студентів та покращити навчальний процес в цілому.

Отже, розробка інформаційної системи перевірки практичних робіт із вибірки даних може бути реалізована за допомогою шляхів та технологій, які забезпечують швидку та ефективну перевірку робіт студентів. Результатом розробки такої системи є значне зменшення часу та зусиль, які викладачі витрачають на перевірку лабораторних робіт.

За планом виконання дослідження в рамках підготовки кваліфікаційної роботи було визначено актуальність проблеми, головну мету та задачі проекту. Оглянуто актуальні літературні джерела за означеними темами: реінжиніринг ПЗ, синтаксичний аналіз SQL запитів та проектування бази знань для підсистеми перевірки завдань. Проведено детальний аналіз схожих за тематикою та функціоналом програмних продуктів, і сформовано порівняльну таблицю цих рішень за визначеними характеристиками

За для досягнення поставленої мети було проведено планування робіт проекту. Ідентифіковано ідею проекту, проведено деталізацію мети за методологією SMART, планування змісту структури робіт у вигляді WBS та OBS, побудовано діаграму Ганта і визначено ризики проекту. Обрано наступні засоби реалізації: для серверної частини web-застосунку було обрано мову програмування PHP 7.2 та систему керування базами даних MySQL 8.0, а для реалізації клієнтської частини використовується мова розмітки HTML5, таблиці стилів CSS3, CSS-фреймворк Bootstrap 5.1 та мова програмування JavaScript за стандартом ES8.

Створено модель функціонування головного бізнес-процесу (Організація виконання та оцінювання завдань з лабораторних робіт) у нотації IDEF0, а саме: її контекстну діаграму, та діаграми декомпозиції першого і другого рівня. Побудовано модель варіантів використання системи, спроектовано моделі бази даних системи: концептуальну і даталогічну, модель бази даних для бази знань з перевірки та оцінювання наданих відповідей, а також модель навчальної бази даних.

Визначено та впроваджено найбільш вдалий архітектурний шаблон програмного забезпечення – MVC. Згідно цього шаблону було модернізовано програмний код web-застосунку: створено окремі моделі для кожної сутності бази даних системи, контролери та вигляди для кожної функціональної сторінки системи.

Реалізовано модуль автоматизованої перевірки відповідей надісланих студентами, який передбачає перевірку правильності синтаксису та семантики відповіді (SQL запиту), та відображення підказок за результатами перевірки, які допомагають визначити причину помилки. Розширено функціонал для роботи з інформацією про користувачів. Значно покращено ефективність роботи з користувальницьким інтерфейсом: спрощено навігацію між завданнями однієї роботи, до ряду таблиць додано фільтри за встановленими атрибутами та можливість сортування записів, виправлено проблему з перевантаженням елементами інтерфейсу окремих сторінок системи.

A/B ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ІТ

Мотлюк М.В, студ. 1 курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Агаджанова С. В.
Сумський НАУ

A/B тестування є одним з ключових інструментів маркетингових досліджень. Воно дозволяє оцінювати ефективність різних маркетингових стратегій та визначати, які з них працюють краще. Тому, варто розглянути поняття та принципи A/B тестування, зазначити його переваги та недоліки, їх відстеження.

A/B тестування (також відоме як split testing) - це метод порівняння двох або більше версій вебсторінок, електронних листівок, рекламних банерів або інших елементів маркетингової кампанії з метою визначити, яка з них приводить до кращих результатів.

Основний принцип A/B тестування полягає в тому, що вибірка користувачів розбивається на дві групи (контрольну та експериментальну), і кожній групі пропонується різний варіант продукту. Потім проводиться аналіз даних, аби визначити, який зі сценаріїв приводить до кращих результатів.

Переваги A/B тестування:

- **Об'єктивність:** A/B тестування дозволяє отримувати об'єктивні дані про те, яка стратегія працює краще. Це допомагає уникнути певних упереджень та сприяє прийняттю об'єктивних рішень.

- **Ефективність:** A/B тестування дозволяє швидко оцінювати різні стратегії та вибрати ті, що найбільш ефективні. Це зменшує час та зусилля, які потрібні для вибору найкращої маркетингової стратегії.

- **Зменшення ризику:** A/B тестування дозволяє зменшити ризик пов'язаний з запуском нових кампаній. Завдяки проведенню тестів можна оцінити, які з них працюють краще, аби зменшити можливі збитки.

- **Підвищення конверсії:** A/B тестування дозволяє підвищити конверсію продукту (адже це є однією з основних цілей цього методу аналізу). Цей процес впливає на примноження прибутку компанії та її більшу конкурентоздатність.

Недоліки A/B тестування:

- Потрібно достатньо багато часу на проведення тестування та аналіз даних. Це може бути недоцільно для компаній, які потребують швидкого рішення.

- Необхідна достатня величина вибірки, аби отримати досяжні результати. Це стає викликом для менших підприємств або для тих, хто працює з нішевими аудиторіями.

- Взаємодію різних маркетингових стратегій може бути складно оцінити за допомогою A/B тестування, оскільки воно зазвичай порівнює тільки два варіанти.

Відстеження метрик A/B тестування:

Щоб відстежити результати A/B тестування, потрібно налаштувати аналітичні метрики для кожного варіанту тесту та порівняти ці дані. Для цього можна використовувати інструменти вебаналітики, такі як Google Analytics або Adobe Analytics, або власний код для відстеження поведінки користувачів на сайті (UTM-мітки).

Крім того, для відстеження результатів A/B тестування, необхідно використовувати статистичний аналіз для оцінки ефективності. Для цього можна використовувати тести, такі як t-тести або z-тести. За допомогою них можливо визначити, чи є різниця між результатами статистично значущою або випадковою.

Також важливо враховувати контекст тестування та розуміти, що результати можуть бути залежні від багатьох чинників, таких як кількість відвідувань сайту, часовий період тестування, особливості цільової аудиторії та багато інших.

Загалом, A/B тестування є важливим інструментом для маркетингових досліджень та може допомогти бізнесу зменшити ризики та збільшити дохід. Однак, його використання потребує правильного підходу та розуміння того, коли та за яких умов він буде найефективнішим інструментом.

Література

1. Multivariate and A/B Testing: An Expert Cookbook Paperback by Gerard Blokdyk
2. Fundamentals of A/B Testing by Alex Philip Dombrowski
3. A/B Testing: The Most Powerful Way to Turn Clicks Into Customers Hardcover by Dan Siroker, Pete Koomen.
4. <https://www.omniconvert.com/what-is/split-testing/>

ПРОГНОЗУВАННЯ КІЛЬКОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ

Олефіренко Д. В., студ. 2 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.е.н., доцент Долгіх Я. В.
Сумський НАУ

Україна є аграрною країною та велика рогата худоба (ВРХ) є одним з найважливіших складників аграрного сектору економіки країни. Дані про ВРХ мають важливе значення для визначення розмірів окремих видів продукції тваринництва, розрахунків потреб кормів, тваринницьких приміщень, робочої сили, засобів механізації тощо, а також для проведення міжнародних порівнянь. Тому дослідження є актуальним.

На основі статистичних даних за 1990-2022 рр. [1] побудовано економетричну модель прогнозування кількості великої рогатої худоби в Україні. При побудові моделі використано надбудову **Лінія тренду** у програмі MS Excel. Ця програма дозволяє апроксимувати вихідні дані різними типами ліній тренду, виводити їх рівняння, показник якості – значення коефіцієнту детермінації R^2 , а також здійснювати прогнозування. Серед ліній тренду, що використовувались для апроксимації вихідних даних застосовувались наступні: експоненціальна ($R^2=0,9727$), лінійна ($R^2=0,8434$), логарифмічна ($R^2=0,9445$), поліноміальна ступеню 2 ($R^2=0,9841$), поліноміальна ступеню 3 ($R^2=0,9884$), степенева ($R^2=0,887$). Аналіз розрахованих значень коефіцієнтів детермінації виявив, що для апроксимації найкраще підходить поліноміальна функція ступеню 3, яка має наступний вигляд:

$$y = -0,6998x^3 + 68,922x^2 - 2314,6x + 29575 \quad (1)$$

На рисунку 1 наведений графік вихідних даних та графік обраної лінії тренду.

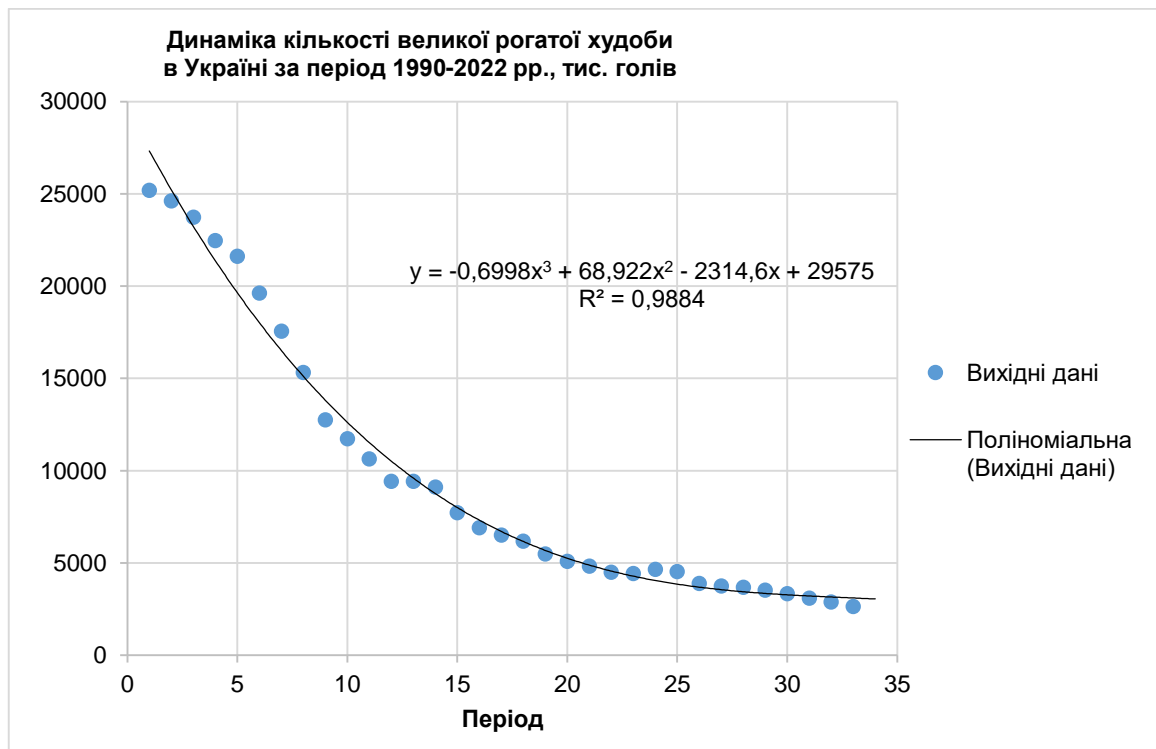

Рисунок 1 – Кількість великої рогатої худоби в Україні (тис. голів), 1990-2022рр.

На рисунку 1 бачимо, що на протязі періоду 1990-2022рр. кількість великої рогатої худоби в Україні зменшувалась. За формулою (1) розрахуємо прогнозні значення кількості великої рогатої худоби в Україні на 2023р.: $y_p = 3047,49$ тис. голів. Отримані прогнозні значення дозволять планувати потребу сільськогосподарських підприємств в матеріальних (потреби в кормах, витрати на утримання ВРХ, використання земельних угідь та інші) і трудових ресурсах.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2023).

ПРОГНОЗУВАННЯ КІЛЬКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПТИЦІ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ

Бабуров Д. В., студ.2 курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.е.н., доцент Долгіх Я.В.

Стан і розвиток тваринництва значною мірою визначається складом і кількістю худоби, птиці та інших сільськогосподарських тварин. Тому дані про кількість і склад їх поголів'я мають важливе значення для оцінки стану і розвитку тваринництва, характеристики процесу їх відтворення і продуктивності, визначення розмірів окремих видів продукції тваринництва та його виробничого напрямку, розрахунків потреб кормів, тваринницьких приміщень, робочої сили, засобів механізації тощо, а також для проведення міжнародних порівнянь.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю планування кількості сільськогосподарських тварин, а зокрема птиці, за допомогою економетричних методів дослідження.

На основі статистичних даних за 1990-2022 рр. [1], побудована економетрична модель, що прогнозує кількість сільськогосподарських тварин в Україні. При побудові моделі використовувалася надбудова **Линия тренда** у програмі MS Excel. Програма **Линия тренда** дозволяє апроксимувати вихідні дані різними типами ліній тренду, виводить їх рівняння та показник якості – значення коефіцієнту детермінації R^2 . Серед ліній тренду, що використовувались для апроксимації вихідних даних застосовувались наступні: *лінійна, логарифмічна, поліноміальна ступеню 2, поліноміальна ступеню 3, степенева, експоненціальна*. Аналіз розрахованих значень коефіцієнтів детермінації виявив, що для апроксимації найкраще підходить *поліноміальна функція ступеню 3*, яка має наступний вигляд:

$$y = -0,0379x^3 + 2,235x^2 - 36,077x + 309,4 \quad (1)$$

На рисунку 1 наведені графік вихідних даних та графік обраної лінії тренду.

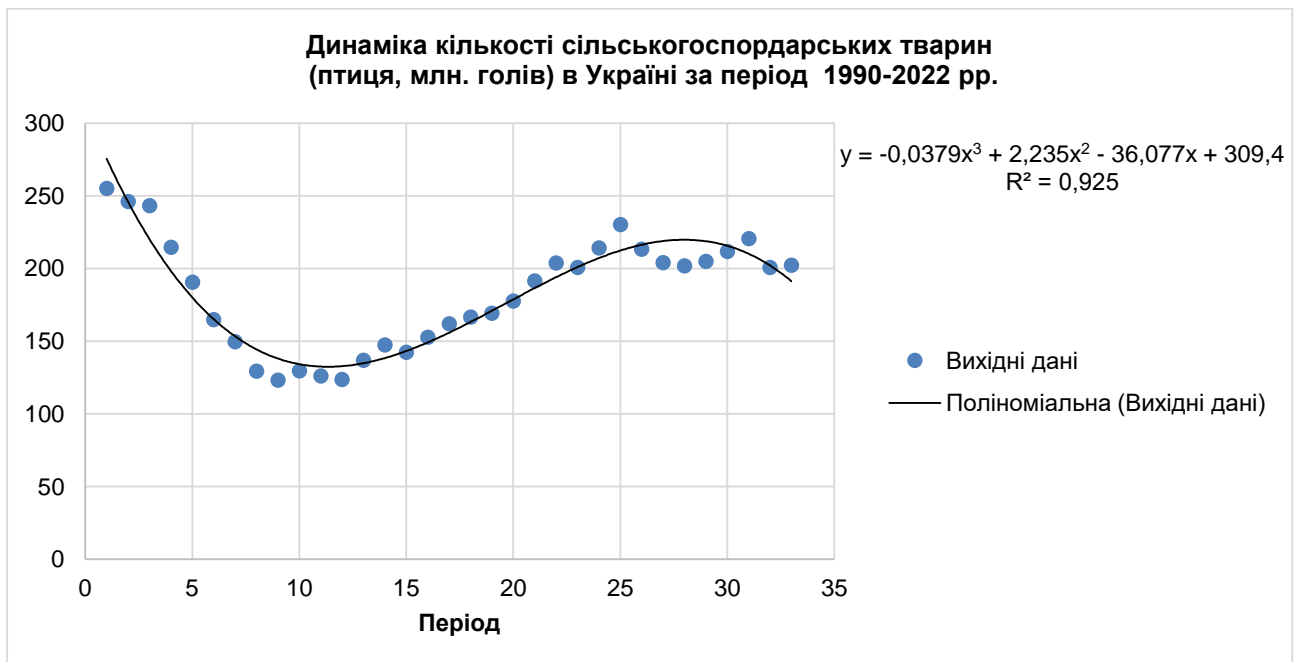

Рисунок 1 – Кількість сільськогосподарських тварин (птиця, млн. голів) в Україні, 1990-2022рр.

На рисунку 1 бачимо, що на протязі періоду 1990-2022 рр. кількість птиці в Україні змінювалась. Приблизно в 2000-х роках поголів'я птиці значно скоротилось. За формулою (1) розрахуємо прогнозні значення кількості сільськогосподарської птиці в Україні на 2023р.: $y_p = 176,82$ млн. голів.

Прогнозування вирощування птиці дозволить планувати потребу сільськогосподарських підприємств в матеріальних і трудових ресурсах, що буде сприяти приросту виробництва.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <http://sumy.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.04.2023)

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДСИСТЕМА МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ВСП «ГАФК СНАУ»

Шакотько А. М., студ. 4 (2ст) курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к. т. н., доцент Толбатов А. В.
Сумський НАУ

Матеріальне забезпечення підприємства - це комплексний процес, який включає у себе придбання, зберігання, використання та вивід з обігу різних матеріальних цінностей, необхідних для виробництва продукції та надання послуг. До складу матеріальних цінностей можуть входити різноманітні товари, обладнання, сировина, матеріали, паливо, запчастини, інструменти та інше.

Ефективне матеріальне забезпечення передбачає наявність системи управління запасами, яка дозволяє контролювати запаси та вчасно їх замовляти, оптимізувати рівень запасів, забезпечувати своєчасне замовлення та доставку матеріальних цінностей.

Крім того, ефективне матеріальне забезпечення передбачає наявність необхідних матеріальних ресурсів для виробництва продукції та надання послуг, забезпечення їх якісного зберігання та використання, контролювання витрат та зниження витрат матеріальних цінностей.

Інформаційні системи матеріального забезпечення підприємства - це комплекс програмних засобів, що дозволяють забезпечити ефективний управління потоками матеріальних ресурсів на підприємстві.

До складу таких систем можуть входити:

1. Системи управління запасами - дозволяють забезпечити точне відслідковування кількості і руху матеріальних ресурсів на складах та виробництві.
2. Системи моніторингу та контролю - дозволяють в режимі реального часу відстежувати переміщення матеріальних ресурсів на території підприємства.
3. Системи аналізу та прогнозування – аналізують дані про використання ресурсів та попередні замовлення для прогнозування майбутніх потреб підприємства в матеріальних ресурсах.
4. Системи автоматизації процесів - дозволяють автоматизувати процеси складського управління та операцій з попереднього замовлення ресурсів.

Важливість матеріально-технологічного постачання підприємств дуже велика. Від правильної організації багато в чому залежить стан бізнесу. Тобто правильна організація матеріально-технічного забезпечення підприємства забезпечує нормальну роботу підприємства і сприяє загальному розвитку підприємства.

Застосування інформаційних технологій матеріального забезпечення підприємства дозволяє знизити витрати на управління запасами, підвищити ефективність складських операцій, покращити контроль за рухом матеріальних цінностей та забезпечити оптимальний рівень запасів. В результаті цього підприємство може знизити свої витрати і підвищити свою прибутковість.

Також може застосовуватись до матеріального забезпечення таке поняття як інвентаризація матеріальних засобів, яке є одним із радикальних способів перевірки та контролю за збереженням оборотних ресурсів і роботою закріплених за матеріальні цінностей відповідальних за цим осіб.

Врахування матеріальних цінностей є одним з найважливіших завдань адміністративно-господарської діяльності будь-якої організації. Спосіб обліку матеріальних запасів має визначити у своїй обліковій політиці кожна організація, оскільки без його вирішення неможлива організація складського обліку – неодмінного атрибуту системи обліку матеріальних цінностей на підприємстві.

Таким чином, можна зробити висновок, що наявність та правильна реалізація Інформаційної системи матеріального забезпечення підприємства є важливим фактором успішного управління підприємством, що забезпечує його стабільний розвиток та підвищення конкурентоспроможності.

Література

1. Сазонець О. М. Інформаційні системи і технології в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: навч. посіб. / О. М. Сазонець. К. : Центр учбової літератури, 2014. 256 с.
2. Ромашко С.М. Опорний конспект лекцій з дисципліни "Інформаційні системи в менеджменті / С.М. Ромашко. Львів: ЛІМ, 2007. 49 с.
3. Гарник М. Теоретичні аспекти використання матеріальних ресурсів промислових підприємств. Наука й економіка. 2011. № 1(21). С. 121-123.
4. Величко Т. Г. Розвиток матеріально-технічного забезпечення підприємств АПК: автореф. дис. к.е.н: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; ПВНЗ «Європейський ун-т». К., 2009. 20 с
5. Сучасні інформаційні системи і технології: конспект лекцій / В. Г. Іванов, С. М. Іванов, В. В. Карасюк та ін.; за заг. ред. В. Г. Іванова, В. В. Карасюка. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. 347 с.

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДСИСТЕМА ОБЛІКУ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КОЛЕДЖУ ВСП «ГАФК СНАУ»

Басанець Д.В., студ. 2 курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Толбатов А.В.
Сумський НАУ

Комп'ютер став невід'ємною частиною управлінської системи підприємств. Однак сучасний підхід до управління припускає ще і вкладання грошей в інформаційні технології. Причому чим більше підприємство, тим більше повинні бути подібні вкладання. Ефективне використання корпоративних інформаційних систем дозволяє робити більш точні прогнози й уникати можливих помилок в управлінні підприємством в умовах динамічного ринку та глобалізації економічного простору.

З будь-яких даних і звітів про роботу підприємства можна отримати масу корисних зведень. І саме інформаційні системи дозволяють одержати максимум користі з усієї наявної інформації. Саме цим фактом і пояснюється життєздатність й бурхливий розвиток інформаційних систем – сучасний бізнес украй чутливий до помилок в управлінні, і для прийняття грамотного управлінського рішення в умовах невизначеності ринку необхідно постійно тримати під контролем різні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства.

Впровадження інформаційних систем у кадровий відділ відіграє важливу роль у підвищенні ефективності управління персоналом. Кадровий відділ є ключовим елементом в обробці різноманітної інформації, пов'язаної з відпустками, звільненнями, заробітною платою та іншими аспектами управління персоналом.

Системи управління кадрами є важливим інструментом для зберігання та обробки даних про співробітників. Вони дозволяють уникнути помилок, пов'язаних з веденням документації вручну. Крім того, такі системи забезпечують швидкий та легкий доступ до інформації про співробітників, що забезпечує більш ефективний кадровий облік.

Централізоване зберігання даних дозволяє більш ефективно керувати персоналом, зокрема, забезпечити рівномірне розподілення завдань та ресурсів між співробітниками. Це підвищує продуктивність та ефективність роботи відділу та підприємства в цілому.

Крім того, такі системи дозволяють здійснювати аналіз даних про персонал, що є корисним інструментом для прийняття рішень про планування кадрів, оцінки продуктивності та забезпечення правильної заробітної плати. Всі ці фактори в своєму комплексі забезпечують підвищення ефективності та ефективності роботи кадрового відділу, що має пряму вплив на успішність підприємства в цілому. Інформаційні системи не тільки полегшують взаємодію між співробітниками та керівництвом, але й сприяють покращенню самої комунікації. Завдяки використанню інформаційних систем, співробітники можуть взаємодіяти між собою безпосередньо, обмінюватися інформацією та спільно працювати над проектами, не втрачаючи часу на зайві зустрічі та переговори. Крім того, інформаційні системи забезпечують покращення координації роботи відділу та підприємства в цілому, що сприяє збільшенню ефективності та якості роботи.

У результаті використання інформаційних систем в роботі кадрового відділу можна очікувати покращення не лише взаємодії між співробітниками та керівництвом, а й рівня координації та ефективності роботи відділу в цілому. Таким чином, впровадження інформаційних систем є необхідним елементом сучасної організації роботи кадрового відділу та підприємства в цілому.

Таким чином, ІС у кадровому відділі дозволяють суттєво підвищити ефективність управління персоналом, скоротити час на рутинні завдання та підвищити точність та якість роботи. Однак, при виборі та впровадженні ІВ у кадровому відділі необхідно враховувати низку факторів.

- ІС повинні відповідати специфіці та потребам кадрового відділу компанії;
- при виборі ІС необхідно враховувати можливості та обмеження ІТ-інфраструктури компанії, а також рівень підготовленості персоналу до використання нових технологій;
- необхідно враховувати питання безпеки та конфіденційності даних;
- для успішного впровадження ІС у кадровому відділі необхідна підготовка персоналу, включаючи навчання та підтримку у процесі використання.

Отже інформаційні системи є необхідною складовою роботи кадрового відділу, що дозволяє оптимізувати та покращити якість роботи з персоналом. При виборі та впровадженні ІС у кадровому відділі необхідно враховувати специфіку компанії та ІТ-інфраструктури, а також забезпечувати безпеку та конфіденційність даних та підготовку персоналу до використання нових технологій.

Література

1. Пономаренко В. С. Журавльова І. В. Латишева І. Л. Інформаційні системи в управлінні персоналом. Харків. Вид. ХНЕУ, 2008р. с 5-7

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІТ ПРОЄКТАМИ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ СИСТЕМ

Хіманова А.О., студ. 4 (2ст) курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.е.н., доц. В'юненко О.Б.
Сумський НАУ

Управління проектом створення навчальної системи симулятора може бути складною задачею, яка потребує вирішення багатьох проблем. Деякі з них включають недостатню комунікацію між членами команди, недостатню оцінку ризиків, недостатнє планування, недостатнє управління змінами, проблеми з управлінням бюджетом та проблеми з відповідальністю. Щоб успішно керувати проектом, необхідно забезпечити ефективну комунікацію, враховувати можливі ризики, мати чіткий план та графік робіт, встановити процес управління змінами, відстежувати витрати та визначити точну роль та відповідальність кожного члена команди. Управління проектом може бути викликом, але за допомогою правильного підходу може бути успішно реалізованою задачею.

Для досягнення стабільних позитивних результатів проекті повинні бути легкокерованими. Розробка легкокерованих проектів вимагає діяльності в двох паралельних напрямках. По-перше, необхідно залучити всіх, хто робить ставку на проект, до визначенні конкретних цілей проекту і засобів їх досягнення. По-друге, необхідний пошук такого варіанту, який би забезпечував економне витрачання ресурсів при реалізації проекту.

Управління проектами - складний процес, особливо коли розробляється навчальна система симулятора. Ця стаття зосереджується на проблемах, які можуть виникнути під час управління проектом створення навчальної системи симулятора та пропонує рішення для їх вирішення.

Першою проблемою є недостатня комунікація між членами команди. Недостатня комунікація може призвести до неправильного розуміння вимог та несвоєчасного виявлення проблем. Рішенням може бути створення каналів комунікації та регулярні зустрічі, щоб встановити ясні очікування та взаємодію між членами команди.

Другою проблемою є недостатня оцінка ризиків. Управління ризиками - це важлива складова частина проектного менеджменту, оскільки недооцінка ризиків може привести до затримок, додаткових витрат та втрати якості. Рішенням може бути проведення відповідної оцінки ризиків та розроблення плану управління ризиками, щоб зменшити їх вплив.

Третьою проблемою є недостатнє планування. Недостатнє планування може призвести до неправильного розуміння вимог та невиконання планів. Рішенням може бути створення чіткого плану та графіка робіт, які відображатимуть реалістичний хронометраж робіт та дозволять вчасно виявляти проблеми.

Четвертою проблемою є недостатнє управління змінами. Під час проекту можуть виникати зміни, що можуть впливати на виконання проекту. Недостатнє управління змінами може призвести до затримок та додаткових витрат. Рішенням може бути створення процедур управління змінами, які будуть включати оцінку впливу змін на проект, затвердження змін та визначення плану впровадження змін.

Останньою проблемою є недостатнє управління ресурсами. Недостатнє управління ресурсами може призвести до неефективного використання ресурсів та затримок у проекті. Рішенням може бути створення детального плану використання ресурсів, що включатиме у себе графік робіт та розподіл ресурсів на різні етапи проекту.

Управління проектом створення навчальної системи симулятора може бути складним процесом, але врахування та вирішення вищезазначених проблем може допомогти уникнути затримок, додаткових витрат та втрати якості. Для успішного виконання проекту важливо мати ефективну комунікацію між членами команди, оцінювати ризики, планувати роботу, управляти змінами та ефективно використовувати ресурси.

Другим важливим аспектом управління проектом створення навчальної системи симулятора є визначення якості. Якість повинна бути визначена та включена у план робіт з самого початку проекту, щоб запобігти можливим проблемам на пізніших етапах. У процесі виконання проекту повинна проводитись систематична перевірка якості продукту та процесу, що дозволить вчасно виявити проблеми та виправити їх.

Нарешті, важливо забезпечити належне документування проекту. Документація дозволить зберегти знання та досвід, набуті під час проектування та розробки системи, а також забезпечити передачу цих знань іншим членам команди в майбутньому. Документування повинно бути проведено на кожному етапі проекту та містити інформацію про процес, прийняті рішення, результати тестування та оцінку якості.

Отже, успішне управління проектом створення навчальної системи симулятора включає в себе ефективне управління комунікаціями, ризиками, роботою, змінами та ресурсами, а також визначення та відстеження якості продукту та процесу, увагу до потреб користувачів та належне документування проекту.

ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ САЙТІВ ДЛЯ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сіденко А.С., студ. 1 с.т. курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.е.н., доц. В'юненко О.Б.
Сумський НАУ

Дистанційне навчання стає все більш популярним в наш час, із зростанням числа людей, які шукають можливості для отримання освіти та підвищення кваліфікації в онлайн-середовищі. Однією з основних проблем, з якими стикаються студенти та викладачі під час дистанційного навчання, є проблема побудови сайтів для такого методу навчання.

У процесі розробки сайту для дистанційного навчання необхідно звернути увагу на кілька важливих аспектів, які дозволять забезпечити ефективну роботу та задоволення потреб користувачів. Ці аспекти включають в себе:

- **Якість контенту:** він повинен бути зрозумілим, логічно структурованим та підібраним для максимального сприйняття аудиторією.
- **Доступність:** сайт повинен бути доступним з будь-якого пристрою та мережі, щоб забезпечити максимальну зручність користувачів.
- **Функціональність:** сайт повинен бути зручним у використанні та мати всі необхідні функції для дистанційного навчання, такі як завдання, тести, відео та інше.
- **SEO-стратегія:** використання правильних ключових слів та фраз, оптимізація заголовків, метатегів, текстів та зображень на сайті, розміщення релевантних посилань на інші ресурси, а також використання соціальних медіа для просування сайту.
- **Безпека:** сайт повинен мати захист від хакерських атак, шифрування даних, надійні системи авторизації та інші інструменти захисту даних.

Сайт для дистанційного навчання має відрізнитися від звичайного сайту. Перше, що вони мають бути добре структурованими, інтуїтивно зрозумілими та надійними, оскільки студенти та викладачі будуть використовувати їх щодня для отримання навчальної інформації та спілкування.

Є кілька способів покращити доступність сайту. Один із способів - це зробити сайт незалежним від кольорів. Наприклад, якщо визначити посилання на сайті можна лише за його кольором, то таке посилання для дальтоніків може бути не видимим. Доступність сайту підвищиться, якщо додатково виділити посилання підкресленням, більш жирним шрифтом або шрифтом більшого розміру. Також доступність сайту можна покращити, використовуючи на сайті достатньо великі шрифти і даючи користувачам можливість самостійно керувати розмірами шрифтів. Це дозволить користувачам з обмеженими можливостями скористатися сайтом без ускладнень. Ще один спосіб покращити продуктивність вашого веб-сайту та пришвидшити час завантаження – увімкнути стиснення утилітою gzip.

Одним зі способів вирішення проблеми є використання спеціалізованих платформ та сервісів, які забезпечують необхідні функції та допомагають у побудові інтуїтивно зрозумілого та зручного для користувачів інтерфейсу. Сучасні студенти очікують від сайту для дистанційного навчання не тільки матеріали для вивчення, але й можливість спілкування з викладачами та іншими студентами, виконання завдань та тестів, а також отримання негайної зворотного зв'язку. Важливо підтримувати активний блог, де будуть публікуватися цікаві та корисні статті з тематики дистанційного навчання. Також варто створити сторінку на Facebook, Instagram, Twitter та інших соціальних мережах, де будуть публікуватися корисні та актуальні матеріали. Такі платформи дозволяють зосередитися на змісті навчального матеріалу та забезпеченні якісного навчання, не витрачаючи час та ресурси на розробку власної платформи. Окрім того, важливо забезпечити достатню кількість контенту та ресурсів, які студенти можуть використовувати для свого навчання та розвитку. Наприклад, можна розміщувати онлайн-курси, вебінари, лекції, тестові завдання, домашні завдання тощо.

Використовувати SEO-стратегії для підвищення рейтингу сайту та приведення більшої кількості користувачів на сайт. Для цього варто проводити аналіз ключових слів, оптимізувати метатеги та описи, створювати якісний та унікальний контент.

Сайти для дистанційного навчання зазвичай містять конфіденційну інформацію, таку як персональні дані студентів, результати тестів тощо. Якщо сайт не забезпечує достатню захист, це може призвести до втрати даних та порушення конфіденційності. Для забезпечення безпеки сайту можна використовувати різні методи, такі як шифрування даних, двофакторну автентифікацію, захист від злому.

Отже, проблеми побудови сайтів для дистанційного навчання є серйозним викликом для веб-розробників. Для того, щоб створити ефективний сайт для дистанційного навчання, потрібно мати відповідний досвід та знання, достатню кількість ресурсів для розробки та підтримки сайту, а також забезпечити відповідний контент та інтерактивність. Також залежить від структури та безпеки сайту до SEO та адаптивності. Але якщо дотримуватися правильної стратегії та використовувати відповідні інструменти, можна створити високоякісний та конкурентоздатний сайт для дистанційного навчання, який буде корисним для студентів та викладачів.

СУЧАСНІ АЛГОРИТМИ АНАЛІЗУ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА МОНІТОРИНГУ КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ

Шакотько Є. С., студ. 2 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.е.н., доц. В'юненко О.Б.
Сумський НАУ

Алгоритми продуктивності та моніторингу комп'ютерних мереж - це набір програмних засобів, які дозволяють контролювати роботу комп'ютерної мережі та підтримувати її продуктивність на високому рівні. Застосування таких алгоритмів є дуже важливим для будь-якої компанії, яка має велику мережу комп'ютерів. Це допомагає зменшити час, витрачений на пошук та усунення неполадок у мережі, а також збільшити її продуктивність.

Одним з найбільш популярних алгоритмів продуктивності є алгоритм WMI (Windows Management Instrumentation). Цей алгоритм дозволяє отримувати інформацію про стан комп'ютерної мережі та її компонентів, таких як процесори, оперативна пам'ять, диски, мережеві інтерфейси тощо. WMI дозволяє збирати цю інформацію на регулярній основі та використовувати її для аналізу продуктивності мережі. WMI найчастіше використовується для автоматизації адміністративної роботи та отримання доступу до даних без безпосередньої роботи з операційною системою.

Іншим популярним алгоритмом продуктивності є SNMP (Simple Network Management Protocol). Цей алгоритм дозволяє отримувати інформацію про стан мережевих пристроїв, таких як маршрутизатори, комутатори та інші. SNMP дозволяє збирати цю інформацію та використовувати її для моніторингу стану мережі, а також для виявлення проблем та їх подальшого усунення. Загалом, модель SNMP складається з чотирьох ключових компонентів: а) керовані пристрої; б) станції управління (NMS); в) керуюча інформація; г) протокол управління.

Керований пристрій є мережевим вузлом, який реалізує SNMP-інтерфейс, який дозволяє однонаправлений (тільки для читання) або двонаправлений (читання і запис) доступ до інформації, специфічної для вузла. Керовані пристрої обмінюються вузловими даними з NMS. Станція управління мережею виконує додатки, які контролюють і управляють керованими пристроями. NMS забезпечують основну частину ресурсів обробки і пам'яті, необхідних для управління мережею. Одна або кілька NMS можуть існувати в будь-якій керованій мережі.

Крім алгоритмів продуктивності, також існують алгоритми моніторингу мережі, які дозволяють відстежувати роботу окремих комп'ютерів та програм на них. Наприклад, алгоритм моніторингу з використанням NetFlow. Цей алгоритм дозволяє вимірювати трафік мережі та збирати статистику про використання різних мережевих пристроїв. За допомогою NetFlow можна визначити, які додатки та протоколи використовуються в мережі, а також з'ясувати, які з них відносяться до критичних та можуть впливати на продуктивність мережі. Функції та призначення NetFlow: а) моніторинг мережі; б) моніторинг програмного забезпечення; в) моніторинг користувачів; г) аналіз безпеки мережі.

- Моніторинг мережі. Дані протоколу NetFlow дозволяють виконувати моніторинг стану мережі. За допомогою програм, які виконують обробку накопичених даних від NetFlow колекторів, можливо проводити оцінку трафіку при цьому виявляти проблеми, що виникають в мережі.

- Моніторинг програмного забезпечення. Дані протоколу NetFlow дозволяють мережним адміністраторам мати точну інформацію про програми які на даний час працюють або використовуються в мережі, виявляти з них ті, що створюють проблеми в роботі мережі або перенавантажують їх.

- Моніторинг користувачів. Дані протоколу NetFlow дозволяють збирати детальну інформацію про кожного користувача мережі, про те які мережні ресурси він використовує на даний момент, яке програмне забезпечення, з якими IP – адресами працює та інше.

- Аналіз безпеки мережі. Під час використання протоколу NetFlow можливо ідентифікувати та класифікувати атаки по відмові в обслуговуванні (DDoS атаки), виявляти трафік, що генерується вірусами та троянськими програмами у реальному часі.

Залежно від розміру мережі та потреб в моніторингу, можна використовувати як безкоштовні, так і платні алгоритми продуктивності та моніторингу мережі. Наприклад, безкоштовний алгоритм Wireshark є дуже популярним серед мережевих інженерів та адміністраторів, але не завжди може забезпечити повний моніторинг мережі.

Платні алгоритми, такі як SolarWinds Network Performance Monitor або PRTG Network Monitor, мають більш широкий функціонал та можливості, але вимагають великої фінансової витрати. Тому перед вибором алгоритму слід ретельно оцінити всі переваги та недоліки кожного з них.

Важливою проблемою є розробка критеріїв вибору алгоритмів аналізу продуктивності та моніторингу комп'ютерних мереж, які дозволяють контролювати роботу мережі та вчасно виявляти можливі проблеми з продуктивністю. Кожен з них має свої особливості та переваги, тому перед вибором алгоритму варто звернути увагу на конкретні потреби та завдання компанії. Аналіз сучасних алгоритмів продуктивності та моніторингу комп'ютерних мереж є актуальною задачею для будь-якої компанії, яка використовує складну комп'ютерну мережу. Правильний вибір алгоритму може допомогти ефективно контролювати роботу мережі та вчасно виявляти можливі проблеми з продуктивністю.

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВЕДЕННЯ ПОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Грошовик Р.Ю., студ. 4 курсу ФЕІМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Пасько Н.Б.
Сумський НАУ

Погосподарський облік, як вид первинного обліку, передбачений для накопичення і систематизації відомостей, які збирають місцеві ради по кожному з розташованих на їхній території сільських населених пунктів і які є необхідними для проведення державних статистичних спостережень. Відповідно до "Інструкція з ведення погосподарського обліку в сільських, селищних та міських радах", затверджена Наказом Державної служби статистики України від 11.04.2016 року №56 та зареєстрована в Мін'юсті України 06 травня 2016 р. за № 689/28819 у сільських, селищних, міських радах, на території яких розташовані сільські населені пункти, ведеться погосподарський облік. Результатні регламентні документи є основним комплексним джерелом забезпечення органів виконавчої влади і місцевого самоврядування всіх рівнів інформацією щодо соціально-демографічних характеристик населення та його потенціалу в сфері сільського господарства. Вказані звіти містять у собі велику кількість інформації про мешканців села, житлові будинки та квартири у їх власності або користуванні. Документи відображають також площу землі, що має кожне господарство населеного пункту, розподіл землі за цільовим призначенням, чисельність сільськогосподарських тварин, що утримуються мешканцями, наявність сільськогосподарської техніки у власності домогосподарств тощо. Формування документів ведуть секретарі старостатів, діловоди, землевпорядники. Але в зв'язку з великим навантаженням працівників та значним обсягом інформації, не завжди є можливість оперативно підготувати необхідну інформацію. Крім того, досить часто під час її узагальнення допускаються помилки. Отже, актуальним завданням є створення програмного засобу для автоматизації вказаних інформаційних процедур.

Запровадження автоматизованого обліку — повноцінна та сучасна альтернатива веденню паперової погосподарської книги. Такий підхід дозволить значно полегшити збір та пошук статистичних даних, а також відкрити нові можливості управління місцевими фінансами. Пріоритетом даного програмного комплексу є швидкий доступ до необхідної інформації, можливість коригування даних та введення інформації в повному обсязі. Автоматизований облік спрощує роботу старости, працівників старостатів та територіальних громад. Функціонал системи дозволить створювати різноманітні довідки (про склад сім'ї та землекористування, про право власності на житловий будинок, про приватизацію земельної ділянки та ін.), автоматизувати формування реєстру виборців, реєстрацію актів громадянського стану.

Пропонується програмне забезпечення ведення погосподарський обліку територіальної громади, яким укомплектовуються АРМ землевпорядників старостатів та секретаря територіальної громади. Комплекс розроблений засобами СУБД MySQL. Вказана СУБД використовується при створенні Web-сайтів, відрізняється високою швидкістю, надійністю та гнучкістю. Це дозволяє розробити Web-сервіс, що, в свою чергу, забезпечить можливість секретарям та землевпорядникам старостатів, що входять до складу територіальної громади, дистанційно реєструвати на сервері дані погосподарського обліку та іншу інформацію, формувати потрібні документи. Для роботи з базою даних MySQL пропонуємо використовувати програму phpMyAdmin. PhpMyAdmin це Web-додаток з відкритим кодом, написаний мовою PHP і являє собою Web-інтерфейс для адміністрування баз даних MySQL. За допомогою програми phpMyAdmin можна створювати, видаляти та редагувати таблиці бази даних, виконувати окремі SQL-запити, добавляти користувачів, змінювати їх привілеї.

Комплекс складається з таких базових програмно-технологічних модулів: - підтримка довідкових даних; - ведення погосподарського обліку; - ведення записів актів громадянського стану; - формування списків виборців; - формування регламентних звітів; - запити до інформаційної бази.

Висновок. Обґрунтована необхідність автоматизації ведення погосподарського обліку територіальних громад. Запропонований програмний комплекс розвитку сільських територій та інформаційна технологія системи управління базами даних MySQL відрізняється від існуючих нині в територіальних громадах способів обробки даних та формування звітності можливістю автоматизації: ведення погосподарського обліку; формування списків виборців; реєстрації актів громадянського стану; формування регламентних звітів та звітів за запитом користувачів.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
2. Жук В. М., Бездушна Ю. С., Жук Н.Л. Методичні рекомендації з інвентаризації активів та ресурсного потенціалу територіальних громад. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2020. 86 с.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ РОЗРАХУНКУ БАЛАНСУ ГУМУСУ І ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН В ҐРУНТІ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Наконечний О.Б., студ.4 курсу ФЕіМ, спец., «Інформаційні системи і технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Пасько Н.Б.
Сумський НАУ

У світі, де зростання населення та зміни клімату впливають на сільське господарство, розрахунок балансу гумусу і поживних речовин в ґрунті є важливим елементом збалансованого розвитку. Завдяки розрахункам можна визначити потребу в добривах та воді, які допоможуть зберегти родючість ґрунту. Автоматизація цього процесу може допомогти зекономити час та зробити розрахунки точнішими та ефективнішими. Розглянемо сучасні проблеми автоматизації розрахунків балансу гумусу і поживних речовин в ґрунті та можливі шляхи їх вирішення.

Загалом, автоматизація розрахунків балансу гумусу є важливим етапом в забезпеченні раціонального використання ґрунтів та збереженні родючості ґрунту. Крім того, автоматизація розрахунків балансу гумусу та поживних речовин в ґрунті може забезпечити більш точні та ефективні розрахунки, що може допомогти покращити якість продукту. Аналіз даних може виявити ті моменти, коли необхідно змінити склад або добрива, щоб забезпечити оптимальні умови для росту рослин.

Однак, необхідно враховувати ряд сучасних проблем, таких як погіршення стану ґрунтів, нестача вмінь та знань серед агрономів, складність вибору оптимальних методів та приладів, а також високі витрати на впровадження технологій автоматизації. Тому, щоб ефективно використовувати можливості автоматизації розрахунків балансу гумусу, необхідно постійно вдосконалювати технології та методи роботи з ґрунтом, навчати фахівців та вирішувати питання фінансування наукових досліджень у цій галузі. Тільки так можна забезпечити стійке та ефективне використання землі, яке буде корисним для людства та навколишнього середовища.

Однією з найбільших проблем автоматизації розрахунків балансу гумусу і поживних речовин в ґрунті є недостатня кількість даних. Для точного розрахунку балансу гумусу необхідно мати достатню кількість даних про ґрунт, врожаї та використання добрив. Ці дані повинні бути точними та оновлюватись регулярно, але це часто не відбувається через високі витрати на збір та обробку даних.

Одним з можливих рішень є використання сучасних технологій для автоматизованого збору та аналізу даних. Наприклад, сенсорні мережі можуть бути встановлені в ґрунті та зібрати дані про вологість, температуру та рівень поживних речовин. Крім того, інформація про використання добрив та розсаджування рослин може бути зібрана за допомогою GPS-трекерів та інших сучасних технологій. Ці дані можуть бути зібрані в реальному часі та збережені в хмарному сховищі даних.

Наступною проблемою є недостатня точність даних. Навіть якщо дані зібрані достатньою кількістю, їх точність може бути питанням. Наприклад, показники вологості ґрунту можуть бути неточними, що може призвести до неточного розрахунку балансу гумусу. Можливим рішенням цієї проблеми є використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, для покращення точності даних. Крім того, можна використовувати алгоритми вирішення задач для автоматичного виявлення та виправлення помилок в даних.

Іншою проблемою є складність аналізу даних. Дані, зібрані з різних джерел, можуть бути складними для аналізу та інтерпретації. Крім того, обробка великої кількості даних може займати багато часу та ресурсів. Щоб вирішити цю проблему можна використовувати інструменти аналітики даних, такі як MS Excel та R-програмування, для автоматизованого аналізу та візуалізації даних. Останньою проблемою є високі витрати на автоматизацію процесу розрахунку балансу гумусу. Розробка та впровадження систем автоматизації може бути дуже дорогим процесом, особливо для малих або середніх підприємств. Для вирішення цієї проблеми одним із можливих рішень є використання відкритих джерел, таких як програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом, для зниження витрат на автоматизацію. Крім того, можна використовувати хмарні рішення для зберігання та обробки даних, що також може знизити витрати на інфраструктуру.

Висновок. Сучасні проблеми автоматизації розрахунків балансу гумусу включають в себе низьку точність результатів, недостатню кількість даних для аналізу та відсутність стандартизації процесу. Найбільш популярним і ефективним способом автоматизації розрахунків балансу гумусу є використання спеціальних програмних продуктів. Ці програми зазвичай включають в себе бази даних, які містять інформацію про властивості ґрунту, сівозміни. Виходячи з першочерговості автоматизації цих розрахунків, пропонуємо впроваджувати на с-г підприємствах інформаційну технологію розрахунку балансу гумусу та поживних речовин на базі СУБД MySQL. Вказана СУБД застосовується для створення Web-сайтів, характеризується високою швидкістю роботи, надійністю та гнучкістю. Для роботи з базою даних MySQL пропонуємо використовувати програму phpMyAdmin. PhpMyAdmin це Web-додаток з відкритим кодом, написаний мовою PHP і являє собою Web-інтерфейс для адміністрування баз даних MySQL. Запропонована інформаційна технологія забезпечить створення ряду моделей управління родючістю земель, в тому числі: розрахунок балансу гумусу і поживних речовин в ґрунті; комп'ютерний моніторинг якості земель.

ОБРОБКА ВЕЛИКИХ ДАНИХ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Мартинченко С.В., студ. 1с.т. курсу ФЕіМ, спец. «Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник: ст. викладач Агаджанов-Гонсалес К.Х.
Сумський НАУ

Вступ. Обробка та робота з великими об'ємами даних (Big Data) є важливими завданнями для багатьох компаній та організацій у сучасному світі.

Великі об'єми даних виникають з різних джерел, включаючи соціальні мережі, мобільні пристрої, сенсорні мережі та Інтернет речей. Обробка та аналіз цих даних може допомогти компаніям отримати цінну інформацію, яка може допомогти в прийнятті важливих рішень та забезпеченні конкурентоспроможності.

Основна частина. Обробка великих об'ємів даних (Big Data) може призвести до багатьох проблем. Нижче кілька найбільш поширених проблеми які виникають:

- Недостатня потужність обчислювальних ресурсів: При обробці великих об'ємів даних необхідно використовувати потужні комп'ютери, які можуть виконувати завдання швидше. У випадку недостатньої потужності, обробка даних може займати дуже багато часу.

- Проблеми з пам'яттю: Великі обсяги даних можуть займати значну кількість пам'яті. Якщо недостатньо пам'яті, можуть виникнути проблеми з обробкою даних, такі як збої програм.

- Структурування даних: Дані, які зберігаються великими обсягами, можуть бути не простими для структурування та організації. Без відповідної структури, здійснення запитів та аналіз даних може стати дуже складним.

- Проблеми з безпекою: Великі обсяги даних можуть містити конфіденційну інформацію, яка може стати ціллю хакерів та злочинців. Якщо не забезпечити належний рівень захисту даних, це може призвести до витоку конфіденційної інформації.

- Швидкість передачі даних: Обробка великих об'ємів даних також може бути обмежена швидкістю передачі даних. Якщо мережа передачі даних недостатньо потужна, то обробка даних може займати значну кількість часу.

З розвитком сучасних технологій та зростанням кількості даних, що генеруються, обробка та робота з великими об'ємами даних стали важливими завданнями для багатьох компаній та організацій. Однак, це також приносить велику кількість викликів, пов'язаних зі зберіганням, обробкою та аналізом цих даних. Одним із найбільш важливих завдань є збір та зберігання даних в ефективний спосіб, а також забезпечення їх безпеки [1].

Крім того, для ефективного аналізу великих об'ємів даних необхідно використовувати різні методи та алгоритми машинного навчання та інші методи штучного інтелекту. Також важливим викликом є обробка даних в реальному часі, що стає особливо важливим у галузях, де швидко реагувати на зміни даних дуже важливо.

Висновок. Незважаючи на ці виклики, обробка та робота з великими об'ємами даних може принести велику користь та допомогти в прийнятті важливих рішень та забезпеченні конкурентоспроможності компаній та організацій.

Література

1. The challenge facing cloudera and hortonworks: making big data work. *Data Science Central*. URL: The Challenge Facing Cloudera and Hortonworks: Making Big Data Work [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.datasciencecentral.com/the-challenge-facing-cloudera-and-hortonworks-making-big-data/>.

THE KEY FACTORS IN PERSONAL DEVELOPMENT FROM THE PERSPECTIVE OF ENTERPRISES

Zhang Yuanyi, student 1m course, FE&M, Spec. "Administrative management"
Scientific supervisor: PhD, Professor Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

Personnel development is a critical aspect of any enterprise's success. The management and administration of personnel development involves the creation and implementation of policies and procedures that facilitate the growth and development of employees within an organization. In this paper, we will explore the importance of personnel development, the challenges that enterprises face in managing and administering personnel development, and strategies that enterprises can adopt to overcome these challenges.

1. The Importance of Personnel Development

Personnel development is essential for the long-term success of an enterprise. A well-trained and skilled workforce is more productive, efficient, and able to adapt to changes in the business environment. Additionally, personnel development can help to retain talented employees, improve employee morale and job satisfaction, and promote a culture of continuous learning and improvement within the organization.

2. Challenges in Managing and Administering Personnel Development

Despite the benefits of personnel development, enterprises face several challenges in managing and administering it. These challenges include:

2.1 Limited Resources

Enterprises may have limited resources to allocate towards personnel development. This can make it difficult to provide training and development opportunities to all employees or to implement comprehensive development programs.

2.2 Resistance to Change

Employees may be resistant to change, particularly if it involves learning new skills or adapting to new ways of working. This can make it challenging to implement personnel development initiatives that require employees to change their behavior or work processes.

2.3 Lack of Leadership Support

Leadership support is critical for the success of personnel development initiatives. Without support from senior management, it can be challenging to secure the necessary resources or to encourage employee participation.

3. Strategies for Managing and Administering Personnel Development

To overcome these challenges, enterprises can adopt several strategies to manage and administer personnel development effectively. These include:

3.1 Prioritizing Personnel Development

Enterprises should prioritize personnel development by allocating sufficient resources towards training and development initiatives. This can involve creating a dedicated budget for personnel development, providing time off for employees to attend training, or investing in technology to facilitate online learning and development.

3.2 Creating a Culture of Learning

Creating a culture of learning can help to overcome resistance to change and encourage employees to embrace new learning opportunities. This involves promoting the benefits of learning and development, providing incentives for employees to participate in training, and creating a supportive environment that encourages continuous learning.

3.3 Providing Leadership Support

Leadership support is critical for the success of personnel development initiatives. This involves ensuring that senior management is committed to personnel development, providing visible support and endorsement, and modeling the behavior that is expected of employees.

3.4 Monitoring and Evaluating Personnel Development Programs

To ensure the effectiveness of personnel development programs, enterprises should monitor and evaluate their impact regularly. This can involve collecting feedback from employees, analyzing training outcomes, and benchmarking against industry standards.

4. Conclusion

The management and administration of personnel development is critical to the long-term success of an enterprise. Despite the challenges that enterprises face in managing and administering personnel development, there are strategies that can be adopted to overcome these challenges. By prioritizing personnel development, creating a culture of learning, providing leadership support, and monitoring and evaluating personnel development programs, enterprises can ensure that their workforce is skilled, productive, and able to adapt to changes in the business environment. Ultimately, the goal of personnel development should be to create a culture of continuous improvement that contributes to the success of the enterprise and the well-being of its employees.

IMPROVEMENT OF THE RISK MANAGEMENT SYSTEM AT THE ENTERPRISE

Qin Fan, student 1m course, FE&M, Spec. "Administrative management"
Scientific supervisor: PhD, Professor Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

With the development of market relations, the implementation of entrepreneurial activity takes place in conditions of growing uncertainty. It is the uncertainty of the state of the external and internal environment that forces an entrepreneur to take on a risk that can lead to both gains and losses. The lack of complete information, the existence of countervailing tendencies, elements of randomness and other new economic conditions of management determine the difficult-to-predictability of the management process, since most management decisions of the enterprise are made under conditions of risk. Any entrepreneur strives to conduct his activities in such a way as to minimize possible losses and maximize profits. In order to achieve success in this desire, it is necessary within the enterprise to use the achievements of science in the field of risk management and the best experience of those who have successfully implemented a risk management system at the enterprise.

Risks are an integral part of the activity of any organization, therefore, effective risk management should form an adequate system of detection, identification, assessment and neutralization of relevant risks in the financial and economic activity of the enterprise. Risk is the probability of the enterprise losing a part of its resources, not receiving income, or the appearance of additional costs as a result of certain production and financial activities.

Risk management is a central part of strategic management of the organization. This is a process by which the organization systematically analyzes the risks of each type of activity in order to maximize the effectiveness of each step and, accordingly, of the entire activity of the enterprise in general. The object of risk management is the implementation of economic activity under conditions of uncertainty and economic and legal relations that still arise between economic entities in the process of eliminating or implementing risk.

Risks should be in the center of attention of business owners. They are the ones most interested in ensuring that all risks are identified and that a risk management program is developed and implemented. The logic here is simple and clear: the better the risk management, the higher the business efficiency, and, accordingly, the greater (other things being equal) the wealth of the company's owners. The connection between business profitability, its risks and the company's market value is well understood by global business leaders who implement risk management on a large scale within the framework of the entire enterprise.

The effectiveness of risk management depends on accurate information provided by various departments, so the risk manager needs to examine the following documents as sources:

- technical documentation;
- primary documents of management and financial reporting;
- data from quarterly and annual financial reports;
- accounting reporting;
- the results of inspection checks of the company's structural units;
- conclusions of experts (internal – chief specialists, heads of departments, chief accountant, lawyers; and external – auditors and other specialists).

In order to improve the risk management system, it is necessary to:

1. Integrate risk assessment into strategic and operational processes. As the risk management process becomes an integral part of operational management, managers become more prudent when making management decisions.

2. Implement effective analytical and early warning techniques. Identification of risks at the level of business processes leads to the adoption of more balanced management decisions.

3. Improve measurement and monitoring of specific risks. The preparation of reports on key risks will allow the exchange of knowledge on various aspects of the risk management system.

An indisputable condition for the effective operation of a business entity should be the formation of a risk management system at the enterprise. In foreign countries, business risk management has long become an integral part of the enterprise management system as a whole. After all, thorough analysis, identification, assessment and subsequent adjustment of the degree of risk are necessary for making strategic, innovative, investment decisions; forecasting the market situation, marketing research, etc. Risk management is a serious management tool that allows timely detection and prevention of manifestations and scale of possible risks. In addition, all procedures of the risk management system must be cyclical if the business entity wants to achieve a positive result from the risk management system at the enterprise.

ORGANIZE THE CONCEPT AND METHOD OF BUSINESS PROCESS IMPROVEMENT

Jiang Maoli, student 1m course, FE&M, Spec. "Administrative management"
Scientific supervisor: Ph.D., Associate Prof. Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

Business process improvement refers to organize the business process as the object and center of improvement, and then give full play to the role of the system to constantly adjust and improve the business process. Organizational business process improvement generally begins in the most prominent and severe problems in the business departments within the organization. In order to achieve rapid success and achieve cost reduction and efficiency increase, many organizations keep the cost at the minimum, and the information technology that requires a large amount of resources is largely excluded. The principle of organizational business process improvement is to pay attention to the continuous improvement of the process in the long-term operation process of the organization. It presents a gentle and gradual improvement method, which can reduce the drastic turbulence and risks brought by the process reengineering to the organization to a certain extent.

However, with the continuous development of science and technology, and the continuous rise of emerging technologies represented by the network, along with the increasing requirements of users to the organization. However, the process of the organization is complex, and the operation of the process often needs the support of the data of various systems and the exchange of information systems. Information technology is essential, and systematic thinking, teamwork and other elements have become an important part of the theory of process reengineering. In such an environment, many organizations begin to realize this problem. In order to achieve real business change and solve problems, the organization's business process must be adjusted and improved with the change of The Times. At the same time, the organization should make use of the power of science and technology, take the needs of customers as the starting point, find out the relevant processes that the organization needs to improve, constantly improve and optimize, to achieve the optimal organizational efficiency.

There are three main methods for business process improvement:

1. The full participation improvement method, and the full participation optimization method means that all personnel related to the improvement process are involved in the process improvement work. In order to promote the participation of all staff in the improvement measures, it must be managed from the following three aspects: leading group, steering committee and implementation group. Among them, the leading group of the organization is also the senior leader of the organization, giving full play to its role, and making the leading group provide support for the process improvement work. The leading group may not participate in the daily design of the process, but the process structure must be reviewed several times and approved according to the standards. The steering committee members can be composed of representatives from different departments to supervise and manage the daily work of the process. Finally, for the executive team, the main task is to improve the details of the process, constantly optimize the process, and carry on new design and creation on this basis.

2. The second is the flow chart method, the flow chart method refers to the graphic method to be followed to complete an activity. The flowchart is composed of some picture boxes and process lines. It is a graphical representative of the information flow, view flow or component flow flowing through a system. It can directly and simply present the flow of entities and information involved in the related activities, and is generally used to describe the running activities within the organization. As a more intuitive illustration method, the flow chart method can help the organization to better record and analyze the operation of the organization.

3. The third is the systematic transformation method, namely the ESIA method. "Eliminate", "Simplify", "Integrate", "Automate", ESIA method is mainly to identify and sort out the existing processes through clearing, simplification, integration, automation and other steps, and on this basis, to optimize and improve the current process. It is a improvement tool commonly used in many organizations in the process improvement.

Through business process improvement, re-improve the organization's operation, management and operation mode. Under the new operating space conditions, improve the original business process. Optimize the organization's resource allocation to achieve the purpose of reducing costs. Shorten the working hours and improve the work efficiency. In order to adapt the organization to a more competitive survival and development space.

DISCUSSION ON THE MANAGEMENT OF CAREER PROMOTION OF ENTERPRISE EMPLOYEES

Zhang Buyao, student 1m course, FE&M, Spec. "Administrative management"
Scientific supervisor: Ph.D., Associate Professor Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

Some of the current enterprises do not have better planning for the careers of their employees. Employees do not see the hope of promotion and feel confused about their own future, so when other enterprises promise them better ways of promotion, there is often staff turnover. For employees, most of them love their jobs, but every employee has his or her own future development direction, hoping to get better treatment and higher status, but the enterprise does not start career management for employees, resulting in many employees simply do not know how to promote, and can only wait for the enterprise's management to retire and then promote, so employees feel that their future is hopeless. There are several possible problems with career management in enterprises:

1. Too few promotion channels for employees in the work process, making it difficult to achieve personal development

Some enterprises are very difficult to promote, the leadership of most enterprises are directly recruited, rather than existing staff promotion, because some leaders of enterprises believe that employees are engaged in basic work for a long time, their own management ability is not enough, so in the promotion of management positions, simply do not take into account the existing staff, resulting in the actual work of existing staff, always difficult to get promoted. In many enterprises, promotion to the level of team leader is capped, and as for more senior managers and directors, they always rely on external recruitment and do not consider internal staff, thus leading to serious dissatisfaction of employees with promotion methods and channels.

2. The existing career management system is too one-sided, simply emphasizing the strengthening of professional abilities

Although some enterprises have launched the construction of career management system, in the actual process, they always emphasize the strengthening of professional ability. In the view of the leadership of the enterprise, if employees want to develop, they must have stronger abilities, so their abilities can be enhanced first before the subsequent work can be considered. But for the employees of the enterprise only see that the enterprise needs its continuous improvement of ability, either they think that the enterprise feels that their own ability is poor, or they think that the enterprise is squeezing their own labour, which leads to the employees being very dissatisfied with the enterprise, and in the actual work, they are always unwilling to cooperate with the enterprise, which makes the effect of the career management system greatly reduced.

3. The attention paid to new employees is not comprehensive enough, and jobs are allocated according to the job application information In the career management of enterprises, for new employees, jobs are generally allocated according to the information they fill in. Therefore, there are two main problems: firstly, most new employees are fresh university graduates, who do not have much work experience. Therefore, when filling in the information, they fill in some information other than their own abilities in order to better show their strengths, which leads to poor work results or even failure to complete the work at all after the assignment. Secondly, simply assigning a job according to the job application profile, but the information in the profile is not complete, which can easily lead to the phenomenon of wrong assignment, so the assignment needs to be carefully considered.

4. Lack of professional career management planning talents

Career management planning is a professional job, but many companies think that career management planning is just a simple assignment job, as long as the right people are assigned to the right positions. As a result, in many companies, this work is done by HR staff as agents, without a dedicated career management planner, which makes it very ineffective. Of course, many companies also choose not to hire a career management planner because of the high salary, which results in the career planning work of the company's employees not being very effective and not being able to achieve the established results at all. Therefore, in order to better realise the effects of this work, a team of highly qualified professionals also needs to be formed.

Therefore, the current part of the enterprise to achieve as much as possible on the career planning of employees, emphasizing that employees have a better development route in the future, and can better achieve the improvement of personal ability to promote the development of enterprises. On the whole, it is the work of the staff that promotes the development of the enterprise, while the development of the enterprise drives the improvement of the staff, forming a virtuous circle, allowing the staff to continue to gain more benefits as well as better development with the development of the enterprise.

THE IMPACT OF INNOVATIVE TRANSFORMATIONS IN THE AGRO-INDUSTRIAL SPHERE ON THE ACHIEVEMENT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Cui Xiaoping, PhD student 1m course, FE&M, Spec. "Management"
Scientific supervisor: PhD, Professor Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

To develop a comprehensive definition of innovation strategy, first of all, it is necessary to define the concept and types of "strategies".

There are definitions that consider strategy as a management plan of action for running a business. Other definitions cover the concept of competition, where the goal of strategy is to obtain competitive advantages in the market. Several formulations include the concept of defining long-term goals and objectives. Allocation of resources at a high level is another concept used in defining strategy.

The problem with a single definition of strategy is that it limits the use of strategy and therefore limits the potential benefits that companies can gain from the broader application of strategic management.

An important part of understanding the role, structure and meaning of innovation strategy is understanding other business strategies. That is, the way in which traditional business strategies create different levels of company strategy. Just as a company's organizational structure is rarely completely flat, a company's strategy also requires hierarchical levels. These levels begin with overall corporate strategy and then filter down to more detailed functional strategies.

The roles of innovation strategy are closely related to the role of innovation in the company. First, innovation can play a role in achieving a company's current corporate goals by enabling the company to produce innovative products, find innovative ways to enter new markets, or improve internal efficiency. However, achieving current corporate goals is not the only role of innovation in a company.

Another important role of innovation in a company is to change the direction of the company when needed. Instead of innovation being used to achieve current corporate goals, it is a mechanism for changing corporate direction and goals.

An innovation strategy describes the necessary mix of innovation types, levels, impacts, and risks needed to support the company's strategic goals. This allows you to adjust the filters in the innovation process to achieve this mix. Therefore, once the innovation strategy is aligned with the strategic goals of the corporation, the innovation process ensures the right selection of innovation initiatives to achieve these strategic goals.

The concept of sustainable development in theory is mostly related to environmental sustainability - development that provides the necessary environmental conditions that allow life at a certain level of well-being for the present and future generations.

However, in order to achieve the necessary environmental conditions, certain social conditions must also be achieved, taking into account their impact on environmental sustainability or instability. From the aspect of social sustainability, sustainable development is the possibility of satisfying certain human needs derived from quantitative economic values, as well as the possibility of achieving certain social needs, traditions, culture and other social values and characteristics.

Sustainability implies a constant amount of total capital assets (resources) over time, natural and manufactured capital must be interchangeable, as a result of which some resources can be reduced due to the increase of others, that is, the reduction of natural resources must always be compensated by the increase of natural or manufactured resources.

Considering the peculiarities of innovations inherent in agro-industrial production, the innovation process in this area can be imagined as a set of scientific-technical, technological, organizational-management, ecological and social changes that take place in the process of developing innovations and bringing them to use directly in agricultural production with the aim of increasing its efficiency and obtaining qualitatively new competitive products. As in other industries, the innovation process does not end directly with implementation, but continues after it, as in the process of diffusion, the innovation is improved, acquires new consumer properties, increases its effectiveness, and new consumer needs are formed.

The product of agro-industrial production and, accordingly, the innovative technologies with which it is provided, are aimed at increasing production volumes, intensification of production methods, reducing costs and resource consumption, providing jobs and income for the population of backward areas, inclusion in global value chains of individual utility and farm farms are directly related to the achievement of eight of the 17 Sustainable Development Goals defined by the United Nations, which are aimed at responding to the challenges of global sustainable development.

CONCEPTUAL APPROACHES TO MANAGING THE BEHAVIOR OF THE COMPANY'S PERSONNEL ON THE BASIS OF CORPORATE CULTURE

Zhao Jing, PhD student 1m course, FE&M, Spec. "Management"
Scientific supervisor: PhD, Professor Alina Brychko
Sumy National Agrarian University

Qualitative changes occurring in the third millennium require a new look at the personnel management system. Historically, it has already happened that management theories have changed over time, defining the role and status of a person in the organization in different ways. While scientists formed and theoretically substantiated a new vision of the human model in the organization, managers practiced their, often one-sided, tools of influence on the employee for the purpose of economic gain, ignoring the fact that human behavior is a synthesis of many different factors and structures.

Therefore, the shallowness of the depth of the philosophy of management of personnel behavior and the lack of proper practice among domestic managers significantly inhibit the search for effective management mechanisms that determine personnel behavior. Since the behavior of personnel is determined by certain motives and depends on the action of many factors of the external and internal environment, they are also presented in the conceptual model. Formation of personnel behavior should take place taking into account the mission of the enterprise and be directed, in accordance with management principles, to the realization of the purpose of its activity.

The principles of managing personnel behavior are the same as the general principles of personnel management. The main among them are the principles of systematicity, economy, scientificity, transparency, hierarchy, progressiveness, perspective, coherence. In their essence, management principles are a tool for transforming the objective laws of the universe in general and society in particular into the practical activities of managers.

The principles of personnel management are objective rules of management behavior determined by the needs of the management object. The principle of systematicity presupposes, first of all, the formation of a model or system of management of personnel behavior, taking into account all influencing factors. The principle of cost-effectiveness consists in the effective targeted use of funds for the management of personnel behavior and the correct assessment of future results.

Taking into account the theoretical-applied and methodological principles of personnel behavior management, the main concepts, theories and laws are systematized, the possibilities of their practical implementation are revealed, while the existing tools of labor regulations at the enterprise are used.

The concept of well-being, created on the basis of the laws of the relationship between the social structure and the structure of abilities, provides for the primary satisfaction of the material needs of the staff. The material component, i.e. salary, is a basic element in behavior management, and its level, which is related to increasing the efficiency of human activity, is regulated at the enterprise by the Regulation on the incentive system. Another important factor in managing behavior is the level of competition among personnel in the organization. The relevance of the reward relative to the achieved result, embedded in the theory of expectation, is the driving force of the efficiency of the labor process, and the feeling of healthy competition and competition in the organizational environment stimulates further intellectualization of personnel and creative development. Since these and other factors are extremely important in the management of behavior, they should be included in the provisions on the incentive system at the enterprise.

Having analyzed various aspects of consideration of a person in the economic system, it can be stated that the directions of the managerial and social-psychological approach differ in their target orientation. With the management approach, a person is considered as a producer and consumer of goods, therefore the entire toolkit of managerial influence is directed at achieving high work results through economic levers. With a socio-psychological approach to the management of personnel behavior, the interests of a person, his needs, and internal capabilities are decisive, so factors of influence of an intangible nature come to the fore.

In recent decades, personnel behavior has been the object of research by scientists, and managers at all levels are trying to determine the optimal tools for influencing personnel behavior. It has been proven that managerial influence on personnel behavior will be effective if the enterprise has its own concept of personnel behavior management, which will reveal a general vision of personnel development in the context of the development strategy of the entire enterprise.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гулько Б. В. магістр 1-го курсу спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Бричко А.М.
Сумський НАУ

В умовах сучасного стану європейського співробітництва в Україні досить актуальним є питання забезпечення сталого розвитку та контролю за ситуацією в країні. Метою державного контролю у сфері сталого розвитку є створення сприятливих умов для сталого економічного розвитку та подальшого зростання економіки України, досягнення соціальної та екологічної стабільності та водночас підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності України. На національному рівні – це систематична співпраця та координація трьох аспектів сталого суспільного розвитку (соціального, екологічного та економічного) для забезпечення якості життя та безпеки майбутніх поколінь, і безпека нинішнього покоління. Водночас система державного контролю має зосередитися на роботі механізму визначення основних засобів, важелів, інструментів, засобів контролю та розпоряджень державного контролю за сталим розвитком.

Сталий розвиток – це керований процес збалансованого розвитку соціальних, економічних та екологічних аспектів, спрямований на використання та відтворення навколишнього природного середовища та досягнення належної якості життя зараз і в майбутньому. Громадський «державний устрій» дуже поширений у науковій літературі, але його значення різними вченими трактується по-різному. Основні вітчизняні науковці визначають системи державного управління таким чином: - уряд та способи виконання ним завдань виконавчої влади (Г. Атаманчук – є частиною системи державного управління та впливає на фактори, що впливають на його результати. залежить від для нього система державного управління - це комплексна система державних установ, організованих за певними принципами для виконання завдань державного управління та способу використання виконавчої влади [2]; - практичні заходи, методи, важелі, важелі, за допомогою яких впливають на будь-які суспільні відносини для досягнення цілей, поставлених органами державної влади (В.Д. Бакуменко, системи державного управління – це практичні заходи, інструменти, стимули, заохочення, які органи влади впливають на будь-які суспільні відносини) [3, с. 129] – сукупність засобів планування процесу управління та впливу на розвиток керованих об'єктів за допомогою відповідних методів управління, спрямованих на досягнення цілей державного управління.

Концептуальне оснащення та класифікація системи забезпечення державного контролю з сталого розвитку є складною та завершеною, а проблема невизначеності все ще залишається у сфері впливу поточного процесу на етапі розвитку науки державного управління. державне управління та контроль за підконтрольними речами та мета їх експлуатації; Як показали результати дослідження структури системи громадського контролю, її основу складають цільова, контрольна, організаційна, економічна та інформаційна частини (зовнішні системи), сукупність яких через внутрішню систему важелів, методів і стандартів впливає на підконтрольні об'єкти контролю. Вони відіграють дуже важливу роль в організації стабільного та ефективного функціонування системи державного регулювання, зважаючи на її доцільність (отримано в результаті аналізу податкової та типологічної методик). У сучасній ситуації уряд України має створити необхідні умови для ефективного функціонування системи державного контролю, її диверсифікації, особливо зміни інститутів, використання правильних методів та інструментів державного впливу, що має стимулювати розвиток. усієї системи державного контролю сталого розвитку.

Список літературних джерел:

1. Боженьова І. М. Теорія сталого розвитку та її роль у процесі управління підприємством / І. М. Боженьова // Збірник наукових праць ВНАУ, Серія: Економічні науки. – Вип.№3 (80). – 2013. – с. 21–28.
2. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навч. посібник. / П. І Надолішній, В. Д Бакуменко // К.: Міленіум, – 2003. – 113 – 122 с.; 128 – с. 130.
3. Омаров Ш. А. Концепція сталого розвитку в законодавстві України та країн світу і практика її впровадження / Ш. А. Омаров // Бізнес Інформ. –2014. – № 12. – С. 85-95.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Маслак О.М., к.е.н., доцент
Санін Р.С., студ. 1м курсу ФЕіМ
Сумський НАУ

Державне регулювання аграрного сектора економіки України в цілому та фермерства, зокрема, розвивається з урахуванням її основних спрямувань, методологічно базується на реалізації соціальних, економічних та екологічних пріоритетів суспільства загалом та зокрема в аграрній сфері, забезпечується на основі відповідних керівних принципів та стратегічної політики держави.

Головною ціллю державного регулювання та державної фінансової підтримки фермерських господарств, як однієї з організаційно-правових форм господарювання, є: забезпечення стійкого розвитку агропромислового виробництва і на цій основі задоволення внутрішнього попиту на продовольство, а промисловості - на сировину, створення умов для соціального розвитку села. Для досягнення поставленої мети ставляться такі завдання: підвищення прибутковості виробничої діяльності фермерських господарств; здійснення структурних змін у сільському господарстві через кооперацію малих фермерських господарств та перетворення особистих селянських господарств у фермерські; формування умов для поліпшення якості і розширення збуту продукції; підвищення технічного та технологічного рівня виробництва; розвиток соціальної сфери сільської місцевості та зайнятості населення, особливо, молоді; підвищення рівня освіченості осіб, які виявили бажання вести фермерську діяльність шляхом фінансування та підтримки розвитку дорадництва.

Як відомо, програми державного фінансування, в тому числі агропромислового комплексу передбачаються Державним бюджетом України на рік планування. Так, на 2022 рік також були визначені основні програми та обсяги фінансування за ними. Проте з 24 лютого 2022 року виникла нагальна проблема, щодо підтримки сільського господарства та фермерства в частині негайної розробки та пошуку джерел фінансування програм роботи в умовах воєнного стану. Слід визначити, що з лютого по квітень 2022 року було зареєстровано 14420 суб'єктів господарської діяльності, з яких 85% (12255 од.) - це ФОП. Для порівняння у 2020 році, за аналогічний період, всього зареєстровано 8373 суб'єктів підприємницької діяльності. Слід зауважити, що за 2021 рік кількість фермерських господарств збільшилася на 1065 од. (станом на 01.01.2021 року було зареєстровано 47803 од., станом на 01.01.2022 року - 48868 од.) при майже незмінній частці в загальній структурі зареєстрованих осіб (близько 3,4%).

Однією з причин визначеної ситуації, більшість аналітиків пов'язують з дієвими урядовими програмами стимулювання розвитку підприємницьких структур, в тому числі і в аграрній сфері (можна припустити, існування стратегічної мети втручання держави в стимулювання розвитку). Так, програми стимулювання передбачали введення таких процедур (з 1 квітня 2022 р. до припинення та/або скасування дії воєнного стану): можливість ФОП та юридичним особам з оборотом до 10 млрд. грн. використати право на спрощену систему оподаткування бізнесу; зменшення ставки єдиного податку (з 5% до 2% від обороту без ПДВ); звільнення фермерських господарств, утворених у формі ФОП-платників 1 та 2 груп, від сплати єдиного податку; припинення екологічного податку та плати за землю на визначених територіях, (на яких ведуться або велися бойові дії та, які були тимчасово окуповані) тощо. Іншими інструментами державного регулювання від початку широкомасштабних воєнних дій, були: введення мораторію на експорт, організація логістики в умовах блокади українських портів та вирішення питань, пов'язаних з організацією посівної кампанії-2022.

Щодо інструментів державної фінансової підтримки, то в умовах дії воєнного стану, слід акцентувати та грантах для створення та ведення бізнесу, програмах здешевлення кредитів (компенсації відсоткових ставок), гарантійних кредитах через визначені Урядом банки (програма «Доступні кредити 5–7–9%»), використанні аграрних розписок, дотаціях сімейним фермерським господарствам на 1 га та за утримання ВРХ (корів), агрострахуванні та грантових проектах ФАО і ЄС. Заслуговує на увагу реалізація державних гарантій за портфельними кредитами, тобто у разі неможливості виконання зобов'язань фермерськими господарствами з повернення кредиту, держава гарантує відшкодування до 80% боргових зобов'язань перед банками.

Для найдрібніших фермерських господарств передбачається підтримка весняної посівної кампанії-2023, шляхом доступу до добрив, насіннєвого матеріалу тощо через Державний аграрний реєстр (ДАР). Важливим напрямом Програми USAID АГРО наразі є допомога у фіксації збитків, завданих внаслідок воєнних дій. Також продовжується підтримка відновлення гідротехнічних меліораційних систем та у планах впровадження нових технологій зрощення, які повинні забезпечити довготерміновий вплив на відновлення агропромисловості та підвищення продовольчої безпеки.

Таким чином, в умовах дії воєнного стану першочерговими інструментами державного регулювання діяльності та розвитку фермерських господарств, будуть реалізовуватися програми державної фінансової підтримки та проекти в межах реалізації міністерств з іноземними компаніями.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Ніколаєнко Т.С., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. О.М. Маслак
Сумський НАУ

Перш за все, зазначимо, що, як в науковій літературі, так і в практичному вжитку, поняття «публічне адміністрування», часто ототожнюють із державним управлінням. Проте, в межах даного дослідження було встановлено, що традиційній моделі державного управління притаманні такі риси, як: управління справами на державному рівні; централізоване управління; загальна концентрація ресурсів та служіння виконанню загальнонаціональних інтересів. Адміністрування ж саме по собі вже є управлінською діяльністю, перш за все, виконавчих органів влади або державних службовців, які вивчають, розробляють та впроваджують напрями урядової політики. В широкому розумінні, під публічним адмініструванням розуміється вся система адміністративних інститутів за ієрархічною ознакою влади, за допомогою чого відповідальність за виконання рішень, прийнятих на рівні держави передається зверху донизу. Крім того, публічне адміністрування є формою прояву публічного управління, яке, своєю чергою, здійснюється представницькими органами демократичного (громадського) врядування через власні виконавчі структури. Таким чином, доведено, що функцією публічного адміністрування є реалізація рішень уряду, воно об'єднує державне та публічне управління, та з інституційної точки зору, являє собою сукупність інституцій та органів виконавчої влади.

Дослідження питання публічного адміністрування освітою базується на наукових підходах до трактування понять «публічне та державне управління» і «публічне адміністрування». Систематизація підходів науковців за визначеними категоріями, дозволила застосувати існуючі напрацювання для визначення особливостей публічного адміністрування освіти з урахуванням вимог адміністративно-територіальної реформи України, яка передбачала появу адміністративної одиниці - територіальної громади (далі - ТГ) та зміну повноважень органів місцевого самоврядування (далі - ОМС), а також вимог реформи освіти, включаючи всі рівні та методи навчання.

Аналіз літературних джерел показує, що розробка політики в сфері освіти, побудова системи освіти та створення умов для отримання освітніх послуг різних видів всіма верствами населення, є функцією держави, а державне управління доцільно розглядати як один з пріоритетних стратегічних напрямів. Управління освітою розглядається в якості підсистеми соціального управління. та передбачає цілеспрямовану діяльність по створенню умов необхідних для функціонування та розвитку освітньої галузі.

Враховуючи наявність трьох рівнів органів виконавчої влади, закріплених законами, та, розглядаючи більш детально систему управління окремого закладу освіти, загальну структуру управління можна представити чотирма рівнями: національним (загальнодержавним); регіональним (обласним); місцевим (районним, рівнем ТГ) та локальним (інституційним, рівнем окремого закладу освіти).

З урахуванням визначень державного управління та публічного адміністрування, адміністрування освітою на рівні ТГ пропонуємо розглядати через функції ОМС в галузі освіти, через діяльність відповідних органів влади, а також досліджувати механізм адміністрування, включаючи мету, засоби та методи впливу, за допомогою яких здійснюється вплив на освітню сферу.

В умовах реалізації реформи децентралізації саме ОМС виконують функцію створення та утримання мережі закладів освіти та їх філій. При цьому, з'явилось розуміння до формування спроможної мережі закладів освіти громади. ОМС отримали значну автономію у вирішенні питань управління освітою, серед яких основними є: матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, фінансування закладів освіти та забезпечення соціального захисту школярів, студентів, визначення спроможної мережі закладів освіти з урахуванням потреб в освітніх послугах та рівня можливості їх задоволення, а також ведення обліку, здійснення контролю та аудиту за їх діяльністю.

ОМС громади також мають право з урахуванням наявних потреб і пропозицій ТГ прийняти спільне рішення про організацію здобуття освіти в закладі освіти або його філії та забезпечення підвезення здобувачів. Як правило, оплата за підвезення відбувається на підставі укладених договорів між громадами. Даний напрям став можливим завдяки розвитку міжмуніципального співробітництва. Кінцевою метою такого співробітництва є підвищення якості життя громади в цілому. Наприклад, підвищення якості надання позашкільної освіти можна вирішити проектами та послугами, які реалізуються однією громадою.

У визначенні напрямів розвитку публічного адміністрування освіти на рівні ТГ, дискусійним питанням залишається ступінь автономії та незалежності ОМС у бюджетному плані. Ця незалежність означає, що ОМС мають власні фінансові ресурси, право вільно розпоряджатися ними відповідно до своїх функцій і несуть повну відповідальність за раціональне та ефективне використання бюджетних коштів.

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ЗВ'ЯЗОК ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ

Гребченко Т.А., магістрант 1 курсу ПУіА,
Стеценко Б.М., магістрант 1 курсу АДМ
Науковий керівник: проф. О.С. Телетов
Сумський НАУ

Інформаційно-комунікаційні засоби спілкування стрімко увірвалися в усі сфери життєдіяльності людей, починаючи від міжособистісних стосунків і закінчуючи взаємодією політичних суб'єктів на міжнародному рівні. В умовах проведення адміністративно-територіальної реформи роль комунікативного зв'язку між органами державного та місцевого управління з громадськістю та суспільством, що є необхідною умовою їх ефективної та прозорої діяльності, в Україні поступово підвищується. Децентралізація управління в умовах створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та укрупнення районів дає змогу по-іншому сформулювати стосунки між тими, хто приймає ті чи інші управлінські рішення та тими, на життєдіяльність яких ці рішення впливають. Актуальність цієї теми в сучасному світі важко переоцінити, бо із-за непорозуміння влади з населенням, власне заради якого вона і існує, в березні поточного року призвело до потужних протестів навіть у такій успішній європейській країні, як Франція, та деяких інших країнах.

Відповідно до законів України діяльність держави спрямована на забезпечення: рівних можливостей кожного громадянина щодо доступу до інформації, відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень, інформаційної безпеки країни, сприяння входженню держави до світового інформаційного простору та ін., що сприяють створенню умов для формування в країні інформаційного суспільства. За усередненими даними інформаційних компаній можна твердити, що основну інформацію населення нашої країни одержує з таких ЗМІ: на 30% з телебачення (переважно старше покоління); на 15% із друкованих джерел; на 5% із засобів радіомовлення (здебільшого автомобілісти) й 50% із Інтернету (молодь). Для зручності відсоток реципієнтів, які одержують інформацію з кількох джерел, розподілені між усіма ними.

З початком децентралізації управління органи державної влади і місцевого самоврядування з одного боку та політичні партії, громадські об'єднання, асоціації й професійні, конфесійні, творчі, спортивні та інші об'єднання з іншого боку, охоплюють всі сфери суспільного життя й постійно удосконалюють систему комунікацій з населенням. Зокрема для виконання поставлених перед керівними органами завдань інформаційна взаємодія між суб'єктом і об'єктом управління потребує зворотного зв'язку – надходження інформації про результати досягнення політичних, економічних, соціальних, демографічних цілей, що стоять перед суспільством. Таким чином керівні органи постійно і систематично доводять ту чи іншу інформацію до кожного громадянина; громадянське суспільство отримує можливість висловити свою думку про нові важливі проекти і плани до прийняття остаточних рішень через відкриті обговорення проблем та звернення громадян щодо необхідності відповіді на запитання, які зачіпають суспільні інтереси або інтереси конкретної особи.

Події 2020–2023 років – всесвітня пандемія та військові дії в Україні, значною мірою урізноманітнили комунікаційні зв'язки між людьми. В першу чергу це стосується поліпшення зв'язків через Інтернет (вдалішого управління, вирішення соціальних та деяких економічних питань, вдосконалення якості послуг тощо). Але найбільші зміни відбулися в освітянській діяльності. По-перше, це стосується проведення теоретичних занять в *online*-форматі, починаючи з молодшої школи і закінчуючи магістратурою в закладах вищої освіти (ЗВО); по-друге, зворотній зв'язок, що проявляється у взаємному спілкуванні, виконанні практичних завдань та усіх видах оцінювання викладачем; по-третє, в можливості проведення тих чи інших заходів для школярів, учнів ПТУ та коледжів, студентів, аспірантів, а також вчених між собою на *online*-конференціях, круглих столах, захистах дисертацій або дипломних робіт. Найближчим часом у МОН України та в регіональних управліннях освіти мають вирішити такі питання: 1) як використати ЗМІ для проведення лекційних *online*-занять всіх рівнів, 2) яким чином зміняться функції шкільних вчителів в умовах подальшого розвитку інформаційного суспільства, 3) як оптимізувати комунікаційний зв'язок між викладачами та студентами за змішаної форми освіти у вищій школі та т. ін.

Отже комунікації між людьми за допомогою комп'ютерних технологій, мобільного зв'язку тощо сприяють розвитку та розширенню інформаційного суспільства, що дає можливості менеджерам, представникам публічних спеціальностей, викладачам, шкільним вчителям й науковцям спілкуватися *online* з реципієнтом з будь-якої точки світу. Особливою ознакою нової інформаційної реальності стають публічність, відкритість, прозорість і наявність діалогових стосунків між суспільством і органами державної влади, що визначають принциповий формат комунікаційної демократії, особливо на регіональному та місцевому рівнях, бо саме у повсякденній діяльності ОТГ управлінські рішення безпосередньо зачіпають права та інтереси кожного громадянина й мають їх поєднувати з загальнодержавними та інтересами територіальних громад.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Майданевич С.В., магістрант 1 курсу АДМ
Науковий керівник: проф. О.С Телетов
Сумський НАУ

З 90-х років минулого століття тенденції обслуговування населення у банківській сфері змінилися кардинальним чином. Тому не дивно, що банківський сектор став однією з найбільш інтегрованих економічних галузей України до фінансової системи ЄС [1]. Зміни, які останнім часом відбулися в світі, з одного боку накладають обмеження на управлінську та адміністративну діяльність банків, а з іншого активно сприяють реформуванню та вдосконаленню останніх, особливо з погляду роботи в *online*-форматі. На відміну від часів тридцятирічної давнини людина самостійно може обрати банк для одержання заробітної плати, пенсії, стипендії та спеціальних виплат, заощадити кошти, отримати кредит та провести ті чи інші операції через будь-який банк. На сьогодні в Україні діють десятки вітчизняних банків («Ощадбанк», «Приватбанк» та т. ін.), а також міжнародні іноземні банки, до яких належить і найпопулярніший серед українців АТ «Райфайзен БАНК Аваль». На сьогодні банківська діяльність є кровоносною системою соціально-економічної діяльності людини. Так, уже розроблено вимоги до інформаційного забезпечення банками клієнтів щодо фінансових послуг та методичні рекомендації із розгляду звернень та проведення особистого прийому клієнтів у банках України. Тому опанування новими інтеграційними підходами в діяльності банків в умовах адміністративної реформи та децентралізації управління є актуальним.

Перші загальні закони та положення про міські громадські банки та кредитні установи, про їх створення та ліквідацію, правила відкриття акціонерних банків тощо було введено ще в період до 1917 року. «Наприкінці XIX століття законодавчо визначена і структура банківської системи: 1) державні банки (Державний банк, земельні банки (дворянський, селянський); 2) приватні банківські установи (акціонерні комерційні банки, кредитні спілки); 3) громадські банківські установи (місцеві банки, місцеві ломбарди)» [2]. Це був перший (дореволюційний) етап у адміністративно-процедурному регулюванні в банківській сфері. У радянський (другий) період банківська система в Україні стала системою державних установ, в якій органом державного управління та контролю був Держбанк, а певні організаційні адміністративні процедури врегульовувалися на підзаконному нормативно-правовому рівні. Для сучасного (третього) етапу «характерним є активна підзаконна нормотворчість Національного банку України (НБУ) як центрального банку країни, особливо центрального органу державного управління, яка зосереджена на формалізації банківської діяльності та розробці адміністративно-процедурних норм щодо створення та ліквідації фінансово-кредитних установ, контролю та нагляду в банківській сфері та ін.» [2]. На сьогодні в нашій державі існує дворівнева структура банківської системи, в якій НБУ знаходиться на першому рівні, а державні та недержавні фінансово-кредитні установи – на другому. Підзвітний Верховній Раді НБУ має незалежний статус та право здійснення контролю та нагляду за банками другого рівня [3]. Отже, найближчим часом нормотворчість НБУ має формалізувати банківську діяльність, а прийняття Закону «Про адміністративну процедуру» [4] має вирішити питання адміністративно-процедурного регулювання в усьому соціумі.

У свою чергу управління, адміністрування та регулювання в діяльності банків та інших фінансово-кредитних установ державної та недержавної форми власності здійснюється на трьох рівнях: 1) при обслуговуванні клієнтів у банківській сфері; 2) безпосередньо у банківській сфері, тобто між фінансистами, банківськими службовцями та т. ін.; 3) між міністерствами, головними офісами та відповідними управліннями у регіонах і окремими відділеннями банків. В цьому мають допомогти і нові сучасні комунікації: інтернет-ресурси, піар-технології, носії реклами, політика брендування та інші відповідні форми і засоби.

Узагальнення вимог до адміністративних процедур у банківській сфері дозволить визначити їх спільні риси, які дають можливість підвищити ефективність регулювання цими процедурами. При цьому для покращання роботи банків та фінансових установ необхідно скрупульозно досліджувати як соціальне середовище, так і сфери державного управління. Подальші дослідження мають ґрунтуватися на підставі Закону [4], який набере чинності з 15 грудня 2023 року.

Список літератури:

1. Офіційний сайт НБУ: Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>;
2. Хрустальова Ю. С. Генеза адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері. Юридичний науковий електронний журнал. № 11, 2022. С. 507–511.
3. Про порядок введення в дію закону України «Про банки і банківську діяльність»: Постанова Верховної ради України від 20 березня 1991 року. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-12#Text>.
4. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

MANAGEMENT OF ORGANIZATIONAL CULTURE AS A FACTOR OF INCREASING COMPETITIVENESS

Chonglong Bi, student 2201 a, speciality "Management", EP "Administrative management"
Scientific supervisor: prof. Larysa Kalachevska
Sumy National Agrarian University

With the continuous development of society, the number of super enterprises is also increasing. A successful super enterprise cannot do without the management of organizational culture. Organizational culture is a combination of culture and economy, formed in long-term practice activities, is generally followed and recognized by the members of the organization, with the characteristics of the organization's values, norms of behavior, thinking patterns, and team consciousness, at the same time, organizational culture is also owned by an enterprise, and is only unique to the company.

Pang donglai was analyzed based on SWOT and Porter's five forces analysis method, and the following results were obtained. It is found that organizational culture is an important factor to improve enterprise competitiveness. Organizational culture makes every organization unique, expresses a sense of identity of organization members, and plays the function of guidance, cohesion and radiation. At the same time, it guides and shapes the attitude and behavior of employees to a certain extent. Because the core of organizational culture is the common core values recognized by all the members of the organization, the core values encourage the members of the organization to work hard, to a certain extent, reduce the cost of internal supervision and management, improve the efficiency, so as to create more value for the organization. Secondly, organizational culture is formed gradually along with the long-term development of an organization, which contains the consensus of the members on values, behaviors and other aspects. The personality formed in the long-term dynamic process of organizational culture cannot be simply copied, which is conducive to creating differences with other organizations. It can become an effective and solid barrier to deal with competitors and avoid being imitated, which also makes it itself a superior resource of differentiation. To a large extent, the competition in today's era has been transformed into the competition between the cultures of different organizations.

Under the condition of market economy, to improve the competitiveness of enterprises is the way of survival and development, and competitiveness is the internal basis for the survival and development of enterprise management and organization culture, which plays a key role in the development of enterprises in the market. If an enterprise wants to improve its competitiveness, it must pay attention to its organizational culture. Pang donglai is precisely because of the enhanced organizational culture, the enterprise can reduce energy consumption, strengthen logistics management and other reform measures, realize resource integration, strengthen internal management reform, reduce operating costs, and achieve the goal of improving enterprise operation. The research finds that when an enterprise has a culture and values, employees from top to bottom of the organization know how to act every day, and they will have a special sense of mission to spread the values and realize the organizational culture and values. This is why an enterprise needs culture and values, not only to show its corporate image to the society and the market. More important is to maintain the development of the enterprise. Organizational culture is the behavior guidance system for enterprises to share integrity and value, and it is the personality and characteristics of an enterprise. It can also help enterprises establish values, shape attitudes, strengthen beliefs and guide behaviors. Therefore, an excellent supermarket enterprise needs a complete set of organizational culture management, to continuously improve the competitiveness of the enterprise.

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРНИМИ ТА НАДКЛАСТЕРНИМИ ЛІКАРНЯМИ

Тимошенко М.І., студентка 1 м курсу ОП Адміністративний менеджмент
Науковий керівник: проф. Л.І.Калачевська
Сумський НАУ

Зараз багато країн шукають шляхи оптимізації системи охорони здоров'я та покращення якості медичної допомоги для населення. Одним із варіантів є створення кластерних та надкластерних лікарень, які є моделлю співпраці між різними лікарнями та медичними закладами. Такі лікарні працюють на основі інтеграції, співпраці та координації роботи.

Принцип створення та управління кластерними та надкластерними лікарнями базується на організаційній структурі, керівництві, плануванні та координації. Для успішної роботи таких лікарень важливо враховувати особливості керівництва, зокрема лідерство, комунікацію та взаємодію з пацієнтами та персоналом.

Створення кластерних та надкластерних лікарень дозволяє зменшити дублювання послуг та процедур, забезпечити рівномірний доступ до медичної допомоги, покращити її якість та знизити витрати на охорону здоров'я. Проте процес інтеграції медичних закладів у кластерні та надкластерні лікарні може стати викликом та вимагати значних зусиль з боку учасників.

Для вітчизняного виробника ситуація посилюється багатьма національними проблемами об'єктивного і суб'єктивного характеру. Наприклад, має місце випереджаюче зростання тарифів на енергоносії, заробітної плати і інших чинників, що визначають витрати, по відношенню до продуктивності праці.

Таблиця 1- Компаративний аналіз кластерних та надкластерних лікарень

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none">Ефективність: забезпечують більш ефективне використання ресурсів та медичного обладнання. Якість медичної допомоги: кластерні та надкластерні лікарні забезпечують високу якість медичної допомоги та найкращі практики в галузі лікування.Широкий спектр послуг: такі лікарні забезпечують широкий спектр послуг, що дає пацієнтам можливість отримувати всі необхідні послуги в одному місці.Економічність: кластерні та надкластерні лікарні можуть отримувати знижки при закупівлі медичного обладнання та лікарських засобів.Інноваційність: такі лікарні можуть бути у складі мережі лікарень та мати доступ до новітніх технологій та методів лікування.	<ol style="list-style-type: none">Бюрократія: можливість дублювання роботи та складність управління через більшу кількість осіб та організацій, які приймають рішення.Недоступність: кластерні та надкластерні лікарні можуть бути віддалені від окремих регіонів, що може знижувати доступність медичної допомоги.Недостатня спеціалізація: більш широкий спектр послуг, які надають кластерні та надкластерні лікарні, може призводити до недостатньої спеціалізації та зменшення якості медичної допомоги в окремих сферах.Віддаленість від пацієнтів: більші лікарні можуть бути віддалені від пацієнтів. Висока вартість: створення та управління кластерними та надкластерними лікарнями може вимагати значних витрат на обладнання, персонал та інші ресурси.Ризик централізації: концентрація послуг та ресурсів може призводити до створення медичної "монополії", що може призвести до зменшення конкуренції та варіативності медичної допомоги.Ризик втрати гнучкості: більші лікарні можуть бути менш гнучкими та менш відзивчивими на потреби пацієнтів та місцевих громад.Ризик залежності від певних джерел: створення кластерних та надкластерних лікарень може призводити до залежності від певних джерел фінансування, обладнання та персоналу.

Загалом, кластерні та надкластерні лікарні можуть бути корисними інструментами для поліпшення якості медичної допомоги та ефективного використання ресурсів, але вони також можуть мати свої недоліки, які повинні бути враховані при їх створенні та управлінні.

IMPORTANT ASPECTS OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT: CASE OF CHINA

Zhang Zhanming, student 2201 a, speciality "Management", EP "Administrative management"
Scientific supervisor: prof. Larysa Kalachevska
Sumy National Agrarian University

With the help of social progress and rapid economic development, the pace of agricultural development has been greatly accelerated, and the promotion of farmers' income has become a topic of general concern of the whole society. Under such social background, the transformation of rural credit cooperatives into rural commercial banks has not only enhanced the serving of rural commercial banks, but also realized the transformation of rural financial institutions to modern commercial banks, by giving more abundant financial support to rural. Lin 'an Rural Commercial Bank, as an epitome of rural finance, is relatively backward in terms of human resources. Due to internal contradictions and external pressures, job competition is still in form to some extent. Lin 'an Rural Commercial Bank lacks career planning for its employees. At present, it mainly focuses on management channels, and professional channels have not been established. Most employees face a "ceiling" when it comes to promotions. Some employees see no hope of career development and find jobs on their own or change jobs through various channels. Lin 'an Rural Commercial Bank did not implement the people-oriented work arrangement, grass-roots counter staff labor intensity is too high, high turnover rate.

By applying the two-factor theory and the peter principle analysis, this paper comprehensively expounds the problems existing in the human resource management of Lin 'an Rural Commercial Bank, and analyzes the corresponding solutions. To this end, Lin 'an Agricultural and commercial bank developed corresponding measures to improve work efficiency. The first is to determine the total compensation scientifically. Establish a key indicator system with deposits, loans, profits, non-performing assets ratio and asset profit rate as the core, implement organizational level management, and determine the total salary according to the annual organizational level and the assessment results of business objectives. The second is to design a scientific pay structure. Establish a salary structure based on basic salary and performance-based salary, and set a reasonable ratio between the two. It should not only reflect the value of the post, guarantee the basic life, but also give full play to the incentive effect and mobilize the enthusiasm of the staff. The third point is to establish an advanced and perfect performance appraisal management system, realize information, automation and fine management, and fully reflect the consistency, objectivity, fairness and openness of performance appraisal. The fourth point is to establish and improve the physical and mental security system for the staff, buy commercial supplementary medical insurance for all the staff and staff, offer free medical and recuperation regularly every year, and regard the physical and mental health of the staff and staff as the basis for the development of various financial work.

Through the implementation of a series of measures, Lin 'an Rural Commercial Bank grassroots staff compensation system has been improved. The annual income of comprehensive counter positions and account manager positions has increased significantly, while the salary of background positions with less pressure has decreased slightly, forming a reasonable salary system. The employee dismissal rate was greatly reduced due to the implementation of commercial supplementary medical insurance and medical rest system, which greatly improved employees' sense of gain and enabled them to work stably for Lin 'an Rural Commercial Bank. Fair competition system makes grassroots personnel promotion more smooth, greatly improve the enthusiasm of employees. Human resource management in the process of various deficiencies have been better improved.

IMPROVING OF THE XX REAL ESTATE COMPANY'S HUMAN RESOURCE MANAGEMENT SYSTEM

Ren Li, student 1m course of FEiM, special. Administrative management
Scientific supervisor: prof. Tetiana Kharchenko
Sumy National Agrarian University

Since the 21st century, the real estate industry has become a pillar - shaped industry of China's economic development. It is an important source of economic growth, and an industry related to the national economy and people's livelihood. It has a series of characteristics, such as high volatility, high investment risk, strong regional differences, and significant influence by policies. It has strong professional requirements for talents, and is a typical industry with intensive talent and capital. At the same time, with the establishment of the modern enterprise system and the change of the concept of talent, human resources have become the core resources of enterprises in the new era and the important force to promote economic development, and has been given a new role positioning. The competition between enterprises is the competition between human resources in the final analysis, and has become the competition with the most overall influence.

XX Real Estate Company is a high-quality real estate enterprise in Henan Province. Since its establishment in 1976, it is a large modern enterprise integrating construction, installation, municipal administration, and real estate development. The company has a clear organizational structure and perfect contracting qualifications. It has successfully developed several real estate projects in various provinces and cities across the country, accumulated rich development experience, and has a certain amount of land bank. However, with the continuous introduction of relevant policies and increasingly fierce competition in the industry, XX real estate company has also exposed many contradictions and problems in human resource management, such as imbalance of post structure, unclear planning, unreasonable recruitment and allocation procedures, large salary management disputes, and high talent turnover rate, which have become an important factor restricting the development of the company. At the same time, it is also a common problem of real estate development enterprises. These problems will directly affect the sustainable development of enterprises. Therefore, it is of great theoretical significance and practical value to strengthen the research on human resource management optimization of XX real estate Company in the new era.

The problems existing in human resource management of XX real estate company needs to decide by collecting relevant information, interviewing employees and managers of the company, conducting questionnaire survey and other ways, and finds out the causes of these problems. On this basis, it puts forward corresponding solutions and optimization suggestions, and puts forward the implementation steps and safeguard measures of the optimization plan. It is hoped that through the research of this propositions, firstly, the awareness of the importance of human resource management will be enhanced by the management of the company, and the status and role of human resource management will be promoted to a new height. The second is to clarify the development direction and way of human resource management of the company, improve the level of human resource management of the company, and provide theoretical basis for consolidating the company's dominant position in the real estate industry. In addition, the results of human resource management optimization obtained from this study also have certain reference value for other real estate companies.

IMPROVING THE STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Wang Yidi, student 1m course of FEiM, special. Administrative management
Scientific supervisor: prof. Tetiana Kharchenko
Sumy National Agrarian University

Now the global economy is in a fierce competition. With the vigorous development of e-commerce, it has injected new vitality into other industries, such as logistics industry, and also brought a huge impact on the traditional retail industry. Alibaba Group was founded in Hangzhou, China, in 1999 by Ma, a former English teacher, and 18 partners from different backgrounds. Since launching its first website to allow Chinese SMEs to reach global buyers, Alibaba Group has grown into an ecosystem encompassing Chinese commerce, international commerce, local lifestyle services, Cainiao, cloud, digital media and entertainment, innovative businesses and more.

Alibaba takes small and medium-sized enterprises as the entry point of its development mode to enter e-commerce. After more than ten years of continuous development, Alibaba stands out as the benchmark enterprise of e-commerce worldwide. As the largest e-commerce platform in China, Alibaba Group has been leading the trend of e-commerce in China for more than ten years. As an enterprise that affects e-commerce industry and traditional retail industry, it is of profound significance to study the development strategy of Alibaba Group.

Usually, what we call enterprise strategic management refers to the exploration of the survival and development of enterprises from a long-term and global perspective under the environment of fierce competition. Enterprise strategic management is at the core of modern management, and it is also one of the most important functions of senior managers in contemporary enterprises, because it is related to the success or failure of enterprise management. Corporate strategy management is roughly divided into three main levels. That is, corporate strategy, business strategy and functional strategy. These three levels respectively correspond to different levels of enterprise strategy formulation, evaluation of the implementation of each level of enterprise strategy, and control and further management of it.

Through the overall analysis of the enterprise, the senior management of the enterprise can further forecast and plan the future development of the enterprise. Make full use of and develop the human and material resources of the enterprise, so that the management is more optimized, the enterprise profit is further improved, and the overall strategic objectives of the enterprise are realized. However, because the enterprise strategic management involves the long-term and overall problems and challenges of enterprise development, it often has the following characteristics:

First, the integrity of enterprise strategic management. Specifically, the integrity of enterprise strategic management also includes two meanings, that is, enterprise strategy is a complete management process and enterprise is a complete whole. A deeper understanding of this feature means that enterprise strategic management emphasizes the overall optimization of the enterprise rather than the importance of a certain functional department or strategic unit in the enterprise. Enterprise strategic management is standing in the holistic perspective, each unit and department of the enterprise strategy and target decision-making, which are closely related to the purpose of the enterprise.

Second, the long-term nature of enterprise strategic management. The strategic management of enterprises is faced with a long time cycle, not only the return on investment in a short period of time, but also the long-term, efficient and stable development of enterprises. Generally speaking, the time span of enterprise strategic management is at least more than three years, five to ten years, more than ten years.

Third, the authority of enterprise strategic management. Enterprise strategic management is a prerequisite for the effective operation of an enterprise, and it is particularly important for giving full play to the overall benefit function of its strategy. If its authority is poor, it will not be able to give full play to the implementation of the quick choices made by the enterprise leaders on the major issues faced by the enterprise, which will also bring obstacles to the development of the enterprise.

The last one is environmental adaptability. Enterprise strategic management is closely related to the external environment of the enterprise. Enterprise strategic management can better enable enterprises to adapt to their environment and make use of their environment more effectively. Because an enterprise is inseparable from its external environment, it is inevitable that it will be affected by the external environment. In order to make its environment produce better effects on its development, enterprise strategic management plays a good role in promoting it again.

KEY ELEMENTS OF THE FINE MANAGEMENT OF FIXED ASSETS IN CHINESE UNIVERSITIES

Yin Jian, student 1m course of EM, special. Administrative management
Scientific supervisor: prof. Tetiana Kharchenko
Sumy National Agrarian University

With the increasing scale of Chinese universities, the fine management of the inherent assets of universities has been paid more and more attention. In recent years, China's higher education cause is constantly transforming and upgrading. As China's higher education has been transformed from elite to civilian, the scale of the school is constantly increasing, which makes the current financial allocation is also constantly increasing. At the same time, the current integration of colleges and universities also makes the assets of colleges and universities continue to expand, which makes the financial management of colleges and universities has become a problem concerned by the public. As the core element of the current state-owned assets, the proportion of fixed assets in the assets of colleges and universities is increasing. How to constantly consolidate the asset management, improve the efficiency of asset management and improve the quality of the asset management of higher education is of great importance. Therefore, we need to further construct the fine management mode, so as to promote the inherent assets management of Chinese universities to a new level.

First, the utilization rate is not high, the concept of benefit is still missing. Although the sources of university funds present a diversified trend, the majority of university funds are still allocated by the state finance. Under this influence, the presidents and the faculty and staff of colleges and universities generally lack educational concepts, which leads to the phenomenon of inadequate asset management in the whole colleges and universities, and they are unable to effectively manage inherent assets in an all-round way. A typical example is the irrational purchase of assets, blindly pursuing high-end instruments or big-brand instruments, emphasizing use over maintenance. Heavy on quantity and light on efficiency and so on. Since there is no cost pressure in each department of colleges and universities, and they do not need to bear economic responsibility, each department believes that the more inherent assets, the better, and does not pay too much attention to the use efficiency. As the consciousness of sharing within universities is very weak, and the information technology within universities is relatively weak, the construction of inherent assets sharing platform remains at the assumption level, and the corresponding management measures have not been introduced, which makes it impossible for each department to understand the use of the inherent assets of other second-level units, thus leading to the frequent occurrence of repeated purchases. It reduces the efficiency of the use of state-owned assets.

Second, there is a disconnect between inherent asset management and budget. Chinese colleges and universities, as public institutions, need to conscientiously implement the above standards. However, due to the wide variety of inherent assets of colleges and universities, the above allocation standards are not enough to fully cover all kinds of colleges and universities, nor can they do a good job of quantitative budget management by referring to them. It is precisely because of the lack of such a standard system that colleges and universities usually adopt post-management mode when carrying out inherent assets management. In the absence of standards, they first purchase inherent assets and then transform them if there are violations. Finally, the inherent assets of colleges and universities have not been included in the unified accounting management. Universities have strict control over spending, but are relatively free to review their budgets.

Third, the system is not sound enough, the content is not fine enough. At present, the inherent assets management system of colleges and universities is not fine enough, and the contents are not systematic enough. At present, the inherent asset management systems of many colleges and universities are uneven. Although some management methods have been formulated, they lack a set of effective detailed system to support them, and no independent management methods have been introduced for each kind of important asset, which is ultimately not conducive to the refined management of inherent assets.

IMPROVING THE MANAGEMENT OF EMPLOYEE INCENTIVES

Zhang Meiyang, student 1m course of EM, special. Administrative management
Scientific supervisor: prof. Tetiana Kharchenko
Sumy National Agrarian University

Nowadays, more and more companies are accepting and using modern HRM theories, and for more companies, human resources are a must for every company that wants to improve its competitiveness in the market economy. And employee motivation, as an activity to stimulate the motivation of the employees, is also the most important, complicated and difficult part of human resource management. As we all know, for enterprises, employees are a major influence on the survival and development of enterprises. Among them, employees are divided into two categories: core employees and ordinary employees. Core employees are generally referred to as "replaceable employees" who can create greater value in the enterprise and have a significant impact on the development of the enterprise, and if they are lost, it will have a serious impact on the effectiveness of the enterprise. They usually have rich skills or knowledge, and are important talents in the eyes of business owners, they are the key skills or knowledge in the enterprise, and are also the most powerful weapon for enterprises to compete in the cruel market. But the actual situation is that in many enterprises, the staff motivation problem has not been solved in depth, although enterprises have made great efforts or thought of many ways, but the result is still unable to retain staff, especially the core staff, high staff turnover rate has been continuing, staff satisfaction shows a certain degree of decline in the trend, the staff's enthusiasm for work is also slowly decreasing, so that business managers are very Trouble. This is because many times the incentive policy of the enterprise is not in line with the actual situation and development of the enterprise, the balance of material incentive and spiritual incentive is out of balance, usually in the initial stage is to provide material incentive, although in general, most people think that material incentive is the best incentive for employees, but with the increase of material incentive, the marginal effect of incentive decreases year by year. As the material needs of employees are continuously satisfied, deeper needs must arise, such as employees' needs for personal self-actualization, spiritual needs, and career development, etc.

Among all enterprises, the catering industry is a typical labor-intensive industry with poor working environment and high intensity in general. Compared with other industries, the wage level, welfare benefits and social status of employees in the catering industry are relatively low, and the high staff turnover rate and fast turnover of employees have become significant industry characteristics of the catering industry. A large number of staff turnover will not only increase the recruitment pressure of enterprises and bring difficulties to management, but also lead to increased costs, lower productivity and service quality, thus affecting the number of customers and leading to lower revenue, which seriously restricts the development of the company. Therefore, paying attention to the effective motivation of employees, establishing and implementing effective motivation programs, and improving employee incentives can effectively reduce labor losses, thus achieving the purpose of controlling human resources costs and further improving economic efficiency in relative terms.

In this research, we choose to analyze the employee motivation of a restaurant company with a case study of HDL Catering Company, a famous restaurant company that operates hot pot in China. With its own unique business style and high quality dishes and services, it has rapidly occupied the hot pot market in its region. However, in recent years, under the influence of the new crown pneumonia epidemic, it has entered a difficult stage of development and the business situation has declined. Although the turnover is still increasing year by year, the market share is shrinking and the labor cost is rising, which makes the operating profit of the enterprise decrease. Facing the human resource problems of difficult recruitment, difficult employment, high labor cost and low motivation of employees, the company managers found that the problem of industry incentive management is the most urgent problem to be solved in the current operation and management, and hope to change the current predicament through a series of measures.

INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE (TAKE AN EXAMPLE OF ZHONGTIAN MARINE SYSTEM Co., Ltd)

Miao Xiaohu student 1m course of Management, EP "Administrative management"
Scientific supervisor: Prof. Olena Slavkova
Sumy National Agrarian University

The level of competitiveness is of great significance to the survival status and long-term development of enterprises. It determines the breadth and depth of enterprise development, can enhance the competitive position of enterprise products in the relevant market, and the unique expertise formed by enterprises in the process of long-term knowledge and experience accumulation has special key significance for the current global continuous trend of mergers and acquisitions. Once it has a high level of competitiveness, it can lay a solid foundation for the sustainable development of enterprises and make them invincible in the market competition.

Zhongtian Marine System Co., Ltd. is a joint venture between Zhongtian Technology Group and Zhejiang University in December 2015, relying on the national "863" scientific research plan, fully develop and produce high-quality submarine cable accessories and marine observation systems (submarine cable accessories are the main products, accounting for more than 90% of sales), widely used in offshore oil and gas, wind power, communications and power transmission and other fields, providing integrated solutions from design, production, testing to installation, products sold in more than 30 countries and regions around the world. At the same time, the company has a high-level technical research and development team composed of a number of professors and doctors, and takes the lead in carrying out related product research and development in China.

From the perspective of the industry background, offshore wind power generation, as the core driving technology of global decarbonization, has received great attention and vigorous development at home and abroad. In 2021, China achieved 47.57GW of new grid-connected wind power installations, accounting for 61% of the world's total, becoming the main growth point of the global wind power industry. As the core component of wind farm transmission, the submarine cable products developed and produced by Zhongtian Technology occupy 37% of the domestic market by relying on the advantages of hardware and software barriers. As a submarine cable accessory packaged and sold with Zhongtian Submarine Cable, it has become the main product sales source of Marine Systems Company and maintains a high profit margin, but it also brings certain operational risks to enterprises.

In the submarine cable accessories series, the main product is the submarine cable bend limiter. Although Zhongtian Marine System was involved in the R&D and production of limiter products earlier, compared with submarine cables, the threshold of limiters is lower, and there are more domestic competitors in the same industry. In 21, the state announced that at the end of the year, the state began to cancel the state subsidies for wind farm projects, the market order volume fell sharply, coupled with the low-price bidding strategy adopted by peers, the order volume of the main products of the marine system fell sharply, which had a greater impact on corporate profits. Taking the management of marine systems companies as an example, we will explore and analyze effective measures to improve corporate competitiveness.

The problem of increasing the competitiveness of domestic enterprises is currently one of the most urgent. Measures should be applied both at the state and regional levels. Domestic enterprises could use modern equipment, use the achievements of scientific and technical progress, adopt the experience of Western companies, and accordingly enter the world markets. A sustainable increase in the competitiveness of domestic enterprises is possible only with long-term and continuous development of all determinants of competitiveness. This necessitates the development of a clear toolkit for evaluating and improving the competitiveness of goods and services.

MANAGEMENT OF LABOR RESOURCES OF THE ENTERPRISE IN MODERN BUSINESS CONDITIONS

Wenqiang Liu, student 1m course of Management, EP "Administrative management"
Scientific supervisor: prof. Olena Slavkova
Sumy National Agrarian University

The management of labor resources is a crucial aspect of any enterprise's success, especially in modern business conditions. This paper will discuss the various methods and strategies for effectively managing labor resources in an enterprise. The paper will focus on the importance of human resource management, workforce planning, talent management, performance management, and employee engagement. The study will analyze the challenges and opportunities for enterprises to manage their labor resources in modern business conditions. The paper will conclude by emphasizing the importance of effective labor resource management for enterprise success.

The paper begins by discussing the importance of human resource management and its role in managing labor resources effectively. It then discusses workforce planning, which involves identifying the labor requirements for the enterprise and developing strategies to meet those requirements.

The paper also covers talent management, which involves identifying, developing, and retaining talented employees to ensure the enterprise's long-term success. Performance management is another critical aspect of labor resource management, which involves setting goals, monitoring progress, and providing feedback to employees.

The study analyzes the challenges and opportunities for enterprises to manage their labor resources in modern business conditions. Some of the challenges include attracting and retaining talented employees, dealing with changing workforce demographics, and managing remote and virtual employees.

In conclusion, effective labor resource management is critical for the success of any enterprise, especially in modern business conditions. By implementing the various methods and strategies discussed in this paper, enterprises can effectively manage their labor resources and achieve their long-term goals.

The basis of the concept of personnel management of the enterprise is the development of principles, directions and management methods, consideration of work with personnel at all levels of strategic planning of the enterprise, introduction of new methods and systems of training and professional development of personnel, definition and implementation of a coordinated unified tariff policy and remuneration, development and application at the enterprise of economic incentives and social guarantees regarding social partnership. Such a personnel policy of the enterprise should ensure the development of a personnel management strategy, rational selection and hiring of personnel, analysis, planning, forecasting of personnel potential and the labor market, personnel changes in the organization, personal assessment of the level of knowledge, skills, skills and personal responsibility; evaluation of the performed work and its results, organization of advertising and establishment of interaction with external organizations that provide the company with personnel. At this time, the legal and information support of the personnel management process and the creation of working conditions are of great importance.

The organization of labor relations requires special attention and responsibility from the head of the enterprise in terms of the development of rules and skills for assessing the performance of the staff's functional duties, the formation of a sense of responsibility in employees, the analysis and regulation of group and interpersonal relations, the management of industrial conflicts and stresses, the conduct of social and psychological diagnostics, formation of norms of corporate culture, creation of safe working conditions.

The success of personnel management is determined by the effectiveness of the use of labor resources for the realization of the goals set before them, a comprehensive vision of problems and a holistic approach to human resources in relation to the strategic settings of the enterprise.

ALIBABA FINANCIAL MANAGEMENT ANALYSIS

P

a Scientific supervisor: assistant Mariia Fihurna
n *Sumy National Agrarian University*
inlin, student 2201 a, special. Administrative management

Reform and opening-up promote the vigorous economic development of our country, all walks of life develop in the reform and opening-up, especially the development of small and medium enterprises in our country, and gradually become an important part of our economic development. Under the call of "mass entrepreneurship and innovation", Chinese small and medium-sized enterprises are more like bamboo shoots after a spring rain, many famous enterprises are from the development of small and medium-sized enterprises, such as Xiaomi, Alibaba and so on, for small and medium-sized enterprises, financial management is the basis for the long-term development of enterprises, do a good job in financial management can make enterprises more planning, more able to withstand the market test.

Alibaba Group was founded in Hangzhou, China, in 1999 by 18 people led by former English teacher Jack Ma. From the beginning, all the founders believed in the ability of the Internet to level the playing field, allowing small businesses to expand through innovation and technology and better position themselves to compete in domestic or global markets. Alibaba Group has grown to become a global leader in online and mobile commerce since launching its first website to allow small Chinese exporters, manufacturers and entrepreneurs to reach buyers around the world. Alibaba Group and its affiliates currently operate industry-leading wholesale and retail platforms, as well as cloud computing, digital media and entertainment, innovation projects and other businesses.

Financial management is the enterprise using specific methods, measures and procedures, through standardized control means, to control and supervise the financial activities of the enterprise, to ensure the realization of financial objectives. It is the basic function of financial management, but also an important part of financial management, financial decision-making, financial prediction, financial evaluation, financial analysis and other forms of financial management system. In the financial management system, the enterprise financial management occupies the core position. Financial control is generated on the basis of the property rights of the enterprise legal person and the ownership of the investor. Based on the overall goal of the enterprise development, it is necessary to use financial means to guide, adjust, control and supervise the economic activities of the enterprise, so that the activities of the enterprise operation and management can be developed according to the overall requirements of the enterprise. Achieve the overall goal of the enterprise and maintain the overall interests of the enterprise.

This paper mainly focuses on the financial management of Alibaba as the main line, through the analysis of the characteristics, current situation and mode of Alibaba's financial management, with its financial management mode as the main, characteristics and current situation as the auxiliary, according to the existing development environment of financial management, analysis of the problems and shortcomings of financial management, and put forward the management strategy suitable for e-commerce enterprises to the existing problems Improve the financial management mode and put forward the corresponding countermeasures.

References:

1. Wu Wenqun. Analysis on Network economy and Enterprise Financial Management [J]. Administrative Enterprise Assets and Finance. 2011(08):45-54.
2. Yu Guangmei. Problems and Strategies of enterprise financial management Informatization [J]. Friends of Accounting (next issue). 2010(07) :44-46.

MANAGEMENT OF ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF MARKET RELATIONS

Tang Tingting , student 1m course of Management, EP "Administrative management"
Scientific supervisor: assistant Maria Figurna
Sumy National Agrarian University

The term organizational culture appeared around the 1950s. In the early stage of understanding, many scholars defined this term, but their understanding of organizational culture did not penetrate into the nature and fundamental content of organizational culture, but it also reflected the influence of organizational culture on organizational members to a certain extent. Since the 1980s, with the deepening of the theoretical research on organizational culture, the meaning of organizational culture has gradually become clear. In a broad sense, organizational culture refers to the sum of material civilization and spiritual civilization formed in the construction and development of an enterprise, including two parts: hardware and software in organization and management, explicit culture and implicit culture. In a narrow sense, organizational culture is the sum of the highest goals, basic beliefs and codes of conduct formed by the organization in the course of the long-term survival and development of the organization, and its reflection in the organization [1-4].

No matter how the organizational culture is defined, it is unique to an enterprise, scattered in the organization's products, values, spirit, behavior, style and system. It makes each organization unique, expresses the sense of identity of the organization members, and plays the function of guidance, cohesion, and radiation, and at the same time guides and shapes the attitude and behavior of employees to a certain extent. A strong organizational culture is a set of informal rules, which in many times shows people how to work and how to act. At the same time, a strong organizational culture can make employees feel better when doing their jobs, and therefore they are more willing to work hard. In addition, a good organization culture will guide employees own values world outlook, form a positive outlook on life, thus more understand their responsibility and to the company, in the subconscious real with the company, time for the sake of the company, so a good organization culture can make an enterprise strong, increase the employees of organization culture, make organization culture become strong, in the later play a more positive powerful role in production competition, so that the enterprise longevity.

Therefore, an organization should have an organizational culture to lead the whole enterprise, and it also needs an organizational culture concept suitable for its own enterprise to lead the enterprise to a bright and smooth road. However, although organizational culture can play an important role both internally and externally, its own negative effects will also have a certain negative impact on enterprises, which enterprises must avoid. The negative effects of organizational culture are mainly manifested in the following three aspects: barriers to change and diversified barriers.

A strong enterprise must be supported by a strong organizational culture. Choose to form an excellent and strong organizational culture, and maintain it well, and improve it when necessary, so that the enterprise is in an invincible position in the fierce competition.

Reference :

1. Xu Changjiang, Shi Kan (2003) Organizational Culture Change and Leadership Strategies. *Psychological and Behavioral Research*, (7) 21-23.
2. He Li (2003) Summary of Research on Organizational Culture and Organizational Effectiveness. *Science and Technology Progress and Countermeasures*, (8) 26-29.
3. Fan Yun (2002) Theoretical Research and Empirical Analysis of the Relationship between Organizational Culture and Organizational Change. Doctoral Dissertation of Xi'an Jiaotong University, 185.
4. Luo Zhongwei, Huang Qunhui, and Zhang Chengyao (2000) A Review of the Perspectives of the 21st Century Organizational Culture Forum on Socialism with Chinese Characteristics. (5). 61-63

НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Дудник К.О., магістр 1-го курсу спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Законом України “Про основи національної безпеки” передбачено, що “національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики”. Наразі ситуація сьогодення, російська інформаційна агресія та епідемія медійних фейків, яка поширилася у всьому світі, викликали серйозну потребу реагування на ці явища в Європі на глобальному рівні.

Європейський парламент пройнявся схваленням власної резолюції щодо боротьби з антиєвропейською пропагандою, яка поширюється в ЄС, і відобразив основні принципи цієї протидії в документі під назвою «Стратегічна комунікація ЄС для протидії пропаганді, спрямованій проти нього з боку третіх сторін», прийнятому в листопаді. 23, 2016. За прикладом Європейського Парламенту та відповідаючи на виклики сучасної України, Указом Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017 затверджено Доктрина інформаційної безпеки України (далі - Доктрина)

Доктриною визначено національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями та пріоритети державної політики в інформаційній сфері. Доктрина ґрунтується на принципах поваги до прав і свобод громадян, поваги до людської гідності, захисту законних інтересів особи, суспільства і держави, забезпечення суверенітету і територіальної цілісності України.

До основних програмних документів слід віднести Стратегію національної безпеки України та Воєнну доктрина України, які є основою при розробці програм за складовими державної політики національної безпеки. Зазначені документи розробляються на підставі Закону “Про основи національної безпеки України”. Основні ключові категорії Закону “Про основи національної безпеки України” та напрями державної політики у сфері інформаційної безпеки представлені на рисунку 1.

Загрози національним інтересам і національній безпеці України в інформаційній сфері (ст. 7). до яких належать:

- прояви обмеження свободи слова й доступу громадян до інформації;
- поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;
- комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм;
- розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави;
- намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Основні напрями державної політики з питань національної безпеки в інформаційній сфері (ст. 8):

- забезпечення інформаційного суверенітету України;
- удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, впровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну;
- активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України.

Рисунок 1 – Основи національної безпеки України

Стратегія національної безпеки України повинна стати основою при формуванні програм, проектів і планів заходів в розрізі складових державної політики в сфері національної безпеки та механізмів їх реалізації.

Захищаючи свої інформаційні інтереси, Україна має дбати про свою інформаційну безпеку, а отже, про зміцнення української державності. Збалансована державна політика інформаційної безпеки України формується як невід'ємна частина її соціально-економічної політики, на основі якої визначаються пріоритети національних інтересів і загрози національній безпеці. З юридичної точки зору вона ґрунтується на принципах верховенства права та реалізується шляхом розробки та реалізації відповідних національних доктрин, стратегій, концепцій і програм у відповідності до чинного законодавства. Система нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інформаційній сфері, часто обмежена лише стандартами декларацій, потребує суттєвого вдосконалення та адаптації до сучасних реалій. Виникла необхідність побудови концептуально нової системи державного управління та інформаційної системи як її складової.

Таким чином, удосконалення правового забезпечення державної інформаційної політики безпеки в умовах інформаційної війни слід розглядати як провідний напрямок державної політики, спрямованої на захист інтересів громадян України, суспільства і держави.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАНДАРТІВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Коваль В.А., магістр 1-го курсу спец. 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Системи охорони здоров'я в усьому світі прагнуть покращити якість медичного обслуговування в атмосфері доказової медицини та охорони здоров'я, що ґрунтується на доказах. Охорона здоров'я постійно розвивається, поділяючи напругу розвитку у великому світі, який змінюється з неймовірною швидкістю. Через усі зміни в охороні здоров'я способи сприйняття, досягнення та забезпечення якості продовжують розвиватися. Рівень здоров'я глибоко впливає на економічні показники та якість життя. Управління якістю стало головною проблемою в наданні медичної допомоги. Занепокоєння з приводу збільшення витрат у поєднанні зі зростаючим усвідомленням різноманітності практики надання медичної допомоги призвело до розробки стратегій кращої стандартизації надання медичної допомоги. Система якості організації складається з філософії управління, бачення та корпоративних стратегій, за якими організація веде себе та розподіляє ресурси для задоволення вимог пацієнтів. Щоб досягти успіху в задоволенні потреб пацієнтів, організації охорони здоров'я повинні постійно вдосконалювати систему обслуговування клієнтів.

Медичні працівники, системи охорони здоров'я, організації охорони здоров'я перебувають у стані еволюції. Вони поділяють напругу розвитку у великому світі, який змінюється з неймовірною швидкістю. Майже кожен, хто бере участь у медичній практиці, пройшов високу підготовку та прагне надавати медичну допомогу високої якості. Через усі зміни в охороні здоров'я способи сприйняття, досягнення та забезпечення якості продовжують розвиватися. Історично зміни в охороні здоров'я значною мірою спонукали до забезпечення якості всієї системи охорони здоров'я.

Якісна медична допомога означає робити правильні речі правильно з першого разу. Система якості використовує стандарти, які контролює організація, щоб керувати та регулювати всю свою діяльність, спрямовану на створення якісних послуг. Важливо розрізнити якість здоров'я (охоплює оцінку стану здоров'я) та якість медичної допомоги (охоплює структури, процеси та результати медичної допомоги). Остаточна якість надання медичної допомоги залежить як від аналізу надання та результатів медичної допомоги групам пацієнтів (епідеміологія медичної допомоги), так і від аналізу медичної допомоги окремим особам.

Стандарти практики продовжують розвиватися. Постійно розробляються нові діагностичні та терапевтичні заходи. Бенчмаркінг – це процес, за допомогою якого продуктивність порівнюється зі стандартом. Реінжиніринг означає фундаментальне переосмислення та радикальне перепроєктування процесів для досягнення значного покращення продуктивності; коли він адаптований до процесу надання медичної допомоги, використовується термін клінічна реінжиніринг.

Хоча безперервне покращення якості (CQI) зосереджується на промислових методах, а загальне управління якістю (TQM) - на філософії управління, ці терміни часто використовуються як взаємозамінні через їхню спільну історію та припущення. Ці підходи стверджують, що хороша якість повинна бути розроблена в продуктах і процесах на початку, щоб запобігти виникненню проблем

Втручання, орієнтовані на пацієнта, регулятивне залучення (прийнятні стандарти), заохочення, втручання на основі ІТ, організаційні втручання (зміна культури та філософія управління якістю) - зміна організаційної поведінки (клінічний аудит, CQI) та моделі надання медичної допомоги (інноваційні втручання в ресурсах, організації і надання послуг) може значно підвищити якість. Якість можна підтримувати, якщо існує відповідний набір законів про захист прав споживачів, за умови, що принаймні вони достатньо добре виконуються.

Підвищення якості - революційна ідея в охороні здоров'я. Ідея полягає в тому, щоб підвищити рівень догляду - незалежно від того, наскільки добре воно вже може бути - через постійний пошук вдосконалення. Підвищення якості має стати невід'ємною та важливою частиною закладу. Зробити якість головним пріоритетом вимагає фундаментальних змін в організаційній культурі, цілях і настановах, а також у повсякденній діяльності. Управління якістю повинно здійснюватися як знизу, так і згори системи охорони здоров'я. Наполегливість має вирішальне значення. Проблемою залишається пошук інноваційних підходів, які покращують якість надання медичних послуг.

Управління якістю в охороні здоров'я має вирішальне значення – задоволення або перевищення потреб споживачів, досконалість професійного догляду, оптимальне використання ресурсів, безпека клієнтів, довіра, прозорість, комунікація (транзакції), порівняльний аналіз, сертифікація ISO з дотриманням законодавчих вимог. Акредитація та регулювання охорони здоров'я має важливе значення та включає техніко-економічне обґрунтування, орієнтацію, планування перевірки, перевірку документів, аудит, постійне покращення якості, орієнтацію на користувача з точки зору доступу та вартості. Якість є одним із основних наріжних каменів охорони здоров'я разом із доступом до послуг і вартістю. Підвищення якості — це постійні зусилля всіх членів організації, спрямовані на задоволення та перевищення потреб та очікувань пацієнтів та інших клієнтів.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Дяченко І.В., магістр 1-го курсу спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Під час державного регулювання економічних процесів в умовах цифровізації економіки провідних країн світу ці процеси відбувалися з урахуванням особливостей країни. Державна політика, яка застосовувалася під час процесу цифровізації, включала широкий спектр різних показників; вони були враховані під час переходу країни до процесів цифровізації. Основними з них є: ринкова кон'юнктура, стан розвитку інфраструктури та виробничого сектору, вектор країни щодо застосування та впровадження інноваційних складових в економіку країни, впливу факторів ендогенного та екзогенного середовища тощо. Процес інформатизації, поява галузей, що використовують інноваційні продукти та технології, призвели до вражаючих змін, які беруть участь у формуванні сучасного стану економіки, а, відповідно, і модернізації державної політики в умовах цифровізації.

У 2018 році схвалено Урядом України затверджено основні положення «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки». Основною метою документа була реалізація «Цифрового порядку денного України 2020» в процесі цифрової трансформації України. Акценти було зроблено на: розвиток пріоритетних напрямків цифрової економіки; розвиток цифрових навичок та компетенцій громадян; розвиток цифрових інфраструктур; створення та сприяння експорту цифрових технологій та в цілому розвиток пріоритетних сфер життя в цифровому вимірі. З березня 2021 року було схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року (далі-Концепція). Концепція передусім направлена на розвиток цифрових технологій та наскрізне впровадження інновацій. При цьому надається визначення поняттю "цифрова компетентність", яка є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій. Виділемо основні положення Концепції – рисунок 1.

Рисунок 1 – Основні положення Концепції розвитку цифрових компетентностей до 2025 року

При цьому, фінансування усіх заходів з реалізації Концепції покладається на органи державної влади, адже її реалізація буде мати суттєвий вплив на розвиток держави в рамках виконання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (Угода). Зазначена Угода передбачає адаптацію українського законодавства до законодавства ЄС. У свою чергу, в ЄС запроваджено так званий "Регулятор Цифрових Компетентностей для Громадян ЄС" (англ. "DigComp"), який допомагає особам оцінити свої знання у цифровій сфері або визначити прогалини у своїх навиках. Таким чином, запровадження Концепції Україною дозволить гармонізувати національний цифровий ринок з країнами ЄС. Слід зазначити, що рівень цифровізації безпосередньо впливає на сталий розвиток, фінансово-економічний розвиток держави. На сьогодні в Україні основними технологіями цифровізації, які зараз використовуються, є: багатовекторне залучення та інформованість громадян; можливість відкритих даних; електронна ідентифікація громадян; аналітика; використання «розумних» машин та інструментів; «Інтернет речей»; «Цифрові» платформи, що застосовуються в державній політиці, іншими словами, в державному управлінні.

Наразі електронне урядування розглядається не як окрема сфера, а як складова частина сфери інформатизації. Зазначимо, що на сьогодні одним з активно застосовуваних інструментів електронної демократії є електронна петиція. Її активне використання пов'язане зі стрімким розвитком інформаційно-комунікативних технологій та сприяє взаємозв'язку між державною та громадянами для вирішення суспільно значимих проблем. При цьому аналіз законодавчих основ, що регулюють електронне урядування, показав, що нормативно-правові акти в цій сфері є фрагментарними, неповними, мають місце суперечності один з одним. Костатуємо. Що законодавча база впровадження е-урядування повинна не лише відповідати загальноновизнаним нормам та принципам міжнародного права, а повинна бути сформульована та прийнята в контексті адаптації до Цілей сталого розвитку України до 2030 року.

RESEARCH ON MANAGEMENT OF THE SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES IN CHINESE AGRICULTURAL ENTERPRISES – CASE OF MUYUAN FOODS CO., LTD.

Cui Xinyu, 1st year master student, specialty “Management”, EP “Administrative management”
Scientific supervisor: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

China is a major agricultural country, and agriculture is an important pillar of China's economy. With the rapid development of China's economy, agriculture is also constantly developing. However, China's agriculture still faces many challenges, such as land resource scarcity, high agricultural production costs, and low level of agricultural mechanization. In order to address these issues, the Chinese government has introduced a series of policies to encourage agricultural modernization and rural economic development. There are three directions for the development of agriculture in China: modernization of agriculture, mechanization of agriculture, and innovation in agricultural technology. Agricultural modernization is the only way for China's agricultural development. Agricultural mechanization is the key to improving agricultural production efficiency. Agricultural technological innovation is the key to improving agricultural production efficiency and improving the quality and safety of agricultural products.

This thesis aims to explore the current situation of scientific research management in Chinese agricultural enterprises, and explore how agricultural enterprises can effectively manage the implementation of a large number of science and technology incentive policies in the context of agricultural modernization. It also explores how to manage agricultural technology talents, research funds, scientific cooperation and exchange, as well as the application and promotion of scientific and technological achievements and the correlation between the transformation of scientific and technological achievements in agricultural enterprises and scientific research management is the focus of this study.

This thesis will take Muyuan Foods Co., Ltd. located in Henan Province, China as an example, starting from the macro and micro environment in which the enterprise is located, to deeply explore the impact of scientific research management in agricultural enterprises on their development. This study also reviewed relevant literature and documentation, comprehensively analyzed the management of scientific research activities in Chinese agricultural enterprises, provided suggestions for optimizing the scientific research management system of agricultural enterprises, and provided decision-making support for accelerating the development of agricultural modernization and achieving rural revitalization.

Firstly, qualitative analysis is conducted on the scientific research management factors that affect the transformation of scientific and technological achievements in agricultural enterprises, and an indicator system for the influencing factors of the transformation rate of scientific and technological achievements is constructed;

Secondly, quantitative analysis was used to select the mixed cross-section data of Muyuan Foods Co., Ltd. from 2013 to 2022 as samples, and Data envelopment analysis (DEA) method was used to build the network super efficiency SBM model (SSBM) to measure the efficiency of its scientific and technological achievements transformation, and on this basis, its evolution trend and convergence were explored from a time angle.

Based on the above analysis, the conclusion is drawn to deeply explore the impact of agricultural enterprise research management on the conversion rate of scientific and technological achievements, propose areas for improvement and countermeasures in the implementation process, and finally summarize the innovation and shortcomings of this study. Finally, prospects are proposed for the future research field of agricultural enterprise research management.

APPLICATION ANALYSIS OF IMPROVING CHINA'S TAX ASSESSMENT SYSTEM BASED ON HARVARD ANALYSIS FRAMEWORK

Fan Bixiu, 1st year master student, specialty "Management", EP "Administrative management"
Scientific adviser: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

With the development of China's market economy, the scale of taxation is expanding constantly, which brings new challenges to the monitoring of tax sources. In this context, the importance of tax assessment is more prominent. Taking Southern Black Sesame Co., LTD as an example, this paper uses Harvard analysis framework to conduct dynamic analysis and summary of the company's operating situation from four aspects of business strategy, accounting analysis, financial analysis and prospect analysis, and demonstrates the feasibility of introducing Harvard analysis framework into the practical work of tax assessment according to the analysis situation. It also puts forward the suggestion of applying Harvard analysis to improve the index system of tax assessment in China.

Tax assessment is an internationally accepted tax collection and management system, which is an effective means to strengthen the monitoring of tax sources. At present, both theoretical research and practical application are still in the initial and exploratory stage in China. Based on the current situation of tax assessment in China, this paper selects Southern Black Sesame Group Co., Ltd. as the research object to analyze and demonstrate the feasibility of applying Harvard analytical framework theory to the daily tax assessment of tax authorities, aiming at improving the existing problems in the current tax assessment system and further improving the tax assessment system in China.

1. The relationship between tax assessment and Harvard Analysis

Harvard Analytical Framework is a set of analytical framework for business management proposed by three Harvard scholars. Under this framework, the analysis of financial statements is divided into four parts, namely, business strategy analysis, financial analysis, accounting analysis and prospect analysis. Harvard analysis framework takes the business strategy of the enterprise as the starting point, evaluates the choice of accounting policies of the enterprise and the authenticity of the data, and then makes a scientific forecast for the future development direction and general steps of the enterprise after comprehensively mastering the business situation of the enterprise through the analysis of financial statements. The main analysis methods of Harvard analysis framework include comparative analysis and ratio analysis.

2. The limitation of tax evaluation system

At present, the functional positioning and guidance of tax assessment in China are not clear enough, and the boundary between tax assessment and tax inspection is overlapped and repeated, which leads to the risk of crossing the boundary in operation. The main goal of tax assessment work is to identify the problems existing in enterprises in advance as the basic starting point. Similar to tax inspection to a certain extent, tax assessment work explores tax problems in enterprises or industries by means of data analysis, assessment and interview. The major difference with tax inspection is that in the process of tax assessment, there is no need to go into the business premises of the enterprise or taxpayer to obtain the relevant financial book voucher data. The core of tax risk management is tax information analysis and identification, and the quality of risk identification directly affects the efficiency of tax assessment.

Tax assessment practice deviates from tax law. The current Law on the Administration of Tax Collection clearly stipulates that taxpayers who have tax violations must bear the corresponding legal responsibility. However, at the present stage, the tax assessment work is in the awkward situation that the actual operation is different from the tax law, which makes the effectiveness of the legal investigation of illegal responsibility greatly reduced. On the one hand, it encourages taxpayers to make false declarations; On the other hand, it will damage the seriousness of the tax law, but also increase the risk of tax enforcement personnel.

RESEARCH ON PATH TO IMPROVE ADMINISTRATIVE MANAGEMENT OF APPLICATION-ORIENTED PRIVATE UNDERGRADUATE COLLEGES

Huang Fengdi, 1st year master student, specialty "Management", EP "Administrative management"
Scientific adviser: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

In the 1980s, international higher education institutions generally began to attach importance to practical teaching and cultivation of applied talents. Subsequently, domestic higher education institutions cultivated applied talents with strong social adaptability and high quality by carrying out educational and teaching reforms. In 2015, the government issued the *Guiding Opinions on Guiding Some Local Ordinary Undergraduate Colleges to Transform into Application-oriented Colleges*. [1] During the 13th Five Year Plan period, the National Development and Reform Commission with the Ministry of Education actively promoted the construction of application-oriented private undergraduate colleges. In addition, they supported the recommendation of 100 application-oriented colleges in various provinces. [2] Application-oriented private undergraduate colleges are springing up like mushrooms after rain.

Application-oriented private undergraduate colleges are different from public colleges in that the former emphasizes the professionalism and adaptability of talents. Numerous administrative departments achieve mutual exchange and win-win cooperation fulfilling responsibilities in accordance with regulations, which create a fair atmosphere and harmony campus environment in higher education. [3] In procedure of administrative management, application-oriented private undergraduate colleges should pay more attention to the concept of "management for practice, management for service" and build a framework of management system based on reality and talent needs for becoming a booster of national competitiveness and a source of regional technology research and development, which improving the dual transformation of local industries and colleges and achieving a win-win mode for economy, society, and education.

However, with a series of reforms in higher education, administrative management is facing more and more challenges in aspects of content, form, role positioning, functional division, etc. There are many problems and difficulties that restrict the development and survival of application-oriented private undergraduate colleges. Therefore, building a scientific, efficient, and systematic administrative management system of application-oriented private undergraduate college will become urgent needs of educational reform for deepening education reform and enhancing competitiveness. [4]

This thesis aims to know the common issue that emphasizes educational work while neglecting administrative management work and mention path to improve administrative management of applied private undergraduate colleges. By finding out relevant literatures, we learn about the current situation of administrative management and the importance of administrative work in application-oriented private undergraduate colleges based on the background of vigorously developing higher education. We can know that there are problems in application-oriented private undergraduate colleges such as solidified administrative ideas, insufficient service awareness, lack of talent construction and lagging administrative system construction. Exploring administrative management reform in fields of innovation of ideas, reform of management organizations and improving the administrative management ways strive to build a new administrative management structure that is beneficial for the high-quality development of application-oriented private undergraduate colleges.

In summary, the importance of administrative management for application-oriented private undergraduate colleges is self-evident. With the deepening of education and teaching reform in application-oriented private undergraduate college, administrative management work inevitably needs to keep up with the pace of the times. Administrative management should move from traditional models to mode of connotative development. It is better for application-oriented private undergraduate colleges to actively develop administrative management paradigms that conform to the unique characteristics and promote the high-quality high level and effective development by reforming and innovating the administrative management system, referring to the administrative management methods of first-class colleges at home and abroad, which actively contributing to the construction of a modern applied higher education system with unique application-characteristic. [5]

References:

1. URL: http://www.gov.cn/gongbao/content/2016/content_5046077.htm
2. URL: http://www.moe.gov.cn/fbh/live/2019/50294/sfcl/201902/t20190219_370019.html
3. Li Lulu. Research on the Factors Influencing the Executive Power of Administrative Management in Universities. *Chemical Industry Progress*, 2020 (05). P. 20-35.
4. Jia Yunfei. Analysis of ethical misconduct in university administrative management and its normative countermeasures. *Heilongjiang Higher Education Research*, 2018 (10). P. 75-78.
5. Li Xin, Wang Jing. Problems and Solutions in Administrative Management of Private Universities. *Journal of Qiqihar Normal College*, 2018 (01). P. 68-70.

PREVENTION OF BOND INVESTMENT RISKS

Duan Yingxue, 1st year PhD student, specialty "Management"
Scientific adviser: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

Bond investment is an external investment made by investors through the purchase of various bonds, which is an important component of securities investment. Generally speaking, bonds are divided into government bonds. Financial bonds and corporate bonds according to the different issuers. The risk of bond investment refers to the possibility and range of changes in the expected yield of bonds, and the risk of bond investment is widespread. All risks related to bond investment are called total risks, which can be divided into dispersible risks and non-dispersible risks.

1. Manifestations of Bond Investment Risk

1.1 Non diversifiable risks: also known as systemic risk, refers to the possibility of economic losses to all bonds in the market due to certain factors, including policy risk, tax risk, interest rate risk, and inflation risk.

1.1.1 Policy risks: refers to the risk to investors caused by significant changes in government policies related to the bond market or the introduction of important measures and regulations, resulting in fluctuations in bond prices. The government usually has certain plans and policies for the development of the domestic bond market to guide the development of the market and strengthen the management of the market. The government's planning and policies for the development of the bond market should be long-term and stable. Under the premise of established planning and policies, the government should use legal, economic, and necessary administrative means to guide the healthy and orderly development of the bond market.

1.1.2 Tax risk: investors who invest in tax-free government bonds face the risk of reducing tax rates. The higher the tax rate, the greater the value of the tax exemption. If the tax rate is reduced, the actual value of the tax exemption will correspondingly decrease, and the price of the bond will decline; For investors investing in tax-free bonds, if they are faced with the cancellation of tax exemption benefits by the relevant tax collection and management authorities for the bonds they purchase, it may also cause a loss of income.

1.2 Diversifiable risk: diversifiable risk, also known as systemic risk, refers to the possibility that certain factors may cause economic losses to a single bond, including credit risk, recovery risk, reinvestment risk, transfer risk, and convertible: when a bond issuer is unable to repay its principal and interest when the bond matures, the risk that investors will suffer losses is credit risk. This risk is mainly manifested in corporate bonds. If a company fails to fully fulfill its obligations to pay the principal and interest for some reason, the bond investor will suffer a large loss. Even if the company's operating condition is very good, we cannot rule out the possibility that it has a poor financial situation. If this possibility exists, the company's ability to repay the principal and interest will decline, and it will occur that it cannot repay the principal and interest as agreed. This creates credit risk.

1.2.2 Recovery risk: for bonds with recovery clauses, there is often the possibility of compulsory recovery, which is often the case when the market interest rate drops and investors charge the actual increased interest at the nominal interest rate of the bond face. If the issuing company withdraws the bonds in advance, the expected return of investors will suffer losses, resulting in recovery risk.

2. Prevention of Bond Investment Risks

Reasonably estimate the degree of risk: before investing, investors should understand and master various information through various channels, and analyze the various risks that the investment object may bring from both macro and micro perspectives.

(1) From the macro perspective, it is necessary to accurately analyze the changes in various political, economic, and social factors; understand the cyclical characteristics of economic operation and the changing trends of various macroeconomic policies, especially fiscal and monetary policies; Pay attention to changes in bank interest rates and various factors that affect interest rates.

(2) From the micro aspect, first of all, we should grasp the national industrial policy as a whole, and then we should analyze various factors that affect the price changes of Treasury bond or corporate bonds. For investors of corporate bonds, it is necessary to fully understand the credit rating status, development prospects, business management level, and market share of products of the enterprise. The credit rating status of the company can be completed by a professional bond credit rating agency, and the remaining various factors must rely on the investors to fully grasp relevant information before obtaining more accurate risk judgment results.

INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Ding Yanrong, 1st year master student, specialty "Management", EP "Administrative management"
Scientific adviser: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

The core competence of an enterprise is the source and foundation for the enterprise to obtain sustainable competitive advantage. Chinese enterprises want to be invincible in the tide of economic globalization, the most effective and the most critical point is to promote the core competitiveness of enterprises. This paper analyzes how enterprises should promote their core competitiveness through corporate culture innovation.

1. The core competitiveness of the enterprise. In 1990, the famous American management scholars Prahalad and Hamel put forward the concept of core competitiveness. By their definition, core competitiveness is a unique skill or technology that enables the company to bring special benefits to its customers. This ability can first well realize the value of customers. Secondly, the core competitiveness must also be unique to the enterprise. Finally, the core competitiveness is also malleable. Core competitiveness can be shown not only in technology, but also in production, operation, marketing and finance.

2. Attach great importance to the core competitiveness of the enterprise from the enterprise development strategy.

1) Use a strategic perspective to understand the core competitiveness of the enterprise, find out the core capabilities of the enterprise that determine the development direction and speed of the enterprise.

2) Handle the relationship between the core competitiveness and the formulation of enterprise development strategy.

3) Handle the relationship between the development of an enterprise and its core competitiveness.

4) With the development of The Times, the core competitiveness of enterprises should also develop.

5) Through the enterprise reorganization, the integration of enterprise resources, quickly improve the core competitiveness of enterprises.

3. Enhance the core competitiveness of the enterprise from the enterprise.

The core competitiveness is the source and basis for enterprises to obtain continuous competitive advantage. The most effective and critical point for Chinese enterprises to remain invincible in the tide of economic globalization is to enhance the core competitiveness of their enterprises. With technological innovation as the core, information as the driving force, striving for famous brands as the means, with enterprise culture as the backing, to comprehensively improve their core competitiveness, to make a

4. The five elements and relations to enhance the core competitiveness of enterprises.

Lean decision-making collective, efficient management team, excellent staff team, sustainable development policy goals, excellent product quality, constitute the five elements to improve the core competitiveness of the enterprise. The able decision-making collective is the foundation of the enterprise, and honesty and trustworthiness is the lifeblood of the enterprise. An efficient and high-level.

5. Strengthen the construction of enterprise culture, and comprehensively enhance the core competitiveness of enterprises. Since China's entry into WTO, enterprises have faced severe challenges, which are reflected in the gap in corporate culture of business philosophy, development direction, brand image, employee values and other aspects. In order to meet the challenge of economic globalization and win the initiative in the fierce international competition, Chinese enterprises must strengthen the construction of enterprise culture on the basis of strengthening the construction of "hardware", and comprehensively enhance the core competitiveness of enterprises.

There is no doubt that enterprise culture becomes the core competitiveness of an enterprise is the inevitable trend of enterprise development. Whether the enterprise can develop continuously depends on whether the enterprise has its core competitiveness and whether it can continuously improve its core competitiveness. Corporate culture is the main part of the core competitiveness of enterprises. Therefore, for enterprises, they can achieve the purpose of improving the core competitiveness by constantly strengthening the innovation of corporate culture.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я

Даниленко С.І., магістр 1-го курсу спец. 281 «Публічне управління та адміністрування»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Репродуктивне здоров'я - це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя (а не лише відсутність хвороб і фізичних вад) у всіх питаннях, що стосуються репродуктивної системи та її функцій і процесів. Таким чином, репродуктивне здоров'я означає, що люди можуть вести задовільне та безпечне статеве життя, що вони мають здатність до відтворення потомства та свободу вирішувати, чи робити це, коли та як часто.

Ця остання умова має на увазі права чоловіків і жінок бути поінформованими та мати доступ до безпечних, ефективних, доступних і прийнятних методів планування сім'ї за власним вибором, а також інших методів за власним вибором для регулювання народжуваності, які не проти закону. Вони також повинні мати право на доступ до відповідних медичних послуг, які дозволять жінкам безпечно пережити вагітність і пологи та нададуть парам найкращі шанси мати здорову дитину.

Чому особливо важливо задовольняти потреби в репродуктивному здоров'ї в гуманітарних умовах? Гуманітарна ситуація – це ситуація, в якій подія чи серія подій призвели до критичної загрози здоров'ю, безпеці, безпеці чи добробуту громади чи іншої великої групи людей. Потужність постраждалої громади перевантажена, і потрібна зовнішня допомога. Це може бути результатом таких подій, як збройні конфлікти, стихійні лиха, епідемії чи голод, і часто спричиняє переміщення населення. Проблеми РЗ викликають занепокоєння у сфері охорони здоров'я, зокрема:

✓ 529 000 жінок помирають щороку — по одній щохвилини — через причини, пов'язані з вагітністю. Дев'яносто дев'ять відсотків цих смертей трапляються в країнах, що розвиваються.

✓ Дівчата у віці 15-19 років мають вдвічі більше шансів померти від пологів, ніж жінки у віці двадцяти років. Дівчата до 15 років мають у п'ять разів більше шансів померти від пологів.

✓ Щороку реєструється понад 340 мільйонів нових випадків захворювань, що передаються статевим шляхом.

✓ Майже 34 мільйони людей у світі є ВІЛ-інфікованими.

✓ 120 мільйонів жінок заявляють, що не хочуть вагітніти, але не використовують жодних методів планування сім'ї.

✓ Щороку відбувається 20 мільйонів небезпечних абортів — 55 000 щодня — що призводить до 80 000 материнських смертей і сотень тисяч інвалідів.

✓ За оцінками, щороку десятки тисяч жінок і дівчат стають жертвами сексуального насильства в умовах конфлікту по всьому світу.

У гуманітарних умовах важливо надавати послуги РЗ, оскільки:

Захворюваність і смертність, пов'язані з репродуктивною системою, є серйозною проблемою громадського здоров'я. Особи, які постраждали від конфлікту чи лиха, мають право на захист і допомогу. Своєчасне надання послуг з РЗ може запобігти смерті, захворюванням та інвалідності, пов'язаним із небажаною вагітністю, акушерськими ускладненнями, сексуальним та іншими формами гендерного насильства, ВІЛ-інфекцією та низкою репродуктивних розладів.

Особливої актуальності набувають напрямки публічної політики в галузі РЗ:

- встановити рамки, які керують впровадженням програм РЗ у гуманітарних умовах;
- пояснити обґрунтування надання послуг з РЗ та окреслити принципи, які лежать в основі включення основної допомоги з РЗ у зусилля з надання допомоги;
- інформувати працівників з РЗ, керівників програм РЗ та постачальників послуг щодо того, як забезпечити ефективне, результативне та справедливе надання послуг з РЗ.

Наступні принципи лежать в основі впровадження програм РЗ у гуманітарних умовах.

- Координація	- Розвиток технічного та управлінського потенціалу
- Якість догляду	- Відповідальність
- спілкування	- Права людини
- Участь громади	- Адвокація.

Координація репродуктивного здоров'я в рамках сектору/кластера охорони здоров'я та з іншими відповідними секторами/кластерами може підвищити ефективність, результативність і швидкість реагування, сприяти прийняттю стратегічних рішень і вирішенню проблем, а також допомогти уникнути прогалин і дублювання послуг. Координація допоможе надати стандартний пакет послуг з РЗ по всій території, зробивши якісну допомогу з РЗ доступною для всіх. Це може створювати мультиплікаційний ефект, який призводить до розширення охоплення та ефективного використання ресурсів і може компенсувати обмежений досвід, персонал, ресурси чи діапазон діяльності будь-якої окремої агенції.

RESEARCH ON INTERNATIONAL MIGRATION IN CHINA IN THE 21ST CENTURY

Xin Mengke, 1st year PhD student, specialty "Management"
Scientific adviser: PhD (Economics), associate professor Svitlana Lukash
Sumy National Agrarian University

China has a long history of emigration. But in the decades before the reform and opening up, Chinese emigration was largely stagnant.

Since the 1980s, with the gradual transformation of market economy, China's emigration to overseas has also undergone great changes. The process involves different categories of immigrants such as international students, high - and low-skilled migrants, construction workers in state-owned enterprises, and immigrant entrepreneurs, large and small. In recent years, with the rapid development of China's economy, it has begun to attract more foreigners to seek opportunities in China. From top executives of multinational companies to small entrepreneurs to international students, China has received an increasing number of international immigrants of all kinds. In 2018, China issued 336,000 work permits for foreigners, and more than 950,000 foreigners worked in China. At present, the academic consensus has been that China is becoming an important country of international immigration.

Since the Belt and Road Initiative was proposed in 2013, by the end of January 2021, China had signed cooperation documents related to the Belt and Road Initiative with 171 countries and international organizations, which shows that China's initiative with "development and peace" at its core has been widely recognized and actively participated by the international community. And it could change the international migration system in ways that are not yet fully apparent.

Compared with other countries, China's position in the international migration system is somewhat special, because China plays the dual role of both sending and receiving international migrants. At the same time, due to the changes in the international situation and the rise of anti-globalization forces in recent years, western countries tend to implement stricter immigration policies, and immigration policies are more politicized than before. For example, the United States introduced a series of unfriendly policies toward immigrants during the Trump administration. Therefore, it is very timely to discuss the issue of international migration in China.

Due to space constraints, we will then focus on the issues most closely related to China. The last part of this paper will consider possible international migration scenarios in the context of "One Belt, One Road". At the same time, we also pay attention to the potential contribution of Chinese localization studies to the theories and methods of international migration.

With the establishment of the National Immigration Administration, China is collecting a large amount of information on immigrants and short-term tourists. Researchers should make better use of potentially valuable data sources from government agencies such as IMBs. Researchers can use similar methods to estimate the stock of international migrants in specific Chinese cities or provinces. China is at the forefront of technological development and is well placed to utilize, update and develop these new technologies. In particular, research using any new methods must also comply with international norms to protect the privacy and confidentiality of individuals.

China is likely to see a steady flow of international migration in the foreseeable future. In the 20th century, many immigrants came to the United States to realize their American dream. For immigrants, says Gordon Mathews, an anthropologist, Guangzhou in the 21st century is what New York was in the 20th. China should continue to welcome international immigrants who want to come to China to realize their Chinese dream. We should make use of our accumulated knowledge and experience in international migration and data resources, and work with scholars from other countries to contribute to a better study of international migration issues in China and the world at large.

IMPROVING THE PRINCIPLES OF ECONOMIC MANAGEMENT

Deng Huiwen, 1st year master student, specialty "Management", EP "Administrative management"
Scientific adviser: Dr.Sc. (Economics) Svitlana Vovchok
Sumy National Agrarian University

Economic management is a critical aspect of any society, as it involves the allocation of resources to ensure that the needs and wants of individuals and groups are met. The principles of economic management are based on the idea that resources are finite and must be used in the most efficient and effective manner possible. In this paper, we will explore how the principles of economic management can be improved to better meet the needs of society.

1. The Principles of Economic Management

The principles of economic management are based on the idea of maximizing the benefits of available resources while minimizing costs. This involves the efficient allocation of resources, the effective use of technology, and the optimization of processes to minimize waste and improve productivity. Additionally, economic management principles emphasize the importance of market forces in determining the allocation of resources, as well as the need for regulation to ensure fair competition and prevent monopolies.

2. Improving the Principles of Economic Management

Despite the principles of economic management being widely accepted, there is still room for improvement. The following are some ways in which the principles of economic management can be improved.

2.1 Emphasizing Sustainability

One of the major challenges facing society today is the need to balance economic growth with environmental sustainability. Economic management principles should reflect this need by emphasizing the importance of sustainability in all economic decisions. This involves ensuring that resources are used in a way that does not deplete natural resources, harm the environment or endanger future generations.

2.2 Fostering Innovation

Innovation is critical to economic growth and development. Economic management principles should encourage and facilitate innovation through policies that promote research and development, entrepreneurship, and the adoption of new technologies.

2.3 Encouraging International Cooperation

In an increasingly interconnected world, economic management principles should reflect the need for greater international cooperation. This involves recognizing the interdependence of economies and working together to address common challenges such as climate change, poverty, and inequality.

2.4 Adopting a Long-Term Perspective

Economic management principles should also adopt a long-term perspective. This involves recognizing that short-term gains can lead to long-term costs, and that sustainable economic growth requires a long-term outlook. This can be achieved through policies that prioritize investment in infrastructure, education, and other areas that contribute to long-term growth.

3. Conclusion

Improving the principles of economic management is critical to ensuring that the needs and wants of society are met in the most efficient and effective manner possible. By emphasizing sustainability, addressing income inequality, fostering innovation, encouraging international cooperation, and adopting a long-term perspective, economic management principles can be improved to better meet the challenges facing society today. Ultimately, the goal of economic management should be to create a prosperous, equitable, and sustainable society for all.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В СТРУКТУРНОМУ ПІДРОЗДІЛІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кравцов Д.О., магістр 1-го курсу спец. 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент»
Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Завданням системи соціального захисту є надання допомоги особам або сім'ям у попередженні, усуненні та полегшенні труднощів, а також у допомозі особам з особливими соціальними потребами у соціальному забезпеченні, розвитку та інтеграції в суспільство. Для розвитку соціального забезпечення були поставлені наступні завдання:

- ✓ кращий доступ та якість соціальних послуг;
- ✓ підвищення рівня життя людей та зменшення рівня бідності;
- ✓ підвищення працездатності людей з особливими потребами та людей, що належать до групи ризику (інваліди, довготривалі безробітні, молодь, люди похилого віку).

Розвиток системи соціального забезпечення ґрунтується на принципі, згідно з яким реалізація заходів соціальної політики (тобто соціальних послуг і пілґ) є інвестицією в людські ресурси, а отже, в економіку та суспільство в цілому. Держава зобов'язана втрутитися, щоб забезпечити належний захист соціальних прав і надати допомогу, якщо потенціал особи чи сім'ї для цього недостатній.

Принципи соціального забезпечення такі:

- ✓ дотримання прав людини;
- ✓ відповідальність особи за себе та членів своєї сім'ї;
- ✓ зобов'язання надавати допомогу, якщо потенціал особи чи сім'ї впоратися є недостатнім, і таким чином сприяти спроможності людини та її сім'ї впоратися.

Надання соціального забезпечення регулюється Законом про соціальне забезпечення. Відповідно до Закону право на отримання соціальних послуг, соціальних виплат та іншої допомоги мають:

постійні жителі країни, іноземці, які проживають в країні на підставі посвідки на проживання або права на проживання, та особи, які користуються міжнародним захистом, які перебувають у країні. Кожна людина, перебуваючи в Україні, має право на екстрену соціальну допомогу.

Управління та фінансування служб соціального забезпечення керують соціальним забезпеченням на державному рівні. Надання соціальних послуг, соціальних виплат, екстреної соціальної допомоги та іншої допомоги, як правило, здійснюється органом місцевого самоврядування за місцем проживання особи. У разі звернення до органу місцевого самоврядування за допомогою особи, не зареєстрованим за місцем проживання або місце проживання особи не може бути визначено, надання соціальних послуг, соціальних виплат, екстреної соціальної допомоги та іншої допомоги здійснюється органом місцевого самоврядування, на території якого перебуває така особа на момент потреби в допомозі. Надання соціально-матеріального забезпечення особи, яка звільняється з установ виконання покарань, здійснюється органом місцевого самоврядування за місцем останнього проживання особи, а якщо члени її сім'ї змінили місце проживання – органом місцевого самоврядування за місцем проживання членів сім'ї особи. Наданням екстреної соціальної допомоги іноземцю, який тимчасово перебуває в Україні, керує місцевий уряд, де особа перебуває в той час, коли вона потребує допомоги.

Відповідно до Закону соціальними послугами є: соціальне консультування, реабілітаційна служба, забезпечення протезно-ортопедичними та іншими виробами, догляд за дитиною, побутове обслуговування, житлово-побутове обслуговування, патронатне виховання, обслуговування вдома та догляд у закладі соціального захисту. З метою забезпечення рівних можливостей інвалідів, їх активної участі в суспільному житті та самостійного подолання місцевого самоврядування у разі потреби призначає супроводжуючу особу або особистий помічник і організовує транспорт для людей з обмеженими можливостями. Крім того, місцева влада має право надавати додаткові соціальні послуги та соціальні виплати для подолання.

Соціальні послуги фінансуються:

1) з державного бюджету - видатки, пов'язані з управлінням державним соціальним захистом, державними соціальними програмами та проектами, видатки, пов'язані з державними соціальними програмами;

2) з бюджету місцевого самоврядування - видатки, які не фінансуються з державного бюджету;

3) фізичні та юридичні особи, які добровільно здійснюють соціальну допомогу, покривають видатки на соціальну допомогу за рахунок власних коштів. Крім того, Міністерство соціальних справ, губернатори округів і органи місцевого самоврядування можуть укладати договори про надання соціального забезпечення з фізичними та юридичними особами та можуть виділяти їм фінансові та матеріальні ресурси для покриття витрат, пов'язаних із соціальним забезпеченням;

4) на фінансування соціального забезпечення можуть бути використані кошти, отримані від різних фондів, благодійних фондів, неприбуткових, а також від пожертвувань і спонсорства.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Мальований О.М., магістр 1-го курсу спец. 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент»

Наук.керівник: к.е.н., доцент Лукаш С.М.
Сумський НАУ

Сучасний стан економіки, яка зазнає різноспрямованого впливу факторів навколишнього середовища, вимагає від виробничої сфери підвищення ефективності управління, використання в практиці господарювання нових інструментів управління, які забезпечують якісне зростання промислового бізнесу та його конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності промислового бізнесу через підвищення якості управління підприємством та забезпечення зростання ефективності його виробничої діяльності є особливо актуальним у контексті посилення інтеграції економіки держави у світове господарство, посилення інтеграційних процесів.

Проблеми узгодження та ефективної взаємодії стратегічних і тактичних пріоритетів розвитку промислових підприємств на сьогодні стають актуальними. Стратегічні інтереси розвитку індустріальних економічних систем мікрорівня спрямовані на зростання капіталізації бізнесу, стійкість його розвитку та досягнення довгострокової конкурентоспроможності в динамічно мінливому середовищі.

З іншого боку, традиційно метою оперативного управління розвитком промислового бізнесу вважали максимізацію поточних прибутків та економічну ефективність. Очевидно, що в умовах кон'юнктурної та інституційної трансформації промислового бізнесу та галузевих ринків актуалізується необхідність розгляду нових ефективних напрямів управління промисловим підприємством для забезпечення його найвищої ефективності в балансі з пріоритетами сталого розвитку промислового підприємства.

Управлінська діяльність на рівні управління промисловим підприємством на основі процесного підходу – це безперервне виконання комплексу певних взаємопов'язаних видів діяльності та загальних функцій управління. Проте слід зазначити, що виконання окремих робочих та управлінських функцій також розглядається як процес, тобто загальний процес — це набір взаємопов'язаних безперервно виконуваних дій, які перетворюють деякі входи ресурсів, інформацію тощо у відповідні виходи та результати. Менеджмент у цілому є основним змістом і суттю процесного підходу. Сенс управління бізнес-процесами полягає в ефективному реагуванні організації на запити зовнішнього та внутрішнього середовища в умовах повної незалежності від стереотипів. Управління бізнес-процесами – це стає все більш важливим елементом управління сучасною організацією. Основними передумовами впровадження управління на основі бізнес-процесів є:

- розуміння співробітниками організації всього робочого потоку, їх ролі та рівня відповідальності;– надання працівникам максимальної свободи дій;
- надійна та ефективна комунікація на стиках елементи бізнес-процесу;
- обмін інформацією в режимі реального часу;
- можливість перегрупування елементів бізнес-процесу, якщо цього вимагають інтереси організації у вирішенні конкретної проблеми;
- здатність співробітників вирішувати широкий спектр завдань;
- звільнення від стереотипів управління;
- нестандартне, креативне мислення співробітників;
- ініціатива та імпровізація замість старанності;
- сильна та гарантована мотивація.

Удосконалення бізнес-процесів на промислових підприємствах дозволяє створити ціле блоку стратегічних переваг і забезпечення вищого рівня конкурентоспроможності:

✓ Система управління на основі бізнес-процесів дозволяє швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища.

✓ Управління стає зрозумілішим, оскільки з'являється можливість оцінити ефективність на кожному етапі виробничо-господарської діяльності підприємства.

✓ Дозволяє використовувати процесний підхід відповідно до вимог ISO-9000.

Все вищесказане доводить, що процесний підхід призводить до синергетичного ефекту, в результаті якого вдосконалення одного з бізнес-процесів призводить до вдосконалення інших. В умовах стрімкого зростання напруженості та нестабільності зовнішнього середовища різноманітність процесів ринкової економіки потребує постійної адаптації процесів управління промисловим підприємством до змін та переорієнтації на потреби ринку, що, у свою чергу, потребує системного вдосконалення управління. Удосконалення управління, насамперед, повинна бути спрямована на оптимізацію організаційної структури підприємства.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Біловодська І.М., студентка 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: к.е.н., доцент С.А. Гаркуша
Сумський НАУ

Сутність всіх економічних відносин між підприємствами так чи інакше зводиться до розрахунків з постачальниками та підрядниками, оскільки кожне підприємство у тій чи іншій формі є чийсь постачальником та підрядником. Таким чином, до постачальників і підрядників можна віднести будь-яке підприємство, що постачає будь-кому матеріальні цінності або надає якісь послуги.

Розрахунки з постачальниками здійснюються у таких формах: платіжне доручення, розрахунки з інкасо, чеки, акредитиви та векселі. Платіжне доручення використовується, як правило, в тих випадках, коли у одержувача товарів або послуг проблем з їх оплатою не виникає, якщо ж грошових коштів на його рахунку тимчасово відсутні, платіжне доручення поміщається в картотеку банку, щоб при надходженні таких коштів погасити заборгованість.

У тих випадках, коли з оплатою поставлених товарно-матеріальних цінностей у їхнього одержувача виникають проблеми, можуть бути використані так звані розрахунки по інкасо, коли на підставі платіжної вимоги від постачальника банк може переказати гроші на його рахунок без згоди боржника.

За дорученням платника для розрахунків із постачальниками банки можуть використовувати чеки. Чеки бувають двох видів: грошові та розрахункові. Грошові чеки використовуються тоді, коли необхідно зробити розрахунок готівкою, для безготівкових розрахунків використовуються розрахункові чеки.

У тих випадках, коли для розрахунків з постачальниками потрібні послуги стороннього банку, банк платника може видати йому акредитив, на підставі якого кошти одержувачу може видати будь-який інший банк. І тут банк емітент або надає банку платнику всю необхідну суму, або гарантує її відшкодування іншими способами. Якщо платник неспроможний у встановлений термін розплатитися з постачальником, зазвичай, використовується вексельна форма оплати, отже, вексель – це боргове зобов'язання платника перед постачальником.

За всіма розрахунками з постачальниками та підрядниками повинен вестись найсуворіший облік. Це потрібно як для звітності перед фіскальними органами, але й самого підприємства. Облік розрахунків дозволяє підприємству визначати як загальний стан своїх коштів, так і бачити їх внутрішню структуру, тобто мати точне уявлення про структуру своїх боргів (якщо є) перед постачальниками та структуру боргів платників, постачальниками яких є це підприємство.

Зазвичай облік розрахунків ведеться на детальних аналітичних рахунках, дані яких потім зводяться на синтетичних рахунках. Відмінність між аналітичним і синтетичним рахунком у тому, що аналітичний рахунок є більш докладний, тобто включає у собі інформацію про всіх розрахункових операціях з цього рахунка.

Крім того, якщо синтетичні рахунки ведуться виключно в грошових одиницях, аналітичний рахунок ведеться не тільки в грошових, а й у натуральних показниках.

У процесі будь-якої практичної діяльності неминучі помилки, організація обліку розрахунків з постачальниками не є винятком із цього загального правила. Серед найбільш ймовірних порушень у відносинах з постачальниками є порушення умов постачання.

Найчастішими порушеннями умов постачання є недопостачання товару або постачання товару неналежної якості. У випадках, коли товар поставлений у недостатній кількості, одержувач має право або відмовитися від оплати недопоставленої його частини, або вимагати поставити недостатню кількість товару. Якщо ж поставлений товар виявився неналежної якості, одержувач має право взагалі відмовитися від його оплати або зажадати замінити бракований товар якісним.

Непоодинокі випадки, коли постачальники порушують терміни, поставляючи товар з великим запізненням. За порушення термінів постачання законодавством передбачається можливість справляння з постачальника неустойки на користь одержувача. При багаторазових порушеннях строків постачання одержувач має право в односторонньому порядку розірвати укладений із постачальником договір.

У тих випадках, коли порушенням є постачання якісного товару в обсягах, що перевищують договірні, одержувач, на свій розсуд може: або прийняти надлишки товару, сплативши їх постачальнику, або відмовитися від них, відправивши назад, у цьому випадку транспортні витрати на відправку товару назад повністю лягають на постачальника.

Для того, щоб уникнути більшості помилок у розрахунках з постачальниками та підрядниками, а також організації обліку в цілому доцільно використання автоматизовані системи бухгалтерського обліку. У програмних продуктах є актуальні бланки облікових документів, куди автоматично підставляються необхідні дані. З їх допомогою, можна організувати простий та зрозумілий фінансовий, складський, торговий облік, налагодити роботу з контрагентами таким чином, що будь-якої миті в один клік вся необхідна інформація була доступна.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Біндюг Д. О., студ. 1 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Я. С. Ткаль
Сумський НАУ

Одним із основних джерел надходження фінансів до державного бюджету будь-якої країни є податки. Саме вони й формують більш ніж половину бюджету України, близько 79 %. Для стабільного функціонування економіки країни процес надходження та розподілу коштів між державою та платниками має бути неперервним та врегульованим. Для того, аби це контролювати, була створена податкова система, яка насамперед характеризується своєю структурою: вона являє собою сукупність різних видів податків, обраних для реалізації певних принципів. Дана структура змінюється під впливом економічних, соціальних і політичних чинників.

Початок повномасштабного вторгнення поставив Україну в скрутну фінансову ситуацію: суттєве скорочення податкових надходжень і одночасна необхідність значно збільшити витрати на оборону. До того ж кількість людей, які потребують допомоги від держави, збільшилася в геометричній прогресії.

Під час війни Україна почала витратити мільярди доларів на підтримку оборони та інфраструктури. Водночас можливість українського уряду залучати кошти не тільки з внутрішніх, а й із зовнішніх джерел також знизилася. Допомога від міжнародних фінансових інституцій ЄС та США хоч і зросла, порівняно з попередніми роками, проте її нерегулярність та недостатність не дала змоги підтримувати економіку на рівні довоєнного періоду.

Воєнний стан, що був запроваджений в результаті вторгнення росії в Україну, вніс суттєві зміни у функціонування економіки: упродовж більш ніж 348 днів героїчного спротиву українського народу, влада вживала заходів щодо підтримки господарюючих суб'єктів, діяльність яких має критичне значення для економіки країни. Одним із найефективніших засобів впливу на діяльність таких суб'єктів є податкова система. Саме у воєнний час, як ніколи, важливо знайти розумний баланс між одночасним забезпеченням усім необхідним збройних сил і цивільного населення та підтримкою бізнесу.

Зміни в чинному законодавстві, які Верховна Рада України вже внесла для того, щоб адаптувати й оптимізувати роботу бізнесу в реаліях воєнного часу:

- поліпшення умов фінансування та кредитування;
- зменшення податкового тиску;
- можливість релокації.

Ці та інші запровадження, дозволяють підприємствам продовжувати свою діяльність навіть в складних економічних умовах.

Сильний тил України – підприємці та підприємства, що продовжують працювати. Функціонуючий вітчизняний бізнес – запорука наповнення державного бюджету, а також підтримання платоспроможності населення. Бізнес-операції є основоположним фактором зростання та ефективного сприяння економічної стабільності.

Системи бухгалтерського обліку теж виконують не останню роль у сталому розвитку підприємств. Вони завжди чутливі до основних економічних процесів та загального політичного становища. Війна та зміни, які вона внесла, безумовно викликали необхідність у адаптації й бухобліку.

Бухгалтери повинні бути в курсі нових змін в оподаткуванні, обліку та звітності. Для стабілізації бізнесу важливо враховувати податкове навантаження, зміни в трудовому законодавстві та зміни в системі бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік надає клієнтам, зокрема керівництву, повну та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки компанії. Кожного разу, коли відбувається господарська операція, вона повинна бути своєчасно відображена в бухгалтерському обліку. Якщо не проводити бухгалтерський облік на постійній основі, це може призвести до накопичення комерційних операцій, вирішення яких може зайняти багато часу і коштувати дорого, враховуючи часові обмеження на відновлення записів.

Відсутність бухгалтерського обліку може призвести до проблем з податковими органами та надмірних податкових зобов'язань. Це може завдати шкоди репутації вашої компанії, довірі до неї як до ділового партнера та майбутнім продажам.

Тому під час воєнного стану, якщо ваша компанія взагалі здійснює будь-які фінансові операції, бажано вести бухгалтерський облік і не зволікати зі сплатою податків чи подачею звітності. Це дозволить вам об'єктивно управляти активами та вашої компанії в режимі реального часу.

Таким чином, з огляду на ризик тривалих бойових дій, важливо вибудувати політику, яка забезпечить економічну стійкість у разі затяжної війни. Це можна зробити лише проаналізувавши вплив змін, запроваджених сьогодні, та їх наслідки для майбутнього.

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Багіна Н. А., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. С. В. Башлай
Сумський НАУ

Комерційна сфера економічної діяльності виступає основою товарно-грошового обміну. Значення ефективності діяльності торговельного підприємства є важливим показником успішності його функціонування на ринку. За умов та принципів ринкової економіки торговельні організації прагнуть до нарощування товарообігу, однак зберігати таку позитивну тенденцію, в умовах конкуренції, досить складно. При визначенні економічної ефективності розмежовують поняття «ефект» та «ефективність». Сутність першого, більш глобального, поняття полягає в його короткостроковому результуючому характері походження. В свою чергу, ефективність передбачає оцінювання виконаних зусиль чи понесених витрат та досягнутих, завдяки цьому, кінцевих результатів.

Відповідно, оцінка ефективності функціонування торговельного підприємства може відбуватися завдяки застосуванню показників використання окремих видів ресурсів, а також аналізу результативності в розрізі окремих напрямків (видів товарів чи послуг) діяльності. Таким чином, базовим принципом визначення системи показників економічної ефективності торговельного підприємства є співвідношення кінцевого результату (обсягів (вартості) обороту, доходу від реалізації, прибутку і т.п.) з використаними чи спожитими ресурсами.

Розрахунок показників економічної ефективності торговельного підприємства може здійснюватися за наступними напрямками: визначення ефективності торговельної діяльності, безпосередньо; визначення ефективності затрат, тобто використаних ресурсів; аналіз ефективності використання власного чи вкладеного капіталу.

Економічні індикатори, що варто використовувати при визначенні ефективності діяльності торговельного підприємства доцільно згрупувати в наступні групи показників :

- 1) визначення ефективності залучення трудових ресурсів;
- 2) оцінки ефективності застосування основних фондів;
- 3) розрахунку ефективності використання оборотних ресурсів (засобів);
- 4) аналізу ефективності понесених поточних витрат підприємства.

Наведені вище підходи та способи аналізу рівня ефективності дозволяють забезпечити детальне оцінку торговельного підприємства з економічної сторони його діяльності. Але в цьому аспекті аналізу не менш важливою виступає і соціальна складова ефективності.

Під соціальною ефективністю діяльності торговельного підприємства варто сприймати рівень можливостей суб'єкта підприємницької діяльності до поліпшення соціальних умов життя населення (покращення умов праці та побуту, збереження та сприяння розвитку зовнішнього довкілля, забезпечення зайнятості та безпечних умов життєдіяльності людей, оптимізація тривалості робочого часу та належний рівень виплат винагороди за працю, ліквідація важкої фізичної праці та ін.). І хоча соціальна ефективність виступає, по суті, похідною від економічної, за однакових інших умов, її рівень стає тим вищим, чим вищого рівня економічної ефективності досягнуто. Саме рівень економічної результативності функціонування торговельних підприємств слугує матеріальною та фінансовою основою вирішення соціальних задач.

Об'єктивність оцінки соціальної ефективності, в першу чергу, ускладнюється складністю самих соціальних процесів. У зв'язку з цим, доцільним є оперування результатами інтуїтивного сприйняття та емпіричного дослідження сутності та принципів оцінки стану соціальної ефективності. Конкретне визначення рівня соціальної ефективності буде охоплювати кількісне вимірювання і оцінки ефекту та витрат від усієї сукупності реалізованих заходів. Так, кількісне вимірювання соціальної ефективності для окремих категорій заходів, буде зводитися до обчислення непрямого економічного ефекту та розрахунку обсягу витрат на його досягнення з подальшим співставленням.

З цією метою, в кожному окремому випадку, буде застосовуватися специфічний спосіб визначення ефективності. Забезпечення належного рівня економічної ефективності діяльності торговельних підприємств, як соціально відповідальних суб'єктів підприємницької діяльності, є вирішальною умовою досягнення кінцевої мети суспільного виробництва, в цілому. Подібне підвищення сприяє розширенню та збагаченню міри задоволення потреб населення, в результаті чого, підвищується продуктивність праці (надважливо для розвитку економіки), підвищується фондовіддача, зростає якість продукції (через що збільшується обсяг продажів, зростає норма прибутку, рентабельність, підвищується експорт). Звідси, соціально-економічна ефективність формує одне ціле поняття, що описує загальний рівень результативності функціонування торговельного підприємства. При цьому, соціальна ефективність виступає драйвером підвищення економічної ефективності. А недооцінка власниками (чи інвесторами) торговельного підприємства значення соціальної ефективності може призвести до неповноцінного використання потенціалу трудового колективу та втрати ряду можливостей для економічного зростання.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Воліна О.О., студ. 2 курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Пилипенко Н.М.
Сумський НАУ

На сьогоднішній день є актуальним питання щодо реалізації ефективної грошово-кредитної політики. Адже проблеми у цій сфері впливають як на фінансовий стан держави, так і на розвиток економіки в цілому. Наразі ми маємо такі проблеми, як інфляція, зменшення золотовалютних резервів та девальвація гривні. Тому питання ефективності даної політики є вкрай важливим для нас сьогодні. Дослідження досвіду використання Національним банком України грошово-кредитної політики дає змогу простежити її ефективність і визначити шляхи вдосконалення [1].

Однак, сучасна грошово-кредитна політика України має свої виклики та проблеми. Нестабільність та війна впливають на економіку та грошово-кредитну політику. Крім того, національна валюта України є досить вразливою до зовнішніх економічних факторів, таких як коливання цін на нафту та газ, що створює додаткові виклики для забезпечення стабільності національної грошової системи. Економічна ситуація в Україні є досить вразливою до змін на зовнішніх ринках, особливо до нестабільної динаміки цін на сировину, що може вплинути на платіжний баланс та обмін валют. Крім того, сповільнюється економічна активність та скорочується платоспроможний попит підприємств України, які орієнтовані на експорт. Для стабілізації грошово-кредитної політики необхідно координувати монетарну та бюджетно-податкову сфери, знизити рівень інфляції, покращити кредитні програми та надати можливість формувати довгострокові інвестиційні ресурси, що сприятиме економічному росту та покращенню фінансової діяльності.

Однією з особливостей сучасної грошово-кредитної політики України є те, що вона зосереджена на підтримці стабільності національної валюти та зменшенні інфляції. Зокрема, Національний банк України (НБУ) використовує такі інструменти, як рефінансування банків, регулювання обсягу грошової бази та ключової процентної ставки, щоб забезпечити стабільність гривні та знизити інфляцію. Іншою важливою особливістю грошово-кредитної політики України є підтримка розвитку кредитної системи та фінансового ринку в цілому. Наприклад, НБУ забезпечує ліквідність банків та надає фінансову підтримку національному банківському сектору. Крім того, уряд України проводить реформи, що сприяють розвитку кредитної системи та підвищенню доступності фінансових послуг для населення та підприємств. Третьою важливою особливістю сучасної грошово-кредитної політики України є її інтеграція з міжнародними стандартами та нормами. У рамках співпраці з Міжнародним валютним фондом та Європейськими партнерами, Україна впроваджує різноманітні реформи та модернізує свою грошово-кредитну політику. Зокрема, Україна активно працює над введенням принципів інфляційного таргетування, який є ефективним інструментом для забезпечення стабільності цін та інфляційних очікувань. Крім того, Україна прагне збільшити прозорість та відкритість своєї грошово-кредитної політики, що дозволить залучати більше інвестицій та сприятиме економічному зростанню.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зазначити, що регулювання соціально-економічного розвитку країни значною мірою залежить від грошово-кредитної політики, а інструменти грошово-кредитного керування повинні бути спрямовані на забезпечення не лише підтримки цінової та макроекономічної стабільності, але й на підтримку інноваційного розвитку та модернізації фінансового сектору.

Для ефективної реалізації грошово-кредитної політики необхідно виконати кілька умов, зокрема: покращити законодавчу базу, щоб забезпечити фінансову стабільність та подолання неефективного кредитування; вдосконалити процес управління коштами з бюджету, зокрема налагодити роботу валютного та міжбанківського ринків; підвищити рівень довіри до банківської системи та Національного банку, щоб забезпечити стабільність фінансової системи України; постійно моніторити фінансову систему та діяльність кредитно-фінансових установ; підвищити ефективність операцій на відкритому ринку та оптимізувати процес рефінансування; виявляти та оцінювати системні ризики та вживати заходів для мінімізації їх негативного впливу на банківську систему; підвищити бюджетну дисципліну для зменшення дефіциту державного бюджету.

Отже, сучасна грошово-кредитна політика України є складною та багатогранною галуззю економіки, яка вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змінних економічних умов. Незважаючи на виклики та проблеми, Україна здатна розвивати свою грошово-кредитну політику, забезпечувати стабільність національної грошової системи та сприяти економічному зростанню.

Список використаних джерел:

1. Петик Л.О., Пилат М.В. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики в Україні. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (104). С. 98-104. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4438/4366> (дата звернення 06.12.2022).

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНІ РОЗВИТКУ ОТГ

Кривонос О.О., студ. 2м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. С. В. Башлай
Сумський НАУ

Культурне середовище, в умовах сьогодення, доцільно трактувати, як поняття, що своїм змістом окреслює стан всієї сукупності властивих конкретному суспільству культурних цінностей, звичаїв чи звичок, що варто брати до уваги при створенні/прийнятті проєкту який спрямований забезпечити його підтримку від місцевого населення, а також сформуванню суспільну думку на рівні всієї країни. Рівень розвитку культурного середовища забезпечує важливу передумову для якісного вдосконалення формування продуктивних сил, здатен призвести до підвищення ефективності виробництва. Результати реформаційних процесів, що відбуваються в економічній системі України, свідчать про те, що в процесі їхнього здійснення, а також, масштабної трансформації цілого ряду економіко-правових засад ринкових відносин, загострились проблеми і культурного середовища, а затягування з їхнім вирішенням призвело до негативних наслідків, до числа яких, входять і питання регіонального рівня. Водночас, значною передумовою зміцнення підвалин ринкової економіки виступає належний рівень освіченості та високо інтелектуального розвитку місцевого населення. Підтримка та забезпечення активної реалізації процесів духовного оновлення та культурного збагачення в суспільстві покликані підняти культурний рівень населення. Кожне культурне явище має дві іпостасі – змістовність та прагматичність. «Змістовність» – про те, яку естетичну цінність, сенс чи повідомлення несе це явище людині. «Прагматичність» – про технології, тобто способи доведення до нашого сприйняття потрібної суті, а також про те скільки і чим нам доведеться за це платити. Різні діячі, в різний час, намагалися визначити, що головніше: змістовність чи прагматичність. Зрештою вигадали креативну систему, де і творчість, і соціально – культурне явище визнані однаково важливими. Культурна ідея і культурний ресурс перетворилися на основу культурно – економічних стратегій розвитку громад.

Промисловий потенціал нашої країни, здебільшого розташований у великих містах, мегаполісах, це є передумовою міграції з маленьких населених пунктів, в першу чергу, сільських територій. Однак, нам варто розуміти те, що стан розвитку вітчизняної економіки країни визначається рівнями розвитку її регіональних компонентів. У ролі вимірника ступеню розвитку територіальних економік можна прийняти таку одиницю, як кластер. Спеціалізація таких кластерів формує ґрунтовну ідею для розвитку високотехнологічної економіки, спираючись при цьому, на нематеріальні складові, що тісно пов'язані, в першу чергу, із соціально-культурним ресурсом.

Однією з ідей розвитку нашої громади, довоєнного часу, було створення туристичного маршруту та організацію фестивалю, це перетворилося б на креативний кластер, і дало б змогу відзначитися нашій громаді на мапі України. Це стратегічна мета, і для її реалізації ми залучили чимало активних, небайдужих жителів громади. Ми проаналізували свої можливості для забезпечення гарного, зручного відпочинку гостей і мешканців наших сіл. Хочеться зазначити, що було дуже багато креативних і цікавих ідей, а саме головне ідей, які можливо втілити в реальність. Хід та результати процесів децентралізації відкривають додаткові можливості для розвитку невеликих територіальних формувань. Зокрема, ефективність розвитку територіальної громади буде залежати від компетентності та цілеспрямованості діяльності її керівництва. Функціонуючи на засадах та принципах розвитку постіндустріального суспільства, в подібних згаданій, ОТГ варто розуміти, що компетентний управлінський вплив на компоненти культурних ресурсів та активне залучення людського потенціалу до процесів ефективного розбудови громади може забезпечити суттєво підвищення її доданої вартості, а також стати базисом ціннісного та, власне, економічного фундаменту розвитку.

Починаючи з третьої частини ХХ століття, культура у світовому сприйнятті, почала розглядатися як креативна складова формування економічного простору. Спочатку це було конкретного прибутку та залучених коштів, пізніше як маркетинг і менеджмент в культурних організаціях. Після невдалих спроб означити значимість культури при допомозі визначених економічних чинників було розпочато цілеспрямоване дослідження впливу культури на економіку громад міст та сільських територій. Поняття «культура» набуло рівня ресурсу покликано змінити якість життя завдяки створенню додаткової вартості на продукцію та потенціал територій, а також, покращення умов життєдіяльності мешканців. Так були започатковані «креативні індустрії» як види економічної діяльності, в яких закладено потенціал до формування доданої вартості (чи створення робочих місць) через культурне вираження, а сама продукція – результат прояву індивідуальної творчості, навичок чи таланту. В нашій країні також є фахівці, які своєю активністю здатні, поки що локально, реалізувати креативні проєкти, на засадах створення відповідних кластерів.

В свій час (2016-2017 рр.) в країні, на замовлення Міністерства культури, спираючись на методологію ЮНЕСКО, експерти програми «Культура і креативність» змогли сформуванню перелік індикаторів визначення впливу рівня культури на соціально - економічний розвиток українського суспільства. При цьому, було доведено суттєвість впливу культурного середовища на економіку. І це не зважаючи на відсутність визначення поняття «креативні індустрії» в законодавчих документах.

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кулагін Д.В., здобувач PhD 1-го курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. С.В. Башлай
Сумський НАУ

Сучасні умови господарювання суб'єктів підприємництва в аграрній сфері виробничої економіки відзначаються суттєвим рівнем динамічності та характеризуються високою мірою невизначеності. У зв'язку з цим, аграрні формування змушені оперативнo адаптувати до своєї діяльності сучасні технології виявлення та запобігання наслідкам настання різного роду ризиків. Побудова ефективної системи ризик менеджменту аграрного підприємства потребує використання нових знань та, на високому рівні, оперувати навичками формування комплексних, високотехнологічних систем управління. Ключовими елементами, що можуть виражати зміст поняття самого ризику, в сучасних умовах стають наступні: ймовірність досягнення запланованих показників та загального результату (рівня) підприємницької діяльності; відсутність гарантій щодо досягнення поставленої стратегічної мети та призначення на ринку; високий рівень необхідності відхилення від запланованої мети та ін. Отже, система ризик-менеджменту аграрного підприємства, в першу чергу, має передбачати спроможність забезпечення процесу впливу на керований об'єкт з метою постійного пошуку, вироблення та застосування ефективних шляхів зниження ризику.

Зазначений процес має спиратися на соціальну природу походження підприємства з його економічним характером інституціонального змісту, а також враховувати різноманіття факторів поведінкового та природного походження: спонтанність природних процесів та явищ, випадковість дій, конфронтацію особистісних та бізнесових інтересів, непередбачуваний характер прояву досягнень науково-технічного прогресу, відсутність чіткого однозначного підходу до трактування сутності об'єкту управління, законодавчу обмеженість ресурсів та інструментів менеджменту, а також інформаційну насиченість та різноплановість (хаотичність) інформаційних потоків на різних рівнях та сферах суспільства.

В сучасних умовах господарювання саме останній, із перелічених, чинник все частіше і вагоміше впливає на встановлення характеру та змісту вибору інструментів системи ризик-менеджменту. Таким чином, ключовим компонентом системи стає інформаційна безпека, під якою прийнято розуміти захищеність інформації та інфраструктурної мережі, що її підтримує, від випадкових чи навмисних дій природного або штучного характеру з негативними наслідками для мікросередовища підприємства. Основними загрозами при цьому можуть бути: крадіжка технологій та обладнання, шахрайство, викривлення чи «засмічення» інформації, збої в інформаційних системах діяльності та управління, втрата інформації чи перешкоди доступу до її джерел, порушення конфіденційності інформації, а також цілий ряд інших цифрових ризиків.

Сьогодні ризик-менеджмент аграрної компанії (особливо, середнього та великого масштабів діяльності) перестав бути епізодичним процесом. Адже інформаційне середовище покликане забезпечувати належні умови для ефективної діяльності на всіх рівнях та стадіях виробництва сільськогосподарської продукції, а значить і управління ризиками, що спирається на всебічне інформаційне поле, має прагнути до комплексної та системної моделі, яка формується на засадах інтегрованості щодо формування та застосування системи ризик-менеджменту всього аграрного підприємства, а не його окремих підрозділів.

Зростаючий рівень цифровізації економічних відносин в системі чи за участю суб'єктів аграрного ринку, визначає необхідність застосування адекватних технологій захисту управлінських даних в інформаційній системі менеджменту із використанням відповідних програмних або програмно-апаратних технічних пристроїв для запобігання такого роду ризикам.

Одним із актуальних на сьогоднішній день видів технологічних дій в інформаційних складових систем ризик-менеджменту компаній, є цифровізація та шифрування інформаційних потоків. Менеджерський склад компаній, все більше оперує мобільними засобами формування, зберігання та передачі інформації (телефони, ноутбуки, планшети, різного роду флеш-накопичувачі чи хмарні технології), що з одного боку, роблять процес управління більш зручним та оперативним, а з іншого – постійно «прирощують» частку небезпечних «електронних» витоків.

Таким чином, інформаційні ризики в цифровому бізнес-середовищі стають все більш складними та менш передбачуваними, а тому для їх ідентифікації, аналізу та запобігання негативних наслідків прояву, доцільно формувати комплексну систему ризик-менеджменту підприємства з обов'язковою імплементацією в загальну систему управління ним.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень стають розробки для швидкого практичного впровадження цифрових інструментів визначення ризиків для підприємств різних галузей економіки та дослідження особливостей формування і розвитку їхніх систем ризик-менеджменту, що залежать від галузевої приналежності суб'єктів підприємницької діяльності, а також їхнього макроекономічного оточення.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Микитенко М. Є., студ. 1м курсу ФЕiМ
Науковий керівник: доц. С. В. Башлай
Сумський НАУ

Формування виробничого потенціалу аграрного підприємства залежить від складу ресурсів до яких воно має доступ чи якими спроможне оперувати. Звичайно, залучення таких ресурсів, в першу чергу, передбачає їхню оцінку. Вартісне вираження обсягів ресурсів може варіювати у часі та змінювати здатність забезпечувати отримання доходу від операційної діяльності господарства. Відповідно, для самого підприємства актуальним є чітке та правильне визначення шляхів підвищення ефективності використання його виробничого потенціалу через вирішення організаційно-економічних питань. Складність такого завдання для аграріїв полягає в тому, що в сфері виробництва сільськогосподарської продукції задіяні, якісно різноманітні, ресурси виробництва (основний, земельний, оборотний, інтелектуальний чи фінансовий капітали). А значить виникає потреба у використанні спеціальних оціночних показників та джерел формування. До того ж, в економічній літературі відсутнє однозначне визначення виробничого потенціалу суб'єкта аграрної сфери бізнесу.

Звичайно, можна спиратися на узагальнене трактування виробничого потенціалу підприємства, як системи економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарських відносин на макро- та макро- рівнях, з метою отримання максимального господарського результату від уречевлених видів ресурсів та за допомогою ефективного їх використання на основі передових технологій, прогресивних форм організації виробництва і т.д. Виробничий потенціал – це потенційно можливий обсяг виробництва продукції та отримання доходу за певних менеджерських здібностей, соціально-економічних та природно-кліматичних умов господарювання.

Незважаючи на різноманітність інтерпретацій економічного терміну, варто окреслити ряд підходів до визначення економічного потенціалу аграрного підприємства. Зокрема, це будуть наступні:

По-перше, ресурсний підхід, що визначає виробничий потенціал через сукупність збалансованих ресурсів завдяки яким, вдається досягти запланованого обсягу виробництва продукції [1].

По-друге, нормативний підхід, за яким термін характеризують нормативні можливості створення продукції чи досягнення іншого економічного результату (доходу, прибутку, рівня рентабельності) [2].

По-третє, кількісний підхід – ґрунтується на характеристиках потенціалу аграріїв, як сукупності продуктивних сил, задіяних при реалізації технологій сільськогосподарського виробництва [3].

Складний структурно-компонентний зміст виробничого потенціалу та особливість важливості урахування взаємозв'язку його елементів потребують методів оцінки та обліку якісно різноманітних ресурсів для визначення їхньої результативної величини при будь-яких структурних співвідношеннях. Мова йде про лінійні оптимізаційні моделі, зважене підсумовування абсолютних чи відносних значень ресурсів, а також апарат виробничих функцій.

В загальному вигляді можна виділити цілий ряд напрямів підвищення ефективності використання виробничої складової підприємства – основних виробничих фондів. Для забезпечення покращення рівня використання трудових ресурсів слід постійно моніторити їхню структуру та склад, а також, впроваджувати політики підвищення ефективності використання трудового потенціалу, в цілому (точне землеробство та інші цифрові технології, стрес-тестування, штучний інтелект і т.п.). Необхідність забезпечення ефективного використання оборотних засобів ставить перед агропідприємствами одне з найважливіших завдань сучасності. Адже, завдяки цьому, забезпечується прискорення форм їхньої оборотності на стадіях формування виробничих ресурсів (запасів), незавершеного виробництва та обігу. Це дозволяє знизити витрати та збільшити обсяги виробництва, а також реалізовувати продукцію без додаткових втрат чи фінансових впливань.

В кожному з підходів до визначення змісту виробничого потенціалу аграрного підприємства можна знайти свої переваги та недоліки, однак, найбільш прийнятним буде той, що забезпечить можливості для врахування всіх специфічних умов та особливостей функціонування підприємств у сфері виробництва сільськогосподарської продукції. В будь-якому випадку, обраний підхід, має сприяти наступному: зменшити потребу у введенні виробничих потужностей, ефективніше використовувати отримані доходи, підвищувати продуктивність праці, знизити витрати та збільшити обсяги виробництва без додаткових фінансових вкладень.

Список використаних джерел:

1. Карась Ю. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-27>.
2. Гнатєва Т.М., Лівінський Т.М. Методологічне забезпечення виробничого потенціалу підприємств аграрного виробництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 25-31.
3. Рзаєва Т. Г., Римарчук Р. В. Виробничий потенціал підприємства та аналітичне обґрунтування напрямів його дослідження. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 226-231.

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЩАСТЯ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ

Чубур С.Г, студ. 3 курсу Е2001
Науковий керівник: доц. Н.М. Пилипенко
Сумський НАУ

Концепція щастя у робочому середовищі стає дедалі популярнішою у світі. Раніше багато компаній вважали, що задоволеність співробітників не має великого значення, якщо вони виконують свою роботу. Проте, в останні роки все більше звертається увага на психологічний комфорт своїх співробітників і на те, як це впливає на їхню продуктивність і результативність роботи.

Останніми роками дедалі більше досліджень показують, що щасливі працівники мотивовані, продуктивніші і готові вкладати більше зусиль у роботу. Працівники, які відчувають себе щасливими, мають більш високий рівень енергії і більш високу мотивацію для досягнення своїх цілей. Крім того, вони частіше залишаються на роботі, що дозволяє знизити витрати на перепідготовку та звільнення працівників. Дослідження бізнес-школи Саїда Оксфордського університету у співпраці з британською багатонаціональною комунікаційною компанією ВТ виявило переконливий зв'язок між щастям та продуктивністю. Дослідження показало, що робітники на 13% продуктивніші, коли щасливі. Працівники, які перебувають у хорошому настрої, виробляють більш якісну продукцію і більше її випускають, ніж колеги, які перебувають у поганому настрої. Щасливі та задоволені співробітники схильні до виконання додаткових завдань, що може призвести до підвищення продуктивності. Рівень щастя співробітників може позитивно впливати на такі показники, як зростання продажів, збільшення кількості замовлень і поліпшення якості продукції [1].

Компанії, які усвідомлюють важливість створення умов для щасливих та задоволених працівників, можуть очікувати на покращення показників прибутку, скорочення плинності кадрів та підвищення лояльності клієнтів. Турбота про щастя своїх співробітників призводить до залучення та утримання талантів. Створення умов, щоб працівники відчували себе задоволеними, захищеними та включеними в процес роботи в кінцевому підсумку може призвести до покращення якості продукції, вищої лояльності клієнтів та збільшення доходів компанії. Багато великих компаній дотримуються стратегії, яка спрямована на збільшення рівня щастя та благополуччя своїх співробітників.

Одним із прикладів компаній, які успішно реалізували концепцію щастя на робочому місці, є Google. Google відома своєю філософією, яка спрямована на створення максимально комфортного та сприятливого середовища для роботи співробітників. У рамках цієї стратегії компанія надає своїм співробітникам різні пільги, включаючи можливість роботи з дому, гнучкий графік роботи, оплачувану відпустку та багато іншого. Компанія піклується про комфорт та задоволеність своїх співробітників, створюючи унікальні робочі простори, забезпечуючи безкоштовне харчування та медичне обслуговування, а також організовуючи різноманітні заходи та зустрічі для співробітників. Як і все в Google, рівні щастя також відстежуються та досліджуються, а дані визначають нові напрямки та політики. Особлива внутрішня група, відома як PiLab, проводить ці експерименти та планує свої людські процеси відповідно до своїх [2].

Google ставить щастя своїх співробітників на перше місце, отримуючи більше від своїх співробітників, співробітники щасливі і задоволені, водночас вони досягають визначних результатів, які постійно просувають Google до ще більших висот. Як результат, Google часто згадують як одну з найкращих компаній для роботи і вона приваблює талановитих співробітників з усього світу. У порівнянні з іншими провідними транснаціональними корпораціями співробітники Google перевершують співробітників будь-якої іншої компанії з точки зору долларової вартості їхньої продуктивності та отримання прибутку. Середньостатистичний співробітник Google заробляє понад 1,2 мільйона доларів на рік. Yahoo в даний час виробляє всього 449000 доларів на одного співробітника, а Microsoft – 783000 доларів [3].

Таким чином, рівень щастя та благополуччя співробітників може значно впливати на продуктивність і результативність компанії в цілому. Компанії, які дотримуються стратегії, спрямованої на підвищення рівня щастя та благополуччя своїх співробітників, можуть отримати значні вигоди у вигляді збільшення продуктивності, зниження плинності кадрів та підвищення якості продукції чи послуг.

Список використаних джерел:

1. Bellet Clement and De Neve, Jan-Emmanuel and Ward, George, Does Employee Happiness have an Impact on Productivity? (October 14, 2019). Said usiness School WP 2019-13, Available at SSRN:URL: <https://ssrn.com/abstract=3470734> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3470734> (дата звернення: 04.04.2023).
2. Case Study: How Google Boosts its Employees' Engagement/ URL: <https://inside.6q.io/google-boosts-employees-engagement/>.(дата звернення: 04.04.2023).
3. Here's how much each employee at a big tech company like Apple or Facebook is worth URL: <https://www.businessinsider.com/revenue-per-employee-at-apple-facebook-google-others-2016-2?international=true&r=US&IR=T> (дата звернення: 04.04.2023).

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Яковенко Н.М., студ. 3 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Н. М. Пилипенко
Сумський НАУ

Поведінкова економіка надає інструменти глибшого розуміння поведінки споживачів, працівників і менеджерів для підприємства. Ці інструменти дозволяють виявляти неочевидні фактори, що впливають на прийняття рішень та формування переваг. Поведінкова економіка також може допомогти підприємствам ефективніше управляти ризиками та зменшувати ймовірність виникнення проблем. Застосування принципів поведінкової економіки може покращити процеси прийняття рішень для підприємства. Знання того, як люди ухвалюють рішення, може допомогти покращити процеси вибору стратегії та розподілу ресурсів.

Один із принципів поведінкової економіки – «ефект оточення» - може допомогти покращити продуктивність на підприємстві. Цей принцип говорить, що оточення, в якому працює людина, може вплинути на її мотивацію та продуктивність. За допомогою принципів поведінкової економіки можна створити культуру, яка призведе до підвищення стійкості організації, постійно реагуючи на ринкові умови. Цей рівень стійкості вимагає групи співробітників, які сповнені енергії, готові генерувати нові ідеї, створювати нові стратегії. Але реальність полягає в тому, що не так багато зацікавлених працівників, яких потребують організації. Вирішення такого рівня відокремленості є складним завданням, і багато організацій вивчали різні способи вирішення цієї важливої проблеми. Дослідження взаємозв'язку результатів роботи та робочого місця показало, як робоче середовище може формувати поведінку людей, зміцнювати культуру та покращувати результати бізнесу. Глобальний звіт Steelcase досліджує взаємозв'язок між залученістю співробітників і ставленням людей до свого робочого місця. Коли працівники перестають бути зацікавленими, це коштує компаніям грошей, уповільнює проекти, виснажує ресурси та підриває цілі компанії, а також зусилля їхніх зацікавлених партнерів. Це дослідження показало, що більше однієї третини працівників у 17 найбільш важливих економіках світу не працюють, а інша третина перебуває десь посередині, не працює проти своїх компаній, але також не сприяє кращим результатам бізнесу. Висновки дослідження підтвердили гіпотезу щодо впливу місця, де працюють люди, не лише на продуктивність, але й на ставлення та переконання працівників. Отже, робоче місце може бути частиною цілісної стратегії підвищення залученості та може допомогти співробітникам стати більш стійкими та активними [1].

Принципи поведінкової економіки дозволяють підприємствам розробляти більш ефективні маркетингові стратегії. Зокрема, вони можуть використовувати знання про те, як споживачі реагують на різні пропозиції та умови, щоб підібрати оптимальні параметри для своїх товарів та послуг. Поведінкова економіка може також допомогти підприємствам збільшувати прибуток шляхом впровадження стратегій, які засновані на психологічних аспектах споживачів. Наприклад, вони можуть використовувати такі прийоми, як надання знижок на обмежений час або створення ілюзії дефіциту товарів, щоб збільшити попит на свої товари та послуги. Нарешті, використання принципів поведінкової економіки може допомогти підприємствам покращити взаємодію зі споживачами та збільшити лояльність клієнтів. Наприклад, вони можуть використовувати такі прийоми, як персоналізовані пропозиції та забезпечення відчуття власної важливості клієнтів, щоб залучити їх увагу та зберегти їхню лояльність до бренду. Вони можуть використовувати знання про те, як споживачі реагують на різні умови та пропозиції, щоб зменшити ризик залежності від конкретного ринку чи групи клієнтів. Отже, використання принципів поведінкової економіки може бути корисним для підприємств, що дозволить їм збільшити прибуток, знизити витрати, поліпшити процес прийняття рішень, залучити та зберегти клієнтів та зменшити ризики [2].

Отже, можливості використання принципів поведінкової економіки в управлінні підприємством можуть допомогти управлінцям покращити результативність та ефективність діяльності компанії, а також забезпечити більш ефективну взаємодію з клієнтами та співробітниками. Для впровадження принципів поведінкової економіки в управління підприємством можна використовувати різноманітні підходи, такі як A/B тестування, опитування клієнтів, дослідження ринку та використання поведінкових експериментів.

Таким чином, використання принципів поведінкової економіки може допомогти підприємствам ефективніше управляти витратами та збільшувати прибуток.

Список використаних джерел:

1. Engagement and the Global Workplace. The Steelcase Global Report. <http://bitly.ws/CE8X>
2. Передало Х. С., Огерчук Ю. В., Лібенко Ю. С. Поведінкова економіка та можливості застосування технік її впливу в сучасних організаціях. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7520> (дата звернення: 06.04.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.12.94](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.94)

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Ралко Є.С., студ. 1 м курсу ФЕiМ
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Важливим аспектом економічного середовища є конкурентоспроможність підприємства. Вона уособлює можливість підприємства бути пристосованим до теперішніх умов світового господарства. Конкуренція спонукає суб'єктів господарювання до постійного контролю дій конкурентів, підтримки та стабільного розвитку підприємства в умовах конкуренції. Завдяки конкурентоспроможності, підприємства мають можливість пристосовуватися до ринкових змін, поновлюваного законодавства, змін у податковій системі, цінній політиці. Конкурентоспроможність означає також забезпечення високої кваліфікації персоналу та належних джерел фінансування, що надасть впевненість у результатах діяльності підприємства.

Дослідженню теоретичних та методичних аспектів конкурентоспроможності підприємства присвячено ряд робіт вітчизняних учених-економістів. Це питання досліджували: Брінь П. В., Габрись Ю.О., Герасимова В. О., Резанов Е. О. Баштовий Д.М. та інші. Тим не менш, актуальність вивчення конкурентоспроможності не зменшується (у тому числі через її динамічну природу) а в умовах воєнного часу стає все гострішою.

Загалом, конкурентоспроможність підприємства – здатність досягти своїх цілей в умовах протидії конкурентів. Як правило, оцінкою остаточних результатів діяльності організації на ринку є відносні показники, а базою для порівняння та оцінки конкурентоспроможності є аналогічні показники підприємств-конкурентів.

Конкурентоспроможність підприємства визначається на основі прогнозного розвитку запитів покупців та якісного удосконалення продукції організації, порівнюючи неминучі витрати та прогнозований отриманий прибуток. Потрібно знати, що конкурентоспроможність уособлює фундаментальну ринкову категорію, життєвий цикл якої характеризує динамічність та змінність [1, с.96].

На конкурентоспроможність підприємства впливають фактори, серед яких: явища та процеси господарсько-виробничої діяльності підприємства та економічно-соціального життя населення. Ці фактори змінюють абсолютну та відносну величину витрат на виробництво та реалізацію продукції, результатом чого являється зміна рівня конкурентоспроможності підприємства [1, с. 96].

Всі фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства можна розділити на дві групи: зовнішні та внутрішні.

Під зовнішніми факторами розуміються неконтрольовані чинники, що можуть впливати на рішення керівника, на його відповідні дії, внутрішню структуру та організацію підприємства.

Для забезпечення успішного розвитку, підприємствам необхідно враховувати зміни, які відбуваються в середовищі та управлінській діяльності та умови, за яких можна покращити рентабельність та конкурентоспроможність підприємства. Тобто, конкретний аналіз дій зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на підприємство дасть можливість приймати управлінські рішення, які забезпечать підвищення конкурентного становища, ефективний розвиток та функціонування підприємства [2, с.164].

За формування відомостей про внутрішнє середовище підприємства відповідає аналіз фінансової та статистичної звітності, дані фінансового, податкового та управлінського обліку, система маркетингу, менеджменту та логістики, їх інформаційно-аналітичне забезпечення. Також, головним завданням в управлінні конкурентоспроможністю підприємства є нагромадження інформаційного потоку про зовнішнє середовище підприємства: конкурентів, покупців, продавців, галузеві особливості розвитку сфери діяльності, правові умови та інфраструктурне забезпечення. Особлива увага приділяється інформації про конкурентів, яку необхідно систематично оброблювати та передавати на опрацювання в управлінський відділ [3].

Отже, управління конкурентоспроможністю (особливо зараз) є складним, але важливим процесом. Для формування належного рівня конкурентоспроможності підприємству необхідно розробляти та впроваджувати системні управлінські рішення, спрямовані на задіяння позитивної дії факторів конкурентоспроможності та нівелювання негативної.

Список використаних джерел:

1. Баштовий Д.М., Небава М.І. Теоретичні аспекти аналізу конкурентоспроможності підприємств. *Економічна наука*. 2019. С.135-139
2. Герасимова В. О., Резанов Е. О. Конкурентоспроможність підприємства: сутність та фактори впливу в сучасних умовах. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 93-97.
3. Пронько Л.М., Токар К.С. Маркетингова стратегія у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. №4. С. 158-166

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕРНА ЯК ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА АГРАРНОЇ НАУКИ

Денисенко Я.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Зернові культури – це не лише сировина для хлібобулочної, кондитерської та круп'яної промисловості, але й для інших промисловостей. Від продуктивності зерновиробництва залежить стан та рівень розвитку тваринництва. Тим самим, у спектрі економічного розвитку країни та її економічного потенціалу, сільське господарство відіграє призначення одного з головних джерел поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів. А економічна ефективність виробництва і реалізації зерна, відтак, визначає певною мірою ефективність господарства країни. Все це визначає актуальність, необхідність та цільове завдання цього дослідження. Глибина експериментальної розробки та публікаційна активність українських вчених щодо врегулювання проблем розвитку та підвищення конкурентних переваг вітчизняного ринку зерна та галузі зерновиробництва вагомо означені такими відомими науковцями, як: Т. Бабан, О. Бородіна, Л. Вдовенко, І. Гончарук, В. Жук, Т. Ємчик, М. Ільчук, Г. Калетнік, С. Кваша.

Зернове господарство займає лідируюче місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку, саме тому воно є галуззю стратегічного значення. Виробництво і реалізація зерна для сільського господарства України має неабияке значення, тому що зернова галузь є провідною для абсолютної більшості сільськогосподарських підприємств. Українським підприємствам треба цій галузі приділяти більшу увагу щодо її розвитку, що дозволить збільшити доходи і прибутки на підприємствах, адже сприятливі кліматичні умови, працьовитий український народ вивели Україну в ряд зернових держав світу.

Виробництво зерна в Україні є зв'язуючою ланкою сільського господарства. В генеруванні доходів від реалізації продукції аграрників зернові культури посідають провідне місце, тобто вважаються бюджетоформуючою продукцією. Варто сказати, що для зернового виробництва характерні певні особливості в розміщенні по території держави. Ступінь ефективності функціонування будь-якої галузі, в тому числі і зернової, в певній мірі підпорядкований від собівартості продукції – головного показника формування конкурентоспроможності продукції, галузі, підприємства. Тому зменшення рівня собівартості одиниці продукції – це головний напрямок підвищення економічної ефективності функціонування як окремої галузі, так і підприємства загалом. До виробничої собівартості належать витрати на здійснення виробництва. Повна собівартість містить виробничу собівартість, а також адміністративні витрати та витрати на збут.

Ринок зерна звично залишається основним засобом формування доходів зернових товаровиробників, реалізації експортного потенціалу агросфери, забезпечення продовольства країни. Це демонструє багатосторонню, багаторівневу проблему щодо критеріїв та індикаторів ідентифікації ефективності організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна, з врахуванням його специфіки та економічних, ресурсних, комунікаційних, фінансових та інформаційних можливостей і обмежень.

Отже, проблема підвищення ефективності виробництва і реалізації зерна є досить актуальною в наш час. Зерно, в умовах зростання чисельності населення планети, а також в умовах пошуку альтернативних джерел енергії, користується дедалі більшим попитом. Пов'язаний із цим розвиток світового ринку зерна, збільшення його обсягів в останнє десятиліття, спричинили значний вплив на розвиток зернової галузі в країні, в значній мірі визначили шляхи розвитку сільськогосподарської галузі загалом. Сьогодні більшість сільськогосподарських підприємств різних типів та розмірів в Україні розвивають зернову галузь. Для значної кількості підприємств виробництво зерна складає основу їх спеціалізації, а зерно залишається прибутковою галуззю сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Чмирь С. М. Напрямки підвищення ефективності зерновиробництва. *Економіка АПК*. 2017. № 8. С. 21-24.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. – К.: КНЕУ, 2018. 292 с.
3. Кафлевська С.Г., Козяр Н.О. Стан та проблеми розвитку ринку зерна в Україні. *Ефективна економіка*. 2013. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1928> (дата доступу: 06.04.23)

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

Єременко А.М., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Сучасний стан економіки малих та великих підприємств України (з урахуванням впливу військових дій) визначає необхідність відновлення їх економіко-технологічного потенціалу. Своєчасне оновлення та вдосконалення технологічної бази є умовою ефективного функціонування галузі, стабільного розвитку та модернізації країни. Сучасний етап функціонування підприємств характеризується стрімким старінням основних виробничих засобів, відсутністю ефективного механізму відновлення та технічного сервісу. Низький технічний потенціал більшої частини підприємств є основною причиною технологічної відсталості підприємств, через що виробництво продукції не є конкурентоспроможним з аналогічними зразками з інших країн. Відповідно до "Стратегії сталого розвитку України до 2030 року", стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає: подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах; трансформацію економічної діяльності, перехід на засади "зеленої економіки"; високий рівень розвитку науки, освіти та охорони здоров'я; підтримання стану довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь [1]. Все це стає можливим завдяки інноваціям, а окреслені напрями – визначають їх зміст та спрямованість.

Одним з головних напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції є введення інноваційної діяльності її виробників, зокрема, завдяки розробці та впровадженню нових, прогресивних конкурентно-спроможних видів такої продукції, а також залученню ресурсозберігаючих технологій та її виготовленню. Реалізація на підприємстві модернізованої моделі його розвитку потребує належного введення інноваційних процесів на підприємстві, зокрема, створення структури управління інноваційною діяльністю підприємства.

В процесі здійснення оновлення, модернізації та залученню інновацій на підприємствах, економічна модернізація є основою, оскільки передбачає розвиток процесу відтворення, чого можливо досягнути завдяки сталому зростанню продуктивності, розділенню праці, підвищенню конкурентоспроможності продукції, енергозбереження та введенню на підприємствах зеленої енергетики, перетворення наукових знань в ефективну виробничу силу, управління сферою виробництва на кожній ділянці процесу, досягнення збалансованого попиту-пропозиції.

Зважаючи на те, що для модернізації потрібен значний притік капіталу, в умовах обмеженості фінансових ресурсів потрібно залучати кошти з зовнішніх джерел. Більшість підприємств використовують конкурентні стратегії в боротьбі за споживачів та ринки збуту, використання інновацій та модернізації як найефективнішого та найбільш сталого шляху у забезпеченні економічної стійкості. Проте, здійснення інноваційних проектів передбачає визначення джерела покриття витрат на його вирішення та оцінку ефекту від впроваджених заходів. Тому інвестиції на підприємствах є невід'ємною частиною здійснення практичної інноваційної діяльності.

Ураховуючи світовий досвід, необхідно зазначити, що підприємства економічно розвинутих країн досягають значного прогресу та стійкого рівня розвитку не на основі випуску великого об'єму продукції, а на інноваційних процесах, пов'язаних з покращенням усього виробничого потенціалу підприємства.

Впровадження інновацій, удосконалення технологій дозволяє отримати науково-технічний, соціальний, екологічний, економічний ефекти, що в своїй сукупності забезпечують ефективне та стійке функціонування підприємства. Таким чином, реалізацію інноваційно-інвестиційної діяльності слід трактувати як ефективний спосіб прогресивного розвитку, здобуття конкурентних переваг, отримання максимального прибутку та засіб підвищення економічної стійкості підприємства на довгий проміжок часу і попередження виникнення кризової ситуації після воєнного часу. Так наприклад в сфері технічного обслуговування та ремонту автомобілів для підвищення ефективності діяльності, потрібні будуть інвестиції в забезпечення спеціалізованих інструментів для ремонту автомобілів, а також фахівці високого рівня.

Отже, розвиток бізнес-суб'єктів на засадах інновацій в умовах повоєнного відновлення країни стає пріоритетним напрямом для зростання та відбудови стабільної і сталої економіки України.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030. URL: <https://www.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf> (дата доступу: 07.04.23)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ AGILE та DEVOPS В ПРОДУКТОВІЙ ІТ-КОМПАНІЇ

Варакін Д. О., здобувач PhD 1 курсу, ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Бізнес-процеси є основою будь-якої організації. Вони визначають, як виконується робота, скільки вона коштує та яка цінність створюється для клієнтів і власників. Тим самим, постає питання щодо ефективної організації точок взаємодії між усіма підрозділами компанії для реалізації її цілей, а саме всього процесу управління бізнес-процесом: від отримання технічного завдання від клієнта, розробки продукту та виходу його у світ. Сьогодні створено різні методи для забезпечення максимальної взаємозалежності процесів розробки, експлуатації та супроводження програмних продуктів та сервісів, з метою їх швидкого створення та оновлення, в тому числі для ефективної взаємодії та покращення мікроклімату між співробітниками різних підрозділів компанії задля досягнення головної мети [1]. Для організації та управління бізнес-процесом на всіх етапах створення програмного продукту та його випуску застосовують найбільш популярні методи Agile та DevOps. Одне опитування показало, що 97% організацій використовують Agile, тоді як найбільш інноваційні стартапи, а також великі підприємства користуються перевагами DevOps. Дане дослідження має на меті продемонструвати різницю у цих підходах.

Agile підхід фокусується на людях, які виконують реальну роботу, і на взаємодії один з одним в команді. Співробітництво між перехресно-функціональними самоорганізуючими командами призводить до напрацювання ефективних управлінсько-організаційних рішень [2]. Фреймворки, такі як Scrum, полегшують впровадження принципів Agile. Проте на практиці, Agile як керівний маніфест дає мало практичних порад. Повільний і виснажливий процес управління, неадекватна комунікація та співпраця, відсутність автоматизації та, що найважливіше, збільшення розриву між розробниками та ІТ-фахівцями, що заважає компаніям стати насправді гнучкими – такими є недоліки Agile [4]. З іншої сторони, з'являється DevOps, що відповідає за розробку та розгортання нових продуктів для кінцевого користувача. DevOps — це підхід, що ґрунтується на комунікаціях як усередині відділу (розробники й ІТ-оператори мають координувати свою роботу), так і між іншими відділами. DevOps забезпечує комунікацію з тестувальниками, щоб забезпечити безпечно та стабільне середовище для тестування. Також приділяється увага іншим командам, таким як маркетологи і обслуговування клієнтів, оскільки такий підхід охоплює кожен етап життєвого циклу програмного забезпечення [4]. Основою DevOps є автоматизація простих процесів та можливість зосередитися на більш складних і вагомих завданнях.

Основна подібність між методологіями Agile і DevOps полягає в тому, що обидві вони розроблені для прискорення розробки, забезпечення більшої ефективності процесу. Обидві стимулюють спілкування та співпрацю між командами розробки та операцій. Крім того, вони обидві забезпечують оптимізацію існуючих процесів шляхом автоматизації, де це можливо. Нарешті, обидві є ітеративними підходами, які наголошують на постійному зворотному зв'язку з метою вдосконалення.

Між Agile та DevOps також є кілька ключових відмінностей. Можливо, найбільш суттєвою відмінністю є те, що DevOps більше зосереджений на автоматизації та безперервному випуску продуктів в світ, тоді як Agile більше зосереджений на співпраці та ітераційній розробці. Це означає, що команди DevOps зазвичай більше покладаються на технології, тоді як команди Agile приділяють більше уваги співробітникам і процесам. Ще одна ключова відмінність полягає в тому, що команди DevOps, як правило, більш багатофункціональні, тоді як команди Agile зазвичай більш ізольовані. Ця відмінність у підходах може призвести до різних проблем, наприклад, командам може бути важко контролювати свої процеси, тоді як командам Agile може бути важко ефективно спілкуватися та співпрацювати.

Незважаючи на недоліки в застосуванні підходу Agile та враховуючи переваги методології DevOps можна стверджувати, що відмовлятися від однієї і застосовувати іншу не потрібно, адже кожна має однакові цілі: швидко та надійно випускати програмне забезпечення. Синергія Agile-DevOps допоможе командам впоратися з підвищеними очікуваннями та вийти на перше місце. Ця синергія допомагає командам виконувати угоди щодо якісного рівня обслуговування, точніше прогнозувати результати та завчасно вирішувати будь-які проблеми, що виникають в процесі розробки програмних продуктів. Крім того, контроль якості, автоматизоване тестування, моніторинг і зворотній зв'язок гарантують, що вимоги ґрунтуються на показниках і є частиною загальної картини постійного вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кравченко С.М., Марчук Г.В. Використання методології DEVOPS в управлінні ІТ-проектами. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: технічні науки*. 2018. №4. Т. 29(68) Ч.1. С.175-179.
2. Agile vs DevOps: What's the Difference?, *Simplilearn*, <https://www.simplilearn.com/agile-vs-devops-article> (дата звернення 07.04.2023)

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ В БУДІВНИЦТВІ

Сьомушкін В.О., здобувач PhD 1 курсу, ФЕiM
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Будівельна галузь України зіштовхнулася з найсерйознішим викликом сучасності – війною. Російські окупанти руйнують міста та енергетичну інфраструктуру, крім того спостерігається криза у житловому будівництві, відсутність інвестицій у будівельну галузь, банкрутство та ліквідація будівельних організацій. Враховуючи те, що будівництво є одним з центральних елементів сучасної економіки, уряд України потребує пошуку ефективних інструментів протидії дестабілізуючим факторам. Особливу увагу слід звернути на відновлення та модернізацію житла та інфраструктури регіонів.

Україна має створити систему, яка буде ефективно працювати в сфері залучення іноземних інвесторів, українського бізнесу, використання сучасних технологій, відновлення пошкоджених та втрачених логістичних зв'язків матеріально-технічного забезпечення та ін. Для цього необхідно провести модернізацію управління будівельними організаціями, враховуючи проблеми сучасної ситуації (дефіцит необхідних матеріалів, техніки, кваліфікаційних кадрів, транспортних ризиків), рухатись до повної гармонізації нормативної бази з європейськими стандартами, використання світового досвіду для розробки і запровадження в будівництві енергоефективних заходів та економічних стимулів. Для досягнення цієї мети слід акцентувати увагу на потенціалі оцінки життєвого циклу будівельної організації, виділити основні складові життєвого циклу в будівництві і обґрунтовано модернізувати їх, роблячи ставку на енергоефективність, екологічність, сучасні технології, при цьому мислити не тактично, а стратегічно.

Можна виділити наступні складові життєвого циклу в будівництві:

1. Визначення та вибір перспективних та важливих проектів будівництва, виходячи з наявних потреб України. Проведення прозорих тендерів, виключаючи корупційну складову, яка є великою проблемою для вітчизняного будівельного бізнесу. Вкрай важливо вибирати, що саме будувати, оскільки будівництво саме по собі матиме сильний негативний ефект для економіки, послаблюючи країну, доки не буде відновлено вітчизняне виробництво будівельних матеріалів.

2. Процес проектування. Цей етап включає в себе розробку концепції будівництва, збір вихідних даних, розробку технічних умов, виконання проектно-кошторисної документації, яка включає розробку архітектури будівлі, інженерних мереж, конструктивних рішень, що відповідають міцності та стійкості будівлі, заходів пожежної безпеки та експлуатації згідно чинним нормам України, визначення потреб у матеріалах, організацію будівництва, захист проекту в експертизі, авторський нагляд, моніторинг в процесі експлуатації. Грамотне проектування – дуже складний процес, в якому задіяно багато матеріальних та інтелектуальних ресурсів. Одною з проблем при проектуванні в сучасних умовах є швидка та злагоджена комунікація кваліфікованих спеціалістів в різних напрямках, які працюють над одним проектом. Раніше ця проблема вирішувалась за рахунок проектних інститутів, де спеціалісти працювали під одним дахом. Зараз слід робити акцент на організацію структури за принципом аутсорсингу, тобто відносно автономне виконання окремих видів робіт (процесів) кваліфікованими спеціалістами, які можуть знаходитись в різних куточках світу, а комунікацію здійснювати, використовуючи сучасні технології BIM проектування, тобто створення інформаційної цифрової моделі об'єкта будівництва.

3. Процес будівництва, реконструкції або демонтажу. Цей етап передбачає виконання всіх робіт з будівництва за проектом, включаючи земляні роботи, влаштування, посилення або демонтаж фундаментів, зведення, реконструкція або демонтаж будівлі чи споруди, влаштування комунікацій та ін. Ефективне виконання будівництва об'єкту залежить від багатьох факторів: наявність необхідних спеціалістів та техніки, дотримання графіків постачання матеріалів, злагоджена робота будівельників та проектувальників, з оперативним вирішенням виникаючих питань в процесі будівництва, а також контролю за дотриманням заходів з безпеки. Для підвищення ефективності в цій сфері також може використовуватись цифрова модель об'єкту будівництва на основі BIM проектування разом з робочими кресленнями.

4. Експлуатація. На цьому етапі будівля здається в експлуатацію, проводяться роботи з обслуговування і ремонту, забезпечується безперебійна робота інженерних мереж та іншого обладнання.

Із досвіду ряду зарубіжних будівельних компаній, значні успіхи в підвищенні ефективності основних процесів життєвого циклу будівництва можливі при задіянні інжинірингових компаній, тобто організацій, що забезпечують повний спектр послуг від концептуального проектування до введення об'єкта в експлуатацію. Такі компанії за рахунок використання структури аутсорсингу можуть акумулювати велику кількість спеціалізованих знань та досвіду, що буде вкрай важливо в післявоєнний період відновлення та будівництва України.

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ: СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ

Гончаров О.О., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. О.М. Ковальова
Сумський НАУ

В сучасних нестабільних ринкових умовах господарювання постійно змінюються цілі та завдання підприємства під впливом змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі, зокрема: зміни попиту та пропозиції, зміни цін на продукцію та виробничі ресурси, зміни конкурентного середовища, зміни законодавства, що регламентує діяльність підприємств. Отже в таких умовах важливим завданням менеджменту підприємства є оцінка наявних ресурсів та їх потенціалу, формування перспективних напрямів їх використання та виявлення прихованих можливостей. Особливе значення у виробництві продукції має виробничий потенціал.

В структурі потенціалу підприємства можна виділити його ринкову або зовнішню складову, інфраструктурну, соціальну, фінансову, трудову та інші частини, однак, найголовнішою з них залишається виробнича складова. Відмітимо, що, оскільки основним завданням переважної більшості підприємств є виробництво продукції, то надалі будемо розглядати виробничий потенціал підприємства, що і є темою даної дипломної роботи. Переважно під виробничим потенціалом мають на увазі майно підприємства (його необоротні і оборотні активи), яке дійсно є основою виробничого потенціалу господарюючого суб'єкта. Однак, саме поняття «виробничий потенціал» є значно ширшим і включає не лише майно, а й багато інших складових.

В економічній літературі існують дві концепції виробничого потенціалу: ресурсна та результатна. Відповідно до ресурсної концепції під виробничим потенціалом мається на увазі сукупність різних видів ресурсів, якими володіє та користується підприємство в процесі виробничої діяльності. У відповідності до результатної концепції під виробничим потенціалом мається на увазі спроможність сукупності виробничих ресурсів продукувати певну кількість матеріальних благ.

Загалом виробничий потенціал - сукупність ресурсів підприємства та їх здатність в ході виробничого процесу перетворюватися на певні результати, спрямовані на досягнення поставлених економічних цілей. Отже, під виробничим потенціалом підприємства мається на увазі його потенційна здатність продукувати продукцію, що відповідає потребам ринку [1].

Об'єктні складові пов'язані з матеріально-речовою та особовою формою потенціалу підприємства. Вони використовуються та відтворюються в процесі функціонування.

До них відносять:

Інноваційний потенціал – готовність підприємства до постійних інноваційних змін, внаслідок чого формується спроможність підприємства здійснювати інноваційну діяльність з розробки та виведенню на ринок нових товарів впровадження.

Виробничий потенціал – наявні та невиявлені резерви підприємства щодо залучення та використання виробничих ресурсів для виробництва максимального обсягу продукції. Також виробничий потенціал можна представити як сукупність ресурсів, що використовуються підприємством для виробництва продукції.

Суб'єктні складові не споживаються в процесі виробництва, а формують передумови для , ефективного використання об'єктних складових. Останнім часом, в умовах невизначеності та динамічності ринкового середовища, швидких темпів науково-технічного прогресу, а також інших викликів зовнішнього середовища суб'єктні складові набувають вирішального значення. Оскільки саме від них залежить раціональне поєднання та ефективне використання об'єктних складових.

До суб'єктних складових належать: 1) Науково-технічний потенціал – можливості науково-технічних кадрів та забезпеченість підприємства необхідними засобами для вирішення науково-технічних питань; 2) Управлінський потенціал – навички та здібності керівників з формування, організації, створення належних умов для ефективного використання об'єктних складових та досягнення стратегічних цілей підприємства; 3) Потенціал організаційної структури управління – загально-управлінський механізм організування роботи підприємства, який забезпечує злагоджену роботу всіх функціональних елементів системи та характер взаємозв'язків між ними; 4) Маркетинговий потенціал – можливості підприємства з вивчення потреб ринку, конкурентного оточення та інших факторів зовнішнього середовища, спрямовані на збільшення обсягів реалізації, задоволення потреб споживачів та розширення каналів реалізації.

Таким чином, виробничий потенціал підприємства є відкритою складною ієрархічною системою, що характеризується наявністю внутрішньої структури та щільними зв'язками між складовими елементами цієї системи, які забезпечують готовність і спроможність підприємства виконувати задані функції для досягнення цілей підприємства.

Список використаних джерел:

1. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2005. 352 с.

СОБІВАРТІСТЬ МОЛОКА: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ

Телевний М.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. О.М. Ковальова
Сумський НАУ

Для здійснення своєї діяльності підприємство придбаває різноманітні ресурси: технічні, трудові, фінансові, нематеріальні тощо. Вираження вартості всіх придбаних ресурсів у грошовій формі і представляє собою витрати підприємства.

Вираження в грошовій формі поточних витрат підприємства на придбання ресурсів для здійснення виробництва, а також для подальшої реалізації продукції являє собою собівартість продукції. В реаліях ринкового середовища собівартість продукції має надзвичайно важливе значення, оскільки приймає участь в оцінці виробничо-господарської діяльності підприємства. Собівартість як економічна категорія об'єднує всі витрати підприємства в грошовій формі, які необхідно відшкодувати доходом від реалізації продукції для здійснення процесу простого відтворення. Розрахунок собівартості продукції потрібен для об'єктивної оцінки господарської діяльності підприємства та визначення ефективності функціонування в цілому, а також ефективності виробництва різних видів продукції, для розрахунку прибутку і рентабельності, при розрахунку яких приймає участь собівартість.

Собівартість одиниці продукції розраховується шляхом ділення витрат виробництва на обсяг виробленої продукції.

Проаналізуємо собівартість виробництва молока в аграрному підприємстві (табл.1).

Таблиця 1 - Склад і структура витрат на виробництво молока

Статті	2019р.			2020р.			2021р.		
	на 1гол, грн	на 1ц, грн	%	на 1гол, грн	на 1ц, грн	%	на 1гол, грн	на 1ц, грн	%
Корми	16935	270,7	52	19731	315,3	47,8	24623	382,3	55,2
Пальне і мастильні матеріали	782	12,5	2,4	1119	17,9	2,7	1100	17,1	2,5
Решта мат. витрат	8956	143,1	27,5	10875	173,8	26,3	9341	145,1	20,9
Оплата праці	5113	81,7	15,7	7315	116,9	17,7	7244	112,5	16,2
Відрахування на соціальні заходи	1075	17,2	3,3	1609	25,7	3,9	1594	24,8	3,6
Амортизація	228	3,6	0,7	358	5,7	0,9	393	6,1	0,9
Оплата послуг сторонніх організацій	195	3,1	0,6	291	4,7	0,7	323	5,0	0,7
Решта ін. прямих та заг.вир затрат	0	0	0	0	0,0	0,0	0	0	0
Всього	32567	520,5	100	41298	660,0	100	44618	693,0	100

Джерело: Розраховано автором

Дані таблиці 1 свідчать, що затрати на голову зросли 37% і склали в 2020 році 44618 грн/гол., що пояснюється зростанням витрат на ресурси. Відмітимо, що незважаючи на зростання продуктивності однієї корови, яку ми аналізували в табл. 2.20, собівартість 1 ц зросла на 33,3%. Отже, зростання витрат на голову виправдовується лише частково, оскільки хоч продуктивність і зросла, але собівартість також зросла.

Найбільшу питому вагу в структурі витрат займають витрати на корми понад 50%, а також решта матеріальних витрат понад 20%, що пояснюється специфікою галузі молочного скотарства.

Основними шляхами зниження собівартості молока є:

- підвищення врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин на основі інтенсифікації сільського господарства;
- зниження трудо- фондо-, матеріаломісткості продукції та підвищення продуктивності праці та фондівіддачі за рахунок впровадження інноваційних технічних засобів та методів організації праці;
- нормоване використання матеріальних оборотних фондів;
- поглиблення спеціалізації сільськогосподарського виробництва;
- підвищення матеріальної зацікавленості працівників у кінцевих результатах господарської діяльності.

СПРИЯННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ В БУДІВНИЦТВІ: ОГЛЯД НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Пігуль О.В., здобувач PhD 1 курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Коблянська І.І.
Сумський НАУ

Будівельна галузь є надзвичайно важливою та перспективною з точки зору реалізації рішень, які сприяють досягненню цілей сталого розвитку. Так, реалізація заходів з підвищення енергоефективності будівель є важливим кроком на шляху скорочення викидів парникових газів та покращення навколишнього середовища, адже на будівлі припадає велика частка споживання енергії та викидів, пов'язаних зі зміною клімату. Щоб зменшити споживання енергії та викиди, будівлі повинні проектуватися та експлуатуватися таким чином, щоб максимізувати ефективність і забезпечити якомога ширше використання відновлюваних джерел енергії. Це включає підвищення ізоляції, ущільнення витоків повітря, підвищення ефективності вікон, встановлення сонячних панелей, використання ефективного освітлення та приладів, використання інтелектуальних технологій для керування системами опалення та охолодження, використання відновлюваних джерел енергії, таких як геотермальна або вітрова енергія, а також підвищення ефективності використання води.

Україна має стратегію щодо досягнення цілей сталого розвитку, якою передбачено зменшити вуглецеві викиди на 65% до 2030 року. Досягненню цієї мети сприяє відповідне вдосконалення нормативної бази в будівництві. Дане дослідження узагальнює останні зміни в окремих нормативних документах щодо оздоблення фасадних систем для покращення енергоефективності.

Таблиця 1 – Нормативні документи при проектуванні, новому будівництві та відбудові будівель

Нормативний документ	Коментар про зміни в контексті сталого розвитку
ДБН В.2.6-31:2021 [1] Діє з вересня 2022р	Показники опору теплопровідності зовнішніх стін збільшено з 3,3 м ² К/Вт до 4 м ² К/Вт. що автоматично збільшує товщину утеплення на 20%, з цього впливає що і енергоефективність будівель значно покращується
ДБН В.2.2 – 15: 2019 [2]	Зменшується відсоток скляних та прозорих огорожуючих конструкцій, що теж значною мірою впливає на енергоефективність будівель
ДБН В. 2.6-33 [3]	Матеріали які використовуються в оздобленні фасадів потрібно підтверджувати відповідними сертифікатами, в тому числі, враховуються вимоги екологічності матеріалів (використання матеріалів з низьким вмістом легких органічних сполук)
ДСТУ ЕТАГ 004:2021 [4]	Випробовування матеріалів на відповідність ЕТАГ 004 проводяться за більш критичною процедурою, з жорсткішими вимогами до екологічності матеріалів
ДСТУ Б В. 2.6-189:2013 [5]	Замінений на новий ДСТУ 9191:2022 «Теплоізоляція будівель. Методи вибору теплоізоляційного матеріалу для утеплення будівель» – збільшені вимоги до теплопровідності огорожуючих конструкцій при теплодернізації будівель
ДСТУ Б А.2.2-12:2015 [6]	Замінений на новий ДСТУ 9190:2022 «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання під час опалення, охолодження, вентиляції, освітлення та гарячого водопостачання» змінені вимоги до розрахунку енергоефективності будівель

Викладені вище документи – це лише невелика частина нормативної бази, яка використовується в будівництві. Але зміни, які зазначені в таблиці, вказують на те що нормативи, в тому числі, враховують цілі енергоефективності та сталого розвитку. В умовах війни важко дотримуватися стратегії сталого розвитку, але Україна намагається виконувати і ці завдання. Нормативні документи в будівництві ще неодноразово будуть змінені та покращені в контексті сталого розвитку (енергоефективність, екологічність, безпекові заходи тощо). Але те, що Україна не зупиняється і працює над впровадженням сталого розвитку в тому числі і в будівництві, відіграє важливу роль в інтеграції держави в Європейську спільноту.

Список використаних джерел:

1. ДБН В.2.6-31:2021 «Теплова ізоляція та енергоефективність будівель» URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/dbn-v.2.6-31.pdf> (дата доступу 03.04.23)
2. ДБН В.2.2 – 15: 2019 «Житлові будинки» URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/IB_8-19.pdf (дата доступу 03.04.23)
3. ДБН В. 2.6-33: «Конструкції зовнішніх стін із фасадною теплоізоляцією. Вимоги до проектування» URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/10/V2633.pdf> (дата доступу 03.04.23)
4. ДСТУ ЕТАГ 004:2021 «Настанова з європейських технічних ухвалень. Збірні системи фасадної теплоізоляції з опорядженням штукатурками» URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=95580
5. ДСТУ Б В. 2.6-189:2013 «Теплоізоляція будівель. Методи вибору теплоізоляційного матеріалу для утеплення будівель» URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=56179
6. ДСТУ Б А.2.2-12:2015 «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання під час опалення, охолодження, вентиляції, освітлення та гарячого водопостачання» URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=61634 (дата доступу 03.04.23)

КООПЕРАЦІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Клочко Т.А., к.е.н., ст. викладач кафедри економіки та підприємництва
Сумський НАУ

Для ефективного розвитку сільського господарства дуже важливою є кооперація, яка постає як концентрація особистих, колективних та суспільних інтересів. Саме у ній товаровиробники бачать можливості подолання кризи, що пояснюється наступними обставинами:

- кооперація є способом об'єднання зусиль: трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів з метою їхнього раціонального залучення у виробництво;
- кооперація - найкращий спосіб адаптації до ринку з гнучким реагуванням на нестійкий попит;
- кооперація є можливістю ефективнішого використання місцевих умов;
- кооперація – база вдосконалення підприємницьких здібностей сільських товаровиробників;
- кооперація – гарант вирішення економічних та соціальних проблем працівників села [2].

У сільське господарство кооперація, будучи особливою формою соціально-економічної діяльності, грає найважливішу роль в економічних перетвореннях. Вона встановлює ринкову рівновагу та визначає форму господарювання, спосіб економічної захищеності сільськогосподарських виробників. Кооперація, за свідченням світового досвіду, покликана здійснити координацію функціонування різних сфер АПК, які можуть діяти як єдина економічна система; вибудовувати виробничо - фінансові взаємини, зміцнювати пріоритети виробників сільськогосподарської продукції, вирівнювати процес розподілу прибутків у галузі.

Кооперативна теорія виникла майже як соціальний рух, ідеологією якого була критична оцінка економічного розвитку суспільства на початкових стадіях капіталізму. На десятиліття теоретичну основу склали праці А. Сен-Симона, Ш. Фур'є та Р. Оуена. Дефініція «кооперація» у перекладі – співпраця. Тобто люди зобов'язані надавати допомогу один одному, спільно налагоджувати своє господарське життя, створювати із цією метою відповідні товариства [].

Сутність та зміст поняття «механізм сільськогосподарської кооперації» розглядають з двох сторін:

- механізм сільськогосподарської кооперації представлений постійною, тісною взаємодією певних ланок, покликаних забезпечувати ефективність функціонування системи кооперативних організацій, які створені задовольняти економічні, соціальні та інші потреби своїх членів.
- механізм розглядається у вигляді динамічної системи, що складається з елементів, ефективно функціонування та тісна взаємодія яких дає можливість забезпечувати різні потреби членів сільськогосподарських кооперативів [3].

У сучасних умовах кооперація є ефективною формою організації бізнесу у різних сферах народного господарства країни, зокрема і в сільському господарстві. Це пояснюється тим, що на основі кооперації спостерігається синергетичний ефект, що досягається при об'єднанні індивідуальних капіталів, ідей та здібностей, підприємницької енергії. Розширення сільськогосподарської кооперації стане численним інструментом протидії ринковим ризикам. Кооперативи, будучи формою об'єднання, корисні тому, що значна частина операційних витрат розподіляється по усім, при цьому ризики по виконаним операціям знижуються у тій же пропорції. Таким чином, при зменшенні витрат знижуються витрати, отже, підвищуються доходи. Протидія кризовим явищам функціонування сільськогосподарських кооперативів має формуватися на використанні інноваційних моделей.

Кожен суб'єкт господарювання робить самостійний вибір траєкторії досягнення своєї високої прибутковості. Оптимальний розмір підприємства залежить не тільки від обраної ним стратегії та спеціалізації, що склалася для даного регіону, наявності допоміжних та обслуговуючих підрозділів, наявних виробничих ресурсів, але й від стану ринку обслуговування. Якщо підприємство має можливість вільно здійснювати маневр ресурсами, його перспективна спеціалізація ним ініційована, то, виходячи з наявних ресурсів, товаровиробник вибере раціональний розмір виробництва та вирішить питання включення до складу підприємства комплексів допоміжних та обслуговуючих сфер [1].

Висновок. Сільськогосподарська кооперація є формою організації виробництва та обслуговує спільну господарську діяльність товаровиробників у вигляді добровільного об'єднання, в якому члени трудових колективів, використовуючи свої ресурси спільно беруть участь у виробничих процесах, виконують загальні економічні та соціальні завдання. Кооперація повинна мати свій розвиток на основі низки принципів як одна з форм ринкового господарювання. На нашу думку, об'єднання малого бізнесу в кооперативні спілки є єдиною можливістю переходу від виживання до розвитку та взаємної підтримки.

Література:

1. Роз'єднує аграріїв: що заважає розвитку кооперативів? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk/posts/show/rozednue-agrariiv-so-zavazae-rozvitku-kooperativiv>.
2. Чому в Україні не розвиваються сільськогосподарські кооперативи [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://galinfo.com.ua/news/chomu_v_ukraini_ne_rozvyvayutsya_silskogospodarski_kooperatyvy_108592.html
3. Розвиток кооперативних відносин в аграрному секторі України. Монографія /М. А. Лендел, В. К. Збарський, М. П. Талавіря, Л. М. Газуда. – К. : Вид-во НУБіП України, 2016. – 307 с.

ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН

Чигрин О.А., студентка 1 курсу ФВМ
Науковий керівник: Дубовик С.Г.
Сумський НАУ

Безпритульні тварини стали глобальною проблемою, яка впливає не тільки на самих тварин, а й на довкілля та суспільство загалом. За оцінками Всесвітньої організації охорони тварин, кількість безпритульних котів та собак у світі перевищує 500 мільйонів. Ці тварини стикаються з численними викликами, мають обмежені можливості отримання харчування і води, небезпеку від нападів та жорстокості, а також від різних захворювань та хвороб. Багато з цих тварин мають незадовільний стан здоров'я через нехватку медичного догляду та відсутність щеплень, що призводить до поширення захворювань та передачі їх людям та іншим тваринам. До таких хвороб належать сказ, лептоспіроз, кліщовий вірус та різні види паразитів, такі як кліщі, блохи та комахи. Є безліч випадів, коли безпритульні тварини нападали на людей, в тому числі і на дітей, та завдавали їм шкоди. Але важливо розуміти, що ці тварини не завжди винні в таких інцидентах. Часто причина таких нападів - це те, що ці тварини можуть бути хворими або пораненими, що може призвести до зміни їх поведінки або вони можуть перебувати у стані стресу і депресії, тому реагують агресивно на будь-які зовнішні подразники. Крім того, безпритульні тварини можуть стати причиною дорожньо-транспортних пригод, агресивно поводитися та завдали шкоди майну. Вони також мають негативний вплив на довкілля. Наприклад, можуть руйнувати екосистеми та природні ресурси, знижуючи біорізноманіття. Вони становлять ризик для інших видів тварин, насамперед диких. Одним з головних викликів є те, що проблема безпритульних тварин має корені в людському поводженні з тваринами. Зокрема, неадекватне утримання домашніх тварин, відсутність їхньої стерилізації та кастрації, торгівля тваринами та їх неживі утилізація.

Одним з головних способів боротьби з цією проблемою є співпраця з місцевими та національними організаціями з тваринництва та захисту тварин, щоб підтримати їхні програми зі стерилізації, лікування та притулків. Важливим кроком для боротьби з проблемою безпритульних тварин є контроль. Це означає, що необхідно зменшувати кількість народжень та забезпечувати безперешкодну стерилізацію для домашніх тварин. Також потрібно контролювати і регулювати розплід тварин, зокрема, уникати непередбаченого розпліду та забороняти бездокументальний продаж тварин. Багато місцевих організацій з тваринництва та захисту тварин пропонують безкоштовну стерилізацію та лікування безпритульних тварин, що допомагає знизити їхню кількість та поліпшує їхнє здоров'я. Однак, окрім стерилізації, ми повинні також дбати про здоров'я та добробут цих тварин. Важливо звернути увагу на освіту населення щодо відповідальної поведінки до тварин. Ми повинні навчати людей про те, як доглядати за своїми тваринами, правильно їх годувати та привчати до розуміння того, що вони не є одноразовими речами.

Притулки та організації з тваринництва та захисту тварин забезпечують безпечні місця для тварин, які потребують догляду, лікування та шукають нових домівок. Треба також враховувати волонтерську допомогу в боротьбі з цією проблемою. Багато людей віддають свій час та зусилля, щоб допомогти зі стерилізацією, лікуванням, вигулом та розшуку сімей для безпритульних тварин. З боку кожного з нас можна зробити крок до вирішення глобальної проблеми безпритульних тварин. Місцеві притулки та організації, що працюють з безпритульними тваринами, зазвичай залежать від волонтерів, які допомагають з доглядом за тваринами та їх адаптацією до нових домівок. Ви можете допомогти, зареєструвавшись як волонтер або допомогти шляхом пожертвувань грошей, чи надавши їм необхідні ресурси, такі як їжа, медикаменти та інше. Також замість купівлі тварини, розгляньте можливість усиновлення безпритульної тварини з місцевого притулку. Це не тільки допоможе врятувати життя тварини, а й допоможе зменшити кількість безпритульних тварин. Якщо такої можливості не має - поширюйте інформацію про те, як поводитись з тваринами та як допомогти боротися з цією проблемою. Розкажіть друзям та родині про важливість усиновлення тварин.

Загалом, боротьба з проблемою безпритульних тварин є важливим завданням, яке вимагає співпраці між громадою та місцевими та національними організаціями з тваринництва та захисту тварин. Наші дії та рішення відносно тварин мають великий вплив на їхнє добробут, а також на здоров'я та безпеку нашої громади. Тому, ми повинні взяти на себе відповідальність та прийняти необхідні заходи для зменшення кількості безпритульних тварин та покращення їхнього життя.

ЕКОНОМНО СПОЖИВАЙТЕ ТА НЕ ДОЗВОЛЯЙТЕ ЇЖИ «ВИТРАЧАТИСЯ ДАРЕМНО».

Крючков С.В., студент 1 курсу ФВМ (ВЕТ 2201-2 мб)
Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент Дубовик С.Г.
Сумський НАУ

Вперше у своїй історії ФАО заснувала міжнародний день «Обізнаності про втрату їжі та відходи» який відзначається в усьому світі 29 вересня і має на меті підвищити обізнаність населення світу про вплив тон їжі, яка не потрапляє до наших столів, на економічний, соціальний та екологічний рівні.

Зменшення втрат і відходів продовольства має важливе значення для зниження виробничих витрат, підвищення ефективності продовольчої системи, зміцнення продовольчої безпеки та харчування, а також сприяння екологічній стійкості. Продовольство втрачається або марнується по всьому ланцюгу постачання, від початкового сільськогосподарського виробництва до кінцевого споживання (домогосподарствами). Так у країнах з низьким рівнем доходу харчові продукти втрачаються переважно на ранніх і середніх етапах харчового ланцюга тазначно менше на рівні споживача. В той же час у країнах із середнім і високим рівнем доходу на етапі споживання. При цьому за надмірних закупівель викидається придатна для споживання їжа, або їжа яка «пропала» у холодильнику споживача. У розвинених країнах також відбуваються втрати і на ранніх стадіях «харчового ланцюга», але значно менше ніж у країнах з низьким рівнем доходу.

Причини втрат і харчових відходів у країнах з низьким рівнем доходу в основному пов'язані з фінансовими, управлінськими та технічними обмеженнями в техніці збору врожаю, приміщеннях для зберігання та охолодження, інфраструктурі, системах пакування та маркетингу. В таких країнах заходи повинні передусім орієнтуватися на виробника, наприклад шляхом удосконалення технології збору та доставки врожаю, навчання фермерів, будівництву сучасних складських приміщень та холодокомбінатів. В країнах із середнім і високим рівнем доходу на етапі збирання врожаю на фермі до магазину – втрати як правило пов'язані з стандартами якості згідно з якими продукти харчування не ідеальні за формою чи зовнішнім виглядом, тобто яблуко не відповідної форми, але безпечне та корисне для людини не допускають до реалізації та може бути викинутим, так як і цукерки в пом'ятій але в непошкодженій упаковці. Це стосується і інших продуктів. При цьому на рівні споживачів, здійснюється недостатнє планування закупок, вони купляють більше ніж можуть спожити («прозапас»). Для України, в період війни, закупівля продуктів «прозапас», теж дуже актуальна. Обмеження термінів придатності харчових продуктів у поєднанні з недбалим ставленням тих споживачів, які можуть дозволити собі викидати їжу, також є причиною великої кількості відходів.

При цьому, в індустріально розвинутих країнах рішення на рівні виробників і переробників будуть незначними, якщо споживачі продовжуватимуть витрачати відходи на нинішньому рівні. В таких країнах споживчі (домогосподарства) мають бути поінформовані та змінити поведінку, яка спричиняє утворення великої кількості харчових відходів. Також зменшити кількість харчових відходів якщо знайти хороше та корисне застосування для безпечної їжі, яка не відповідає вимогам стандартів, або викидається після закінчення терміну придатності.

Продовольча безпека викликає серйозне занепокоєння у багатьох країнах світу, що розвиваються. Виробництво продуктів харчування повинно значно збільшитися, щоб задовольнити майбутні потреби зростаючого та заможнішого населення світу тому у світі з обмеженими природними ресурсами (земля, вода, енергія, добрива) необхідно знайти економічно ефективні рішення для виробництва достатньої кількості безпечної та поживної їжі для всіх.

Питання втрат продовольства має велике значення в боротьбі з голодом, підвищенні доходів і покращенні продовольчої безпеки в найбільш бідних країнах світу. Втрати продовольства впливають на продовольчу безпеку бідних людей, якість і безпеку їх харчування, економічний розвиток і збереження навколишнього середовища. Причини втрат продовольства різняться в усьому світі та в значній мірі залежать від місцевої ситуації в тій чи іншій країні. У широкому сенсі на втрати продовольства впливатимуть вибір і моделі виробництва сільськогосподарських культур, внутрішня інфраструктура та переробні потужності, маркетингові рішення та шляхи розподілу харчових продуктів, а також практика планування закупівель та культура споживання харчів.

Незалежно від рівня економічного розвитку та зрілості системи в країні, втрати продовольства повинні бути мінімальними, а зважаючи на те, що багато фермерів у країнах, що розвиваються, живуть на межі економічної стійкості, зменшення втрат продуктів може призвести до негативного та значного впливу на їхнє життя, а це означає, що дослідження в цій області є терміновими.

По всьому харчовому ланцюгу існують ефективні рішення для зменшення загальної кількості втраченої їжі. При цьому вжиті заходи повинні бути комплексні та не повинні бути спрямовані лише на окремі частини ланцюга, оскільки те, що зроблено (або не зроблено) на одному етапі, впливає на інші ланки в ланцюгу «від лану до столу».

Це питання досить глобальне та зачіпає і інші сфери життєдіяльності людства, зокрема та довкілля в цілому. Завдання полягає не тільки в тому, щоб збільшити виробництво продуктів харчування, але й у тому, щоб зробити це екологічно, зменшивши викиди парникових газів і зберігаючи біорізноманіття.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА ХІМІЧНОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «СУМИХІМПРОМ»)

Силич К.В., здобувач 1 к. магістерського рівня за спеціальністю 073 «Менеджмент» ФЕІМ
Науковий керівник к.е.н., доцент Л.А. Хромушина
Сумський НАУ

Хімічна промисловість є однією з авангардних галузей, що забезпечують розвиток національної економіки. Хімічна промисловість забезпечує інші галузі необхідними матеріалами, сільське господарство – мінеральними добривами і засобами захисту рослин, населення – різноманітними побутовими хімічними засобами. Хімічний комплекс України у різні періоди формував 4-7 % валового внутрішнього продукту країни та забезпечував 7-11 % валютних надходжень від експортних поставок. Ключові хімічні підприємства традиційно розглядалися як великі роботодавці, містоутворюючі структури та вагомі донори бюджетів усіх рівнів. Отже, формування та розвиток ефективної системи менеджменту якості продукції хімічної промисловості є ключовим напрямом сучасних досліджень, а прийняття обґрунтованих, своєчасних та результативних управлінських рішень, визначення напрямів розвитку системи менеджменту якості продукції є важливим завданням управління підприємством хімічної галузі.

ПАТ «Сумихімпром» є одним з найбільших хімічних підприємств в Україні ще з радянського періоду. З моменту проголошення Незалежності України підприємство пройшло немало важких періодів свого функціонування, змін керівництва, впровадження нових технологій і т.п. Одним з найважливіших системних елементів для будь-якого підприємства є ефективний менеджмент. Зараз можна відверто сказати, що в радянські часи призначення менеджерів визначалося з огляду на приналежність особи до партії та її політичні погляди, і тільки потім оцінювались професійні здібності (здібності до управлінської діяльності). Наразі, ситуація з формуванням управлінського персоналу змінилася відповідно до економічних та суспільних трансформацій.

Важливим етапом розвитку ПАТ «Сумихімпром» на початку 2000 рр. є початок розробки та впровадження системи менеджменту якості продукції з метою відповідності європейським стандартам. На той час це стало значним викликом для менеджменту підприємства. З тих пір і на сьогодні основною проблемою для менеджерів системи якості продукції є опір змінам у роботі з боку персоналу, якому зручно було працювати за звичками, і до нововведень ставилися з певним спротивом, не бажанням і не розумінням.

Так відбулося і при розробці, впровадженні і сертифікації підприємства згідно Міжнародного стандарту ISO 9001 (були розроблені основні документи для сертифікації), основною метою чого є випуск і надання своїм споживачам якісної продукції. Орієнтація на процес виробництва якісної продукції є одним із найважливіших принципів системи менеджменту, що закріплені у міжнародних стандартах ISO 9000. Згідно цих стандартів управління якістю визначається як скоординована діяльність, що полягає у спрямуванні та контролюванні організації щодо виробництва якісної продукції.

Поступове впровадження системи менеджменту якості продукції почало приносити свої перші дієві результати. Працівники структурних підрозділів почали використовувати стандарти у своїй роботі, вносити пропозиції щодо їх змін для оптимізації виробничого процесу. На нашу думку, цьому сприяло усвідомлення працівниками, насамперед, управлінським персоналом того, що кожна людина у процесі трудової діяльності намагається оптимізувати свій робочий процес з метою підвищення ефективності використання часу та отримання бажаного результату, вдосконалити співпрацю з іншими структурними підрозділами, розподілити зони відповідальності. Таким чином протягом певного періоду стандарти ПАТ «Сумихімпром» були суттєво змінені з урахуванням пропозицій управлінського персоналу, задіяного в функціонуванні системи менеджменту якості, що в подальшому дало позитивні результати.

Виклики та вимоги часу, процеси євроінтеграції, екологізація суспільства та економіки, вимоги соціальної відповідальності, постійна оцінка впливу підприємств на навколишнє природне середовище, вимоги споживачів, конкурентне середовище, європейські цінності як орієнтир розвитку держави, стандарти і правила – все це зумовило об'єктивну необхідність впровадження у діяльності ПАТ «Сумихімпром» окрім стандарту ISO 9001 системи екологічного менеджменту згідно стандарту ISO 14001.

Важливий етап та поштовх у розвитку системи менеджменту якості продукції були пов'язані з політичними подіями в Україні в 2014 р. Відбулася докорінна зміна основних споживачів готової продукції ПАТ «Сумихімпром». Змінився вектор покупок та споживачів: з Російської Федерації, Білорусі та інших східних країн на країни ЄС, країни Північної та Південної Америки. І всі запроваджені стандарти якості продукції спряли швидкій адаптації та переорієнтації підприємства.

Отже, формування та подальший розвиток системи якості в діяльності ПАТ «Сумихімпром» – це запорука випуску якісної продукції, удосконалення організації виробництва та праці і, як наслідок, успішний розвиток підприємства в цілому.

US EXPERIENCE IN LAND POLICY AND MANAGEMENT SYSTEM

Zhang Jiachang, postgraduate student of the Department of Management named after Professor L.I. Mykhailova

Scientific supervisor: PhD, assistant professor L.M. Mohylina
Sumy National Agrarian University

The land effectively used in the United States is largely privately owned and has a decentralized management system. After the founding of the People Republic of China, the American land management body has gradually changed from development to protection, attaches great importance to the role of agricultural land protection and market means in land resource management, and emphasizes the regional flexibility and autonomy of policies in the implementation process.

The specific manifestations are:

1) Emphasis on agricultural land protection. The agricultural land Protection Act of 1981 specifically emphasized the transformation of productive agricultural land to urban land and other irreversible uses, and the loss of topsoil caused by the erosion of water and wind. The application of regulations and policies related to farmland protection has significantly slowed the transition of quality farmland to non-farm uses in some states.

2) Multi-level, diversified, power downward tilt and mutual checks and balances of the administrative management mode. The federal government Land Administration Agency is the Bureau of Land under the Ministry of the Interior, which mainly manages federal-owned land and coordinates state-owned and privately owned land, and generally does not be directly get involved in local land administration. Due to the high degree of privatization, the relevant government departments in the United States have diversified their decisions on land management, and the democratic atmosphere is very strong, often solving the problems through voting.

But too much management decentralization is also prone to transitional development. The constitution gives the administration of land use to states, and most of the states will manage land use power to local government, the widespread decentralization will be almost decisions to local governments, makes the state lack of substantive guidance, under the drive of local interests, inevitably cause destructive land development. In addition, the vast majority of the land use can only be solved by democratic voting, democratic consultation and market operation. Under the condition of a democratic election system, no politician and manager dare to lose their votes due to their improper decisions. Therefore, often cause problems delayed, relatively inefficient.

3) The management and utilization system of American federal land resources is a mixed system of administrative and market land allocation. From the process of land resources entering the market, it goes through a series of complex procedures such as planning, environmental impact assessment, economic assessment, judicial review and public participation.

The market means are mainly reflected in the establishment of clear private use rights and requiring users to pay a reasonable market value. The rights to use various resources on federal land (such as forest cutting, grazing, and mining rights) are generally sold or leased to private users by administrative agencies such as the Bureau of Land Management and the Forest Service, under the control of Congress and federal law.

However, the federal land administration of the United States, subject to political and administrative interference, is sometimes not clear enough, and it can usually be negotiated. The legal provisions of bidding are not thorough and are not fully implemented. The law requires the use of federal land and resources to pay a reasonable market value, but it also provides that the law applies otherwise.

Congress has unlimited power in federal land and resource management, great administrative discretion and complex legal and administrative regulations, creating room for lobbying and rent-seeking, and limiting the effective operation of the market. In addition, farmland protectors often ignore the price factors and production efficiency, and lack of farmland protection mechanism based on market means.

In addition, there are many management agencies and poor policy sustainability. There are many institutions involved in land resources management in the United States, and institutions have different management policies and procedures, which hinder the effective management of land resources. Most of American land resources policy is shaped on food and housing and political support for speculative private businesses. With overlapping institutions, scattered powers and various regulations, it is difficult to ensure the systematization of the land resources policy. With the election of the president and Congress and the pursuit of members of Congress for their own constituency interests, the sustainability of the federal land resources policy is poor.

CURRENT STATE OF SOCIAL AND ECONOMIC HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT IN CHINA

Mao Rong, PhD student of 073 Management
Scientific tutor: assoc.prof of Management dept. Tetyana Kharchenko
Sumy National Agrarian University

Every fifth inhabitant of the planet is a Chinese citizen. The huge number of the population, on the one hand, implies the availability of huge labor resources, and on the other hand, it becomes an obstacle to increasing the income of the population, exacerbates food and housing problems, and reduces employment opportunities.

China has a huge domestic consumer market with its nearly one and a half billion people. Investing in the Chinese economy is one of the strategies of foreign enterprises to gain access to the Chinese market. It was this reason, and not the preferential investment regime in the country, that became the main reason for the arrival of most (400 of the 500 largest) TNCs in the world to China.

Since the 60s of the 20th century, a demographic policy has been implemented in the country. It turned out to be effective: natural growth was reduced by three times. The natural movement of the population is characterized by a decrease in the birth rate and death rate. Currently, they are 12.4 people/thousand and 7.7 people/thousand, respectively. There are only 1.6 children per woman.

The Chinese began to marry later: men - on average at 26 years old, women - at 24 years old. The demographic transition causes a number of problems: the "aging of the nation", the need for additional workers in the countryside, raising a single child in a family. The average age of the population is lower than in Japan or European countries - it is 37.1 years. Life expectancy – 75.4 years. Currently, there are no official state restrictions on the number of children. However, state subsidies are provided only for the first two children.

Internal migrations have gained great importance in China. They have mainly economic reasons. People are moving from villages to cities, from developed eastern areas to sparsely populated northwestern ones. External migrations from China were widespread in the 19th and 20th centuries. Today, there are Chinese in almost all countries of the world, but most of them are in Southeast Asia. Many Chinese settled on the west coast of the United States and Canada. The balance of migration in China remains negative to this day.

China is a multinational state. Although the Chinese make up 91.6% of the total population, they live on only 40% of the area in the eastern part of the country. In addition to the Chinese, 56 other nations and nationalities live in the country, mainly in its western part.

China's labor resources are distinguished by an ever-increasing professional and educational level. The country is developing its own education system, and the government supports the study of Chinese students abroad, especially in the United States and Japan. A surplus of labor makes it possible to keep wages at a low level. The country remains an almost unlimited reserve of cheap labor.

The employment structure has fundamentally changed. A multi-million mass of people moved from agriculture to industry, construction and the service sector: the number of people working in the city increased by almost 8.5 times and in the countryside by only 2.7 times. According to the calculations of Chinese economists, the optimal ratio of employees in the primary sector (crop production (rice, wheat, millet, buckwheat, soybeans, cotton, rapeseed, tobacco, peanuts, tea, potatoes, vegetables); livestock production (pigs, yaks, silkworms, bees); fishing and aquaculture), secondary (metallurgy, engineering, chemical industry, light industry) and tertiary (education and science, information technologies, financial activities, international tourism, transport) sectors should be 34% : 32% : 34%.

China's economy is growing at the fastest pace in the world. The reasons for such economic changes were the well-thought-out and effective reforming activities of the government in the economic sphere and the implementation of a number of measures aimed at creating a favorable investment climate. This made it possible not only to improve the economic situation of the country, to take the second place in the world in terms of nominal GDP, but also to overtake the USA in terms of the value of exports and imports.

It is predicted that in the near future, China will overtake the USA economically and become the most powerful country in the world. However, the high rates of economic development and the rise to the leading positions in the world came to China at a high price: spoiled ecology, social inequality, etc.

Deng Xiaoping's reform ideas were based on the course of the "four modernizations" - in agriculture, industry, the army, and science and technology, which aimed to accelerate China's economic growth and economic renewal.

Characteristic features of Chinese reforms. At the 16th National Congress of the Communist Party of China (November 2002), it was emphasized that with the transition to the 21st century. the country has entered a new period of development - comprehensive construction of a moderately wealthy society and accelerated advancement of socialist modernization of socio-economic development. The main features of socio-economic development in the People's Republic of China at the turn of the XX-XXI centuries. are as follows. In the country, large modern and small traditional production, commodity and natural forms of economy coexist.

THE ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT IN THE SOUTHWEST ETHNIC MINORITY AREAS IN CHINA

Li Zongkeng, PhD student of 073 Management
Scientific tutor: D.Sci. prof of Management dept. Inna Sokhan
Sumy National Agrarian University

The report to the 19th CPC National Congress made it clear that the principal contradiction in Chinese society in the new era is that between unbalanced and inadequate development and the people's ever-growing needs for a better life, which puts forward higher requirements for the balanced development of the ethnic minority areas in southwest China.

Under the guidance of the regional coordinated development strategy, the southwest ethnic minority region strives to build an international channel facing ASEAN, creates a new strategic fulcrum for the opening and development of the southwest region, and forms an important gateway for the organic connection of "Belt and Road", so as to further plan the opening and development of the western region.

At the same time, as the southwest border area is a relatively poor area, poverty alleviation is the biggest political responsibility, the biggest livelihood project and the biggest strategic opportunity in the future economic development. We should resolutely shorten the differences between urban and rural areas to drive the balanced and full development of southwest China.

The slowdown of the economic and social development in the southwest ethnic minority areas is still obvious, which is mainly reflected in the differences between urban and rural development in the ethnic minority areas, and is reflected in the unbalanced and inadequate development of economy, society, ecology and people's livelihood. Based on this, the exploration of the unbalanced economic and social development of the six ethnic provinces in southwest China is related to the formulation and implementation of the coordinated economic and social development policies in ethnic minority areas and even among regions, and is of great significance to promoting the coordinated development of regional economy.

Second, the imbalance of economic and social development is widespread in the process of regional integration, economic foundation, social civilization, ecological resources, the well-being of people's livelihood lead to regional development exists spatial and temporal heterogeneity, priority development of regional economic development speed will be higher than backward areas, these will inevitably cause the imbalance of regional economic development. Appropriate imbalance is conducive to the development of regional economy, but the long-term imbalance will lead to the flow of excellent capital, labor force, technology and other factors to developed areas, resulting in the slower economic development of less developed areas and the withdrawal effect.

The economic and social development of southwest ethnic areas also inevitably shows unbalanced development. Since the development of the western region, China's economy has made great progress and made great achievements. Economy, society, ecology and people's livelihood have all been developed in an all-round way, and the comprehensive strength of the region has been continuously enhanced. However, compared with the whole country, it is still less than one-fifth of the GDP. Moreover, the development within the region is extremely unbalanced, the economic foundation of Chengdu-Chongqing region and coastal areas is good, and the development of Nanshan District in central Guizhou is relatively backward. Therefore, the study of the comprehensive management of the unbalanced economic and social development in the southwest ethnic minority areas has an important reference significance for the sustainable development of different regions, and it is very urgent to study the unbalanced development for the balanced development of the ethnic minority areas in the new era.

The southwest ethnic minority regions are mainly in the Guangxi Zhuang Autonomous Region, the two border provinces and regions, as well as the Sichuan, Guizhou and Tibet provinces, with a total area of 2.3 million square kilometers. From the perspective of economic development, at the same time, the southwest border ethnic minority areas are also affected by a series of historical conditions, nature, ethnic groups, culture, religion and other issues. The level of economic development lags behind, and the GDP of the southwest ethnic minority areas accounts for only about 5% of the national GDP. From the perspective of social environment, there are many kinds of ethnic minorities in the region, the number is large and the population distribution is extremely uneven. According to statistics, the total population of ethnic minorities in southwest China accounts for one-tenth of the total population in China, with nearly 30 ethnic minorities including Miao, Bai and Tibetan people.

Moreover, because of the complexity of ethnic minority areas and more poor mountainous areas, the degree of people's livelihood construction is low. On the whole, a series of problems such as complex cultural environment and unbalanced economic development have brought some difficulties to the economic development of the southwest border ethnic minority areas, but these factors also bring a series of historic opportunities to the economic development of the southwest ethnic minority areas.

OVERVIEW OF INVESTMENT AGRICULTURE MANAGEMENT UNDER GLOBALIZATION IN CHINA

Li Zhuoran, PhD student of 073 Management
Scientific tutor: D.Sci. prof of Management dept. Inna Sokhan
Sumy National Agrarian University

The report to the 19th National Congress of the CPC calls for "promoting the formation of a new pattern of comprehensive opening up" to accelerate the healthy development of overseas agricultural investment, which not only meets the needs of China's comprehensive agricultural opening up, but also is an important part of the internationalization of world agricultural cooperation. Under the background of globalization and agricultural internationalization, win-win cooperation has become the main theme of international agricultural cooperation. The purpose of agricultural cooperation is to integrate and optimize the regional agricultural resources through various effective means, to realize the complementary resource advantages of various countries and the national agricultural economic growth.

Moreover, the transnational agricultural investment is an important means of the internationalization of agricultural cooperation. The fundamental international cooperation of agricultural investment is to break through the constraints of market rules and regional resources, and realize the free flow of capital in the field of global agriculture. However, in 2008, in the context of the international food crisis under the background of the global agricultural investment boom, excessive capitalization of agricultural development makes international agricultural development facing agricultural industry development and agricultural capacity inefficiency, international food shortage, international food price fluctuations, agricultural resources waste, agricultural ecological deterioration crisis.

Based on this, the economic and social problems caused by the agricultural investment boom over the past decade have attracted widespread attention and discussion by the international community, and the consultation of international institutions on the regulation of this issue has constituted an important work in the field of global agricultural governance in the past few years.

In the WTO agreement on agriculture of agricultural industry development guidance and the world food security committee of agriculture and food system under the guidance of responsible investment principle, both in encouraging responsible agricultural investment while avoiding investment in food security and agricultural development premise attaches great importance to the role of agricultural economic development in agricultural investment, to strengthen and guarantee agricultural investment ability, and to avoid the negative impact of agricultural investment on agricultural development.

Drawing on international experience, China pays special attention to the externalities of large-scale agricultural investment, gives full play to the role of agricultural investment internationalization in driving agricultural economic growth and optimizing agricultural industrial structure, and avoids the internationalization of agricultural investment that may infringe on the rights and interests of agricultural development and agricultural ecological problems. Under the premise of optimizing the environment of agricultural investment both at home and abroad, this study is based on the investment management perspective of global agricultural economy, the relationship between agricultural economic growth and agricultural investment and management research, mainly from the perspective of investment environment, investment structure and investment scale, the relationship between agricultural investment internationalization and agricultural economic growth and management research.

In conclusion, this research is based on the international agricultural investment management, from the perspective of agricultural investment environment, agricultural investment structure and scale, and developed the following research content: first, based on the research scope of agricultural economic growth and agricultural investment, analyzed the connotation and optimization principles of agricultural investment environment, structure and scale, and summarizes the empirical method of agricultural economic growth and agricultural investment. Second, based on the investment theory and empirical method of agricultural economy, from the perspective of agricultural investment environment, structure, scale using fuzzy comprehensive evaluation method analyzes the development status of agricultural economic investment, using structure equation model studied the path of the relationship, using the input-output balance method to predict the total amount of investment in agricultural economy analysis.

Thirdly, based on the empirical results of the investment management of agricultural economy, the investment management methods of agricultural economy are studied from the four aspects of agricultural investment environment construction, optimization of investment structure, expansion of investment scale and capitalization of agricultural economy. In short, this study adopts a compound and progressive research structure to study the investment management of agricultural economy in depth, to promote the adaptation of agricultural investment and agricultural economic growth, the high-quality growth of agricultural economy, and the optimized development of global agricultural industry.

EFFECTIVE METHODS OF STAFF MOTIVATION AT THE MODERN ENTERPRISE

Joshua Linus Baka, PhD student at the Department of Management named after Professor L.I. Mykhailova

Scientific supervisor: associate professor L.O. Dashutina
Sumy National Agrarian University

Many researchers in time past have conducted study about incentive and how it is connected to employee motivation. Incentive can be defined as any kind of remuneration that is given to an employee in a monetary form. Incentive can also be described as a reasonable objective where an employee just wants to establish measurable benchmark for performance. Many researchers have split incentive into two types which are concrete and moral incentives. Moral incentive refers to indirect compensation through appraisals and certifications while concrete incentive refers to a direct way of compensation employee's effort by giving bonus. Therefore, an incentive can be said to be a reward given to a person to stimulate his or her actions to produce desired performance outcome. Incentives have motivational capabilities and are widely maximized by individuals and large organizations to keep employees motivated. They can either be monetary or non-monetary. Monetary incentive is financial incentive which are used mostly by employers to motivate employees towards meeting their organizational goals, with increased money. Money which is mostly perceived as a symbol of power, respect and status plays a huge role in satisfying the social security and psychological needs of a person. Money, conversely, seems to be a pivotal motivator when the psychological and security needs are satisfied.

A compensation package is when an incentive is applied as a deliberate tool to compensate an employee for their performance and keep them by gaining employee satisfaction and improving their lives and achieving satisfaction in job performance at an instance. Many researchers also believe that incentive can be used by employers to further trigger and influence the state of motivation of employees. When employees are motivated, it can lead to improvement in quality of life which include health, skill and passion which they will also be satisfied with their work. Many organizations perceive incentive as a way of improving their ways to achieve their goals. Researchers have outlined that compensation was an integral factor in providing health allowances, job satisfaction and employee empowerment are also considered to be important factors in cases of employee loyalty and dedication.

When creating a reward system to motivate employee, decision makers, top managers and company owners should understand that the reward or incentive neither guarantees quality output, dedication nor loyalty but just a bonus that encourages workers to work towards achieving their goals without compromising the quality.

Impact of monetary incentive on performance in an organization:

1. It boosts morale- employees always like to be recognized and rewarded for improved performances. Hence monetary rewards are not only morale boosters for high performance but also improve productivity. For this reason, employees will always work harder to transcend their employers' expectation to earn an incentive.

2. Increases visibility- monetary incentive is a straightforward way of rewarding deserving employees. It is easily visible and adaptable.

3. Improvement of working environment- this makes employees develop a feeling that their efforts and attitude towards work is noticed and that they will be paid for further accomplishments and achievements as incentive this greatly improves the working environment as employees now build a positive approach and attitude to work and become more innovative to implementing creative ways of working.

4. Improvement of life- some employees consider monetary incentive as an extra source of income or enumeration. This offers an element of improvement of life and to their income since they know they can increase their overall gains and still get recognized for it.

5. No intuitive personalization- nonmonetary incentive needs can be designed to suit individual employee preferences. This is not the same when it comes to monetary incentives as preferred requisite has money value attached to it therefore will provide satisfaction to employees.

Finally, it is difficult to overestimate or underestimate the importance of monetary incentives in contributing to employee satisfaction. They have always been necessary in stimulating employee's performance. Financial incentives are used to draw competent people to join an organization in the first place to make them to remain there subsequently and permanently to give them an incentive to get a high-level performance.

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Азаров В.В., здобувач наукового ступеня доктор філософії, ФЕіМ
Науковий керівник доц Турчина С.Г.
Сумський НАУ

В сучасних умовах динамічного розвитку високих технологій та жорсткої конкуренції особливого значення набуває інтелектуальний капітал. Він є основним ресурсом будь-якої організації, що забезпечує її конкурентоспроможність.

Досліджуючи визначену проблематику ми поділяємо погляди більшості науковців та вважаємо, що при характеристиці інтелектуального капіталу варто поєднувати людський, організаційний та клієнтський капітал. Людський капітал визначають як консолідація розумових здібностей людини, її навичок, знань, здатності до творчої діяльності. Організаційний капітал прийнято розглядати з погляду кінцевого результату розумової діяльності. Це можуть бути програмне забезпечення, патенти, товарні знаки тощо. Клієнтський капітал (споживчий) створюється з урахуванням взаємодії підприємства зі своїми клієнтами. Фактично, він є відносинами між підприємством та його клієнтами, які визначаються лояльною поведінкою останніх.

Основним джерелом інтелектуального капіталу є персонал підприємства, тобто людський капітал - знання, вміння, навички та досвід людини, її компетенція, творчі та управлінські здібності. Тут також слід врахувати здатність трансформувати знання в інновації та інші характеристики, без яких неможливо уявити особистість.

Наступною складовою є організаційний капітал, який є сукупністю технологій, програмного забезпечення, система управління тощо. Він покликаний перетворювати знання на цінність та поділяється на інтелектуальну власність та процесний капітал. Перше - включає ноу-хау, патенти та ліцензії (тобто законодавчо-урегульовані права) та нематеріальні активи (ідеї), все те, що може забезпечити зростання конкурентоспроможності підприємства в майбутньому. Процесний капітал включає інфраструктурне забезпечення (інформаційні системи), корпоративну культуру та стратегію.

Основою клієнтського капіталу є відносини (взаємодія) з клієнтами та постачальниками, що визначає ще один приріст вартості. В дану складову, як правило, включають клієнтську базу, репутацію, лояльність споживачів, товарні знаки. Таким чином, клієнтський капітал забезпечує частину прибутку за рахунок налагодження контактів із зацікавленими особами [1].

Дослідження доводить, що інтелектуальний капітал - це широке поняття, яке формується внаслідок взаємодії людського, організаційного та клієнтського капіталу. Все це забезпечує отримання нових знань та стимулює інноваційну діяльність. Дослідники визнають, що знання є цінним ресурсом, а інтелектуальний капітал передбачає ресурси знань організації.

Представлений поділ, звісно, є умовним, однак, всі складові інтелектуального капіталу пов'язані між собою тому, інтелектуальний капітал варто розглядати як одне ціле, як синергію всіх його елементів. Тому розвиток лише однієї його складової не принесе організації суттєвих досягнень.

У сучасній економіці все більшого значення набувають ресурси знань, до того ж, основною частиною сукупного капіталу організації є не фізичний капітал і традиційні ресурси, а інтелектуальний капітал. Він має свої особливості, найважливішими з яких є:

1. він нематеріальний, його складно оцінити;
2. оцінюється ринковою вартістю;
3. його ресурси можна використовувати для виконання різних завдань;
4. він не зменшується від використання і не завжди збільшується при додатковому інвестуванні

До характеристики варто, також, додати схожість фізичного та інтелектуального капіталу. Вони обидва виникають як результат інвестування коштів, потребують вкладення витрат на підтримку та приносять дохід своєму власнику.

Інтелектуальний капітал – це багатогранний та неоднорідний ресурс, який стає важливим фактором, що підтримує підприємство на плаву, а його розвиток та використання має стати головним завданням для господарюючих суб'єктів. Тому важливо працювати над нарощуванням інтелектуального капіталу як основного і стратегічного ресурсу підприємства, розглядати його як справжнє багатство, що гарантує здатність адаптуватися до змін та досягнення конкурентних переваг.

Менеджерам підприємств варто підтримувати та заохочувати творчість через інноваційні рішення та ідеї, представлені працівниками, та втілювати їх у життя. Необхідно вибудовувати позитивну організаційну культуру для розвитку соціальної єдності та зміцнення стосунків між працівниками, що сприятимуть створенню синергії між ними. Варто постійно заохочувати працівників розвивати свої здібності, особисті навички заохочувати як морально так і матеріально до впровадження інновацій та творчих ідей.

Список використаних джерел:

1. Колпакова О.н., Роль и значение интеллектуального капитала в обеспечении конкурентных преимуществ, *Инновации и инвестиции*, 2007. № 2. URL: <http://www.dissercat.com/content/razvitie-teoretiko-metodologicheskikh-polozhenii-po-formirovaniyu-ineffektivnomu-ispolzovani>.

PSYCHOLOGY OF MANAGEMENT OF SPORTS STADIUM IN CHINA

Zhao Bingxu, post graduate student

Scientific supervisor: Anhelina Halynska, Associate Professor of "Management department named after L.I. Mykhailova»

Sumy National Agricultural University

In order to improve the operational management efficiency of stadiums and gymnasiums, the operational management of large-scale stadiums and gymnasiums has begun to show diversification. The government has gradually assumed the role of supervision, and management systems such as entrusted operation, service outsourcing, and separation of management rights and ownership of stadiums and gymnasiums have emerged. Some countries require that the operation and management rights of stadiums and gymnasiums be subject to mandatory public bidding, attracting professional operation and management teams to join, effectively reducing labor costs and improving the efficiency of venue use. Against the backdrop of the new development pattern, promote the high-quality development of the sports industry, continuously meet the demand for sports consumption, and make the sports industry become a new growth pole of the national economy. In China, stadiums and gymnasiums play an important role in the current public sports services.

A sports venue mainly used for sports training, sports competitions, and mass sports activities. Sports stadiums are generally faced with issues such as low awareness of sports consumption among citizens, a lack of talent in sports management, unclear sports management policies, increasing market competition pressure, and operational difficulties. Due to the national sports management system and historical development factors, there are many problems in the operation and management of stadiums and gymnasiums in China.

Most stadiums and gymnasiums in China are invested and constructed by the government, belonging to social public sports service facilities. The supply of service functions varies in regions with different economic development levels. The main operation and management modes of large stadiums and gymnasiums in China include contract management, cooperative operation, internal independent operation, entrusted operation, and property company management.

Enterprise management is to make full use of existing manpower, equipment, and venue space to maximize their functions, rather than simply for the purpose of profit. Encourage professional social forces to participate in management, improve economic efficiency while ensuring the public welfare of venues, and establish a feedback mechanism to understand the needs of residents. With the advent of the digital economy era, continuous innovation in information technology has accelerated the innovation of sports venue management.

Currently, most sports venues have not yet achieved networking, informatization, and intelligence, unable to meet the needs of community residents who have adapted to convenient Internet services. The introduction of an intelligent management and service system for stadiums and gymnasiums has not yet achieved networking, informatization, and intelligence in most sports venues, which cannot meet the needs of community residents who have adapted to convenient Internet services. The introduction of an intelligent management service system for stadiums can effectively improve the operational efficiency of stadiums and provide more convenient public sports services for surrounding residents.

In the context of economic globalization, international sports and cultural exchanges are increasingly frequent, and sports service standards are indispensable as the "international common language". Establishing international standards for sports venue services can not only help sports consumers improve their effective identification of the quality of sports services, but also promote the scientific management of sports venue services and industry self-discipline, promote the internationalization process of the industry, and provide important institutional guarantees for the sustainable development of the industry.

Therefore, the standardization of sports venue services is an inevitable product of the development of sports venue marketization to a certain stage.

It is necessary to attach importance to cultivating and absorbing high-level leaders and outstanding professionals who have the courage to shoulder the task of reform, make good use of modern high-tech, have a broad vision, and can lead the team to achieve innovative development, providing strong talent support for achieving the great development of the sports industry.

Conflict management is inevitable for work teams, and it has applications in managing interpersonal conflicts, individual to group conflicts, and inter group conflicts. Management psychology is still a newly emerging discipline in China, and there are few people who can systematically apply its research results to organizational management practices

There are various conflicts in stadium and gymnasium management. How to improve the management of sports venues has received much attention. Management psychology is still a newly emerging discipline in China, and there are few people who can systematically apply its research results to organizational management practices. It is of great significance to explore the application of conflict theory and management psychology in the management of sports venues in China.

РОЛЬ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Слюсарев Д.С., аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: проф. А.І. Орехова
Сумський НАУ

На сьогодні питання управління людськими ресурсами залишається ключовим в перебудові всієї системи управління та потребує поглибленого вивчення. Залишаючись найважливішим інструментом системи управління підприємствами в період переходу до нової моделі управління, людські ресурси є головною цінністю держави. Особлива увага, при цьому, має бути приділена діяльності підприємств аграрної сфери, де управління людськими ресурсами (як ключовим ресурсом, що потребує вкладення інвестицій задля забезпечення його ефективної діяльності) здійснюється на основі HR-брендингу.

Відомо, що серед основних факторів аграрного виробництва (земля, капітал), які забезпечують результативну роботу сільськогосподарських підприємств, людські ресурси є найважливішою складовою виробничого потенціалу. Тобто, від якості людських ресурсів та ефективності їх використання (як і інших факторів виробництва), залежать результативні показники діяльності суб'єкта господарювання. Людські ресурси приводять в рух матеріально-речові елементи виробництва, створюють продукт, вартість і додатковий продукт у формі прибутку.

До того ж, в аграрній сфері витрати на відтворення людських ресурсів становлять майже половину рівня, досягнутого в промисловості. При цьому, негативно впливаючи на людський персонал, руйнуючи можливості його відтворення та розвиток (на тлі повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну, окупації росією територій південних та східних регіонів, скорочення обсягів виробництва, порушення логістичних ланцюгів, росту рівня безробіття та зниження доходів домогосподарств, погіршення забезпечення населення послугами соціальної сфери та ускладнення умов його життя та масштабної міграції населення) в державі знизилася мотивація людей до праці, що унеможливує, в цілому, ефективну реалізацію людського потенціалу. Все це, на нашу думку, окреслює головне завдання, оскільки в досягненні сталого розвитку країни аграрна галузь має бути провідною складовою національної економіки країни.

Узагальнення теоретичних надбань вчених-економістів, дозволили зробити висновок, що поняття «трудові ресурси» складається з населення працездатного віку (окрім непрацюючих інвалідів та пільгових пенсіонерів) і працюючих в економіці країни молодших і старших осіб працездатного віку. Натомість, за змістом визначення категорії «людські ресурси», ними є сукупність працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, що зайняті на підприємстві, входять в його обліковий склад, а також мають певні навички і знання та можуть використовувати їх у трудовому процесі.

Дослідженнями встановлено, що основні цілі управління людськими ресурсами підприємства полягають у підвищенні його конкурентоздатності, зростанні ефективності виробництва і праці (шляхом досягнення максимального прибутку та високої соціальної ефективності роботи колективу) на підприємстві. За умов забезпечення гарантій зайнятості персоналу підприємства, воно може бути більш прибутковим і конкурентоздатним, особливо, у випадку, якщо напрями стабілізації складу працівників використовуються, як засоби для управління гнучкістю в керуванні персоналом і взаємозв'язків між працівниками та збереження найбільш кваліфікованого їхнього складу.

Процес формування людських ресурсів в Україні висуває певні вимоги для кожного громадянина.

Так, основним Законом, Конституцією України, закріплені конституційні права людини: право кожного на працю; рівні можливості у виборі професії чи роду трудової діяльності; безпечні та здорові умови праці; своєчасна (не нижча від визначеної Законом) заробітна плата (ст. 43); право тих, хто працює на відпочинок (ст. 45); право на соціальний захист (ст. 46); гідний рівень життя (ст. 48); охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49) тощо. Саме ці норми закладені в основу соціально-трудових відносин держави. Поряд із цим, Кодекс законів про працю України встановлює вимоги щодо умов праці та охорони трудових прав працівників. Питання оплати праці та відпочинку розглядаються в законах України «Про оплату праці» та «Про відпустки», а умови виходу на пенсію і порядок її нарахування – Закон України «Про пенсійне забезпечення». Втім, соціальні норми на сьогодні носять, на жаль, частково й декларативний характер.

Враховуючи вимоги сучасного стану розвитку економіки України та економічні умови, в яких сьогодні працюють підприємства аграрної сфери, а також кон'юнктуру ринку, нормативно-правову базу та податкове законодавство, в країні виникає потреба підвищення ефективності системи управління людськими ресурсами.

При цьому, участь людських ресурсів аграрних підприємств у реалізації загальної стратегії його управління з одночасним підвищенням кваліфікації, висуненням ідей, творчим підходом до вирішення проблеми, навчанням, відповідністю зайнятій посаді дозволять, з одного боку, підвищити економічну ефективність використання трудового потенціалу, а з іншого – якість менеджменту як у цілому по підприємству, так і трудових ресурсів зокрема.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Кіях І.А., аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: проф. А. І. Орехова.
Сумський НАУ

Умови праці в колективі мають надзвичайно великий вплив на продуктивність, успішність взаємодії, задоволеність робочим процесом та його результатами. Крім факторів прямого впливу, таких як заробітна плата, географічне положення, комфорт на робочому місці, існують також непрямі фактори впливу. Соціально-психологічний клімат у команді є одним із них. Він включає сукупність всіх соціально-психологічних установок групи, тобто показників, пов'язаних з емоційними чинниками, рівнем конфлікту, розподілом ролей. Іншою важливою частиною поняття є домінуючий психологічний настрій групи, що характеризується стабільністю. Моделі відносин та визначальні характеристики стану команди кваліфікуються як окремі компоненти соціально-психологічного клімату у команді.

Соціально-психологічний клімат у колективі – це переважаюча в колективі система взаємовідносин між його членами, обумовлена як соціально-психічними особливостями кожного окремо взятої особистості, так і об'єктивно сформованими ситуаціями всередині групи.

Соціально-психологічний клімат чинить безпосередній вплив на самопочуття членів колективу, на вироблення, прийняття та здійснення спільних рішень, досягнення ефективності спільної діяльності. Він проявляється у трудовій мотивації, спілкуванні працівників, їх міжособистісних та групових зв'язках. У структурі соціально-психологічного клімату колективу виділяють три компоненти: морально-психологічна сумісність працівників, їх діловий настрій та соціальний оптимізм. Всі ці складові стосуються людського інтелекту, волі та емоційних властивостей особистості, що, багато в чому, визначають її прагнення до корисної діяльності, творчої роботи, співробітництва та згуртованості з іншими. Висловлюючи ставлення працівників до спільної справи та один одному, соціально-психологічна атмосфера висуває на перший план такі мотиви, які не менш важливі, ніж матеріальна винагорода та економічна вигода, стимулюють працівника, викликають у нього напругу сил чи спад енергії, трудовий ентузіазм чи апатію, зацікавленість у справі чи байдужість.

Ефективно діюча група - група психологічно цілісна. Замість множини «я» виникає поняття «ми». Думки, оцінки, почуття та вчинки окремих «я» зближуються; з'являються спільні інтереси та цінності; взаємодоповнюються інтелектуальні та особистісні особливості. Спільно виконуючи завдання, вирішуючи проблеми, люди виробляють специфічні, лише цієї групи властиві способи регуляції пізнавальних і емоційних процесів, стратегії поведінки, загальний для групи стиль діяльності. На певному етапі взаємодії співробітників колектив може досягти оптимальної сумісності та спрацьованості.

Труднощі формування соціально-психологічного клімату у трудовому колективі має велике практичне значення для управління ним, з метою оптимізації професійної роботи кожного співробітника та всього трудового колективу. Відносини між членами команди визначаються двома факторами, такими як: виробнича діяльність (формальні відносини) та міжособистісні відносини (неофіційні відносини). Неофіційні міжособистісні відносини у робочому колективі іноді навіть ототожнюються з соціально-психологічним кліматом, оскільки це передбачає силу внутрішніх зв'язків між членами команди. Відштовхуючись від цього, соціально-психологічний клімат можна усвідомлювати, як результат співпраці людини та її колективної роботи. Головним завданням формування відповідного соціально-психологічного клімату є створення соціально-психологічних критеріїв для функціонування робочої сили.

Створення відповідної соціально-психологічної робочої сили є важливою умовою боротьби за збільшення продуктивності та якості роботи. Також соціально-психологічний клімат є головним показником рівня суспільного розвитку команди та її психічних резервів, а також можливостей реалізовувати здібності службовців. Зростання впливу соціально-психологічних причин у структурі організації сприяє поліпшенню, як критеріїв праці, так і всієї організації.

Як показує практика, досить важко знайти фактор, який пов'язаний з колективною роботою, який тим чи іншим чином не впливає на неї. Одночасно важливо визначити, який чинник впливає на клімат і якою мірою.

Сумісність працівників визначають за певними критеріями, а саме: комфортність працівників у колективі; рівень затрачених зусиль кожного працівника при виконанні поставлених завдань колективу; рівень отриманих результатів; рівень задоволення персоналу від роботи.

Таким чином, соціально-психологічний клімат - це ситуація в колективі з певним (позитивним чи негативним) емоційним тлом. Роль психологічного клімату у колективі важко переоцінити. Повноцінне вивчення параметрів дозволяє менеджерам отримувати цінну інформацію, яка допомагає приймати виважені управлінські рішення. Крім того, соціально-психологічний клімат у колективі безпосередньо впливає на ефективність бізнесу, продуктивність праці працівників.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Нагорний С.О., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Т.С. Гузенко
Сумський НАУ

Незалежно від форми власності, розмірів та спеціалізації будь-яке підприємство має потребу у створенні системи швидкого реагування на різноманітні ризики. Система ризик-менеджменту має органічно доповнювати всі бізнес-процеси підприємства, оскільки залежить від їх матеріально-технічного стану, стадії життєвого циклу, рівня розвитку підприємства, нормативно-правового поля, кваліфікації управлінського персоналу тощо. Під управлінням ризиками прийнято розуміти сукупність декількох етапів – ідентифікація ризиків, їх якісної та кількісної оцінки, аналіз ризиків та оцінка їх впливу, обґрунтування заходів щодо мінімізації цих впливів та вибір оптимального варіанту дій для досягнення максимально наближеного до бажаного результату. Загалом процес управління ризиками передбачає не лише їх виявлення та оцінювання, а й складання планів реагування та відповідне коригування їх за результатами моніторингу. Таким чином, управління ризиком – це балансування при прийнятті управлінських рішень та вибір оптимального співвідношення можливостей підприємства та рівня ризику.

При інтеграції елементів системи ризик-менеджменту в усі бізнес-процеси вимагає розуміння від кожного учасника процесу розуміння всіх видів ризиків, що можуть вплинути на виконання поставлених цілей. А також знати і вміти застосувати необхідний алгоритм дій при настанні прогнозованого ризику та мінімізувати негативний вплив. Зазначена система може бути реалізована за наступних умов:

- Налагодження системи швидкої нейтралізації операційних ризиків, що передбачає в процесі річного планування ідентифікацію ризику, його оцінювання, розробку заходів щодо регулювання та здійснення моніторингу;
- Впроваджувати систему страхування ризиків для мінімізації їх негативного впливу на окремі бізнес-процеси та роботу підприємства в цілому;
- Включення у загальну стратегію сталого розвитку підприємства програми захисту від ризиків, що допоможе не лише мінімізувати їх негативний вплив, а гарантуватиме економічну безпеку підприємства;
- Доповнення системи управління грошовими потоками підприємства елементами системи ризик менеджменту, що в свою чергу дозволить йому підтримувати високу ліквідність та платоспроможність;
- Розробка альтернативних варіантів, які б під впливом змін зовнішнього середовища дозволили підприємству досягти зазначених цілей з мінімальними відхиленнями від планових показників;
- Обов'язкове створення фінансової подушки безпеки розрахованої мінімум на півроку, що дозволить перевести бізнес-процеси на мінімальні оберти та швидко набрати їх при настанні сприятливих умов.

Серед етапів ризик-менеджменту на підприємстві можна виділити наступні: виявлення (ідентифікація) ризику відповідно до розробленої системи класифікації та оцінка ймовірності настання за кожним видом ризику, а також масштабу впливу, тобто визначення максимального обсягу відхилення від планових показників; обґрунтований вибір методів, підбір інструментів для кожного виду ризиків, що були ідентифіковані; створення загальної ризик-стратегії, що дозволить знизити ймовірність настання ризикової події та мінімізувати негативні наслідки; реалізація отриманої ризик-стратегії; оцінювання ефективності роботи визначеної ризик-стратегії та коригування окремих її елементів у разі необхідності.

Задачі і цілі ризик-менеджменту не є сталими у кожний проміжок часу, вони трансформуються під впливом змін зовнішнього середовища, стадії життєвого циклу підприємства та окремих бізнес-процесів. А відтак необхідно перевіряти їх на актуальність, відповідність та доцільність. Впровадження системи ризик-менеджменту це додаткова можливість підсилити та гарантувати досягнення визначених цілей розвитку підприємства. При цьому реалізується основна функція ризик-менеджменту – прогнозування ймовірності настання ризикованої події, розробка програми щодо мінімізації наслідків та зменшення кількості неефективних рішень управлінського рівня. Таким чином регулювання ризиками має забезпечити максимально широкий спектр застосованих критичних міркувань при розробці запобіжних заходів при прийнятті алгоритмів дій у разі настанні ризикової події. Уникнення ризиків дозволить отримувати максимальні позитивні ключові показники діяльності підприємства та дозволить йому розвиватись в довгостроковій перспективі.

Досягнення зазначеної мети передбачає своєчасний обмін інформацією між усіма службами та підрозділами підприємства, що задіяні у бізнес-процесах, проведення аудитів діяльності підприємства та окремих його напрямів, взаємодію менеджменту на різних рівнях управління, збалансоване використання наявних ресурсів тощо.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Топчієва В.С., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Т.С. Гузенко
Сумський НАУ

Метою даної наукової роботи є розгляд проблем фінансово-кредитної підтримки діяльності фермерських господарств та висвітлити напрямки їх вирішення в сучасних умовах, дивлячись на чинники, які характеризують особливості даної галузі та умови її розвитку.

Фермерське господарство є особливою формою підприємництва в аграрному секторі. У наш час сфера сільського господарства є однією з важливих складових господарських переплетінь країни, що супроводжується комплексом дій для її реалізації. Аграрна промисловість за своєю структурою та напрямком охоплює одну з важливих галузей - сільське господарство. Ця галузь відіграє велику роль у розвитку економічної стабільності та підтриманні життєдіяльності населення.

Розглянемо те, що є основою фундаменту закладеного на початку самореалізації внаслідок прагнення до сталої економічної позиції. Людина самостійно здійснює господарську діяльність, метою якої є реалізація та виробництво сільськогосподарської продукції з метою отримання ефективного та постійного прибутку, а також значного зростання добробуту та розширення діяльності на ширший ринковий простір.

Підприємства в рамках господарської діяльності зі створення юридичної особи використовують землю та різні активи, необхідні для виробництва продукції тваринного і рослинного походження та її переробки. Розглядаючи процеси управління фінансовими активами, можна сказати, що вони є векторами складних систем принципів, методів, прийомів та засобів, які по-різному впливають на використання та формування ресурсів.

Сучасні характеристики аграрних фінансів спрямовані на постійний розвиток та пошук нових шляхів регулювання стабільності ринку послуг та товарів, що дає простір для ідей, приваблює інвесторів та підвищує рівень життя різних верств населення. Ця практика перетворюється на систему факторів, які вирівнюють як результативність, так і вплив на економіку в цілому. Рівень розвитку аграрного сектору в нашій країні та його виробнича структура безпосередньо визначають порядок і розвиток сільськогосподарських територій та рівень життя значної частини населення України.

Важливим завданням покращення фінансового забезпечення фермерських виробників є надані гарантії доступної кожного державної підтримки, оскільки відомо, що відкритість шляху програм мають не всі товаровиробники: індивідуальні виробники, фермерські господарства, дрібні підприємства, як правило, саме ці верстви обмежені в такому безпосередньому фінансуванні.

Сільське господарство по своїй суті є сферою величезний ресурсів, що характеризується тривалим виробничим циклом та значним періодом обороту грошових коштів, який в деяких секторах економічної діяльності триває кілька років. Дане пояснення формує підстави для влучення стабільних джерел ресурсів, що визначало б забезпечення виробничого циклу на якісному, високому технологічному рівні. Одним із джерел таких ресурсів є банківське кредитування. Механізми використання джерела фінансування господарської діяльності має велике значення в центрі уваги багатьох практиків, науковців, фахівців з державного управління.

У процесі розширеного відтворення на сільськогосподарських підприємствах всі засоби проходять три стадії: придбання (накопичення), виробництва і реалізації. Підвищення ефективності виробництва в аграрних підприємствах згідно з науково-обґрунтованими положеннями можливе лише за умови, якщо власні оборотні засоби авансовані в мінімальних розмірах, а позичені спрямовуються на створення сезонних запасів і витрат, забезпечують. Одним зі способів розв'язання цієї проблеми є підвищення ролі та важливості кредитних кооперативів та спілок, державних іпотечних банків, лізингових компаній та інших фінансово-кредитних установ.

Таким чином, фінансова підтримка фермерського господарства змінюється: перевага надається більше непрямій підтримці, гарантуючи мінімальний дохід для фермерів та фінансуючи трансфер технологій. Особливість сучасних підходів до використання фінансово-інноваційних інструментів для розвитку інноваційної діяльності полягає в тому, що вони є альтернативою грантовому фінансуванню, дозволяючи не лише мобілізувати додаткові фінансові ресурси, а й певною мірою використати ці ресурси, що може додатково стимулювати розвиток інновацій. Також особливістю сучасних підходів є надання альтернативного фінансування у вигляді субсидій, які не тільки залучають більше фінансових ресурсів, але й дозволяють їх ефективно використовувати. Крім того, банківська система та держава досліджують та розробляють заходи, які спрямовані на розвиток систем взаємодій з аграрним сектором та має бути головним напрямком стабілізації механізмів кредитування фермерського господарства.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Островська А. Р., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: проф. С.М. Фролов
Сумський НАУ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах сучасної ринкової економіки підприємства аграрного сектору економіки часто шукають оптимальні шляхи реалізації ефективної конкуренції, що зумовлює підвищення актуальності використання такого фінансового планування підприємств у практиці фінансово-господарської діяльності, виступає одним із найважливіших інструментів досягнення максимальної ефективності діяльності. Певною мірою процес фінансового планування виступає своєрідним важелем управління наявними у аграрного підприємства фінансовими ресурсами, з його допомогою можна мінімізувати негативний вплив з боку конкурентів до найсуттєвішого мінімуму, а також дає можливість суб'єктам господарювання можливість зайняти нові позиції на ринку збуту товарів і послуг, підвищити рівень фінансової стійкості власної діяльності. Забезпечення стабільної роботи підприємства аграрного сектору неможливе без практичного застосування різноманітних сучасних методів управління фінансовими потоками.

Аграрний сектор економіки – це один із основних народногосподарських комплексів, що визначають умови життєдіяльності суспільства. Його значення полягає не тільки в задоволенні потреб людей у продуктах харчування, а в тому, що воно суттєво впливає на зайнятість населення та ефективність усього національного виробництва.

До підприємств аграрного сектору економіки належать: ферми, експериментальні бази, дослідні поля, сортовипробувальні станції, заводи з переробки сільськогосподарської продукції та ін. Фінансове планування – це процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників для забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності в майбутньому періоді.

Основні завдання фінансового планування:

- 1) забезпечення необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;
- 2) визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка ступеня його раціонального використання;
- 3) виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення прибутку за рахунок економного використання коштів;
- 4) встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом, обслуговуючими банками та контрагентами;
- 5) контроль за фінансовим станом, платоспроможністю та кредитоспроможністю підприємства.

Сутність фінансового планування діяльності підприємств аграрного сектору економіки полягає в процесі реалізації заздалегідь визначених стратегічних цілей, в ефективному забезпеченні необхідного обсягу фінансових ресурсів для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, а також завдяки фінансовому плануванню, стає можливим визначити життєздатність діяльності підприємства в умовах жорсткої конкуренції на аграрному ринку.

Фінансове планування діяльності підприємства аграрного сектору виступає як специфічний процес, який характеризується наявністю етапів, серед основних етапів фінансового планування прийнято виділяти:

- оцінку рівня фінансового стану аграрного підприємства;
- здійснення складання та прийняття бюджетів і різних прогнозних кошторисів;
- визначення наявних потреб підприємства у фінансових ресурсах, необхідних для здійснення його діяльності;
- прогнозування структури джерел, які будуть необхідні для фінансування діяльності аграрного підприємства;
- внесення змін до раніше прийнятих фінансових планів.

Найчастіше в практиці підприємств аграрного сектору економіки використовується саме поточне планування у формі бюджетування. Бюджетування, засноване на розробці та складанні планів і бюджетів, є технологією менеджменту, що дозволяє ефективно управляти, розподіляти і контролювати фінансові процеси в діяльності організації. Бюджетування є більш ефективним інструментом управління, ніж традиційна система внутрішнього планування та управління.

Для вдосконалення фінансового планування підприємств в аграрному секторі економіки ми пропонуємо:

- встановити чіткий зв'язок між довгостроковим і короткостроковим фінансовим плануванням;
- організувати ефективні наради під час розробки планів;
- автоматизувати інформаційне забезпечення працівників у процесі розробки та виконання фінансових планів, підвищити мотивацію працівників організації до складання та виконання фінансового плану.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГОТІВКОВИХ ТА ЦИФРОВИХ МЕТОДІВ ОПЛАТИ

Малежик В.В., студ. 2 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І.В.
Сумський НАУ

Готівкові платежі були основною формою розрахунків підприємств протягом десятиліть. Однак, з розвитком цифрових методів оплати, важливо дослідити вплив готівкових платежів на підприємства. Метою цієї роботи є порівняльний аналіз готівкових і цифрових методів оплати та їхнього впливу на підприємства.

До переваг готівкових платежів належать оперативність, зручність та відсутність комісій за транзакції, **зрозумілий та звичний вид розрахунків, прозорість розрахунків готівкою**, тобто ви відразу бачите, скільки маєте заплатити, **впевненість в готівковому виді платежів**. Однак готівкові платежі також мають свої недоліки, такі як ризики безпеки та можливість людських помилок.

На відміну від готівкових платежів, перевагами цифрових методів оплати є підвищений рівень безпеки, можливість відстежувати транзакції, **зручне використання запозичених банківських коштів при користуванні кредитною картою, економія часу при розрахунках, велика перевага при поїздах за кордон**.

Цифрові платежі стають все більш популярними в цифрову епоху і є однією з основних форм оплати в інтернет-магазинах та онлайн-сервісах.

Однак цифрові методи оплати мають і свої недоліки, такі як комісія за транзакції та потенційні технічні проблеми. Готівкові платежі мають значний вплив на бізнес-операції, включаючи бухгалтерський облік, фінансову звітність та управління запасами.

Цифрові платежі мають значний вплив на бізнес-операції, включаючи бухгалтерський облік, фінансову звітність, управління запасами, безпека, економія часу, покращення клієнтського досвіду.

Споживчі вподобання швидко змінюються, і це має значний вплив на майбутні платежів. Нижче наведено деякі тенденції, які, ймовірно, визначатимуть майбутні платежів:

- **Безконтактні платежі:** споживачі все більше віддають перевагу безконтактним платежам, таким як мобільні платежі та безконтактні кредитні і дебетові картки.
- **Онлайн-платежі:** Зі зростанням електронної комерції споживачі також відчувають себе більш комфортно з онлайн-платежами.
- **Криптовалюта:** Криптовалюта набуває все більшої популярності як спосіб оплати.
- **Біометричні платежі:** Біометричні платежі, такі як розпізнавання відбитків пальців і обличчя, стають все більш поширеними.
- **Платежі за підписку:** Платежі за підпискою також стають все більш популярними. Споживачі все частіше обирають послуги на основі підписки, такі як Netflix і Spotify, і оплачують ці послуги за допомогою періодичних платежів.

Варто також зазначити, що цифрові платежі можуть допомогти знизити вартість бізнес-операцій, оскільки вони можуть забезпечити автоматизований процес оплати та зменшити кількість ручних транзакцій.

Однак перебої в роботі мережі та проблеми з безпекою можуть перешкоджати розвитку цифрових платежів. Тому підприємства та споживачі повинні забезпечити захист своїх персональних даних та платіжної інформації.

Очікується, що в майбутньому цифрові платежі стануть ще більш доступними та поширеними, тому бізнес повинен постійно вдосконалювати свої платіжні системи, щоб задовольняти потреби споживачів та залишатися конкурентоспроможним на ринку.

Отже, як готівкові, так і цифрові методи оплати мають свої переваги та недоліки. Готівка є більш безпечною та доступною, тоді як цифрові методи оплати є більш зручними, забезпечують кращий облік і можуть бути дешевшими. Вибір між ними залежить від індивідуальних уподобань, обставин та конкретної транзакції.

Готівкові платежі були основою транзакцій підприємств протягом десятиліть, але вони не позбавлені недоліків. З розвитком цифрових методів оплати підприємствам важливо враховувати переваги та недоліки обох способів оплати. Розуміючи вплив готівкових платежів і цифрових методів оплати на бізнес-операції та вподобання споживачів, підприємства можуть приймати обґрунтовані рішення щодо методів оплати, які найкраще відповідатимуть їхнім потребам.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Товстуха М.О., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

Спостерігаючи за всіма економічними, військово-політичними, соціальними та іншими факторами впливу на економіку України постійно постають такі актуальні проблеми перед суб'єктами господарювання: їх низька ліквідність через нестачу (брак) ВОК та низького обігу оборотних коштів, а також недостатня платоспроможність. Саме у суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки в умовах сьогодення досить сильно відчувається дефіцит саме оборотних коштів на посівну кампанію 2023 та подальшої виробничої діяльності. Причинами є: значне подорожчання паливо-мастильних матеріалів, насіння, добрив, витрата чи пошкодження майна внаслідок воєнної агресії тощо.

Найголовнішою проблемою щодо наявності (розвитку) ліквідності та платоспроможності українських аграрних підприємств в сучасних умовах є війна в Україні, через що:

- ✓ по-перше, негативно впливає на їх виробничу діяльність (втрата с/г земель через їх тимчасову окупацію чи мінування, втрата чи пошкодження їх майна, порушення логістичних ланцюгів, втрата постійних контрагентів тощо) і призводить до зниження (втрати) ліквідності та платоспроможності.

- ✓ по-друге, відлякує потенційних інвесторів від інвестування в українські сільськогосподарські підприємства;

- ✓ по-третє, нестача у кваліфікованих фахівців через їх мобілізацію до лав ЗСУ;

- ✓ по - четверте, у аграріїв значно недостає як самих оборотних коштів для проведення виробничої діяльності так і низька капіталізація наявних.

Також однією із основних причин можна визначити й неефективне управління оборотними коштами на підприємствах. Отже, підприємствам необхідно якомога швидше досягти того балансу при формуванні оборотним капіталом, який би створив надійні умови для їх подальшого стабільного розвитку. В свою чергу все це допоможе покращити загальну економічну ситуацію в країні.

За результатами проведених розрахунків показників ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району Сумської області та їх оцінки було визначено, що в 2020 р. вони були досить високими та набагато більшими ніж гранично-нормативні показники. В базисному році через те, що товариство мало достатньо великі суми як чистих грошових коштів так і дебіторської заборгованості при малій сумі поточних зобов'язань, то воно вважалось абсолютно ліквідним та платоспроможним. А вже у 2021 р. цей стан змінився в бік значного погіршення (зниження) всіх показників і ТОВ «Діамант-Агро» стає вже абсолютно не ліквідним. Тобто всі показники ліквідності не відповідають їх гранично-нормативним значенням і є досить низькими від них. Значне зменшення грошових коштів та зростання поточних зобов'язань товариства через появу в нього короткострокового кредиту та збільшення сум кредиторської заборгованості призвели до вищезазначеного стану ліквідності. Отже, у відповідності до поточного стану ліквідності за необхідне пропонуємо дослідити фактори впливу саме на ефективність управління оборотним капіталом в ТОВ «Діамант-Агро»:

- ✓ мети управління його платоспроможністю та ліквідністю;
- ✓ задач такого управління;
- ✓ функцій управління;
- ✓ вимог щодо такого управління

Мета управління ліквідністю товариства полягає у забезпеченні реалізації його стратегічних напрямків господарської діяльності при повній та своєчасній оплаті своїх зобов'язань перед контрагентами (кредиторами).

Задачами управління ліквідністю у товаристві постають аспекти які мають забезпечити більш ефективно використання його капіталу, ефективно управління кредиторською та частково дебіторською заборгованістю, застосовувати тільки ефективні форми розрахунків із контрагентами, забезпечити більшу ліквідність його активам.

Функціями управління є бухгалтерський, фінансовий та управлінський облік в товаристві; планування діяльності та прибутковості; постійне проведення діагностики ліквідності та платоспроможності; організація та проведення вчасного фінансового контролю.

Вимоги управління ліквідністю пов'язані із системним підходом до цього процесу, зростання прибутковості, відновлення (в подальшому підвищення) стану ліквідності, стійкості, оптимальності й ефективності всього фінансово-кредитного механізму ТОВ «Діамант-Агро».

Отже, визначена в товаристві стратегія та тактика щодо подолання кризових явищ через його фінансове оздоровлення має бути забезпечено саме дієвими методами в напрямку ефективного управління оборотним капіталом.

ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНИХ РИЗИКІВ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кириченко М.М., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

Для отримання максимально повного економічного прибутку кожному суб'єкту господарювання потрібно вміти своєчасно виявити фінансові ризики, оцінити їхній ступінь загрози, щоб своєчасно почати управляти ризиком. Навіть мінімальний ризик може нанести підприємству суттєвих збитків. Ефективною діяльністю підприємства є контрольований рівень ризику та достатності власних коштів для покриття можливих втрат. Ризики класифікують на велику кількість видів та підвидів в залежності від джерела їх утворення. Для ефективного управління ризиком визначається до якого виду він відноситься та які джерела впливають на нього, також розглядаються варіанти до яких обставин призведе певний ризик якщо на нього не впливати, потім розглядаються методи які будуть тримати ризик під контролем, або ж повністю позбудуться його. Серед основних ризиків розглядають такі: кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності.

Ліквідність - здатність перетворення активів на готівку за мінімально короткі терміни з мінімальними витратами. Якщо в підприємства не вистачає ліквідності, то воно буде не в змозі виконувати зобов'язання в певні терміни, що призведе до збитків. Тобто ліквідність дає зрозуміти вирішенню таких завдань: чи в змозі підприємство оплатити свої поточні фінансові зобов'язання, створити фінансування в тих обсягах, які потрібні підприємству. Ліквідність поділяється на ступені ризику: грошові кошти з цінними паперами, які легко реалізувати відносяться до мінімального ступеня; до малого ступеня відноситься дебіторська заборгованість, готова продукція, що має попит та при цих умовах підприємство має нормальний фінансовий стан; витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво відноситься до середнього ступеня; високий ступінь мають залежані запаси, сумнівна дебіторська заборгованість та ін. Чим менше триває часовий період обертання, тим є вищою ліквідність для цього активу. Загалом ліквідність підприємства характеризує його оборотні кошти в достатньому розмірі, щоб погасити зобов'язання, навіть якщо виникає порушення термінів погашення короткострокових зобов'язань, які прописані в контракті.

Розглянемо більш детально ризик ліквідності по підприємству ТОВ «Шосткинська міська друкарня», розрахуємо його по балансу за 2020-2022 роки та відобразимо це у таблиці 1. Коефіцієнт поточної ліквідності розраховується відношення поточних короткострокових активів до поточних короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується ділення високоліквідних поточних оборотних активів на поточні короткострокові зобов'язання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується ділення грошових активів підприємства на короткострокові фінансові вкладення.

Таблиця 1 – Показники ліквідності ТОВ «Шосткинська міська друкарня» за 2020-2022 роки

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення 2021 до 2020	Абсолютне відхилення 2022 до 2021	Абсолютне відхилення 2022 до 2020
Коефіцієнт поточної ліквідності	3,5	5,0	12,7	1,5	7,7	9,2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,99	1,7	8,8	0,71	7,1	7,81
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,33	5,2	0,24	4,87	5,11

Джерело: Фінансова звітність ТОВ «Шосткинська міська друкарня»

Як наведено в таблиці 1 ТОВ «Шосткинської міської друкарні» коефіцієнт поточної ліквідності в 2020 р. був 3,5 зріс на 9,2 та на 2022 р. та становить 12,7, ризик того що підприємство не зможе розрахуватись з зобов'язаннями період погашення яких менше 1 року на даний момент відсутній. Показник швидкої ліквідності в 2020 р. становив 0,99 та збільшився на 7,81 та становить в 2022 р. 8,8, якщо виникне критична ситуація підприємство зможе розрахуватись з поточними зобов'язаннями. Коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2020 р. становив 0,09 та збільшився до 2022 р. на 5,11 та становить 5,2, це свідчить про те що підприємство добре управляє дебіторською заборгованістю. Загалом підприємство має позитивну динаміку показників, тобто високу ліквідність, яка вказує про відсутність ризиків ліквідності.

Список використаних джерел:

1. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Майборода Ю.М., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

Новим негативним фактором, який зараз найбільше впливає на ділову активність підприємств та загальний інвестиційний клімат в Україні, стало повномасштабне вторгнення росії на територію нашої незалежної країни. Від цього дані інтегрального показника як Індекс інвестиційної привабливості України у першій половині минулого року знизився з 5 можливих до 2,17 пунктів (на 0,5 п) і є найменшим показником з 2013 р. Друге місце серед негативних факторів впливу на інвестиційний клімат в державі, за даними аналітиків та експертів, займає корупція, а на третьому визнано слабку судову систему. Також до них відноситься низька купівельна спроможність підприємств та населення, проблеми у логістиці, пошкоджена інфраструктура та майно підприємств, значна міграція як кваліфікованих фахівців так і працівників, зростання ціни на паливо-мастильні матеріали, певні валютні обмеження та інші. Щодо негативного впливу від COVID-19 оцінюється зараз як мінімальний і знаходиться останнім фактором серед таких. Позитивними змінами для майбутнього покращання інвестиційного клімату стало те, що Україні надали статус кандидата щодо вступу до ЄС, скасування мит і квот щодо українського експорту, а також запровадження так званого «транспортного без візу».

До середини 2022 року було значне зростання % з 5 до 53 тих керівників компаній, що почали вважати, що українське інвестиційне середовище є недостатньо несприятливим. Ще 34% вважали, що воно є повністю несприятливим для ведення інвестиційного бізнесу, а 9% нейтрально оцінили існуючий тоді інвестиційний клімат. Залишилися лише 4%, що вважали його поки що більш менш сприятливим для інвестицій. Найбільш позитивно оцінювали українське ділове середовище представники юридичного бізнесу та підприємства сфери FMCG. Майже 80% інвесторів зазначали про те, що вже за півроку 2022 динаміка інвестиційного клімату в Україні суттєво погіршилася і має негативну тенденцію. Прогнозні дані до кінця 2022 року свідчили про те, що серед інвесторів майже 40% прогнозували подальше загострення війни і подальше зменшення інвестиційної спроможності України, 36% чекали на постійність інвестиційного клімату та 24% на його покращення.

Отже, 91% міжнародних компаній планували продовжувати діяльність на українському ринку, а 55% навіть продовжувати інвестування в українську воєнну економіку. Основними напрямками інвестування має бути: аграрна сфера, енергетика, ІТ, будівництво, фармацевтика, відбудова тощо.

В 2023 році вже багато іноземних країн-партнерів мають намір долучитися до відбудови України після закінчення війни. Тому зараз найважливішим завданням як перед країною так і підприємствами постає в отриманні інвестицій саме в тих негативних для нас умовах коли війна ще йде. Хоча багато з експертів не мають досить позитивного настрою щодо цього і кажуть про майбутні негаразди у процесах інвестування в українську економіку. Війна для інвесторів є великим ризиком втрати їх інвестиційних ресурсів. І як вже вище зазначалося, від Української влади інвестори очікують певних результатів у боротьбі з корупцією, реформи судової системи та створення більш сприятливих умов для інвестиційного бізнес-середовища.

Зараз більшість українських підприємств зможуть вести свою виробничо-господарську діяльність переважно активізуючи свій внутрішній потенціал та створюючи більш ефективний механізм взаємодії між контрагентами. Виконання цих завдань на підприємстві має починатися із формування чи коректування вже існуючої Стратегії власного розвитку. При цьому воно має запровадити таку стратегію щоб максимально підвищувати власну інвестиційну привабливість з метою отримання інвестиційних ресурсів від інвестора саме для виконання його бізнес-плану чи проекту. Тому покращання інвестиційної привабливості зможе активізувати інвестиційний процес як на самому підприємстві так і зможе прискорити залучення іноземних інвестицій в цілому в Україну [1].

Отже, серед всіх управлінських рішень, найбільш складними зараз є прийняття саме інвестиційних рішень. Інвестиції мають стати у подальшому тією основою, що дозволить проводити відновлення як господарської діяльності так і її структурного вдосконалення. Метою інвестиційної діяльності є акумулювання необхідних інвестиційних ресурсів щоб досягти економічний і соціальний ефект на перспективу. Дієва інвестиційна політика на підприємстві та його висока інвестиційна привабливість зможе в подальшому забезпечити ефективність функціонування підприємства, сприятиме більш високим темпам його розвитку, високий рівень конкурентоспроможності. Загалом це буде мати позитивний вплив на подальший розвиток загальноекономічних процесів в державі. Тому напрямки підвищення інвестиційної привабливості підприємства є першочерговими як для самого підприємства так і країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Вецепура Н.В., Смагло Н.В. Підвищення інвестиційної привабливості підприємства з позицій стратегічного контексту. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2021/1_2021/11.pdf (дата звернення 05.04.2023)

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Мухоїд В.І., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

Концепція якості трудового життя ґрунтується на створенні умов, які забезпечують оптимальне використання трудового потенціалу людини. Якість трудового життя можна підвищити, змінивши на краще будь-які параметри, що впливають на життя людей. Поліпшення якості трудового життя передбачає поліпшення соціально-економічного змісту праці, розвитку тих характеристик трудового потенціалу, які дозволяють підприємцям більш повно використовувати інтелектуальні, творчі, організаторські, моральні здібності людини. Відповідне якість трудового життя має створити умови для того, щоб дати вихід творчим здібностям самого працівника, коли головним мотивом стає не зарплата, не посада, не умови праці, а задоволення від трудових досягнень в результаті самореалізації та самовираження. В сучасних умовах господарювання якість трудового життя стає головним фактором оцінки конкурентоспроможності та економічного зростання підприємств та окремих організацій. Якість трудового життя являє собою інтегровану якісну характеристику життя людей, яка розкриває відносно суспільства в цілому критерії його життєдіяльності, умов життєзабезпечення, а також й умов життєздатності суспільства як цілісного соціального організму [1].

На основі розвитку концепції ЯТЖ можуть бути сформульовані засадничі умови, що забезпечують більш повну реалізацію трудового потенціалу, без яких неможливо підтримання високого і стабільного рівня виробництва та забезпечення потрібної якості продукції. Досвід економічно розвинених країн, що здійснюють реалізацію концепції ЯТЖ, свідчить про необхідність значних витрат на підтримку і підвищення якості трудового життя. Пропонована послідовність робіт по створенню програми підвищення якості трудового життя на підприємстві включає: діагностику стану ЯТЖ на підприємстві на основі комплексу використовуваних показників, експертних оцінок, результатів соціологічних опитувань; організацію робіт з виявлення резервів зростання ЯТЖ; виявлення та класифікацію чинників, що впливають на ЯТЖ; вибір можливих методів підвищення ЯТЖ; створення програми підвищення ЯТЖ; стимулювання впровадження створеної програми; організацію роботи по впровадженню програми; здійснення поточного контролю; проведення поетапного контролю, з внесенням необхідних коригувань у зміст програми.

Впровадження пріоритетних напрямків підвищення якості трудового життя на підприємстві пропонується трьома шляхами:

1. Самооцінка працівниками підприємства рівня якості трудового життя
2. Впровадження методики оцінки якості трудового життя на підприємствах
3. Оцінка рівня якості трудового життя в організації (економічний аспект).

Самооцінка працівниками підприємства рівня якості трудового життя полягає в анонімній оцінці працівниками підприємствам за 10-бальною шкалою таких показників як: трудовий колектив, оплата праці, робоче місце, керівництво, службова кар'єра, соціальні гарантії, соціальні блага. Виходячи з цього можна оцінити найсильніші та найслабші сторони якості трудового життя в організації та прийняти відповідні заходи до того чи іншого показника.

Оцінка рівня якості трудового життя в організації з точки зору економічного аспекту виходить з аналізу по роках абсолютних або відносних відхилень таких економічних показників як: зайнятість працівників, коефіцієнт плинності, коефіцієнт прийому, коефіцієнт вибуття, ефективність використання робочого часу, втрати робочого часу, фонд заробітної плати, середньомісячна номінальна заробітна плата. Оцінюється отриманні відхилення і робиться висновок щодо з орієнтування зусиль у визначеному напрямку так зване «вузьке місце» [2].

Отже, доведено, що актуальність роботи пояснюється тим, що для розвитку підприємства необхідно виходячи з інтересів і потреб підприємств піднімати якість трудового життя. А це означає наступне: проводити діагностику стану якості трудового життя на підприємстві на основі комплексу, використовуваних показників, експертних оцінок, результатів соціологічних опитувань; вибір можливих методів підвищення якості трудового життя; створення програми підвищення якості трудового життя. Ґрунтуючись на аналізі підходів до підвищення якості трудового життя, доведено, що якість трудового життя персоналу підприємства характеризується цілісністю функціонування певної сукупності мотиваційних складових (методів), органічно пов'язаних і узгоджених за матеріальними, моральними та соціальними потребами працівників.

Список використаних джерел:

1. Козирева О. В., Світлична К.С., Шуть О.Ю., Коляда Т.А.. Основи прийняття управлінських рішень : навчальний посібник. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 186 с.
2. Козирева О. В., Ковальова В. І., Глебова Н. В. Управління персоналом. Навчальний посібник. Харків: Видавництво Іванченка, 2021. 126 с.

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»

Луговик Ю.О., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

Як відомо, основним стратегічним завданням будь-якої банківської установи є саме отримання максимального прибутку, а отримання його саме від проведення кредитних операцій є основним джерелом їх доходів. Тому ефективно та якісне формування власного кредитного портфелю є найбільш важливим завданням, яке має бути вирішене банківським менеджментом якомога швидше. Якщо він буде сформований неефективно, то негативними наслідками може бути: збільшення ризиків проведення кредитних операцій, відповідно втрата вкладених ресурсів й отриманий збиток від своєї діяльності. Основа для значної фінансової стабільності банківської установи визначається у наступному: правильній організації процесу банківського кредитування, розробці ефективної системи управління кредитними операціями, належному забезпеченні його оперативною та фінансовою інформацією тощо. Тому особливо зараз, в період ведення війни, найбільш актуальним для банківських установ має бути постановка завдання сформувати такий оптимальний кредитний портфель, який буде підвищувати ефективність всієї банківської діяльності. Отже, в результаті можна досягти позитивного ефекту через запровадження виваженої сучасної кредитної політики.

Розглядають поняття всього банківського портфелю в сучасних наукових дослідженнях як сукупність певних портфелів банку: активних та пасивних операцій. Саме проводячи активні операції (кредитування) банки отримують свій прибуток, тому що більше ніж 80-90% загальних доходів належать саме їм. Відповідно саме проведення кредитних операцій є найголовнішим джерелом доходності банку, а кредитні операції є більшою частиною всього активного банківського портфеля. Саме він має бути об'єктом управління із специфічними, притаманними лише йому особливостями. Кредитний портфель допомагає ув'язати показники з 3 основних напрямків банківської діяльності між собою, а саме: показники доходності, ліквідності та ризику. Формується кредитний портфель банку, як правило, такими етапами: визначається загальне положення та ціль кредитної політики, формується апарат управління кредитними операціями, проходить відбір об'єктів кредитування для створення кредитного портфеля, а також аналізується стану кредитного портфеля з подальшим визначенням напрямків оперативного управління щодо виявлених відхилень від оптимального стану.

ПАТ АКБ «Індустріалбанк» (м. Київ) є універсальним банком (відповідно до класифікації НБУ віднесений до III групи українських банків), який має приватний капітал та надає достатній перелік послуг всім суб'єктам господарювання і населенню. В таблиці 1 надана інформація щодо кредитного портфелю банку за клієнтами, яким надаються кредитні послуги.

Таблиця 1 – Кредитний портфель ПАТ АКБ «Індустріалбанк» за клієнтами 2019-2021р.р., тис.грн

Надані кредити	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021/2019 (+/-)
Кредити юридичним особам	1 985 914,0	2 036 694,0	1 873 044,0	-112 870,0
Іпотечне житлове кредитування	50 228,0	53 958,0	49 643,0	-585,0
Споживчі кредити	83 833,0	27 683,0	34 729,0	-49 104,0
Всього кредитів клієнтам	2 119 975,0	2 118 335,0	1 957 416,0	-162 559,0

Джерело: фінансова звітність ПАТ АКБ «Індустріалбанк» за 2019-2021р.р.[1]

За результатами дослідження видно, що кредитний портфель ПАТ АКБ «Індустріалбанк» складається із кредитів юридичним особам – 95,7%, іпотечного кредитування – 2,5% та споживчих кредитів – 1,8% від усіх кредитів. У 2021 році відносно 2019 року загальна сума кредитів клієнтам негативно зменшується на 1620559,0 тис.грн, тобто на 7,7%. До цього призвело зменшення сум всіх видів кредитування: юридичним особам на 5,7%, іпотечне кредитування – 1,2% та споживче кредитування – 58,6% (майже у двічі).

Отже, через війну в банківській системі України у 2022 році відбулася низка негативних наслідків: зруйновані банківські активи, заставне майно клієнтів, втрачено власні доходи банків та клієнтів, погіршилися показники їх платоспроможності та спроможності щодо обслуговування отриманих ними кредитів, також досить значно погіршилася якість самих кредитних портфелів банків, що змусило їх збільшувати відрахування до резервів. З початком війни банки отримали й значні кредитні втрати, тому що їм потрібно було нарощувати суми відрахувань під кредитні резерви. Так, загальні резерви банків під кредити перед початком війни були більшими за 100 млрд.грн, тобто десь 12% всього кредитного портфеля. А вже планові втрати кредитного портфеля через війну можуть досягти негативних 30%.

Список використаних джерел:

1. Офіційна сторінка ПАТ АКБ «Індустріалбанк» URL: <https://industrialbank.ua> (дата звернення 02.04.2023)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ (ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ) НА ДЕРЖБЮДЖЕТ УКРАЇНИ ТА ПРОГНОЗИ ЩОДО ЙОГО ФОРМУВАННЯ НА ПЕРСПЕКТИВУ

Стешенко І.Ю., студ. 2 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І.В.
Сумський НАУ

Як відомо, жодна система не існує в ізоляції. Вони впливають одна на одну і взаємодіють, іноді прямо та сильно, а іноді опосередковано та слабо. Це правило працює у будь-якій галузі знань чи сфері життя, не виключенням є й бюджетна система України. На її властивості, функціонування та реалізацію впливають безліч факторів. Умовно фактори впливу можна розділити на внутрішні та зовнішні. До перших належать: рівень корупції, добросовісна сплата податків громадянами, розумне використання бюджетних коштів владою тощо. А до зовнішніх факторів належать ефективна співпраця з іноземними партнерами, міграційні процеси, війни. Саме зараз найбільш актуальним постає дослідження останнього фактору впливу, а саме - російсько-українську війну (після повномасштабного вторгнення). На нашу думку, війни мають дуже великий вплив не лише на бюджет країни (як агресора так і захисника), а й на всю економіку країни в цілому.

Державний бюджет - головний загальнодержавний фонд централізованих коштів. За допомогою бюджету держава концентрує певну частку валового внутрішнього продукту та централізовано розподіляє її на розвиток національної економіки, для соціального захисту населення, утримання органів державної влади та управління, оборони країни [1]. У нашому дослідженні ми сконцентрувалися трьох етапах: перший – трьохрічний період до повномасштабного вторгнення (2019-2021 рр.), другий – дворічний період війни (2022 та 2023 (планування бюджету) роки) та третій – трьохрічний період (2024-2026 рр.). Загалом було проведено дослідження за 7 років (включно з прогнозним періодом).

Перший етап дослідження держбюджету України (2019-2021 рр.) має такі спільні риси як: основа наповнення бюджету – це податкові (79-85 %) та неподаткові надходження (14-20 %); основні видатки на: соціальний захист та соціальне забезпечення (20-25 %), загальнодержавні функції (13-16 %), економічна діяльність (7-13 %) та на громадський порядок, безпеку, судову владу (12-13 %). Держбюджети цих років були дефіцитними, за винятком травня та серпня 2019 року. Індекс інфляції зростає від 4,1 % в 2019 р. до 10,0 % в 2021 р.

Другий етап 2022-2023 (на 01.03.2023) рр. має такі спільні риси як: основа наповнення бюджету – це податкові надходження (52-53 %), кошти від закордонних країн і міжнародних організацій (27-31%), неподаткові надходження (16-19 %); основні видатки на: оборона (42-53 %), громадський порядок, безпека, судова влада (12-16 %) та соціальний захист та соціальне забезпечення (16-17 %). Держбюджет 2022 та 2023 (січень, лютий) років є в основному дефіцитними, за винятком січня, лютого 2022 року. Індекс інфляції зростає від 26, 6 % до 28 % [1] (такий відсоток інфляції закладений при плануванні бюджету на 2023 рік).

Третій етап (2024-2026 рр.) прогнозувався нами з трьох найімовірніших варіантів розвитку подій. Перший – це оптимістичний сценарій розвитку подій і який буде здійснено через виконання декількох умов: зменшення рівня корупції в Україні; послаблення співпраці росії з Китаєм та Іраном; занепад бойового духу ворога та загальне ослаблення ВПК росії; посилення військової підтримки України західними партнерами та сприяння «танковій» та «авіаційній» коаліції тощо. Якщо ці події знайдуть відображення у реальному світі, то видатки на оборону і безпеку зменшаться, а збільшиться відповідно на відновлення економіки України, освіту, медицину, соціальну підтримку, спорт тощо. Індекс інфляції падатиме, але профіциту бюджету не слід чекати навіть при найоптимальнішому розвитку подій. Другий – це основний (базовий) сценарій. Він буде можливий за декількох умов: ситуація на полі бою суттєво не зміниться, Іран та Китай будуть допомагати у війні проти України, а західні партнери допомогатимуть Україні, але помірними зусиллями. За цього сценарію видатки на оборону будуть на рівні 50 %, через це в більшості страждатиме: освіта, розвиток економічної діяльності та соціальне забезпечення населення. І останній - песимістичний, він малоімовірний, але він також був розглянутий як один із варіантів. Він може справдитися при таких умовах: відкритій підтримці Китаєм РФ, та як наслідок – зміцнення її ВПК, зменшення (припинення) західної підтримки та ядерний шантаж з використанням ЗАЕС. При такому сценарії, видатки на оборону можуть зрости більше ніж 60-70 %, а решта статей видатків буде катастрофічно недофінансована.

Отже, проаналізувавши держбюджет України за 3 періоди, ми зробили наступні висновки. По-перше, при підвищенні видатків на оборону держави страждають насамперед соціальний захист, розвиток економіки, освіта, медицина, спорт, наука та мистецтво. По-друге, Україні не вигідна «затяжна» війна, бо тоді ослабне економіка, рівень освіти, зменшиться ВВП та зростатиме державний борг, інфляція. Тому стабілізація держбюджету України можлива за умови якнайскорішої перемоги та своєчасної та якісної відбудови інфраструктури, освітніх, медичних, соціальних систем та економіки загалом.

Список використаних джерел:

1. «МінфінМедіа». URL: www.minfin.com.ua (дата звернення 04.04.2023)

ДІАГНОСТИКА РОЗМІРУ ПРИБУТКУ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ЗБІЛЬШЕННЯ В ТОВ АФ «БІЛОВОДИ» М.РОМНИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Семоненко А.С., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Шалигіна І. В.
Сумський НАУ

В основі ринкового механізму системи економічних показників будь-якого суб'єкту господарювання головне місце займає саме отримання ним прибутку. Все це має значний вплив на те, яким чином підприємство буде в подальшому розвивати своє виробництво та нарощувати свій фінансовий потенціал. Однак, через певні негативні події та фактори кожне підприємство може отримати збиток від власної виробничо-фінансової діяльності. А саме: не виконуючі договірні чи інші фінансові зобов'язання, незнання чи не врахування в діяльності норм чинного фінансово-економічного законодавства (кодексів, нормативно-правових актів, положень тощо), невиправдано збільшуючи власні витрати на виробництво продукції чи надання послуг, а також проводячи діяльність із великим ризиком щодо втрати частини доходу або його всього.

В умовах війни як в українській економіці так і у світовій досить значно активізувалися кризові процеси. Проведемо діагностику формування чистого прибутку в ТОВ АФ «Біловоди» Роменського району Сумської області за 2019-2022р.р. за допомогою даних, що зображені на рисунку 1.

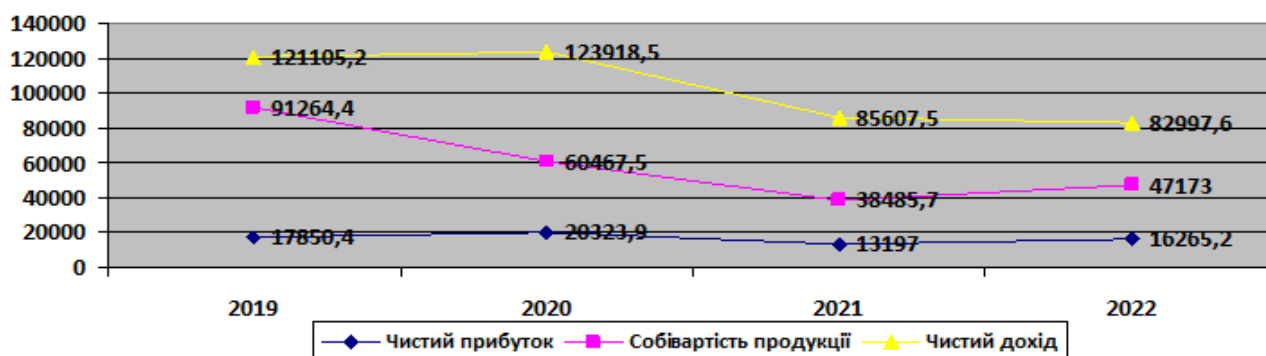

Рисунок 1 – Формування чистого прибутку в ТОВ АФ «Біловоди» м.Ромни Сумської області за 2019-2022 рр.

За даними рисунку видно, що за період дослідження виявлена негативна тенденція у 2022 році по відношенню до 2019 року щодо зменшення на 31,5% чистого доходу від реалізації продукції агрофірми. При цьому позитивно зменшилася на 48,3% собівартість продукції, що разом із зменшенням отриманого чистого доходу негативно вплинуло на зменшення 8,9% чистого прибутку агрофірми. Однак це зменшення не є критичним, тому керівництву агрофірми потрібно вживати антикризові заходи та шукати резерви щодо покращання ситуації.

Практично кожне українське підприємство для того щоб забезпечити належний рівень економічного відтворення виробничої діяльності вимушене шукати нові дієві способи та резерви збільшення прибутку. До таких резервів для ТОВ АФ «Біловоди» можемо віднести наступні управлінські дії:

- планування та проведення часткової диверсифікації власного виробництва;
- нарощення темпів та обсягів виробництва продукції чи надання послуг;
- через більш ефективне та раціональне використання всіх наявних ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, виробничих та фінансових) знизити собівартість продукції (послуг);
- провести експертизу якості виготовленої продукції та при необхідності її покращити;
- при необхідності продати/здати в оренду непотрібні агрофірмі основні засоби чи майно;
- розширити при необхідності асортимент продукції (послуг) та ринків збуту/продажів.

Важливим в діагностиці прибутку та прибутковості на кожному підприємстві є визначення рівня рентабельності виробництва. Для того щоб підвищити його пропонуємо керівництву ТОВ АФ «Біловоди» провести наступні управлінські рішення:

- почати вкладати більшу частину чистого прибутку у розвиток власної діяльності агрофірми;
- знижувати втрати від отримання неякісної продукції;
- підвищувати продуктивність праці робітників та АУП;
- уникати ризиків щодо власної неплатоспроможності та контрагентів;
- удосконалити управління власними активами.

Отже, підвищення рівня прибутковості є в прямій залежності від існуючих умов та напрямків стратегічного управління, а запровадження вище визначених заходів можуть бути тактичними інструментами для подальшого розвитку агрофірми.

МАКСИМІЗАЦІЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кушнеренко В.О., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. І.Д. Самошкіна
Сумський НАУ

Одним із пріоритетних чинників конкурентоспроможності підприємств в нашій державі є існування наріжної цілі розвитку бізнесу, а саме, максимізація його реальної вартості та удосконалення системи управління, яка орієнтована на досягнення вищезазначеної цілі. Треба акцентувати увагу на тому, що саме позитивна динаміка вартості підприємства визначає його успішну, довготривалу та фінансово стійку діяльність.

На нашу думку, управління діяльністю підприємства повинно містити у собі такий напрям, як управління процесами формування вартості, беручи до уваги критерії її максимізації, саме, у довгостроковій перспективі. Досліджуючи праці відомих вчених-економістів з цього питання, які виокремлюють вартісний підхід до управління підприємством, зазначимо деякі особливості.

Управління, згідно вартісного підходу, є прерогативою не тільки керівного апарату, а й покликане удосконалювати прийняття управлінських рішень на всіх рівнях діяльності підприємства. Це означає, що в даному питанні міститься передумова, яка полягає в прийнятті рішень «згори донизу», що не дає очікуваних результатів. Саме вищезазначений тип управління має підтримувати оптимальну рівновагу між короткостроковою та довгостроковою метою діяльності підприємства. Іншими словами, таке управління є безперервною реорганізацією, що спрямовується на максимізацію вартості підприємства.

В нашій державі, у процесі становлення та розвитку ринкових відносин, прослідковується пошук використання технологій оцінки бізнесу. Такий стан справи є результатом розвитку ринку нерухомості, що викликало попит на ринкову оцінку вартості, також подальшого розвитку страхових, кредитних, орендних відносин, складання бізнес-планів інвестиційних проєктів, реорганізації підприємств тощо. Всі ці моменти, що виникають у результаті здійснення господарської діяльності підприємства, й потребують достовірної оцінки вартості бізнесу у кожній конкретній ситуації.

На сьогодні, на перший план постає питання удосконалення механізму управління підприємством, складовою якого має стати методичний апарат щодо планування, аналізу, оцінки ефективності управління підприємством, беручи до уваги вартісний підхід. Такий методичний апарат має містити у собі наступні ключові моменти:

- методи визначення значущих показників виробничої діяльності, що впливають на вартість бізнесу, а також визначення їх чутливості до індикаторів середовища;
- систему моніторингу управління процесами максимізації вартості підприємства.

Вирішення глобальних завдань сучасного бізнесу потребує об'єднання зусиль, залучення інших власників та інвестицій. Формування інвестиційної привабливості – є ще одним найважливішим завданням управління підприємством в сучасних умовах ведення бізнесу.

Іншими словами, вартість бізнесу полягає у вартості майбутніх прибутків, з урахуванням тимчасової вартості грошей.

В умовах розвитку сучасної економіки, розвиток інвестиційного ринку характеризується різними індикаторами, що зумовлює необхідність їх врахування в управлінні інвестиційною діяльністю підприємства.

Беручи до уваги класифікаційні ознаки та особливості прийняття інвестиційних рішень, можна виділити наступні ключові характеристики, що мають важливе значення для потенційного інвестора:

- обсяг витрат – інвестицій;
- потенційні вигоди у вигляді грошових надходжень від здійснення господарської діяльності;
- економічний термін життя інвестицій, або період часу, протягом якого інвестиційний проєкт буде прибутковим;
- будь-яке вивільнення капіталу наприкінці терміну економічного циклу інвестицій, тобто, ліквідаційна вартість.

Економічний аналіз цих елементів дозволяє оцінити привабливість інвестиційного проєкту та його значення щодо максимізації вартості підприємства.

Детальний аналіз підходів до управління інвестиційними проєктами говорить про те, що в сучасних умовах господарювання цільовий орієнтир на збільшення вартості підприємства є більш універсальним, ніж максимізація прибутку, оскільки приріст вкладеного капіталу може відбуватися і без істотних змін у розмірі одержуваного підприємством прибутку, виявляючись у зростанні вартості нематеріальних активів.

Отже, управління підприємством, спираючись на вищезазначені позиції, підштовхує до аналізу існуючих та розробки новітніх методів оцінки вартості підприємства з метою планування його діяльності та розробки управлінських рішень для максимізації його вартості.

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ

Гриб Є. С. аспірант 2 курс, ФЕiМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Актуальність теми визначає незаперечний факт: виникнення ризиків на будь-якому підприємстві спостерігається незалежно від форми його функціонування, організаційно-правової форми, тривалості присутності на ринку. Ця тема потребує постійного аналізу, контролю та пошуку оптимальних рішень у сфері управління ризиками. Важливим етапом є етап оцінювання рівня фінансового ризику. Першоосновою управління певним процесом чи явищем виступають оцінка та аналіз. Авторами-науковцями пропонується достатня кількість визначень дефініції «оцінка ризику». Узагальнюючи, під нею розуміють безперервний процес виявлення факторів та видів ризику, їх формування та кількісної та якісної оцінки. Джерела інформації, які необхідні для здійснення аналізу ризику такі: види собівартості виробництва; бухгалтерська звітність суб'єкта господарювання; фінансово-виробничі плани підприємства; організаційна структура та штатний розклад підприємства; договори та контракти (ділові та юридичні ризики) [3].

Проведення політики управління ризиками полягає в тому, що, оцінюючи ризики, використовують безліч методів із єдиною метою отримати точніший результат чи забезпечити всебічну оцінку ризиків. Констатація, аналіз та оцінка ризиків – найважливіші етапи процесу управління ризиками. Усі методи оцінювання ризиків поділяють на групи: кількісні та якісні.

Оцінка фінансових ризиків в основному проводиться кількісно, оскільки є сформована статистична база з питань зміни курсів валют, відсоткових ставок, вартості матеріалів тощо. Багатогранність категорії кількісної оцінки фінансових ризиків, що супроводжує реалізацію фінансової політики підприємства, розкривається з різних боків [1].

По-перше, всі можливі відхилення досягнутих економіко-фінансових показників від прогнозованих завжди пов'язані з фінансовим ризиком.

По-друге, очікувані результати діяльності підприємства не визначаються точно і однозначно, оскільки за наявності ризику цих значень безліч, що визначається ймовірністю приходу будь-якої події чи дії [2].

Побудуємо типовий алгоритм оцінювання фінансових ризиків. Він складатиметься з трьох частин:

1. аналіз усіх передбачуваних фінансових ризиків; визначення більш вагомих їх, здатних безпосередньо впливати на результат господарювання - фінансово-господарську діяльність підприємства.
2. визначення методу розрахунку певного фінансового ризику, що дозволить кількісно/якісно запобігти загрози.
3. прогнозування зміни обсягу втрат у разі розвитку підприємства за різними сценаріями; розробка управлінських рішень мінімізації негативних проявів (рис. 1).

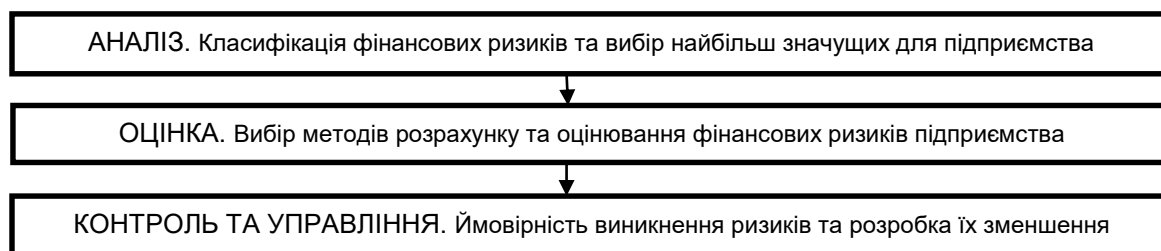

Рисунок 1 – Алгоритм оцінювання фінансових ризиків підприємства

Висновки. Основою управління фінансовими ризиками служить організація процесу оцінювання, утримання та зниження рівня ризиків. Результати, отримані після оцінки ризику, аналізуються та сприяють правильному вибору методів управління кожною групою ризиків для їх зниження до прийняттого ступеня.

Список використаних джерел:

1. Бірченко Н. О. Генезис наукових поглядів на категорію «ризик». *Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2011. № 5/1. С. 10-15.
2. Євтушенко Г.В. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>.
3. Литвинов А.І. Управління ризиками та страхування в системі відтворення і сталого розвитку сільськогосподарського підприємства. *Фінансовий простір*. 2015. № 4 (20). С. 159-164.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК НАПРЯМ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Кручан А.Ю., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. І.Д. Самошкіна
Сумський НАУ

В сьогоднішніх, досить мінливих, умовах розвитку економіки комерційним банкам потрібно знаходити можливості для адаптації своєї діяльності не втративши, при цьому стійкість та довіру своїх клієнтів. Таким актуальним напрямом можна назвати диверсифікацію діяльності банківської установи. В той час, коли деякий перелік банківських послуг найчастіше пропонуються іншими фінансовими організаціями, комерційні банки, зі своєї сторони, повинні постійно проводити оцінку даного сегменту ринку фінансових послуг і пропонувати більш привабливі для клієнтів банківські продукти.

Дослідивши праці відомих економістів та фахівців у банківській сфері, які пропонують нові вектори діяльності кредитних установ, окреслимо можливості, з якими стикається банківська система у своєму розвитку.

Одним із таких напрямків є активізація діяльності інших фінансових інститутів, наприклад таких, як мікрофінансові установи.

На сьогодні поширення набули мікрофінансові установи діяльність яких контролюється НБУ, але треба зазначити, що проведення їхньої діяльності є часто дуже ризикованою і носить відверто лихварський характер. Водночас, зазначимо, що діяльність даного типу кредитних організацій набула поширення в таких ісламських країнах, як Пакістан, Індонезія та інші. Частіше всього кредитні установи в зазначених вище країнах надають позички конкретним категоріям населення та діяльність таких кредитних організацій є досить успішною.

Для того, щоб успішно функціонувати банківській установі, відмітимо деякі вимоги до роботи комерційних банківських установ у межах забезпечення диверсифікації їхньої діяльності:

- однією з таких вимог є орієнтована на вимоги ринку структуризація щодо різних напрямків діяльності комерційного банку з різними вимогами;
- іншою вимогою є операційна перевага, контакт з клієнтом, лідерство в роботі з банківським продуктом, розмір капіталу банківської установи, тощо;
- ще однією вимогою є «прозорість» витрат та прибутку кредитної установи за сегментами ринку, продуктами, що пропонує банк та клієнтами банку;
- наступною вимогою є самостійні і швидкі рішення, які не провокують до тиску з боку конкурентів банківської установи;
- не можна не обминути таку вимогу, як здатність до впровадження інновацій, розвиток продуктової лінійки, правильне та ефективне управління ризиками, які виникають в процесі здійснення банківської діяльності;
- однією з пріоритетних вимог є достатньо високий рівень фахових компетентностей персоналу та менеджменту кредитної установи;
- серед вимог, окреслимо ще одну, а саме, змістовна та ефективна інформація та комунікації в самій кредитній установі та поза неї.

Один із напрямів забезпечення стійкості для кредитних установ є диверсифікація операцій та, якщо цього не достатньо, то банк може змінити й бізнес-модель.

Зазначимо, що потреба щодо диверсифікації діяльності комерційного банку досить часто торкається організаційної структури, яка склалася, та яка не відповідає принципам технологій, які орієнтовані на клієнтську базу кредитної установи.

Серед основних моментів щодо побудови ефективної організаційної структури кредитної установи з метою окреслення пропозицій щодо їх удосконалення та адаптації у зв'язку з диверсифікацією діяльності зазначимо наступні:

- лінійно-функціональні структури, які орієнтовані на виконання конкретних кредитних, депозитних та інших функцій, на даний час, недостатньо координують свої дії, а саме, кожен підрозділ, безпосередньо контактує з клієнтами, концентрує свої зусилля на обмеженій ділянці вузькоспеціалізованого обслуговування.
- вирішенням цієї проблеми може бути застосування в діяльності кредитної установи матричних організаційних структур, які вибудовуються за взаємозалежними векторами, такими як регіональна диверсифікація, диверсифікація клієнтів, диверсифікація банківських продуктів тощо.

Отже, дослідження окреслених проблем та пропозиції щодо удосконалення діяльності кредитної установи, а саме диверсифікації банківських послуг сприятимуть покращенню банківського бізнесу в державі та подальшим науковим розробкам, щодо реалізації стратегії диверсифікації операцій для кредитних організацій.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Лепеш Р.М., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. І.Д. Самошкіна
Сумський НАУ

Управління процесами формування фінансових ресурсів є одним з найголовніших чинників ефективного виробництва та економічного розвитку. Воно допомагає вирішенню ряду питань, що стоять перед підприємством.

Основним завданням управління фінансовими результатами є виконання підприємством, довгострокових та короткострокових цілей, щоб в подальшому залишатись конкурентоспроможним та мати прибуток. Для цього суб'єкту господарювання потрібно ретельно стежити за своїми фінансовими потоками. Не правильне управління фінансами може призвести до банкрутства підприємства. Тож при отриманні прибутку, господарство має правильно розподіляти свої кошти.

Для того щоб правильно розподілити надходження потрібне прогнозування, планування та детальний контроль за формуванням та розподілом фінансових результатів підприємства під час його фінансово-господарської діяльності. Для того щоб, щось спланувати чи спрогнозувати в першу чергу потрібно проаналізувати фінансовий стан підприємства. Вже під час аналізу можна виявити проблеми з управлінням фінансами. Адже не правильне управління фінансовими ресурсами приводить до того, що господарство може опинитися у скрутному становищі.

Основна сутність управління фінансовими результатами полягає у розробці, обґрунтуванні, а також реалізації управлінських рішень, спрямованих на управління фінансовими відносинами та фінансовими потоками в галузі формування та розподілу прибутку комерційної організації на засадах збалансованості доходів та витрат за різними видами діяльності.

Управління фінансовими результатами служить однієї головної мети – це отримання максимального прибутку для власників компанії. Ця мета спрямована на благо держави, засновників та співробітників компанії. Основою механізму управління фінансовими результатами організації є системи та методи планування.

Прибуток являє собою результативний показник фінансової діяльності, що робить його не можливим у використанні як прямого об'єкту управління, але є можливість впливати на його величину за допомогою певних важелів управління, таких як фактори його формування та використання.

Є декілька елементів для управління фінансами:

1. Управління прибутком на етапі формування:

- ✓ Управління доходами
- ✓ Управління витратами

2. Управління прибутком на етапі його використання

Так при прийнятті відповідних рішень, як було сказано раніше, потрібно притримуватись мети та завдання самого підприємства при доцільному використанні тих чи інших методів управління з метою вирішення поставлених завдань.

Управління здійснюється за допомогою послідовних дій в п'ять етапів, а саме:

1) Визначення необхідних розмірів прибутку, при цьому враховуються цілі підприємства

2) Проводиться аналіз поточного фінансового стану, виявлення внутрішніх та зовнішніх чинників, що на нього впливають

3) Ведеться розрахування планових величин фінансових результатів, з урахуванням цілей.

4) Розробка дій та заходів для досягнення поставлених цілей.

5) Моніторинг усіх всіх вищезазначених етапів та внесення коригування, якщо це потрібно.

Управління фінансовими результатами підприємства безпосередньо впливає на прибуток, що в свою чергу позитивно відображається на структурі капіталу суб'єкта господарювання, за рахунок цього є можливість збільшення власного капіталу підприємства та його фінансової стійкості.

Таким чином, основним узагальнюючим індикатором ефективності господарської діяльності є фінансовий результат підприємства. Також варто відзначити, що визначення фінансового результату до низького чи високого критерію, відбувається за допомогою порівняльного аналізу суми фінансових результатів певного підприємства з аналогічною базою порівняння, підприємством конкурентом, та власних показників з минулорічними. Це дасть змогу зрозуміти чи вдалось збільшити свій прибуток, чи навпаки, відбулось його зниження, що, в свою чергу, допоможе виявити чи була вибрана правильна стратегія управління фінансовими потоками, чи треба її вдосконалювати або взагалі змінити на більш доцільну.

Отже, при прийнятті відповідного плану управління фінансовим результатом варто враховувати гнучкість механізму управління у кризових та непередбачуваних обставинах, щоб можна було зробити певні корективи, які не призведуть до ще більших непередбачуваних обставин.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ

Ждек В. М., аспірант 1 курс, ФЕІМ
Науковий керівник: проф. В. А. Борисова
Сумський НАУ

Специфіка надзвичайних ситуацій в силу їх імовірнісного характеру така, що роботи в напрямку їх профілактики вимагають значних витрат, а кількісна оцінка ефективності проведення цих робіт утруднена. Сили та засоби, що знаходяться в резерві на випадок надзвичайних ситуацій, у більшості випадків залишаються невикористаними. Поліпшення стану промислової безпеки вимагає розробки кваліфіковано виконаних сценаріїв можливого розвитку дій на потенційно небезпечних об'єктах при виникненні надзвичайних ситуацій.

Визначення ризику аварійного забруднення для всіх видів екологічного страхування повинно бути покладене на службу екологічного аудиту, що дає інформацію про ступінь екологічної небезпеки того чи іншого об'єкта та розміру потенційного екологічного збитку.

Формування ринку послуг екологічного страхування ще не гарантія компенсації понесених суспільством втрат. На базі екологічних послуг та інших джерел фінансування необхідно розвивати різні форми підприємництва, орієнтовані на охорону навколишнього середовища, відтворення природно-ресурсного потенціалу; створювати систему щодо усунення наслідків різних катастроф, підготовлену до ефективних дій у будь-якій кризовій ситуації [1].

При правильній організації екологічного страхування зменшується ризик страхувальників: чим більша кількість страхувальників входить до страхового поля, тим вища фінансова стійкість операцій екологічного страхування та нижче ставки страхових премій. Для організаційно-методичного забезпечення системи екологічного страхування необхідно: виділити регіони, де організація системи екологічного страхування найбільш доцільна; провести інвентаризацію об'єктів екологічної небезпеки, встановити рівень екологічного ризику для кожного з них; розробити перелік конкретних страхових подій, які підлягають обов'язковому і добровільному екологічному страхуванню. При цьому доцільно розробити організаційно-економічний механізм реалізації системи екологічного страхування в регіоні; визначити ставку страхових премій і сум, які виплачуються страхувальнику за умови страхового випадку; розробити основні нормативні документи; випробувати моделі регіональної системи екологічного страхування.

Страхування екологічного ризику проводиться як на добровільних засадах, так і в обов'язковому порядку. Джерелом формування страхових фондів є страхові внески підприємств з екологічно небезпечними виробництвами. Початковий капітал страховика може бути створений за рахунок регіональних екологічних фондів, коштів систем державного і комерційного страхування, внесків засновників. Виплата страхового відшкодування спочатку буде залежати від кількості страхувальників, розмірів початкового капіталу та відповідних платежів, можливостей перестраховування [2].

При правильній організації екологічного страхування зменшується ризик страхувальників: чим більша кількість страхувальників входить до страхового поля, тим вища фінансова стійкість операцій екологічного страхування та нижче ставки страхових премій. Для організаційно-методичного забезпечення системи екологічного страхування необхідно: виділити регіони, де організація системи екологічного страхування найбільш доцільна; провести інвентаризацію об'єктів екологічної небезпеки, встановити рівень екологічного ризику для кожного з них; розробити перелік конкретних страхових подій, які підлягають обов'язковому і добровільному екологічному страхуванню. При цьому доцільно розробити організаційно-економічний механізм реалізації системи екологічного страхування в регіоні; визначити ставку страхових премій і сум, які виплачуються страхувальнику за умови страхового випадку; розробити основні нормативні документи; випробувати моделі регіональної системи екологічного страхування.

Дослідження показали, що серйозного збитку народному господарству та населенню завдає аварійне забруднення довкілля внаслідок випадкових обставин. У зв'язку з цим зниження ризику настання економічного збитку внаслідок аварійного забруднення є однією із гострих проблем.

Для зменшення екологічних ризиків пропонується створити систему екологічного страхування, головною передумовою якої є принцип трансграничності її функціонування, тобто досягнення стандартів екологічної небезпеки всерегіонального рівня для всіх її учасників.

Список використаних джерел:

1. Borisova V., Samoshkina I., Rybina L., Kobzhev O. Formation of the Environmental Insurance System to Improve the Environmental Safety of the State: the Case of Ukraine. *International Journal of Ecology & Development*. Volume 34, Issue Number 1, 2019. Pp. 127–140.
2. Borisova V., Samoshkina I., Rybina L., Shumkova V. Motivational Management of the Environmentally Sound Development of Agricultural Enterprise in Ukraine. *International Journal of Ecology & Development*, 2020. Vol. 35., Issue Number 2. p.102-120.

ДІАГНОСТИКА МОЖЛИВИХ ЧИННИКІВ НАСТАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Шалигіна І.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ФЕМ
Сумський НАУ

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію суверенної України нашої економіці було завдано значних фінансових збитків. Особливо це стосується підприємств, які в таких регіонах як Сумщина, Харківщина, Чернігівщина, Київщина, Херсонщина та інші, зазнали великих збитків від руйнування місцевої та регіональної інфраструктури, у яких було знищено чи пошкоджено майно, розірвані логістичні та виробничі ланцюги тощо. Найбільше відчувають такий стан малий та середній бізнес, тому що саме підприємствам цієї сфери притаманна висока ризиковість в діяльності та нестабільність в отриманні доходу та прибутку через залежність від негативного впливу до більшості зовнішніх чинників. Тому підприємства всіх форм власності, в будь-який момент, можуть опинитися на межі неплатоспроможності чи її погіршення (втрачання). Якщо вже відбувається негативний вплив на платоспроможність підприємства, то це є попередженням не тільки для самого підприємства, а й для всіх інших контрагентів: інвесторів, постачальників, клієнтів, покупців тощо.

Такий стан може виникнути в результаті того, що власники чи керівництво підприємства поступово почали втрачати реальний стан господарської діяльності (виробництва, надання послуг, виконання робіт), а саме: фактичні дані щодо фінансового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової автономії від кредиторів, стан інвестиційної діяльності, кредитної тощо. Можливо це були власні помилки в управлінні:

- ✓ часткове або повне не виконання стратегії чи тактики, що визначена на підприємстві;
- ✓ не вірний моніторинг фактичного стану ліквідності, стійкості та платоспроможності;
- ✓ не проведення вчасної діагностики взаємозв'язків із контрагентами;
- ✓ не вірно прийняті фінансові та інвестиційні рішення тощо.

Можливо саме був негативний вплив факторів зовнішнього характеру:

- ✓ повна чи часткова окупація регіону, внаслідок чого відбулася втрата самого підприємства, його структурних підрозділів, мінування тощо;
- ✓ втрачання постійних постачальників/покупців через їх релокацію, руйнування чи банкрутство;
- ✓ пошкодження майна чи власної продукції тощо).

Разом вплив всіх негативних зовнішніх та внутрішніх чинників може запустити не тільки процеси, що пов'язані із погіршенням фінансово-виробничої діяльності, а і з можливим подальшим банкрутством. Якщо в цілому провести аналіз діяльності підприємств за 2022 рік, то найбільші негативні наслідки були у суб'єктів аграрного бізнесу. Це і участь у посівних кампаніях, збиранні врожаю та і пошук нових каналів його реалізації у воєнний час.

За статистичними даними в 2022 році було відкрито справ про банкрутство 595, що є на 30% меншим за 2021 рік. Щодо інтенсивності даних впроваджень, то вона змінювалася в залежності від воєнних дій, що зображено на рисунку 1. Негативним фактором є їх зростання саме в кінці звітної року ніж на його початку.

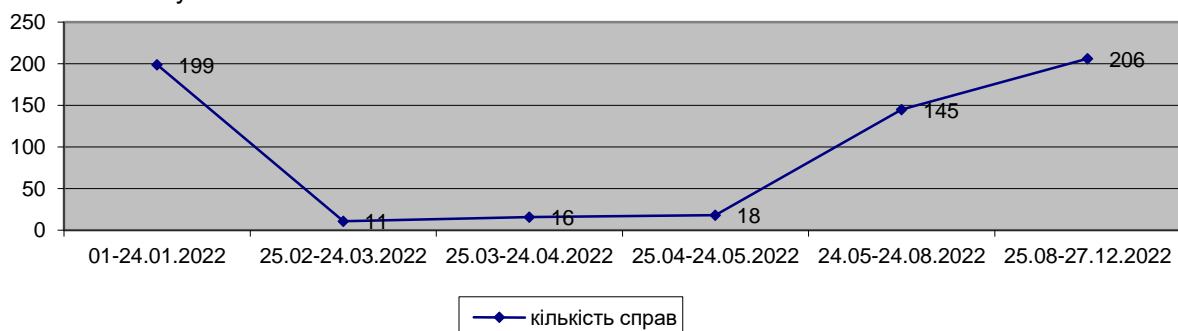

Рисунок 1 – Динаміка відкриття справ про банкрутство за 2022 рік, од

Джерело: статистичні дані

Отже, саме війна продемонструвала єдність як кредиторів так і боржників у саме збереженні бізнесу: банківські установи через реструктуризацію вже наявних кредитів врегульовують відносини зі своїми підприємствами-позичальниками, за необхідністю надають їм кредитні канікули, а також повністю утримуються від агресивних дій щодо примусового стягнення кредитів чи заборгованості за ними. Такий стан продовжується у 2023 році, і тому збільшується попит на реструктуризацію зобов'язань, а також позитивним фактором було запровадження мораторію щодо нарахування штрафів за прострочені кредитні зобов'язання. Все це було зроблено для додаткової підтримки бізнесу до кінця воєнного стану в Україні.

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СФГ «УРОЖАЙ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Чигрин Д.В., студ. 2ст курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. І.В. Шалигіна
Сумський НАУ

З початку повномасштабного вторгнення минуло вже більше року. Держава та її громадяни зіткнулися з безліччю проблем на своєму шляху, які повністю вплинули на всю діяльність держави (економічну, політичну, оборонну, інформаційну, охорону здоров'я, соціальну, культурну та ін.) та на саме життя українців. Але не зважаючи на це ситуація в країні потроху стабілізується, відбувається багато змін, які мають як позитивний так і негативний вплив на стан економіки країни.

Війна в Україні має серйозний вплив на діяльність всіх підприємств. Це має прояв як: ризик зниження виробництва та зниження якості продукції, збільшення витрат на виробництво, транспортування та зберігання товарів тощо. Підприємства стикаються зі стійкістю взаємодії з партнерами та постачальниками, що може призвести до зменшення обсягів продажів чи навіть загрози банкрутства. Багато підприємств були змушені припинити свою діяльність через обмеження в енергопостачанні та нестабільності економічної ситуації, але більша частина все ж таки знаходила шляхи вирішення цих проблем та продовжувала свою діяльність далі, тим самим продовжуючи підтримувати країну в такі тяжкі часи. Розглянемо вплив війни на діяльність підприємств на прикладі СФГ «Урожай» Роменського району Сумської області.

Селянське (фермерське) господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного с/г виробництва, особистого селянського виробництва. СФГ «Урожай» було створене у 1996 році в селі Андріяшівка Роменського району Шевченком Михайлом Івановичем. На сьогоднішній день господарство здійснює діяльність у сфері вирощування зернових та олійних культур, а також в сфері тваринництва. Господарство на 1.04.2023 р. має в обробітку близько 11 000 га землі та здійснює діяльність на території 1 сільської ради Андріяшівської ОТГ.

Провівши дослідження, в 2022 році нами були виявлені наступні проблеми з початком війни:

- перебування військових на нашій території;
- зупинка реалізації продукції рослинництва;
- зупинка реалізації продукції тваринництва;
- загальне погіршення фінансового стану підприємства;
- обмеження в доступі до ресурсів;
- припинення здійснення експорту продукції.

Але з часом стан почав покращуватися, підприємство знаходило різноманітні шляхи вирішення існуючих проблем. Вся діяльність почала частково стабілізуватися через проведення конкретних відновлювальних заходів, і в результаті підприємство швидко вирішувало проблеми та продовжувало свою діяльність далі. Поступово відновилися взаємовідносини з постачальниками та покупцями, за рахунок чого підприємство почало стрімко ставати на ноги та розширювати свою діяльність. Підприємство має власну автозаправну станцію, діяльність якої також постраждала від війни. Весь імпорт пального в Україні здійснювався завдяки морському постачанню та з території Білорусії і Росії, тому були введені певні заходи щоб змінити цю ситуацію. Постачання почало відбуватися з Польщі, Угорщини, Німеччини, Литви, США, Нідерландів, Румунії, але і з цим були проблеми, а саме в транспортуванні. Через це ціни на пальне збільшувалися, що призводило до негативних проблем з покупцями. Але все це відновилося, та вдалося побороти цей дефіцит.

Також підприємство зіткнулося з проблемою відсутності світла через російські удари по енергетичній структурі України. Сумська область входила до областей які найбільше від цього постраждали, світла не було по декілька діб, був відсутній зв'язок і тому виробництво призупинялося в ці періоди. Згодом були введені графіки вимкнення світла, але вони не завжди відповідали дійсності тому підприємство було вимушено закупити генератори для відновлення енергопостачання та зв'язку, а також щоб продовжувати здійснювати свою основну виробничу діяльність. СФГ «Урожай» приймало активну участь в підтримці наших військових під час війни. Окрім фінансової допомоги, підприємство допомагало продуктами тваринного походження (свинина, яловичина, молоко), а також закуповували й іншу продукцію харчування, медичні засоби, які потім передавалися на блокпости та на фронт. Для потреб наших військових надавалися легкові автомобілі, причепи, грузові машини, а також купували для них дрони та тепловізори.

Отже, війна в Україні значно впливає на діяльність всіх підприємств у країні, а особливо аграрного бізнесу. Саме вони зараз найбільше потребують підтримки та допомоги з боку як держави так і міжнародних партнерів для зменшення (подолання) наслідків та стимулювання подальшого економічного розвитку.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Волкова А.М., студ. 3 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

Кредитний ринок є важливою складовою ринкової економіки. Розвиток кредитного ринку в Україні є ключовим чинником для забезпечення сталого економічного росту та розвитку малого та середнього бізнесу, а тому це питання є актуальним і заслуговує на увагу.

Одним з ключових напрямків розвитку кредитного ринку в Україні є впровадження новітніх технологій та продуктів, розвиток альтернативних форм фінансування, зокрема краудфандингу, а також розвиток мікрокредитування та електронного банкінгу. Процес використання різноманітних засобів пошуку та залучення фінансових ресурсів для кредитно-інвестиційного забезпечення функціонування та розвитку виробництва передбачає використання різноманітних кредитно-виробничих методів інвестування, механізмів диверсифікації джерел фінансових ресурсів, що зменшує ризик втрати фінансової підтримки розвитку української економіки [1]. Це означає, що банки та інші кредитні установи повинні активно використовувати сучасні технології, такі як штучний інтелект та блокчейн. Використання штучного інтелекту в кредитному ринку дозволить автоматизувати та прискорити процес прийняття рішень про надання кредитів, зменшуючи кількість людських помилок та забезпечуючи більш точний аналіз кредитоспроможності клієнтів. Блокчейн-технологія може допомогти забезпечити безпеку та конфіденційність даних клієнтів, а також зменшити можливість шахрайства в кредитному процесі. Крім того, застосування блокчейну може сприяти зменшенню витрат на обробку кредитних операцій та збільшенню ефективності роботи кредитних установ.

Також однією з перспектив розвитку кредитного ринку є розвиток альтернативних форм фінансування, зокрема краудфандингу. Ця форма фінансування стає все більш популярною та доступною, та може допомогти забезпечити фінансування для малих та середніх підприємств, які не можуть отримати кредити в банках. Це може допомогти залучити інвесторів, які бажають інвестувати в перспективні проекти та отримувати дохід від своїх інвестицій. Наприклад, краудфандинг може бути використаний для фінансування проектів у галузі енергоефективності або розвитку стартапів. Однак, важливо враховувати ризики, пов'язані з використанням альтернативних форм фінансування, тому їх використання повинно бути уважним та обґрунтованим.

До інших перспектив розвитку кредитного ринку в Україні відноситься розвиток мікрокредитування та електронного банкінгу. Мікрокредитування є дуже важливим інструментом для забезпечення фінансової підтримки малого та середнього бізнесу, особливо у віддалених та менш розвинених регіонах країни. Електронний банкінг, в свою чергу, дозволяє клієнтам банків здійснювати операції в Інтернеті та мобільних додатках, що забезпечує більш зручний та швидкий доступ до фінансових послуг, а також може знизити витрати банків на обслуговування клієнтів. Обидва інструменти можуть сприяти розвитку кредитного ринку та забезпечити більш широкий доступ до фінансових послуг для населення та бізнесу.

Для забезпечення успішного розвитку кредитного ринку в Україні, необхідно враховувати ризики та виклики, з якими він може зіткнутися. Один з найважливіших викликів - це боротьба зі злочинністю та фінансовим шахрайством. Необхідно покращити правосуддя у сфері фінансових спорів. Це правильний шлях до належного захисту прав кредиторів, стимулювання кредитування й організації справедливих взаємин "позичальник – кредитор" [2]. Крім того, необхідно забезпечити ефективний регуляторний механізм, який би захищав права та інтереси клієнтів кредитних установ та забезпечував стабільність кредитного ринку.

Отже, перспективи розвитку кредитного ринку в Україні полягають у впровадженні інноваційних технологій та продуктів, розвитку альтернативних форм фінансування, розвитку мікрокредитування та електронного банкінгу. Для забезпечення успішного розвитку кредитного ринку в Україні, необхідно враховувати ризики та виклики, з якими він зіткнеться. Один з найважливіших викликів - це боротьба зі злочинністю та фінансовим шахрайством. Тому для забезпечення надійності та довіри клієнтів до кредитних установ необхідно забезпечити ефективну систему боротьби зі злочинністю та фінансовим шахрайством. Крім того, ефективний регуляторний механізм також є важливим для забезпечення стабільності та розвитку кредитного ринку в Україні. Це може включати в себе розробку та впровадження ефективних правил та стандартів для кредитних установ, які забезпечать якість та надійність кредитного процесу.

Список використаних джерел:

1. Ільчук, В., Шпомер, Т. Проблеми розвитку кредитного ринку України в умовах поширення процесів глобалізації та інтеграції. *Науковий вісник Полісся*. 2022. №1(22). С. 88-101. URL: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-1\(22\)-88-101](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-1(22)-88-101) (дата звернення: 08.04.2023).

2. Кредитування та розвиток економіки: який зв'язок? Веб-сайт: *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/02/7/682142/> (дата звернення: 08.04.2023)

ПЕРЕВАГИ ЛІЗИНГУ ЯК ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ЕФЕКТИВНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сердюк К.Ю., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

За конкретних умов господарювання більшість підприємств стикається у господарській діяльності із проблемами нестачі оборотних засобів, із основними засобами, які практично повністю виробили свій ресурс, застарілих технологій. З іншого боку новий інноваційний тип розвитку змушує підприємства орієнтуватись на підвищення ділової активності та інноваційний розвиток. Можливість швидкого оновлення і впровадження нових технологій у виробництво можна досягти завдяки лізингу.

Лізинг або фінансова оренда - це вид фінансування, у якому банк (лізингова компанія) набуває у власність зазначене клієнтом (лізингоодержувачем) майно і передає їх у тимчасове володіння і користування клієнту за певну плату, певний термін і певних умов. Як правило, після закінчення договору лізингу залишкова вартість об'єкта лізингу близька до нуля і об'єкт лізингу може без додаткової оплати перейти у власність лізингоодержувача.

Лізинг можна назвати одним із фінансових інструментів, який дозволяє робити вкладення на великі суми в оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Діяльність підприємства зазвичай будується, виходячи зі стратегії нарощування виробничих потужностей, для чого і використовується лізинг. Пом'якшується проблема обмеженості ліквідних коштів, витрати на придбання обладнання рівномірно розподіляються на весь термін договору лізингу, відбувається вивільнення коштів і для вкладення в інші активи, а в балансі підтримується оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом, предмет лізингу виступає як застава під час укладання лізингової угоди проти предметом придбання основних засобів.

Лізинг також виграє у кредиту за фінансовими показниками діяльності підприємства. Наявність негативного балансу робить практично неможливим отримання кредиту у банку, лізингову угоду ж можна зробити і за наявності негативних показників діяльності підприємства. Лізингові компанії беруть на себе великі ризики, фінансуючи підприємства зі збитками. Насамперед завдяки лізингу підприємства-початківці або компанії, що мають збитки, одержують можливість фінансування.

Угоди лізингу набагато простіше оформити, ніж банківський кредит. У разі кредиту підприємству може знадобитися цілий пакет документів, починаючи від бізнес-плану та закінчуючи гарантійними листами. При оформленні договору лізингу необхідні лише два види платежу: авансовий та страховий. При оформленні кредиту до них додаються комісія банку, комісія за конвертацію валюти. Лізингова компанія бере на себе пошук кредитних ресурсів, призначених на фінансування лізингової угоди. Індивідуальний підхід до графіка виплат лізингових платежів дозволяє підібрати схему оплати лізингових платежів, зручну для підприємства, що спрощує внутрішньовиробничу калькуляцію та полегшує процес планування.

Використання лізингових операцій дозволяє компанії на практиці отримати такі переваги перед іншими способами придбання майна, а саме:

- віднесення лізингових платежів на собівартість продукції. Весь лізинговий платіж (без ПДВ) належить собівартість продукції у складі інших елементів витрат, крім викувної вартості, що виплачується з прибутку підприємства;

- прискорена амортизація, що дозволяє швидшими темпами віднести вартість підприємства-лізингоодержувача вартість об'єкта лізингу. Обсяг амортизації становить 99% вартості і підприємство у результаті викупує об'єкт лізингу за 1%, тобто. отримує у власність майже нову техніку за мінімальною залишковою вартістю;

- оптимізація оподаткування. Витрати віднімаються для формування основи з податку прибуток, що веде його зменшення. Так само прискорена амортизація швидко і значно зменшує вартість об'єкта лізингу, яка є частиною бази з податку нерухомість. За рахунок оптимізації податку на прибуток, та податку на нерухомість та прийнятого до заліку ПДВ сумарні витрати менше витрат на придбання;

- оптимізація фінансових потоків компанії: фінансування здійснюється протягом усього терміну використання активу; не потрібно залучення значних обсягів інвестицій, до 30 % власних коштів; вивільнені фінансові ресурси можуть бути спрямовані на поповнення обігових коштів.

Враховуючи вищевикладені переваги, можна зробити висновок, що використовуючи лізинг, підприємство отримує значну вигоду в грошовому відношенні. Відповідно його можна розглядати як ефективний для підприємства інструмент, що дозволяє оптимізувати витрати при розвитку його матеріально-технічної бази.

Таким чином, сучасний стан української економіки, коли підприємствам не вистачає фінансових ресурсів для технічного оновлення виробництва, вимагає значного підвищення ролі лізингу, як ефективної форми розвитку підприємництва, що забезпечує можливість залучення ресурсів довго-і середньострокового фінансування виробничої діяльності суб'єктів господарювання.

РИНКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ГРИВНІ

Піскун А.С., студ. 3 курс ФЕІМ
Науковий керівний: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

Забезпечення стабільності гривні є важливим завданням для економіки України, оскільки нестабільність гривні може призвести до зниження довіри банківської системи, зменшення інвестицій та збільшення інфляції. Стабільність гривні забезпечує Національний банк України за допомогою грошово-кредитної політики, реалізація якої здійснюється завдяки застосування ринкових інструментів, зокрема облікової ставки, обов'язкових резервів та операцій на відкритому ринку. Для стримування інфляції у певних межах, а саме 5%, Національний банк України (далі НБУ) до початку війни 24 лютого 2022 року – режим інфляційного інфляційного таргетування та плаваючого обмінного курсу гривні. Як приклад розглянемо рівень стабільності гривня за останні роки, що свідчить про вплив ринкових інструментів грошово-кредитної політики з боку НБУ на стабільність національної валюти України - гривню

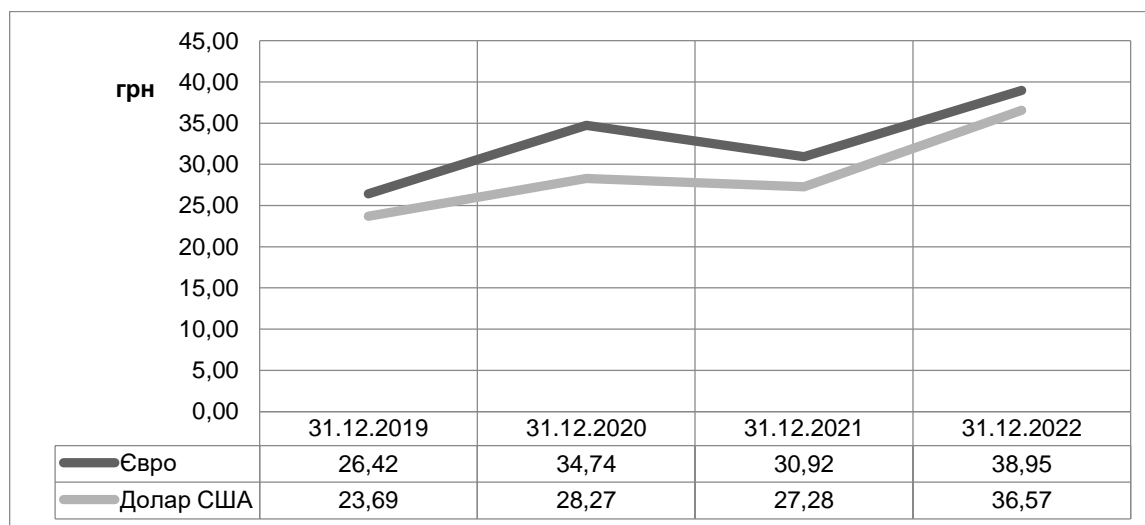

Рисунок 1 – Динаміка зміни середньорічного курсу гривні за 2019-2022 роки

Джерело: [1]

Слід зазначити, що офіційний середній курс гривні по відношенню до долара США та Євро зазнав суттєвого відхилення. До 2021 року НБУ вдалося знизити темпи інфляції до 5% в річному вимірі та утримувати валютний курс гривні за рахунок її зміцнення впродовж більшої частини року. Необхідно відзначити, що на це вплинули не тільки ринкові інструменти грошово-кредитної політики з боку НБУ, але й немонетарні чинники, а саме: рекордні врожаї, послаблення цінового тиску на окремих світових товарних ринках, адміністративні обмеження тарифів на житлово-комунальні послуги для населення. Ці кроки стабілізували ціни для населення, також вдалося нормалізувати стан економіки. У 2022 році відбулось суттєве знецінення гривні (рис. 1) через військову агресію і НБУ змушений був переглянути монетарну політику у бік її рестрикції.

Необхідно відмітити, що більш дієвим інструментом впливу на вартість гривні є облікова ставка, оскільки за обліковою ставкою проводяться операції, які найбільше впливають на вартість коштів на міжбанківському ринку. Це надає змогу утримувати ринкові ставки на близькому до облікової ставки рівні ($\pm 2\%$), тобто виконувати операційну ціль Національного банку. Жорстка монетарна політика НБУ з 2022 року призвела до росту облікової ставки 25%. Це дозволило стримувати інфляцію на кінець 2022 і початок 2023 років. Внаслідок, дещо знизилась інфляційні очікування домашніх господарств і підприємств; відновилась довіра до національної валюти та зросла сфера її використання; економічні агенти не використовують іноземну валюту як засіб обміну, накопичення та міру вартості; домашні господарства та підприємства адекватно оцінюють курсові ризики та готові до потенційно суттєвих коливань обмінного курсу, що дозволяє уникнути змін вартості заощаджень і зобов'язань, номінованих в іноземній валюті. Отже, мінливу та непередбачувану інфляцію, яка є причиною знецінення грошової одиниці і втрати її стабільності по відношенню до світових валют, вдається приборкати саме завдяки ринковим інструментам грошово-кредитної політики НБУ, що підтверджує правильно обраний напрямок розвитку України – до європейської світової інтеграції.

Список літератури:

1.Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 06.04.2023)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Бабенко А.О., студ 3 курсу ЕіМ
Науковий керівник: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

В сучасних умовах розвиток та проблеми розвитку фондового ринку в Україні є однією з найактуальніших тем, яку досліджують і вивчають науковці і практики. Фондовий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку країни. Проте в Україні фондовий ринок переживає низку проблем, які ускладнюють його розвиток.

Перша проблема – низький рівень капіталізації українських компаній. Низький рівень капіталізації в Україні пов'язаний з економічною нестабільністю та корупцією. Постійні зміни в політичній, економічній і правовій сферах зменшують довіру інвесторів до українських об'єктів інвестування, внаслідок уповільнюються самі процеси інвестування в соціально-економічну розбудову України. Вкладати кошти в українські підприємства із низькою капіталізацією є не вигідним для інвесторів, оскільки компанії з великою капіталізацією зазвичай є більш стабільними та надійними. Це, у свою чергу, обмежує можливість компаній отримувати додаткові кошти на розвиток, оскільки вони не мають достатньої кількості власних фінансових ресурсів [1].

Друга проблема – відсутність ефективного регулювання фондового ринку. Необхідне регулювання як торговельної діяльності на фондовому ринку, так і стимулювання розвитку самих цінних паперів – об'єкту купівлі-продажу на фондовому ринку, також, що є самим важливим, - це захист прав інвесторів на законодавчому рівні. В Україні недостатньо розвинена система регулювання, яка б забезпечувала ефективний захист інвесторів від шахрайства та маніпуляцій. Відсутність ефективного регулювання призводить до того, що інвестори втрачають довіру до ринку та відмовляються інвестувати.

Третя проблема – відсутність відповідної інфраструктури, яка повинна бути властива сучасному розвиненому фондовому ринку. В Україні існує Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Українська фондова біржа, але їх недостатньо. Необхідно створити сучасну інфраструктуру обслуговування фондового ринку, яка включатиме розвинену фондову біржу, депозитарну систему, інвестиційні фонди та інші інструменти.

Фондовий ринок України є важливим інструментом збереження та примноження капіталу, а також залучення інвестицій у вітчизняну економіку. Однак на сьогодні він ще не досяг того рівня розвитку, який би мав можливість використовувати весь ринковий потенціал в Україні. Для розвитку фондового ринку урядом та Національним банком України повинен бути розроблений і реалізований цілий ряд заходів. По-перше, держава має створити сприятливі умови для інвесторів та учасників ринку. Для цього необхідно забезпечити прозорість інформаційного забезпечення та ефективність регулювання ринку. Також необхідно розвинути систему захисту прав інвесторів та створити прозорі умови регулювання ринку [1]. По-друге, для розвитку фондового ринку необхідно підвищувати фінансову грамотність населення та залучати більше інвесторів. Це можна зробити шляхом проведення різноманітних навчальних програм, семінарів та конференцій [2]. По-третє, необхідно створити умови для залучення іноземних інвесторів. Для цього можуть бути розширені інвестиційні програми та зони вільної торгівлі. Також важливо сприяти розвитку міжнародного фінансового співробітництва та встановлення міжнародних стандартів [1].

Отже, фондовий ринок України знаходиться в стані активного розвитку, але існують проблеми, пов'язані, зокрема з низькою ліквідністю та недостатньою кількістю відкритих компаній, які могли б приваблювати інвесторів. Однак, було введено декілька законодавчих змін, спрямованих на підвищення захисту прав інвесторів та сприяння розвитку фондового ринку. Зокрема, у липні 2020 року було прийнято закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо залучення інвестицій та впровадження фінансових інструментів на ринок цінних паперів» [2], який передбачає посилення відповідальності органів, що регулюють фондові ринки за допомогою ринкових інструментів, та забезпечення прозорості його діяльності. Також Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України отримала більше повноважень для регулювання фондового ринку та захисту прав інвесторів. Загалом, за останній час було зроблено певні кроки для розвитку фондового ринку України, але, ймовірно, цей процес потребує додаткової стабільної реформи для встановлення сприятливого для учасників фондового ринку інвестиційного клімату.

Список літератури:

1. Селіванова К.В., Ключко Л.А. Фондовий ринок в Україні: проблеми та основні напрями їх вирішення. 2020. № 4. С. 352–355.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо залучення інвестицій та впровадження фінансових інструментів на ринок цінних паперів. Закон України 738-ІХ від 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (дата звернення 07.04.2023)

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ЯК СКЛADOVA ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Бондаренко С.В. студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: проф. Фролов С.М.
Сумський НАУ

Практично будь-яка фінансова операція або управлінське рішення, що виникає внаслідок господарської діяльності підприємства, породжує рух коштів. Однак його наявність не означає існування на підприємстві системи управління грошовими потоками. Безперервність, раціональність та ефективність організації, контролю та управління грошовими потоками необхідні для стабільного функціонування бізнесу та багато в чому визначають його фінансовий результат. Будучи за своєю суттю системою «кровообігу» суб'єкта господарювання, «пронизуючи» практично всю його господарську діяльність, грошові потоки відіграють ключову роль в управлінні підприємством. Для власників, керівників, кредиторів, аналітиків та інших осіб, зацікавлених у діяльності підприємства, фактичний рух коштів є основою для оцінки його поточної діяльності, ринкової вартості та проведення фінансового планування.

Самофінансування, що забезпечує фінансову стійкість підприємства, стало одним із першочергових завдань розвитку, що досягається в цілому за рахунок прибутку. Отримати максимальний прибуток є можливим завдяки формуванню ефективної системи управління грошовими потоками. Ефективна організація грошових потоків забезпечує стійкість фінансової системи підприємства. Використання менеджментом підприємства сучасної і апробованої на практиці методології ефективного управління грошовими потоками на мікроекономічному рівні, яка передбачає принципи, методи, способи, форми, інструменти і власне механізми, дозволяють підприємству працювати на принципах самофінансування і функціонувати без залучення короткострокових банківських кредитів для забезпечення безперебійної виробничо-збутової діяльності.

До основних елементів системи управління грошовими потоками відносяться: фінансові методи, такі як система розрахунків із дебіторами та кредиторами; взаємовідносини з контрагентами, засновниками та державними органами; кредитування, інвестування, страхування та ін; фінансові інструменти: форми розрахунків, ціни, дивіденди, податки, векселі та ін; нормативно-правове забезпечення; технічне забезпечення. Таким чином, система управління грошовими потоками на підприємстві – це сукупність методів, інструментів та інших елементів впливу на грошові потоки підприємства з боку фінансової служби задля досягнення певних цілей.

Ефективне управління грошовими потоками призводить до: поліпшення збалансованості надходжень та виплат коштів; збільшення продуктивності підприємства; підвищення ефективності управління борговими зобов'язаннями та вартістю їх залучення; підвищення ліквідності підприємства. Але досягнення цих цілей є можливим завдяки дотриманню певних вимог (принципів), які повинні бути в основі побудови ефективної системи управління грошовими потоками. Такими принципами є: по-перше, принцип інформативної достовірності, який передбачає забезпечення необхідною інформаційною базою підприємства для проведення аналізу та впровадження ефективної системи з управління грошовими потоками. По-друге, принцип забезпечення збалансованості. Процес управління грошовими потоками підприємства передбачає необхідність виділення їх різновидів, визначених виходячи з класифікації грошових залишків. На основі проведеного угруповання здійснюється забезпечення збалансованості грошових потоків підприємства за видами, обсягами, тимчасовими інтервалами та іншими найбільш суттєвими характеристиками. В-третьє, принцип забезпечення ефективності, який реалізується через спрямування тимчасово вільні коштів, які утворюються через часові лаги надходження та витрачання коштів на підприємстві, у фінансові інвестиції. В-четвертих, принцип забезпечення ліквідності. Нерівномірність руху грошових потоків може спричинити тимчасовий дефіцит грошових коштів, що має негативний вплив на ліквідність підприємства. Для підтримки оптимального рівня ліквідності необхідно забезпечувати синхронізацію позитивного та негативного грошових потоків протягом визначеного періоду аналізу.

На підставі розглянутих принципів можливо організувати конкретний процес управління грошовими потоками підприємства, який на шляху досягнення основної мети підвищення ефективності управління фінансами вирішує ряд завдань фінансового менеджменту, до яких входить:

- приведення позитивного та негативного грошових потоків у часі до необхідної збалансованості. Незбалансовані потоки роблять деякі моменти потік загалом неліквідним, а підприємство неплатоспроможним.

- оптимізація грошових потоків та структури джерел коштів та їх еквівалентів.

- підвищення ефективності використання коштів у обороті підприємства, прискорення їх оборотності.

Отже формування ефективної системи управління грошовими потоками підприємства дозволяє підтримувати його фінансову рівновагу у процесі діяльності та підвищити ступінь фінансової та виробничої гнучкості.

СИСТЕМА РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ – ЗАПОРУКА ЗМЕНШЕННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Васюков Д.О. студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: проф. Фролов С.М.
Сумський НАУ

Система управління ризиками має бути впроваджена у корпоративну культуру підприємства шляхом розробки ефективної програми. Своєчасне розпізнавання ризиків є виключно важливим для ефективної роботи підприємства. Тому керівництво повинно серйозно підходити до питання управління ризиками як окремого проекту, так і всього бізнесу в цілому, так як помилки та неточності в розпізнаванні ризиків, їх оцінки і, як наслідок, неадекватність прийнятих рішень можуть спричинити втрати вартості підприємства. В результаті чого підприємства змушені шукати творчі та оригінальні шляхи вирішення проблем, пов'язаних з ризиками, удосконалюючи та модернізуючи існуючі підходи до ведення бізнесу, щоб підтримувати зростання та підвищувати вартість підприємства.

Кредитний ризик будь-якого підприємства-позичальника є загрозою невиконання своїх зобов'язань перед кредитором у визначений договором період. У господарській сфері діяльності це неминує, оскільки найнадійніші позичальники можуть стати тими, хто не здатний повернути всю суму з урахуванням відсотків. Це може призвести до деяких нюансів, зокрема накладення штрафних санкцій, які можуть викликати суттєві фінансові збитки, внаслідок, спричинити зниження ліквідності підприємства, зниження рентабельності і навіть - його банкрутство [1].

Кредитні ризики виникають у більшості операцій, які здійснюються на фінансових ринках. Це пов'язано з процесом здійснення розрахунків, оскільки при укладанні угоди на постачання фінансового інструменту існує ризик невиконання контрагентом своїх зобов'язань. Тому, говорячи про кредитні ризики, слід розуміти дуже широку сферу їхнього можливого прояву. Банкрутство контрагента підприємства може спровокувати збільшення дебіторської заборгованості. У свою чергу, дебіторська заборгованість відноситься до високоліквідних активів підприємств, що мають підвищений ризик. Збільшення простроченої дебіторської заборгованості найчастіше веде до залучення додаткових позикових коштів, що призводить до збільшення впливу відсоткового ризику. Великий обсяг простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості суттєво збільшує витрати обслуговування позикового капіталу, підвищує витрати підприємства, що тягне за собою зменшення фактичної виручки, рентабельності та ліквідності оборотних коштів, а значить, і негативно позначається на фінансовій стійкості, підвищує ризик фінансових втрат підприємства.

Практична користь від ефективної методики управління кредитним ризиком може полягати як у підвищенні якості дебіторської заборгованості за рахунок контролю за дотриманням лімітів на відвантаження товару як покупцям, так і можливості зниження необхідних резервів, збільшенні швидкості оборотності дебіторської заборгованості та, зрештою, поліпшенні фінансових результатів роботи підприємства. Основні елементи організації ефективного кредитного менеджменту для підприємства включають: розробку кредитної політики; вироблення умов надання кредиту покупцям; можливості оцінки платоспроможності та рівня ризику покупця; процедуру внутрішнього кредитного контролю та стягнення простроченої заборгованості; застосування внутрішньої звітності для оцінки стану дебіторської заборгованості на підприємстві.

На сьогоднішній день при управлінні кредитним ризиком підприємства переважно використовують досвід кредитних установ. Основними інструментами зниження ризику не платежу дебіторів є: присвоєння кредитних лімітів, факторинг, лізинг, банківські гарантії та акредитиви, страхування кредитних ризиків.

До стандартних методів, що використовуються підприємствами, належать системи знижок під час реалізації продукції. Суть цієї системи полягає в тому, що чим раніше покупець оплачує товар, тим нижча його вартість. Використання системи знижок дозволяє певною мірою зменшити загрозу несвоєчасної оплати товарного кредиту для підприємства. Цей метод не дає можливості повністю подолати кредитний ризик. Однак він вимагає порівняно низьких витрат та стимулює покупців до роботи з передоплатою. Крім системи знижок підприємства часто вдаються до факторингових операцій. Переваги інструменту факторингу – це швидкість проведення операцій та повне звільнення від впливу кредитного ризику. Однак цей метод є досить дорогим – витрати можуть становити до 30% від суми заборгованості.

Новою областю кредитного управління є ринок кредитних деривативів. Найбільшою популярністю користуються такі інструменти, як credit default swaps (CDSs), total return swaps (TRSs), credit spread options. Але для українських підприємств цей інструмент поки що знаходиться в дуже обмеженому доступі через нерозвиненість фінансового ринку, банківської системи та законодавчої бази.

Список літератури:

1. Пеленський Р. О. Самоконтроль на підприємстві, як метод мінімізації кредитних ризиків. URL: http://journals-lute.lviv.ua/journal/13_2011/27.pdf (дата звернення 08.04.2023)

ПОНЯТТЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ПОКАЗНИКИ, ЩО ЇЇ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ

Воловик Р.В. студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: проф. Фролов С.М.
Сумський НАУ

Актуальність зазначеної теми полягає в тому, що за виробничого процесу більшість підприємств відчувають нестачу коштів для здійснення тих чи інших господарських операцій, отже виникає необхідність у залученні коштів ззовні. У даній ситуації логічний вихід - отримання банківського кредиту, але на практиці така задача буває дуже проблематичною. З одного боку, конкуренція на ринку кредитування змусила кредитні організації вести агресивну політику, спрямовану на збільшення кредитного портфеля за допомогою залучення у стислі терміни широкого кола позичальників. Це завдання вирішується за рахунок спрощення процедури кредитування. А з іншого боку, залучаючи позичальників в такий спосіб, кредитні організації беруть на себе додаткові ризики, які, в процесі виконання договірних кредитних зобов'язань можуть призвести до росту простроченої заборгованості.

У такій ситуації виникає необхідність в управлінні процесом кредитування на основі аналізу кредитоспроможності контрагенту. Кредитоспроможність – це такий фінансово-господарський стан підприємства, за яким існує впевненість в ефективному використанні запозичених коштів, здатності і готовності позичальника повернути кредит згідно установленим у договорі умовам. Будь-які поточні операції, які здійснює підприємство у ході своєї господарської діяльності, негайно відображається на його ліквідності і платоспроможності. Оскільки в економіці практично всі операції є ризиковими, кредитоспроможність має ризикову складову. Це вірогідність виникнення втрат внаслідок внутрішніх і зовнішніх факторів, або у процесі прийняття управлінського рішення.

Кредитоспроможність будь-якого, а особливо сільськогосподарського підприємства через особливості аграрного виробництва, зазнає впливу багатьох негативних важко передбачуваних факторів, які в певний момент можуть досягнути «критичної маси». І тоді цей вплив трансформується у некредитоспроможність, що, у свою чергу, може спричинити банкрутство. А тому аналіз кредитоспроможності, які один із елементів управління, являє собою аналіз цілого комплексу взаємопов'язаних факторів.

Необхідно зауважити, що асоціація кредитоспроможності із платоспроможністю не є зовсім коректною. Платоспроможність є більш широким поняттям і передбачає здатність підприємства розраховуватись за всіма видами зобов'язань підприємства (перед бюджетом, перед працівниками, перед страховими компаніями і в тому числі перед банківськими або іншими кредитними установами), а кредитоспроможність передбачає здатність розрахуватись лише за кредитними зобов'язаннями. Платоспроможність є можливістю задовольнити вимоги кредиторів в теперішній час, а кредитоспроможність – прогноз такої здатності на майбутнє. Ще однією істотною відмінністю є те, що підприємство погашає свої звичайні зобов'язання (крім заборгованості за кредитами), як правило, за рахунок виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), а повернення кредиту може проводитися як із власних коштів позичальника, так і за рахунок коштів, що надійшли від реалізації банком забезпечення, переданого у заставу, коштів гаранта чи поручителя, страхового відшкодування. Крім цього кредитоспроможність визначається не тільки рівнем ліквідності активів підприємства, спрямованих на погашення зобов'язань, а й безліччю інших чинників, які безпосередньо залежать від господарюючого суб'єкта (контрагенти, ринки збуту тощо.), які не завжди піддаються кількісному виміру. Тому залежно від цілей аналізу платоспроможність і кредитоспроможність підприємства треба розглядати як різні поняття.

Ключові показники кредитоспроможності безпосередньо відображають такі аспекти фінансового стану підприємства: ефективність використання власного капіталу; забезпеченість наявних позикових джерел фінансування ліквідними активами; достатність власних джерел фінансування покриття необоротних активів і найважливіших елементів оборотних активів залучення кредиту. Цю інформацію дають такі ключові показники: рентабельність власного капіталу; реальний коефіцієнт загальної ліквідності; коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами фінансування.

Усі ключові показники похідні з інших показників кредитоспроможності. Рентабельність власного капіталу прямо пропорційна рентабельності продажів та оборотності власного капіталу. Отже, у системі оціночних показників кредитоспроможності необхідна виручка від продажу, що зіставляється з іншими показниками. Одночасно важлива оборотність дебіторську заборгованість, що оцінює швидкість перетворення виручки від продажу на кошти. Рівень забезпеченості запасів власними оборотними коштами може бути у разі потреби підвищений, якщо є нерозподілений прибуток, здатний у достатніх розмірах збільшити власний капітал. Розмір нерозподіленого прибутку залежить від прибутку від продажу.

Отже, всі ключові показники кредитоспроможності взаємозалежні, але характеризують різні аспекти фінансового становища підприємства.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Кондратенко С.А., студ. 3 курсу ФЕiМ
Науковий керівний: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

У сучасній ринковій економіці кредити є невід'ємною складовою економічної системи та важливим елементом економічних відносин між економічними суб'єктами. Ефективне функціонування банківської системи та реалізація її кредитних функцій мають суттєвий вплив як на економічний стан на всіх рівнях, так і на монетарні показники грошового обороту. Завдяки банківським кредитам створюються нові підприємства, збільшується кількість робочих місць та здійснюється будівництво об'єктів соціальної та культурної сфери. Крім того, використання банківських кредитів завдяки регулюванню процентних ставок забезпечує економічну стабільність національної грошової одиниці.

Кредитні ресурси є найбільш прибутковою, але й найбільш ризиковою частиною банківських активів. Вони становлять близько 60% всіх активів банку та забезпечують 2/3 усіх їх доходів. Про це свідчать показники кредитування банківських клієнтів та показники банківських активів в цілому по Україні у динаміці 2018-2022 років, наведені на рис. 1.

Рисунок 1 – Динаміка банківського кредитування та активів банків України у 2018-2022 рр. [1]

З 2018 по 2022 роки банківські активи мали тенденцію росту (на 60%). А кредитування клієнтів, навпаки, зменшилось на 30%. Це пов'язано із тим, що банківські активи, які зросли внаслідок вимушеної грошової емісії з боку Національного банку України, не використовувались для кредитування клієнтів, а у зв'язку із воєнним станом - для покриття бюджетних видатків на воєнні цілі та цілі соціального забезпечення населення [2].

Причини, які стримують кредитування, можна поділити на причини монетарного, пов'язані із політикою банків, та немонетарні. До останніх можна віднести: наслідки пандемії та війни, брак платоспроможних позичальників, недостатній захист кредиторів, діючий мораторій на стягнення застави за валютною іпотекою, відсутність регулювання та прозорості на ринку новобудов, непостійну та повільну динаміку економічного розвитку, а також значний обсяг тіньової економіки.

Серед монетарних факторів, які впливають на розвиток банківського кредитування в Україні, можна виділити кілька системних причин. Однією з них є високі відсоткові ставки, які обумовлені жорсткою монетарною політикою Національного банку України. Іншою причиною є високий рівень проблемної кредитної заборгованості. Крім того, наявність інших низько ризикових інструментів для розміщення кредитних ресурсів банків, таких як збільшення частки інвестицій у державні цінні папери та сертифікати Національного банку України, може вплинути на доступність кредитів. Незадовільна структура залучених коштів також може погіршувати умови кредитування. Нарешті, повільні темпи відновлення капіталізації банків також можуть впливати на доступність кредитів.

Отже, для поліпшення стану банківського кредитування в Україні потрібна довіра населення та впевненість у стабільному стані економіки. Банки повинні вдосконалювати свою кредитну політику, щоб запобігти появі проблемної заборгованості, застосовуючи жорсткі умови для надання кредитів. Національний банк працює над новими інструментами фінансування, щоб допомогти банкам задовольняти попит бізнесу на гривневі кошти та продовжувати свою основну функцію - підтримувати економіку. Це особливо важливо сьогодні та буде не менш важливим після завершення воєнного стану, коли економіка повернеться до повноцінного функціонування.

Список літератури:

1. Сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 07.04.2023)
2. Корнилюк Р. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> (дата звернення 07.04.2023)

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ СТАН

Манько І.О., студ. 3 курсу ФЕІМ
Науковий керівний: доц. І.В. Шалигіна
Сумський НАУ

Воєнний стан є серйозним випробуванням для будь-якої економіки, включаючи економіку України. В таких умовах монетарна політика може мати значний вплив на економіку через зміну ставок за кредитами, внаслідок зміну інфляційного тиску та інвестиційної активності, що може привести до значних економічних наслідків у короткостроковому та довгостроковому періодах. Монетарна політика має пріоритетну мету забезпечення цінової стабільності, яка означає низький, але стійкий рівень зростання цін. Низький і стабільний рівень інфляції дозволяє захистити доходи та заощадження українців від знецінення та дозволяє підприємцям здійснювати довгострокові інвестиції вітчизняної економіки, сприяючи створенню робочих місць. Цінова стабільність досягається за допомогою інструментів, таких як інфляційне таргетування та плаваючий обмінний курс гривні. Одним із головних інструментів монетарної політики є облікова ставка, яке і є об'єктом дослідження.

Для початку слід дослідити як змінювалася ставка протягом 5 років та спрогнозувати, які ж можливі зміни вона понесе в майбутньому та який вплив матиме на економіку України загалом (рис.1).

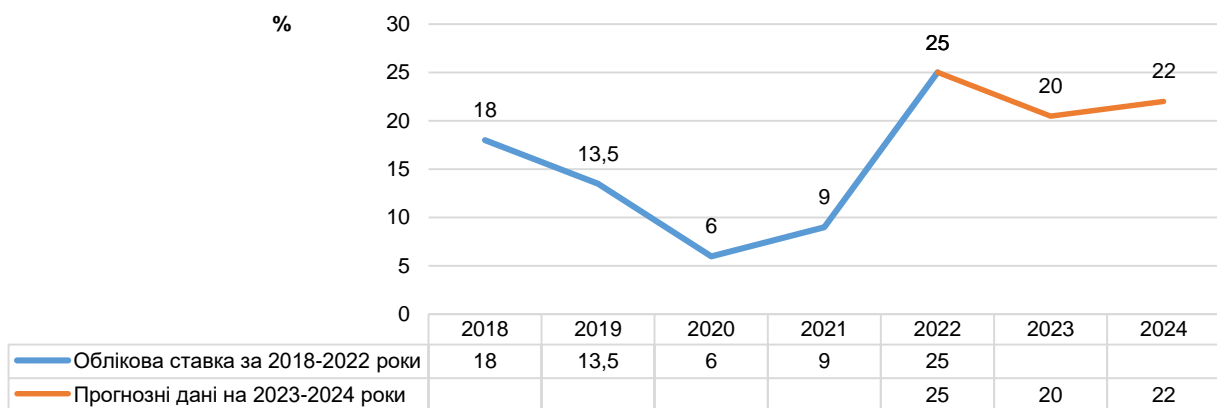

Рисунок 1 - Динаміка зміни облікової ставки за 2018-2022 роки та прогнозовані дані на 2023-2024 роки [1]

З рис. 1 бачимо, що відбулись суттєві зміни облікової ставки. В 2020 році рівень облікової ставки дорівнював 6%, оскільки за такої ставки був досягнутий поріг інфляції у 5%, який ставився за мету інфляційного. Але через немонетарні фактори інфляційних процесів, такі як поживавлення споживчого попиту, здороження енергоносіїв та низькі врожаї сільськогосподарської продукції НБУ у наступних роках для зменшення темпів розкручування інфляції змінював розміри облікової ставки у бік її росту через зростання інфляційного тиску та високого рівня невизначеності на майбутнє. У 2022 році облікова ставка була встановлена на рівні 25%. Воєнні дії та окупація окремих регіонів України є одними з основних факторів, що призводять до зростання інфляції. Це впливає на підвищення витрат бізнесу та призводить до нестачі окремих видів продукції, що додатково викликає зростання цін.

На засіданні Правління НБУ було прийняте рішення залишити облікову ставку на рівні 25% річних і на початок 2023 року, але збільшити вимоги до обов'язкових резервів банків. Такі кроки сприятимуть посиленню монетарної трансмісії, підтриманню стабільності обмінного курсу та зниженню інфляції протягом 2023 року. Щодо прогнозованих даних, отриманих за допомогою програми Excel, то облікова ставка не буде піддаватися значним відхиленням, при цьому НБУ планує всіляко стримувати інфляційний тиск не залежно від воєнної ситуації.

Отже, головна мета монетарної політики НБУ у воєнний стан полягає в стримуванні інфляції, забезпеченні стабільності національної грошової одиниці і, відповідно, стимулюванні зростання економіки в цілому. Це досягається через вплив на розміри кредитування з боку НБУ завдяки головному інструменту монетарної політики – облікової ставки. Тому збереження облікової ставки на високому рівні до закінчення воєнного стану (за прогнозами НБУ) сприяє зменшенню інфляції і підтриманню курсової стабільності гривні і це є головним у воєнний стан.

Список літератури:

- 1.Офіційни сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 06.04.2023)
2. НБУ зберіг облікову ставку на рівні 6%, але готовий її підвищувати. URL: https://lb.ua/economics/2021/01/21/475780_nbu_zberig_oblikovu_stavku_rivni.html (дата звернення 06.04.2023)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Пономар А. Р., студ. 3 курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Рибіна Л.О.
Сумський НАУ

Внаслідок війни в Україні та окупації частини її території економіка країни постраждала, зокрема, банківська система, що втратила значну частину свого капіталу, а також деякі банки були змушені припинити свою діяльність в зоні конфлікту. Це створило певні проблеми для місцевих жителів, підприємств та інших організацій. Для забезпечення їх потреб у грошових коштах з'явилася потреба у зручних і безпечних платіжних системах, які б могли працювати незалежно від стану банківської системи в зоні конфлікту. Таким чином, створення та розвиток ефективної та безпечної платіжної системи в Україні може стати одним з ключових факторів відновлення економіки країни та забезпечення потреб як населення, так і підприємств та державних установ, що і робить цю тему актуальною.

На сьогоднішній день система електронних платежів Національного банку України є однією з найважливіших інфраструктурних платіжних систем в Україні (табл.1). Ця система єдина в Україні, яка забезпечує обробку електронних платежів на національному рівні, у тому числі платежів за допомогою банківських карток та інших електронних засобів платежу. СЕП НБУ забезпечує швидку і безпечну обробку платежів між банками, а також забезпечує можливість здійснення безготівкових операцій національною валютою в режимі онлайн. Крім того, СЕП НБУ є основою для взаємодії міжнародних платіжних систем з українськими банками та компаніями.

Таблиця 1 – Платіжні системи, які мають найбільший попит на території України.

№	Платіжна система	Функції платіжної системи
1	Приват24	Платіжна система від ПриватБанку, яка дозволяє здійснювати грошові перекази, оплату рахунків, покупки товарів і послуг через мобільний додаток або веб-сайт.
2	Mastercard і Visa	Ці міжнародні платіжні системи широко використовуються в Україні для оплати товарів і послуг, а також для зняття готівки з банкоматів.
3	Google Pay і Apple Pay	Ці мобільні платіжні системи дозволяють здійснювати безконтактні платежі за допомогою смартфона
4	Payoneer	Платіжна система дозволяє здійснювати міжнародні грошові перекази та отримувати платежі за послуги через Інтернет
5	PayPal	Ця платіжна система широко використовується для здійснення онлайн-платежів та міжнародних грошових переказів.

Джерело: дані НБУ [1]

На 2023 рік актуальними проблемами розвитку платіжної системи України на основі експертних даних, опублікованих на сайті НБУ [1], можуть включати наступні:

1) Низький рівень безготівкових платежів: В Україні все ще переважають готівкові платежі, що не сприяє розвитку платіжної інфраструктури. НБУ та уряд активно працюють над підвищенням рівня безготівкових операцій, включаючи запровадження нових платіжних систем та підтримку розвитку електронних грошей.

2) Ризик фінансових шахрайств: За останні кілька років в Україні спостерігається зростання кількості фінансових шахрайств, що пов'язані з платіжними системами. Національний банк планує зменшити ризик шахрайств за рахунок впровадження нових технологій аутентифікації та захисту персональних даних.

3) Недостатня конкуренція на ринку платіжних систем: На ринку платіжних систем панує недостатня конкуренція, що призводить до низької якості обслуговування та високих комісійних відсотків.

4) Відсутність єдиних стандартів: На ринку платіжних систем України відсутні єдині стандарти, що ускладнює взаємодію між різними платіжними системами та знижує ефективність їх функціонування. На сьогодні НБУ активно працює над стандартизацією та модернізацією платіжної інфраструктури задля підвищення ефективності платіжної системи.

Отже, проаналізувавши вище зазначені дані, можна зробити висновок про те, що на сьогодні платіжна система України має деякі проблеми розвитку, та Національний банк активно працює над їх вирішенням. На сьогодні найбільш затребуваною є система електронних платежів, яка задовольняє всі потреби користувачів, насамперед це питання швидкості та безпечності проведення платіжних операцій.

Список літератури:

1. Сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 07.04.2023)

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ЯКІСНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сизоненко А.М. студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доцент Рибіна Л.О.
Сумський НАУ

Залучення інвестицій є одним із головних чинників забезпечення сталої роботи, ефективності управління та розвитку підприємства. Зацікавлені особи (інвестори, кредитори), у свою чергу, шукають такі об'єкти інвестування та фінансові інструменти, які мають найкращу перспективу розвитку та можуть забезпечити досить високу ефективність інвестицій. Іншими словами ми шукають об'єкти, які є для нас інвестиційно привабливими.

Інвестиційна привабливість підприємства - це узагальнена характеристика, що відображає існуючий і потенційно можливий рівень розвитку підприємства і дозволяє проводити порівняння його з іншими суб'єктами господарювання з точки зору ефективності управління організацією та отримання максимального соціально-економічного ефекту стейкхолдерами в конкурентному середовищі. У зв'язку з чим використання інвестиційної привабливості підприємства як одного з основних критеріїв оцінки ефективності управління підприємством є дуже актуальним.

З позиції підприємства, що залучає фінансові ресурси, будь-який інвестор сприймається як стейкхолдер. Таким чином, певний тип стейкхолдера (потенційного інвестора) готовий йти на ризик для досягнення своїх інтересів, причому не завжди виражених в отриманні економічної вигоди. Тому, якщо підприємство хоче залучити зовнішнього стейкхолдера для вирішення проблем фінансування різних проектів, їй необхідно розробити та здійснити цілий комплекс взаємопов'язаних заходів, які роблять підприємство більш привабливим для широкого кола потенційних інвесторів. З точки зору держави ключовими характеристиками інвестиційної привабливості підприємства є: приналежність до системоутворюючих підприємств галузі, значимість у вирішенні соціально-економічних завдань у масштабах країни (регіону) та виражена інноваційна спрямованість у розвитку даного підприємства. З позиції інших суб'єктів господарювання (які фінансових, так і нефінансових) ключовими характеристиками інвестиційної привабливості підприємства виступають його кредитоспроможність, платоспроможність і фінансова стійкість.

Приналежність підприємства до певної галузі несе репутаційну складову всієї галузі, оскільки конкурентоспроможність його продукції (послуг) залежить від загального рівня розвитку відповідної галузі. Чим вище цей рівень, тим привабливіше підприємство з міжгалузевої точки зору потенційних інвесторів. При оцінці інвестиційної привабливості об'єктів потенційні інвестори та інші зацікавлені особи керуються найчастіше суб'єктивно підібраними критеріями. При цьому використовується миттєвий зріз даних, що характеризує статичний стан об'єкта інвестування, тоді як підприємство з моменту створення зазнає докорінних змін у структурі активів та пасивів, стані конкурентоспроможності та ділової активності, ефективності використання ресурсів.

Зміна інвестиційної привабливості підприємства може відбуватись внаслідок дії факторів внутрішнього і зовнішнього характеру. Зовнішні - зумовлені макроекономічними показниками лише на рівні країни, законодавством, регулюючим інвестиційну діяльність, і мезоекономічними чинниками лише на рівні регіону, області та виду діяльності. Внутрішні - відображаються мікроекономічними показниками на рівні підприємства, такими як кадровий склад, структура управління, технологія виробництва, техніко-економічні показники тощо. Цілком природно, що при формуванні інвестиційної привабливості підприємства вплив цих факторів буде різним.

В даний час для отримання більш повної та об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості підприємства стали розглядатися неформалізовані (якісні) критерії, тобто характеристики та аспекти діяльності підприємства, які не мають кількісного виміру або чітких методик розрахунку та оцінюються через логічні поняття. До даних параметрів інвестиційної привабливості підприємства відносяться рівень корпоративного управління, стан менеджменту, інформаційна прозорість та відкритість підприємства, ринкові позиції підприємства, ризик тощо. За методом «Тест Баффетта»[184]. для визначення інвестиційної привабливості проводиться оцінка підприємства за допомогою 11 питань: 1. Чи достатньо інформації про бізнес компанії? 2. Як компанія проявила себе останніми роками? 3. Чи є довгострокові перспективи? 4. Чи діють менеджери компанії раціонально? 5. Чи відкриті менеджери? 6. Чи ставлять менеджери інтереси акціонерів вище за свої? 7. Наскільки рентабельна компанія? 8. Чи достатньо вільного грошового потоку для акціонерів? 9. Яка віддача на вкладений капітал? 10. Чи має компанія явну конкурентну перевагу? 11. Яка справедлива вартість акцій підприємства?

Отже, інвесторам потрібно мати чітке уявлення про фінансовий стан організації, тому комбінація кількісного та якісного підходів є оптимальним вирішенням задачі оцінки інвестиційної привабливості.

Список літератури:

Юркевич О.М. Сутність та необхідність фундаментального аналізу в процесі портфельного інвестування URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_11_18 (дата звернення 05.04.2023)

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Соколенко Д.О., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Л. О. Рибіна
Сумський НАУ

Інвестиційна діяльність є необхідною умовою кругообороту капіталу економічного суб'єкта господарювання, в тому числі і у галузі сільськогосподарського виробництва. У свою чергу, діяльність у виробничій сфері створює нові передумови для нових інвестицій. Будь-який вид сучасної підприємницької діяльності складається із інвестиційної та операційної діяльності, які передбачають самостійні та відокремлені один від одного процеси, які, у свою чергу, є найважливішими складовими єдиного економічного процесу.

Основна мета вкладення інвестицій - отримання прибутку. Для її досягнення інвестиційна діяльність сільськогосподарського суб'єкта господарювання спрямована на вирішення таких завдань: 1) забезпечення досягнення його економічного розвитку та конкурентоспроможності; 2) забезпечення оптимального як обсягу інвестиційних ресурсів, так і їх структури відповідно до прогнозних показників; 3) забезпечення максимального розміру прибутку чи інших позитивних ефектів; 4) забезпечення мінімального рівня інвестиційних ризиків; 5) забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності; 6) забезпечення інвестиційної гнучкості (швидке реінвестування капіталу при зміні умов інвестування) завдяки оптимізації ліквідності інвестицій.

Вирішення цих завдань, а особливо, забезпечення платоспроможності сільськогосподарського суб'єкта господарювання, є можливим завдяки особливостям, які є притаманні інвестиціям і, відповідно, інвестиційній діяльності. До них можна віднести: 1. Інвестиційна діяльність є основним видом забезпечення росту потужностей виробничої діяльності шляхом збільшення величини операційних доходів та зменшення величини питомих операційних витрат (своєчасна заміна фізично зношених та морально застарілих матеріальних та нематеріальних активів). 2. Форми та методи інвестиційної діяльності на відміну від операційної діяльності, знаходяться меншою мірою залежними від галузевих особливостей підприємства, а здебільшого пов'язані з інвестиційним ринком, який є складовою фінансового ринку. 3. Обсяги інвестиційної діяльності сільськогосподарського суб'єкта господарювання характеризуються нерівномірністю за окремими періодами, що пов'язано з особливостями сільськогосподарського виробництва та необхідністю накопичення фінансових ресурсів, використання сприятливих зовнішніх умов в основному економічного характеру та поступовим формуванням внутрішніх сприятливих умов реалізації інвестицій. 4. Формування інвестиційного прибутку та досягнення інших форм ефекту відбувається не відразу, оскільки між інвестиційними витратами та отриманням прибутку (досягненням ефекту) існує певний лаг, тривалість якого залежить від стадій (фаз) інвестиційного процесу. 5. Інвестиційна діяльність супроводжується формуванням самостійних різноманітних грошових потоків, які можуть бути різного спрямування за окремими періодами.

Таким чином, інвестиції формують потребу сільськогосподарського господарюючого суб'єкта залучати фінансові ресурси до виробничого процесу з метою його постійного оновлення та отримання очікуваного прибутку. Прибуток підприємства є основним чинником його платоспроможності та ліквідності. Ліквідність активів підприємства та його платоспроможність постійно змінюються, тому необхідно проводити оцінку рівня платоспроможності з метою виявлення наявності фінансових проблем у поточному та прогнозованому періоді. Особливо важливим це в періоди, коли підприємство переходить до нового етапу розвитку, наприклад, у період нарощення обсягів виробництва, модернізації виробничого процесу, товарної, регіональної чи галузевої диверсифікації діяльності.

Як правило, перехід підприємства на нову стадію розвитку пов'язаний з великим обсягом інвестиційних витрат, тому саме в ці періоди підприємство формує значні обсяги фінансових ресурсів як рахунок власних, і з допомогою позикових коштів. Головним проявом платоспроможності підприємства у цей період виступає його здатність розвиватися та нарощувати темпи виробництва за рахунок власних ресурсів, однак залучення кредитних коштів також може позитивно позначитися на зростанні перспективної платоспроможності організації. Зниження рівня платоспроможності підприємства у період здійснення інвестицій має бути обґрунтовано її зростанням у перспективі. Тому у процесі фінансового планування інвестиційних рішень необхідно приділяти увагу оцінці платоспроможності підприємства на перспективу, тобто до моменту досягнення цілей проекту.

Поліпшення показників платоспроможності підприємства на перспективу викликано збільшенням вартості його необоротних активів за рахунок придбання основних засобів у рамках інвестиційного проекту, збільшенням вартості оборотних активів підприємства, за рахунок збільшення обсягів виробленої продукції, а також збільшенням капіталу та резервів підприємства, а саме зростання нерозподіленого прибутку та інших джерел фінансування. Таким чином, правильний вибір спрямування інвестиційних вкладень дозволить підприємству не лише покращити свої виробничі показники, а й підвищити рівень його платоспроможності.

ПРИНЦИПИ ТА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сотник В.В., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: доц. Рибіна Л.О.
Сумський НАУ

Стан та рівень ефективності використання оборотних активів є однією з основних умов прибуткової діяльності підприємства. Інфляційні процеси в економіці, порушення фінансово-платіжної дисципліни, різке скорочення обсягів оборотних активів до критичного рівня та інші негативні фактори та їх наслідки змушують менеджмент підприємства змінювати політику фінансування оборотних активів, вишукувати нові джерела їх фінансування та вирішувати проблеми зниження ефективності використання оборотних активів, пов'язані із збільшенням тривалості їх обігу.

Управління оборотними активами займає значне місце у фінансовому менеджменті підприємства, оскільки оборотні активи у складі сумарних активів підприємства вирішують два основні питання: 1) знаходження оптимального рівня інвестицій у оборотні активи; 2) визначення співвідношення джерел короткострокового та довгострокового фінансування підтримки рівня оборотних активів. Рішення з цих питань залежать від компромісу між ризиком та рентабельністю.

Зниження рівня оборотних активів, за умови, що такі забезпечується обсяг продажів, який призводить до зростання прибутковості (рентабельності) сумарні активи. Така стратегія веде до низького чи негативного рівня чистий оборотний капітал. Однак при зростанні рентабельності зростає ризик, який пов'язаний з можливістю не утримати оборотні активи на рівні, достатньому для виконання грошових зобов'язань фірми та забезпечення належного обсягу продажу.

Управління оборотними активами складається на основі наступних принципів:

1. Формування ефективного складу та структури оборотних активів. Згідно з цим принципом підприємство повинно мати запаси активів засобів для примноження обсягів виробництва та диверсифікації виробничої діяльності всіх стадіях життєвого циклу підприємства. Для цього необхідно складати прогнози та враховувати найближчі перспективи розвитку діяльності підприємства

2. Встановлення потреби у оборотних активах. Безпосередньо у процесі розроблення фінансового плану підприємство має забезпечити збалансованість потреб виробництва та реалізації продукції, а також можливість залучення додаткових оборотних коштів (інвестиції, позики, кредити тощо.). Це дозволить отримати максимальний прибуток та забезпечить повне та раціональне використання окремих видів активів.

3. Пошук та вибір джерел фінансування оборотних коштів. Джерелами формування оборотних активів є власний капітал підприємства, а також довгострокові та короткострокові зобов'язання. Структуру джерел визначають масштаби, прибуток, потенціал компанії та ступінь фінансового ризику, пов'язаного з залученням позикових коштів. Це говорить про те, що власні кошти та джерела гарантують фінансову стабільність організації та є основними конкурентними перевагами.

4. Зростання ефективності використання оборотних активів з допомогою прискорення оборотності активів. Прискорення оборотності активів прямо і опосередковано впливає результати діяльності підприємства. Прямий вплив прискорення обороту на фінансові результати сприяє пропорційному зростанню величини прибутку від збуту продукції. Непрямий вплив на прискорення обороту на прибутковість підприємства проявляється в тому, що скорочення часу обігу коштів призводить до відповідного зменшення потреби у них. Зниження ж обсягу використовуваних активів створює зменшення величини операційних витрат та, відповідно впливає на зростання прибутку.

5. Гарантування безпеки оборотних активів. Збереження оборотних активів визначається такими факторами: ефективна організація оборотних коштів активів; стійкість господарських зв'язків, обсягів діяльності та попиту на ринку; рівень інфляції; оподаткування; доступ до зовнішнього фінансування.

У зв'язку з кризовими явищами в економіці обґрунтований вибір оптимального варіанти комплексної політики управління оборотними активами підприємства та джерелами їх фінансування, виходячи із встановлених вище принципів, є важливим фактором підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та має велике значення для забезпечення його фінансової стійкості та платоспроможності.

Дотримання названих принципів дозволяє розробити ефективну систему управління оборотними активами із використанням одного із трьох типів моделі управління оборотними активами: агресивного, консервативного і помірною, що різняться за рівнем співвідношення ризику та прибутковості. Вибір відповідних джерел фінансування оборотних активів зрештою визначає співвідношення між рівнем ефективності використання капіталу та рівнем ризику фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. З урахуванням цих факторів і будується політика управління фінансуванням оборотних активів. Найважливішою проблемою управління активами та пасивами підприємства у короткостроковому аспекті його діяльності є пошук компромісу між забезпеченням достатнього рівня рентабельності активів та забезпеченням поточної платоспроможності підприємства.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Сюсюкало І.О., студ 3 курсу ФБС ст.
Науковий керівник: доцент Рибіна Л.О.
Сумський НАУ

Регулювання грошового ринку в Україні в умовах воєнного періоду, як показує практика, дещо відрізняється від регулювання в мирний час. Основною метою регулювання грошового ринку в умовах війни є забезпечення стабільності національної валюти, уникнення гальмування економіки та забезпечення фінансової підтримки оборонних зусиль країни завдяки ринковим та адміністративним інструментам..

З першого дня повномасштабного вторгнення Національний Банк України зосередив всю свою увагу на забезпечення надійного функціонування банківської та фінансової системи України. Умови воєнного конфлікту позначаються на функціонуванні грошового ринку, оскільки вони породжують ризики, які впливають на очікування, внаслідок, дії інвесторів та споживачів. Один з головних факторів, що впливає на грошовий ринок, це паніка серед населення і бізнесу. Під час війни люди втрачають довіру до національної валюти і грошового ринку в цілому. Це призводить до великої кількості операцій купівлі-продажу саме іноземної валюти, що викликає падіння валютного курсу гривні.

Особливості регулювання грошового ринку в Україні в умовах війни характеризуються наступними чинниками:

1) Введення обмежень на здійснення валютних операцій. Умови війни призвели до значних коливань курсу національної валюти, тому введення обмежень на здійснення валютних операцій допомагає зменшити тиску на національну валюту та зберегти її стабільність;

2) Збільшення обсягів емісії національної валюти. Умови війни вимагають значних витрат на оборону країни, тому збільшення обсягів емісії національної валюти для забезпечення потреб оборонних витрат;

3) Регулювання процентних ставок. Умови війни призвели до збільшення ризиків, що пов'язані з кредитуванням;

4) Забезпечення стабільності фінансової системи. Одним з найважливіших завдань під час воєнних дій є забезпечення стабільності фінансової системи країни, шляхом підтримки банківської системи, надання фінансової допомоги, збільшення ліквідності банків та інших заходів.

5) Забезпечення ліквідності підприємств. Під час війни виникли труднощі у підприємств, для деяких підприємств стало причиною їх банкрутства. Збільшення ризику для інвесторів та підприємств призводить до зменшення інвестицій в країну, відтоків капіталу та втрати робочих місць. Уряд повинен забезпечувати ліквідність підприємств через фінансову допомогу, зменшення податкових тягарів та інші заходи.

6) Зміни в попиті та пропозиції на ринку. Під час війни змінився попит та пропозиція на ринку, особливо в тих секторах, які пов'язані з військовою діяльністю. Це призвело до коливання цін на деякі товари та послуги [1].

Під час воєнних дій зростає необхідність витрат на військово-промисловий комплекс, відбувається збільшення споживання товарів і послуг військового призначення, що в свою чергу призводить до росту дефіциту бюджету і негативно впливає як на функціонування грошового ринку через уповільнення операцій на ньому, так і в цілому на економічні процеси в країні.

НБУ намагається регулювати грошовий ринок, проводячи монетарну політику, що включає в себе різні інструменти, такі як зміна ставок рефінансування, контроль за грошовою масою, регулювання валютного курсу та інші. Монетарна політика може бути як експансивною (збільшення грошової маси, зниження процентних ставок), так і рестриктивною (зменшення грошової маси, підвищення процентних ставок). Один з найважливіших інструментів - зміна облікової ставки. Якщо НБУ знижує облікову ставку, то це сприяє збільшенню кредитного попиту та стимулює виробництво та експорт. Якщо облікова ставка збільшується, то це призводить до скорочення кредитного попиту, що зменшує інфляцію. У воєнний період монетарна політика є рестриктивною для забезпечення стабільності національної валюти, захисту економіки від гіперінфляції, а також підтримки фінансової стійкості банків та інших фінансових установ. Враховуючи всю складність ситуації грошовий ринок продовжує працювати, залишається ліквідним та має суттєвий запас стійкості.

Отже проаналізувавши вище зазначену інформацію, можна зробити висновок, що регулювання грошового ринку в умовах війни є складною та важкою задачею, оскільки війна призводить до нестабільності економіки, зниження валютних резервів, зростання інфляції, зменшення внутрішнього виробництва та експорту, та інших негативних наслідків. Управління грошовим ринком під час війни вимагає комплексного підходу та ефективної координації з боку регулюючих органів та фінансових установ.

Список літератури:

1. Офіційний сайт НБУ. <https://bank.gov.ua/>

ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СТОМАТОЛОГІЧНОГО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Філонович І.В., студ. 1м курсу ФІЕМ
Науковий керівник: доц. Рибіна Л.О.
Сумський НАУ

Стоматологічне медичне обслуговування можна вважати добре організованим у тому випадку, якщо спостерігається підвищення показників стоматологічного статусу населення або, відповідно, показники правильного вибору першочергових завдань стоматологічного лікування при кожному оцінюванні загального результату медичного стоматологічного обслуговування.

Відповідальні особи, які здійснюють вибір першочергових стратегічних завдань розвитку стоматологічного медичного закладу, часто стикаються з труднощами, оскільки вони прагнуть організувати стоматологічне обслуговування більш на раціональній основі, ніж це дозволяють наявні фінансові та людські ресурси. У таких випадках нерідко набувають розвитку підсистеми обслуговування (наприклад, регулярного комплексного обслуговування дітей) ще до забезпечення охоплення дорослого населення службами, що проводять відновне лікування. Наслідком цього є те, що дитячі контингенти отримують повноцінне лікування до певного віку, а на пізніших етапах життя людям доводиться задовольнятися лише лікуванням у екстрених випадках. В результаті цього багато хворих, які страждають карієсом зубів і пародонтозом, не отримують лікування доти, поки їм не доводиться видалити уражені зуби. А тому в таких крайніх випадках регулярна і всебічна стоматологічна допомога, що надавалася дітям, може виявитися марною. Дійсно, краще приступати до розвитку такої підсистеми пізніше, а спочатку зосередити всі зусилля на поліпшенні відновного лікування населення в цілому, водночас забезпечивши дітям можливість отримувати повноцінну стоматологічну допомогу. Нерівномірний розвиток лікувальної допомоги спостерігається також і в тому випадку, коли діяльність системи стоматологічного обслуговування не спрямовується, а розвивається в руслі природних тенденцій, таких як перевага протезування, а не лікування простих форм карієсу зубів та хвороб пародонту. Є ще одна тенденція, коли перевага надається лікуванню дорослих, а не дітей. Лікування дорослих може бути більш задовільним як з професійної, так і з фінансової точок зору, проте таке вирішення проблеми не обов'язково слід вважати кращим вибором першочергових завдань, оскільки в кінцевому рахунку доводиться видалити більше зубів і займатися лікуванням різних ускладнень. Тому при виборі першочергових завдань стоматологічного лікування для стратегії лікувальної допомоги необхідно щоразу ставити питання: чи веде існуюча організація стоматологічного обслуговування до поліпшення здоров'я населення в цілому, чи покращується стоматологічне обслуговування населення лише у бік «термінального зуболікування» або ж певним. групам населення приділяється першочергова увага попри те, що показники стоматологічного статусу населення загалом погіршуються?

Однією з нагальних проблем, яку слід вирішити при розвитку стоматологічного обслуговування є якість лікування. Висока якість стоматологічної допомоги сприяє підвищенню добробуту хворого, надійності лікування та професійної задоволеності самого зубного лікаря. Забезпечення високої якості роботи залежить від низки умов: необхідна наявність добре підготовлених кадрів, належного обладнання, регулярної оцінки якості роботи. Стратегія покращення якості стоматологічного обслуговування повинна відповідати характеру діяльності системи обслуговування загалом та рівню її розвитку. Якість роботи системи обслуговування безперечно підвищується в тому випадку, якщо вдається показати, що система охоплює більшу частину населення, ніж раніше, що обсяг допомоги, що надається в середньому кожному хворому, підвищився і що в системі обслуговування виявляються тенденції до відновного лікування та зниження числа видалення зубів, до відновлення функціональної повноцінності зубів замість проведення нерегулярного та неповного лікування та, нарешті, до своєчасного лікування (збільшення числа простих пломб порівняно з випадками лікування пульпи або кореня зуба). Якість роботи системи стоматологічного обслуговування загалом має оцінюватися відповідно до критеріїв, які одночасно враховують кілька моментів: задоволеність хворих, відсоток виликаних хворих, повноту та своєчасність наданого лікування.

Якість роботи системи стоматологічного обслуговування не можна визначити без урахування динаміки розвитку обслуговування, наявності обладнання та ресурсів, а також завдань, що виконуються персоналом системи. Зі стратегічних міркувань керуючий системою на початковій стадії її розвитку може задовольнятися лише кількісним задоволенням наявного великого попиту на стоматологічну допомогу, що дозволить забезпечити лікування широкого кола хворих, попри обмеженість фінансових, матеріально-технічних і людських ресурсів. У подальшому, коли система матиме більш значні ресурси, стратегія лікувальної допомоги повинна змінитися за рахунок розширення роботи зі встановлення більш елегантних і водночас дорогих конструкцій, що характеризуються вищою прогностичною цінністю. Якість лікування, яке проводиться стоматологічними службами, потрібно контролювати та оцінювати систематично, а якість роботи системи обслуговування має постійно підвищуватися.

СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Хоменко А.В., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівний: доц. Л.О. Рибіна
Сумський НАУ

У післявоєнний період особливої актуальності набуває відновлення і розбудова інфраструктури не тільки постраждалих від воєнної агресії території, але і країни в цілому для забезпечення її населених пунктів більш зручними для проживання, безпечними, стійкими та сталими відповідно до Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [1].

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, головними власними повноваженнями виконавчих органів міських рад є повноваження з розробки і реалізації програм соціально-економічного і культурного розвитку міста, забезпечення збалансованого економічного та соціального його розвитку, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів [2]. Отже органи місцевого самоврядування можуть самостійно розробляти і реалізувати стратегію розвитку власного міста на умовах приватно-державного партнерства та залучення банківських кредитів.

Сучасний політичний курс України спрямований на будівництво цифрової економіки, що передбачає необхідність фундаментального концептуального узагальнення політичних аспектів формування «розумного міста», особливо з погляду оцінки політичних викликів та ризиків впровадження цифрових технологій у соціальний простір. Поняття «Smart City» (Розумне місто) включає створення базової та інтелектуальної інфраструктури міського простору з метою підвищення інформаційної, економічної та екологічної безпеки міста і країни загалом, комфортності середовища проживання громадян, а також рівня та тривалості їхнього життя.

Основою нової інфраструктури міста має стати задоволення пріоритетних потреб його громадян, що дозволить перейти на більш високий рівень розвитку та збільшити кількість людей, які ведуть творчу інноваційну діяльність. Крім того, впровадження інтелектуальних технологій дозволить відкрити можливості для інвестицій та розвитку будівельної галузі у післявоєнний період.

Застосування принципів Smart-системи відкриває нові можливості для міського планування. Дана система може стосуватися розвитку всіх секторів інфраструктури: житлово-комунального господарства, покращення земель, транспорту, енергетики, зв'язку, безпеки, моніторингу довкілля та інших. У сфері інвестицій та будівництва Smart-система повинна включати два основних компоненти: застосування технологій Smart, що означає сучасний підхід до визначення певних цілей та параметрів інвестиційного проекту, а також впровадження інтелектуальних технологій, що лежать в основі побудови цифрової економіки, що дозволяє істотно підвищити якість життя громадян.

Місто складається з різних інфраструктурних вертикалей, що утворюють деяку систему механізмів. Однак такі елементи міської інфраструктури зазвичай функціонують ізольовано. Смарт-містам потрібен комплексний підхід, щоб повною мірою задіяти потенціал смарт-інфраструктури. Комплексні підходи є ефективними інструментами виявлення динаміки взаємин між населенням, політикою та навколишнім середовищем. Найчастіше вони корисні та ефективні в тих випадках, коли розроблені спільними зусиллями фахівців з різних дисциплін, представників директивних, планових та адміністративних органів, громадянського суспільства та всіх відповідних зацікавлених сторін [3].

Важливим науковим завданням для експертної спільноти в цих умовах є осмислення світового досвіду розбудови інфраструктури «розумного міста» з метою критичного наукового аналізу досягнень та проблем цифровізації суспільного простору, що допоможе надалі уникнути повторення помилок та побачити нові цікаві можливості вирішення соціально-політичних проблем «розумного міста»

Стратегії розбудови інфраструктури регіональної моделі «розумного міста» повинні формуватися з урахуванням низки факторів, серед яких важливу роль відіграють ресурсна база та регіональна специфіка, соціокультурні та історичні традиції та методи управління. Принципове значення мають також цільова спрямованість проекту «розумне місто», ступінь освіченості населення, а також механізми зворотного зв'язку між державними органами влади, місцевого самоврядування та мешканцями міста. Важливою умовою створення «розумного міста» є формування попиту на інновації всередині міського середовища з боку громадянського суспільства та місцевої влади, муніципальних підприємств, місцевого бізнесу та населення.

Список літератури:

1. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України 30 вересня 2019 року № 722/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 15.03.2023)
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Smart City Platform (EcoCityS). URL: <https://www.sice.com/en/business-areas/smart-cities/smart-city-platform-ecocitys> (дата звернення: 08.04.2023).

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИЗАЦІЙНІ ОЗНАКИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Омеляненко Д.О., аспірант 1 курсу, ФЕІМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

У європейській практиці кожне підприємство самостійно вирішує питання поділу активів на оборотні та необоротні. Такий розподіл відбувається відповідно до характеру діяльності підприємства та специфіки технології й організації господарської діяльності. В Україні така класифікація активів на оборотні та необоротні активи є обов'язковою згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Розглянемо ближче сучасні уявлення про основні характеристики бізнес-активів.

Оптимізація складів необоротних і оборотних активів підприємств необхідне для врахування галузевих особливостей. Операційна діяльність підприємств, де середня тривалість операційного циклу відповідає бізнес моделі та носить раціональний характер може оцінюватись з точки зору позитивних і негативних характеристик функціонування таких видів активів.

Необоротні активи підприємства гарантують процес виробництва і реалізації продукції. Додатково вони створюють розподіл і перерозподіл новоствореної вартості готової продукції.

Необоротні активи підприємств визначаються такими позитивними якостями:

- а) менш вразливі до інфляції, тобто краще захищені від інфляції;
- б) демонструють зменшення ризику комерційних збитків у процесі господарської діяльності компанії, захист від протиправних дій партнерів у поточних справах [1];

Тим самим у експлуатації та використанні необоротних активів є багато недоліків:

а) піддаються нематеріальному виснаженню (тобто активи підприємств, що виробляють основні фонди та нематеріальні операційні активи). У тому числі навіть тимчасово виведені з експлуатації. Такі види активів втрачають свою вартість;

б) менш придатні для оперативного управління. Це відбувається оскільки їхня структура не змінюється в короткостроковій перспективі. Саме тому будь-яке тимчасове погіршення кон'юнктури товарного ринку призведе до зниження рівня їх корисного використання. Але якщо бізнес не перейде на виробництво інших видів продукції;

в) в основному відносяться до групи необоротних активів. Не можуть використовуватися як засіб гарантування платежів за господарську діяльність підприємства.

Поточні активи - валюта та її еквіваленти, щодо використання яких немає обмежень. Додатково інші активи, призначені для продажу або споживання протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

У складі оборотних (обігових) активів підприємства виділяють такі елементи: виробничі запаси сировини і напівфабрикатів; запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів, незавершене виробництво, запаси готової продукції для реалізації, дебіторська заборгованість.

Валюта балансу в національній еквіваленті та грошові активи в іноземній валюті. Також входять короткострокові фінансові інвестиції та витрати майбутніх періодів [2].

Ліквідні або оборотні активи мають такі позитивні характеристики:

а) високий ступінь структурної трансформації, тобто при регулюванні товаро-грошових потоків у процесі торгівлі вони можуть легко переходити з одного виду в інший;

б) більша адаптація до мінливих умов на товарних ринках: вони гнучкі та піддаються змінам під час розподілу діяльності;

в) висока ліквідність виникає при необхідності значної їх частини конвертування в готівку. Це необхідне для продовження підприємницької діяльності в різних варіантах.

Таким чином, активи – це набір цінностей нерухомості та рухомого майна, які бізнес використовує для отримання майбутніх економічних вигод. Вони характеризуються впливом факторів часу, ризику та ліквідності на їх використання. Додатково відображають інвестиційні рішення в компанії та певні відносини власності. Також створені за рахунок різноманітних ресурсів [3].

Список використаних джерел:

1. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. *Фінанси України*. 2017. №4. С. 112-118.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 14.11.2020 № 996-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 04.04.2023).
3. Бланк І.О. Фінансова стратегія підприємства. Київ : КНТЕУ, 2009. 147 с.

РОЗРОБКА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Видря І.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. В. А. Борисова
Сумський НАУ

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки, представленої практично у всіх країнах та покликаною забезпечувати населення продовольством, а ряд галузей промисловості – сировиною. У світовому сільському господарстві зайнятість економічно активного населення становить близько 1,1 млрд.чол. Очевидно, що розвиток сільського господарства забезпечує стимулювання зростання економіки, продовольчу безпеку країни, а також зниження соціальної напруги.

У сільськогосподарській галузі економіки України більшість організацій тією чи іншою мірою відчувають фінансові труднощі, які можуть стати причиною фінансової нестійкості та банкрутства у разі їх невчасного виявлення. На цьому фоні проблема фінансового оздоровлення організацій аграрного сектору є дуже актуальною. Необхідною умовою сталого функціонування у довгостроковій перспективі для фермерського господарства у сучасних умовах є формування ефективної стратегії розвитку. Особливо, це стосується розробки фінансової стратегії розвитку господарства в умовах невизначеності та ризику.

Діяльність фермерських господарств є одним із важливих сегментів розвитку агропромислового сектора, проте саме вона піддається найбільш сильному впливу з боку факторів довкілля під впливом нестабільних економічних ситуацій поточного часу та вразливий перед непрогнозованими подіями в країні, такими як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення російських військ в Україну в 2022 році.

Фінансова стратегія стала необхідним атрибутом забезпечення ефективного розвитку організацій, особливо фермерського господарства. Розробка фінансової стратегії дозволяє на довгострокову перспективу забезпечити фінансову стійкість організацій, а процес формування фінансових ресурсів зробити більш раціональним, оскільки від наявності фінансових ресурсів у необхідних обсягах та ефективного їх використання залежить фінансове благополуччя організації.

В аграрних формуваннях фінансова стратегія є сукупністю прийомів і правил, за допомогою яких мають досягатися основні цілі: стабільне зростання та фінансова незалежність. Фінансова стратегія має бути спрямована насамперед на забезпечення фінансової стійкості організації, оптимізацію структури та розмірів фінансових ресурсів та максимізацію рівня прибутку при збереженні ліквідності та прийняттого рівня ризику.

Для проведення заходів, спрямованих на розвиток сільськогосподарської системи, потрібні значні вкладення фінансових ресурсів як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку держави. Необхідність державної підтримки фермерського господарства виявляється у тому, що сільськогосподарська діяльність – найважливіша ланка національної безпеки країни, оскільки забезпечує зростання обсягів сільськогосподарської продукції та споживання продуктів харчування на душу населення, сприяє доступності продовольства для широких верств населення.

У сучасних умовах фінансова стійкість фермерського господарства може бути забезпечена за рахунок реалізації політики імпортозаміщення, вироблення дієвих та ефективних заходів щодо раціонального використання сільськогосподарських земель, концентрації сільськогосподарського виробництва.

Фінансова стратегія фермерського господарства – це процес формування оптимального рівня прибутку, раціонального використання фінансових ресурсів, що дозволяє досягти поставлених стратегічних завдань, забезпечити фінансовими ресурсами процес відтворення та сформуванню оптимальну структуру активів організації.

Основа фінансової стратегії – це пошук, ефективне використання фінансових ресурсів та раціональне управління їхньою структурою з метою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості компанії. Вірно побудована фінансова стратегія підприємства дає можливість не тільки забезпечити організацію фінансовими ресурсами та оптимізувати ризики, а й визначити набір стратегічних цілей подальшого ефективного розвитку аграрного підприємства.

Фінансова стратегія спрямована на розвиток фінансової діяльності та відповідних відносин аграрних підприємств. Саме розробка фінансової стратегії сприяє підприємствам фермерського господарства в обліку всіх фінансових ресурсів, щоб повною мірою реалізувати можливості зростання на ринку та виконати корпоративні завдання.

Визначення фінансових можливостей фермерського господарства зумовлене оцінкою його сьогодення та майбутнього потенціалу у фондоутворенні, розмірах та джерелах реалізації базової стратегії розвитку. Таким чином, фінансові можливості не лише визначають готовність аграрного формування. у стратегічних діях, а й переважно визначають характер цих дій.

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Пухальська М.О., студ. 1 курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. Фролов С.М.
Сумський НАУ

Фінансова стратегія є важливим інструментом управління фінансовими ресурсами закладів фахової передвищої освіти. Ця стратегія повинна бути спрямована на досягнення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів і забезпечення сталого розвитку закладу.

Одним з основних етапів визначення фінансової стратегії є аналіз фінансового стану закладу. На його основі слід визначити фінансові потреби та можливості закладу, а також його фінансові ризики. Для цього необхідно вивчити фінансову звітність, провести аналіз ефективності використання фінансових ресурсів та визначити потребу в додаткових інвестиціях.

Далі необхідно визначити фінансові цілі та завдання закладу. Це може бути забезпечення достатнього рівня фінансування для здійснення основної діяльності, збільшення фінансової стабільності закладу, залучення додаткових фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури та модернізації матеріально-технічної бази.

Наступним кроком є розробка конкретних заходів з фінансового управління. Ці заходи можуть включати в себе раціональне використання бюджетних коштів, залучення додаткових інвестицій, розробку програми економії коштів та удосконалення фінансового контролю.

Додаткові інвестиції можуть бути залучені через взаємовигідні партнерства з бізнес-структурами та іншими закладами освіти. Також можна використовувати гранти та програми державної підтримки для реалізації проектів, спрямованих на покращення фінансової стійкості закладу.

Розробка програм економії коштів може бути здійснена через аналіз та оцінку всіх фінансових процесів, що відбуваються в закладі. Після цього можуть бути запроваджені заходи, які дозволять економити кошти без втрати якості надання освітніх послуг.

Удосконалення фінансового контролю може бути досягнуто через впровадження системи контролю та аудиту фінансових процесів. Така система дозволить вчасно виявляти недоліки та помилки в фінансовому управлінні та вносити необхідні зміни для їх усунення.

Одним з ефективних заходів розвитку фінансової стратегії може бути раціональне використання бюджетних коштів, зокрема, через ретельне планування витрат та контроль за їх виконанням, залучення додаткових інвестицій, наприклад, шляхом впровадження проектів, спрямованих на розвиток і підвищення конкурентоспроможності закладу.

Для досягнення цих цілей необхідно мати якісну фінансову аналітику, що дозволить визначити потенційні джерела фінансування та розробити ефективні фінансові стратегії. Крім того, важливо вивчити потреби ринку праці та підлаштувати освітню програму до них.

Також ефективність фінансової стратегії можна підвищити за допомогою застосування сучасних інформаційних технологій, зокрема, програмного забезпечення для бухгалтерського обліку та аналізу фінансових показників.

Для досягнення фінансових цілей і завдань закладу можна використовувати різні стратегії, наприклад, стратегію зростання, коли основний акцент робиться на збільшенні послуг закладу; стратегію стабільності, яка передбачає збереження стану речей на певному рівні; стратегію реструктуризації, що спрямована на покращення ефективності управління та її оптимізацію.

Крім того, варто звернути увагу на важливість розвитку інноваційних технологій та програм, що дозволяють збільшувати ефективність фінансового управління.

У процесі розробки фінансової стратегії важливо не забувати про потреби студентів та викладачів, їхні очікування та пріоритети. Необхідно забезпечити належний рівень заробітної плати для викладачів, оновлення матеріально-технічної бази та інфраструктури закладу, розвиток інноваційних методик та технологій навчання.

У цілому, фінансова стратегія є важливою складовою успішного розвитку закладів фахової передвищої освіти. З її допомогою можна забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів, підвищити якість освіти, залучити нові інвестиції та забезпечити стабільність фінансового стану закладу.

Навіть при наявності достатніх фінансових ресурсів, важливою складовою фінансової стратегії є ефективне використання цих ресурсів. Для цього можуть бути використані різні інструменти фінансового управління, такі як бюджетування, фінансовий аналіз, контроль за використанням коштів та інші.

Отже, розробка фінансової стратегії є важливою складовою успішного розвитку закладів фахової передвищої освіти. Це вимагає аналізу фінансових можливостей та ризиків, визначення фінансових цілей та завдань, розробки програм розвитку та конкретних заходів з фінансового управління. Виконання цих завдань дозволить забезпечити стабільність фінансової ситуації закладу та збільшить конкурентоспроможність закладу на ринку праці.

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Коваленко О. А., студ. 1м курсу ФЕiМ
Науковий керівник: проф. М. М. Геєнко
Сумський НАУ

Сучасні умови життя потребують швидких та якісних змін у розвитку та вдосконаленні банківської системи, зокрема дистанційного обслуговування. Саме тому, ринок банківських послуг зорієнтований на підвищення якісної співпраці з клієнтами.

Слід зазначити, що забезпечення проведення банківських операцій не втратило ефективності навіть під час повномасштабного військового вторгнення. Банківські установи продовжили свою діяльність та обслуговування клієнтів. Це звісно свідчить про неабияку стабільність банківської системи.

Наразі усі сфери діяльності людей безпосередньо перетинаються з банківськими послугами та потребують збільшення обсягу запропонованих продуктів.

Банківські установи в свою чергу намагаються максимально задовольнити потреби споживачів:

- спростити процедури платежів та переказів;
- зробити дешевшими свої послуги;
- покращити якість обслуговування.

Ці та інші заходи звісно покращують конкурентоздатність банківських установ.

Залучення сучасних технологій робить банківські послуги ще доступнішими ніж раніше.

Дистанційне банківське обслуговування - це надання банківських послуг або банківських продуктів на відстані, без відвідування клієнтами офісу банку та без безпосереднього контакту з співробітниками банку.

Дистанційне обслуговування клієнтів дозволяє виконувати багато найнеобхідніших операцій: здійснювати контроль за власними рахунками; здійснювати купівлю-продаж безготівкової валюти та товарів; проводити оплату комунальних послуг; здійснювати поповнення рахунку операторів мобільного зв'язку; проводити безготівкові банківські та міжбанківські платежі; переводити кошти за рахунками та ін.

Можливими доступними засобами клієнта для здійснення дистанційного банківського обслуговування можуть бути: мобільний телефон; персональний комп'ютер; смартфон; банкомат та ін.. За допомогою цих засобів банки здатні надавати своїм клієнтам весь обсяг запропонованих послуг. Клієнти можуть обирати будь-який вид дистанційного обслуговування чи поєднувати їх у зручний для себе спосіб. Саме такий підхід забезпечує запоруку переваги для вибору сучасного «ділового» партнера.

Дистанційне обслуговування на ринку банківських послуг є надзвичайно важливим та актуальним напрямом розвитку. Оскільки інтернет і мобільні технології стали неодмінною складовою життя більшості людей, банки повинні надавати свої послуги в онлайн-режимі для забезпечення максимальної зручності та задоволення потреб клієнтів.

Переваги дистанційного обслуговування для клієнтів включають зручність та доступність послуг у будь-який час доби, високу швидкість та ефективність обслуговування, можливість здійснення операцій без відвідування банку, що зменшує час і зусилля, необхідні для їх здійснення. Для банків же дистанційне обслуговування є можливістю зниження витрат на утримання фізичних відділень та залучення нових клієнтів.

Проте, зростання популярності дистанційного обслуговування також може призвести до збільшення ризиків кібератак та шахрайства, що вимагає від банків підвищеної уваги та заходів забезпечення кібербезпеки.

Отже, розвиток дистанційного обслуговування є важливим для банківської індустрії, але потребує відповідних інвестицій у технології та кібербезпеку для забезпечення безпеки та надійності сервісів для клієнтів. Банки повинні регулярно оновлювати свої системи дистанційного обслуговування, вдосконалювати їх функціонал та забезпечувати якість обслуговування на рівні, який задовольняє потреби своїх клієнтів.

Крім того, банки повинні активно працювати над підвищенням свідомості клієнтів щодо кібербезпеки та надання їм рекомендацій щодо захисту своїх даних та грошей від шахрайства та кібератак. Також важливо забезпечувати надійний механізм аутентифікації клієнтів та моніторинг транзакцій для виявлення шахрайської діяльності.

У майбутньому, дистанційне обслуговування буде продовжувати свій розвиток та розширювати свій функціонал. Зокрема, можливими напрямками є використання штучного інтелекту та машинного навчання для покращення рішень в області кредитування та ризик-менеджменту, розширення функціоналу для інвестування та забезпечення фінансової консультації в онлайн-режимі.

У цілому, дистанційне обслуговування стає все більш популярним та важливим для клієнтів та банків. Його розвиток вимагає від банків зусиль у забезпеченні кібербезпеки та якості обслуговування, але в той же час він надає багато переваг для обох сторін.

ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМВІДНОСИН БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ З ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ

Войтенко Н.П., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. В.А. Єфанов
Сумський НАУ

На сьогодні однією з умов стабільного розвитку економіки держави є надійне функціонування та динамічний розвиток її банківської системи. В останні роки банківська система України функціонує в умовах фінансової нестабільності.

За умов інтернаціоналізації банківської діяльності та підвищення вимог до банківського капіталу загострилася конкурентна боротьба між банками. Перед вітчизняними банківськими установами постають актуальні питання щодо адаптації до умов, що змінюються, та пошуку можливостей зайняти стійку позицію і встояти в конкурентній боротьбі. Конкурентна боротьба стимулює пошук банками нових сфер діяльності, збільшення кількості послуг, які пропонуються клієнтам і підвищення якості їх обслуговування. В умовах зростаючої конкуренції банківські установи будуть змушені все більше уваги приділяти реалізації високоякісному обслуговуванню своїх клієнтів з врахуванням їхніх потреб.

На зміну періоду розвитку банківських технологій приходить період розвитку технологій взаємодії з клієнтами. В Україні розуміння технологій взаємодії з клієнтами в усіх сферах бізнесу стало формуватися зовсім недавно. Банківські установи звернули увагу на технології взаємодії з клієнтами значно пізніше від інших сфер бізнесу.

За останні десятиліття процес банківського обслуговування значно видозмінився. Особливої актуальності набувають питання і перспективи банківського обслуговування фізичних осіб. Банківське обслуговування фізичних осіб є пріоритетним напрямом банківського бізнесу та основою функціонування сучасної банківської установи. Доступне, ефективне та якісне банківське обслуговування надає банку можливість конкурувати на ринку фінансових послуг. Поява всевітньої мережі Інтернет та інноваційних технологій, адаптованих для надання банківських послуг, значно підвищують рівень банківського обслуговування. У сучасних умовах банківське обслуговування розділяють на три види: традиційне, дистанційне, комплексне.

Банківське обслуговування фізичних осіб – це банківська діяльність, що забезпечує високий рівень пропозиції банківських послуг, операцій, продуктів для задоволення клієнтського попиту домашніх господарств у заощаджувальних, споживчих потребах і потребах, пов'язаних із обігом грошових коштів, кінцевою метою якої є отримання прибутку. Банківське обслуговування повинно відповідати вимогам та враховувати інтереси клієнтів у процесі їх обслуговування, впроваджувати інноваційні та високотехнічні елементи у процес обслуговування для забезпечення конкурентоспроможності банківської установи. Клієнт банку – це учасник економічних відносин, який прагне отримати вигоду від операцій банку на взаємній основі.

Банківським установам необхідно побудувати чіткі алгоритми співпраці з фізичними особами, які б давали можливість продавати клієнтові фінансовий продукт чи послугу.

Для успішної роботи, утримання й розширення клієнтської бази, банки повинні оперативнo реагувати на коливання фінансових ринків, а також на швидкозмінні потреби наявної та потенційної клієнттури, важливим сегментом якої виступають фізичні особи.

Чим більше банк надає фінансових послуг своїм клієнтам, тим більший прибуток отримується інвесторами. Отже, будь-який банк прагне збільшити обсяг послуг, що надаються, для зростання своїх пасивів і активів, що, у звичайних умовах, призводить до зростання його прибутку.

Банківська діяльність по обслуговуванню фізичних осіб, які є основними клієнтами банку є вагомим джерелом залучення капіталу. Це створює умови для стійкості ділових стосунків між банком та клієнтами. Банки прагнуть збільшити кількість клієнтів та покращити якість їх обслуговування, запроваджуючи різноманітні заходи для забезпечення виконання своїх функцій та стратегічних цілей.

Забезпечення прибутковості банку залежить від постійної підтримки іміджу та репутації банку та у свою чергу базується на постійній підтримці стосунків в системі «кредитор-вкладник». За таких умов важливого значення набуває клієнтоорієнтована політика банку, що відображається у задоволеності запитів клієнтів за об'ємом, структурою і якістю банківських продуктів та послуг.

Одним із найважливіших аспектів формування взаємовідносин є створення довіри клієнтів до банку. Для цього банки повинні забезпечити високий рівень обслуговування, надійно зберігати кошти клієнтів, забезпечувати конфіденційність даних та ефективно вирішувати проблеми клієнтів.

Важливим етапом взаємодії є процес відкриття рахунку. Банки повинні надавати зручний та швидкий процес відкриття рахунку, зрозумілий та доступний для всіх клієнтів. Важливим елементом цього процесу є дотримання правил та вимог законодавства щодо заборонених операцій та використання засобів ідентифікації клієнтів.

Для формування довіри клієнтів, банки повинні також забезпечувати прозорість умов укладення договорів та тарифів на послуги. Важливо, щоб клієнти мали можливість ознайомитись з умовами та тарифами перед укладанням договору та мати доступ до повної та достовірної інформації про свої рахунки та транзакції.

АСПЕКТИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧО-ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сміян Н.М. студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. В.А. Єфанов
Сумський НАУ

Одним із найважливіших факторів економічного зростання нашої країни є підвищення ефективності діяльності підприємств торгової сфери. Як і будь-який вид підприємництва, торговельна діяльність схильна до факторів раптового впливу різного характеру, які порушують нормальний перебіг її функціонування. Практика прийняття рішень в умовах невизначеності, багатокритеріальності, складності здійснення точних економічних прогнозів формує необхідність оцінки та обліку різного роду ризиків діяльності підприємства та системи управління, що адаптує діяльність підприємства до сформованих умов. У сучасних умовах, що формуються під впливом факторів динамічного середовища функціонування підприємства, оцінка ризику та розробка програм його зниження, є частиною повсякденної управлінської роботи, однією із функцій управління підприємством поряд із управлінням фінансами, кадрами, якістю тощо.

Ризик у сфері товарного обігу є характеристикою діяльності підприємства торгівлі у ситуації неминучого вибору, що відображає невизначеність майбутніх результатів своєї діяльності і можливість сприятливих і негативних наслідків його дій.

З позиції системного підходу система ризик-менеджменту може бути представлена як сукупне функціонування п'яти основних елементів-підсистем, до яких віднесено:

- механізм управління ризиками в діяльності торговельного підприємства;
- структура управління ризиками у діяльності торговельного підприємства;
- процес управління ризиками у діяльності торговельного підприємства;
- механізм розвитку системи управління ризиками торговельного підприємства;
- мистецтво управління ризиками торговельного підприємства.

Основним принципом формування такої системи ризик-менеджменту є контроль за рівнем ризику підприємства на основі декомпозиції його діяльності на структурні бізнес-одиноці, що дозволяють фіксувати, оцінювати та приймати рішення щодо управління ризиками в цілому.

Окремою важливою проблемною ланкою для підприємств сфери торгівлі слід зазначити відсутність системного розуміння ризиків у процесі руху товару, що негативно впливає на ефективність всього торговельного процесу. Як аспекти можна виділити такі причини:

1. Не розглядаються ризики, що виникають у процесі взаємодії логістичних ланок.
2. Витрати на управління ризиками високі, але існують випадки, при яких ресурси витрачаються на нейтралізацію найменш значимих чинників.
3. Не враховується взаємозв'язок різних ризиків та їхній вплив на інтегральний (узагальнений) стан ризику по підприємству.
4. У більшості випадків менеджери концентрують зусилля на мінімізації негативних наслідків, прагнуть уникати ризиків, не розглядаючи способи компенсації ризикових факторів та отримання позитивного ефекту.
5. Дії з мінімізації наслідків здійснюються щодо поточних вже наявних ситуацій, тоді як менеджерам слід передбачати можливі ризики та приймати рішення, що її попереджають та забезпечують необхідний результат.

У сучасних умовах необхідність аналізу, оцінки та обліку ризику при ухваленні рішення усвідомлена більшістю менеджерів як вищого, так і середнього рівнів управління вітчизняних підприємств. Якісна оцінка передбачає параметри, які безпосередньо не пов'язані з фінансовими показниками (наприклад, висока ймовірність настання ризику). Якісна оцінка застосовується для швидкого визначення ризику, що не є суттєвим для підприємства, для того, щоб надалі виключити його з процесу детального розгляду, якщо такий ризик невисокий. Кількісна оцінка ризику виявляється у точних числових показниках.

Оцінка ризику формує можливість рішень, спрямованих або адаптацію підприємства до наслідків його наступу, або формування комплексу заходів з нівелювання ризику як такого. У будь-якому випадку йдеться про функцію управління ризиками на підприємстві. Для підприємства сфери торгівлі фахівці виділяють методи управління ризиками, які можуть бути класифіковані на методи мінімізації збитків (втрат) та методи відшкодування збитків.

Кожен із елементів функціонування торгового процесу має формуватися з урахуванням різноманітних ризиків, управління якими можливе через застосування комплексу методів, серед яких і загальноприйняті для практики діяльності підприємств різних сфер діяльності та специфічні для підприємства торгівлі. Ефективна реалізація методів управління ризиками на підприємстві можлива при організації системи ризик-менеджменту, що дозволить реалізувати принципи системності, комплексності у прагненні підприємства адаптуватися до динамічних умов середовища функціонування.

РОЗВИТОК РОЗДРІБНОГО БІЗНЕСУ БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ

Безрук А.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. М. М. Геєнко
Сумський НАУ

Роздрібний бізнес є важливою складовою діяльності банківських установ, оскільки він дозволяє залучити більш широку аудиторію клієнтів та збільшити прибутковість.

Роздрібний бізнес банківської установи означає надання банківських послуг приватним особам та невеликим бізнесам. Цей бізнес-сегмент орієнтований на масового споживача та місцеві підприємства, і розрахований на надання послуг відносно невеликим обсягом. Роздрібний бізнес є ключовим напрямом діяльності багатьох банків, оскільки цей сегмент складає основу їх клієнтської бази.

Основна мета роздрібного бізнесу банківської установи полягає в тому, щоб надати клієнтам можливість відкривати рахунки, зберігати гроші, отримувати кредити та інші фінансові послуги. Основні послуги, які надає роздрібний бізнес, включають:

1. Відкриття та управління рахунками.
2. Видачу кредитів та іпотеки.
3. Надання платіжних карток та дебетових карток.
4. Проведення електронних та мобільних операцій.
5. Надання послуг з обміну валют.

Для банківських установ роздрібний бізнес є важливим, оскільки він дозволяє залучити нових клієнтів та зберегти вже існуючих, що позитивно впливає на їхню прибутковість та стабільність. Роздрібний бізнес також дозволяє банкам розвивати нові продукти та послуги, що відповідають на потреби та вимоги клієнтів.

У сучасних умовах роздрібний бізнес банківської установи також пов'язаний з використанням новітніх технологій та цифрових рішень. Зокрема, це включає розробку мобільних додатків та онлайн-сервісів для зручного та швидкого доступу клієнтів до банківських послуг, електронні платіжні системи, інтернет-банкінг та інші цифрові інструменти.

Крім того, банківські установи зосереджують увагу на покращенні якості обслуговування клієнтів та забезпеченні їх задоволеності. Для цього банки створюють програми лояльності, пропонують індивідуальні підходи до клієнтів та персоналізовані фінансові рішення.

Одним із ключових напрямків розвитку роздрібного бізнесу банківської установи є надання широкого спектру банківських послуг для фізичних осіб. Для цього необхідно пропонувати різноманітні фінансові продукти, такі як дебетові та кредитні картки, вклади з різними умовами, страхування, інвестиційні продукти та інше.

Також важливим напрямком є розвиток інтернет-банкінгу та мобільного додатку, які дозволяють клієнтам здійснювати банківські операції у будь-який час та з будь-якого місця. Це не тільки зручно для клієнтів, але й дозволяє зменшити витрати банку на обслуговування клієнтів у фізичних відділеннях.

Важливо також забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів у фізичних відділеннях банку, де вони можуть отримати необхідну консультацію та допомогу в оформленні документів. Для цього банки повинні надавати якісну підготовку своїх працівників та забезпечувати зручний режим роботи відділень.

Також важливим напрямком розвитку роздрібного бізнесу є співпраця з партнерами, що дозволяє банківській установі пропонувати додаткові послуги своїм клієнтам. Наприклад, можна співпрацювати з інтернет-магазинами для надання кредитів на покупки, з автосалонами для надання автокредитів та страхових компаніями для надання страхових продуктів.

Окрім цього, важливо звернути увагу на розвиток програм лояльності для клієнтів, які дозволяють залучати нових клієнтів та зберігати вже існуючих. Такі програми можуть передбачати нарахування бонусів за використання банківських послуг, знижки на певні продукти та послуги, доступ до ексклюзивних пропозицій та інше.

Нарешті, важливим елементом розвитку роздрібного бізнесу є створення зручної та інтуїтивно зрозумілої інфраструктури для клієнтів. Це можуть бути зручні термінали для внесення та зняття готівки, зручні системи онлайн-оплати, зручні мобільні додатки та інше.

Розвиток роздрібного бізнесу банківської установи є важливим елементом її стратегії, який дозволяє забезпечити зростання прибутковості та зміцнення конкурентної позиції на ринку. Водночас, роздрібний бізнес є важливим елементом фінансової системи країни, оскільки забезпечує доступ до фінансових послуг для широкого кола населення.

Загалом, розвиток роздрібного бізнесу є важливим напрямком розвитку банківських установ, оскільки він дозволяє збільшити прибутковість та залучити більш широку аудиторію клієнтів. Для досягнення цієї мети необхідно надавати широкий спектр банківських послуг, розвивати інтернет-банкінг та мобільний додаток, забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів у фізичних відділеннях, співпрацювати з партнерами, створювати програми лояльності та забезпечувати зручну та інтуїтивно зрозумілу інфраструктуру для клієнтів.

СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НЕБАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ

Гончаренко О.М., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. М. М. Геєнко
Сумський НАУ

Останнім часом спостерігається активний розвиток кредитування фізичних осіб небанківськими фінансовими установами. Небанківські фінансові установи - це фінансові компанії, які надають фінансові послуги, включаючи кредитування, страхування, інвестування тощо, але не є банками.

Головними перевагами кредитування фізичних осіб небанківськими фінансовими установами є:

1. Швидкість і простота отримання кредиту. Небанківські фінансові установи можуть надавати кредити без довгочасних процедур, які необхідні в банках. Це означає, що клієнти можуть отримати кредит швидко та легко.

2. Широкий спектр фінансових продуктів. Небанківські фінансові установи надають широкий спектр фінансових послуг, включаючи кредитування, страхування та інвестування. Це дозволяє клієнтам отримувати різноманітні фінансові послуги з одного місця.

3. Високий рівень конкуренції. На ринку небанківських фінансових установ є високий рівень конкуренції, що спонукає їх до постійного вдосконалення фінансових продуктів та послуг, зниження відсоткових ставок та удосконалення умов кредитування.

4. Гнучкі умови кредитування. Небанківські фінансові установи можуть надавати клієнтам більш гнучкі умови кредитування, такі як відстрочка платежів, можливість додаткових погашень тощо.

Однак, необхідно пам'ятати про ризики, пов'язані з кредитуванням фізичних осіб небанківськими фінансовими установами. Основні ризики, які можуть виникнути при отриманні кредиту в небанківській фінансовій установі, включають:

1. Високі відсоткові ставки. Небанківські фінансові установи зазвичай надають кредити за вищими відсотковими ставками, ніж банки. Це може призвести до того, що клієнт буде сплачувати більше грошей за кредит, ніж він очікував.

2. Недостатня регуляція. Небанківські фінансові установи не підлягають такому ж ступеню регулювання, як банки. Це означає, що ризик фінансових збитків через неплатоспроможність небанківської фінансової установи може бути вищим.

3. Ризики безпеки. Небанківські фінансові установи можуть мати недостатній рівень захисту даних клієнтів, що може призвести до витоку особистої інформації.

4. Недостатня прозорість. Небанківські фінансові установи можуть мати менш прозорі умови кредитування, ніж банки. Це може призвести до того, що клієнт не буде повністю розуміти умови свого кредиту.

Отже, при виборі небанківської фінансової установи для отримання кредиту фізичні особи повинні бути дуже уважними та ретельно вивчати умови кредитування та ризики, пов'язані з таким видом кредитування. Небанківські фінансові установи також повинні працювати над підвищенням рівня прозорості та забезпеченням безпеки клієнтів.

1. Для розвитку кредитування фізичних осіб небанківськими фінансовими установами можуть бути використані такі підходи:

2. Розширення співпраці з банками. Небанківські фінансові установи можуть укласти угоди про співпрацю з банками, щоб отримувати доступ до їх фінансових ресурсів та залучати кошти для надання кредитів.

3. Використання новітніх технологій. Небанківські фінансові установи можуть використовувати новітні технології, такі як блокчейн та штучний інтелект, для поліпшення процесів кредитування та забезпечення більш ефективного управління ризиками.

4. Розширення продуктової лінійки. Небанківські фінансові установи можуть розширювати свою продуктову лінійку, надаючи нові види кредитів, такі як кредити на освіту, медичні кредити та кредити для розвитку малого бізнесу.

5. Покращення рівня обслуговування клієнтів. Небанківські фінансові установи можуть покращити рівень обслуговування клієнтів, забезпечивши швидкий та зручний доступ до кредитів та поліпшивши якість обслуговування.

6. Підвищення фінансової грамотності населення. Для того, щоб забезпечити розвиток кредитування фізичних осіб небанківськими фінансовими установами, необхідно забезпечити підвищення фінансової грамотності населення. Люди повинні бути освіченими щодо можливостей та ризиків, пов'язаних з кредитуванням, а також навчитися ефективно керувати своїми фінансами.

Розвиток кредитування фізичних осіб небанківськими фінансовими установами може стати одним із напрямків розвитку фінансової системи країни. Однак, для того, щоб цей процес був успішним, потрібно забезпечити ефективне регулювання та контроль над діяльністю небанківських фінансових установ, забезпечити безпеку та захист прав споживачів.

СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Лесніченко В.М., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Інвестиційна привабливість підприємства аграрного сектору є дуже важливою для залучення нових інвесторів та забезпечення стабільного розвитку підприємства. Сутність інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору полягає в його здатності привернути та утримати інвестиції з боку інвесторів, що дозволяє забезпечувати розвиток та зростання підприємства, збільшення виробництва та прибутку, покращення якості та конкурентоспроможності продукції, а також розвиток галузі в цілому.

Для досягнення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору, необхідно мати ефективне управління, високі стандарти виробництва та якості продукції, стабільний фінансовий стан, а також використовувати новітні технології та інновації. Крім того, важливо мати розвинуту логістичну та інфраструктурну базу, що дозволяє забезпечувати швидку та якісну доставку продукції до споживачів.

Також інвестиційна привабливість підприємства аграрного сектору залежить від його соціальної відповідальності та взаємодії з громадою, яка дозволяє забезпечувати підтримку та довіру споживачів та громади, які можуть стати потенційними інвесторами та партнерами підприємства.

Отже, інвестиційна привабливість підприємства аграрного сектору економіки є ключовим елементом його успішного розвитку та зростання, який дозволяє залучати необхідні інвестиції для розширення виробництва та покращення якості та конкурентоспроможності продукції.

Для забезпечення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору, необхідно дотримуватись наступних дій:

1. Розробити стратегію розвитку підприємства на довгострокову перспективу, яка відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрного сектору. Така стратегія повинна включати в себе плани щодо розвитку нових технологій, підвищення якості продукції та її конкурентоздатності на ринку.

2. Забезпечити високу якість управління підприємством, яке має бути ефективним та гнучким. Наявність грамотної команди фахівців, які володіють необхідними знаннями та навичками управління, дозволить забезпечити ефективну роботу підприємства та підвищити його привабливість для інвесторів.

3. Діяти відповідно до законодавства та дотримуватись вимог екологічної безпеки. Це важливо для забезпечення сталого розвитку підприємства та його довгострокової прибутковості.

4. Вести відкрите та прозоре фінансове управління. Інвесторам важливо бути в курсі фінансових результатів підприємства, тому слід забезпечити доступність та прозорість фінансової звітності.

5. Розробити ефективну систему маркетингу та продажів. Це дозволить забезпечити високий попит на продукцію підприємства та підвищити її конкурентоздатність на ринку. Розробка бренду та рекламних кампаній можуть також допомогти підприємству залучати нових клієнтів та інвесторів.

6. Розвивати співпрацю з іншими підприємствами аграрного сектору та науковими установами. Така співпраця може принести взаємну вигоду та дозволить підприємству отримувати доступ до нових технологій та інновацій.

7. Розвивати соціальну відповідальність та взаємодію з громадою. Це дозволить забезпечити підтримку та довіру споживачів та громади, які можуть стати потенційними інвесторами та партнерами підприємства.

Існує кілька основних способів підтримки інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору в Україні:

1) Фінансова підтримка. Держава надає фінансову підтримку відповідним програмам, зокрема, підтримка в розробці та реалізації проектів.

2) Стимулювання інвестицій. Для залучення інвестицій держава створює різноманітні програми пільг та стимулів для інвесторів.

3) Підвищення якості та безпеки продукції. Для збільшення інвестиційної привабливості аграрного сектору необхідно забезпечити високу якість та безпеку продукції.

4) Розвиток експорту. Розвиток експорту є важливим фактором забезпечення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору в Україні.

Важливо також зазначити, що для забезпечення інвестиційної привабливості підприємства аграрного сектору, необхідно враховувати особливості галузі, такі як відносно велика залежність від погодних умов та ринкових коливань цін на сільськогосподарську продукцію. Тому важливо мати стратегію розвитку та бізнес-план, які б враховували можливі ризики та виклики, що виникають у сфері аграрного виробництва.

СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Горовий Д.М., студ. 1 м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Стратегічне фінансове планування діяльності підприємства агропромислового комплексу передбачає розробку плану дій, що дозволяє забезпечити стабільний фінансовий стан підприємства та досягнення стратегічних цілей на довгострокову перспективу.

Основні кроки стратегічного фінансового планування на підприємстві агропромислового комплексу можуть включати такі етапи:

1) Аналіз фінансового стану підприємства. Необхідно провести детальний аналіз фінансових показників підприємства, включаючи обсяги продажів, прибутковість, ліквідність, фінансову стійкість та інші показники.

2) Визначення стратегічних цілей. Необхідно визначити основні цілі підприємства на довгострокову перспективу, які пов'язані з розвитком бізнесу, збільшенням прибутковості та ін.

3) Розробка стратегії фінансового планування. На основі аналізу фінансового стану та визначення стратегічних цілей необхідно розробити стратегію фінансового планування, яка відображатиме шляхи досягнення поставлених цілей.

4) Розробка оперативного плану. На основі стратегії фінансового планування необхідно розробити оперативний план, який відображає конкретні заходи, які планується виконати для досягнення стратегічних цілей.

5) Моніторинг та оцінка. Необхідно регулярно моніторити виконання оперативного плану та оцінювати ефективність проведених заходів. При необхідності, необхідно коригувати стратегію та оперативний план, щоб забезпечити досягнення поставлених цілей.

6) Фінансове прогнозування. Необхідно провести фінансове прогнозування, щоб визначити очікувані доходи та витрати на довгострокову перспективу та забезпечити стабільний фінансовий стан підприємства.

7) Робота з ризиками. Необхідно визначити можливі ризики та розробити план дій для їх зменшення або уникнення.

8) Управління ліквідністю. Необхідно забезпечити достатній рівень ліквідності підприємства для виконання своїх фінансових зобов'язань.

9) Управління оборотним капіталом. Необхідно раціонально управляти оборотним капіталом, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів та зменшити ризики виникнення фінансових труднощів.

10) Управління інвестиціями. Необхідно раціонально управляти інвестиціями та забезпечити їх ефективне використання для досягнення стратегічних цілей та збільшення прибутковості.

11) Оцінка ефективності інвестиційних проектів. Підприємство агропромислового комплексу може розглядати різні інвестиційні проекти, наприклад, модернізацію обладнання, розвиток нових технологій вирощування та обробки продукції, розширення продуктових ліній тощо. Необхідно провести оцінку ефективності цих проектів та вибрати найбільш прибуткові та відповідні стратегічним цілям компанії.

12) Фінансовий аналіз. Необхідно проводити регулярний фінансовий аналіз, щоб оцінити фінансову стійкість підприємства та забезпечити своєчасне виявлення фінансових проблем.

13) Управління податковими платежами. Необхідно вести ефективне управління податковими платежами та забезпечити своєчасну сплату податків та зборів.

14) Робота з кредитними ресурсами. Підприємство може користуватися кредитними ресурсами для забезпечення свого фінансового стану та розвитку. Необхідно раціонально управляти цими ресурсами та забезпечити своєчасну сплату кредитних зобов'язань.

15) Робота з фінансовими інструментами. Підприємство може використовувати різні фінансові інструменти, наприклад, форвардні та опціонні контракти, щоб зменшити ризики виникнення фінансових труднощів. Необхідно вести раціональну політику управління ризиками та використання цих інструментів.

Отже, стратегічне фінансове планування є складним та багатограним процесом, який включає в себе всі аспекти фінансової діяльності підприємства агропромислового комплексу. Важливо ретельно проаналізувати фінансовий стан компанії та ринкові умови, щоб визначити стратегічні цілі та завдання, які допоможуть досягти успіху. Після цього необхідно розробити план дій та реалізувати його, забезпечуючи своєчасну реакцію на зміни в економічному середовищі.

Загалом, стратегічне фінансове планування є важливим інструментом для забезпечення стабільного та ефективного фінансового стану підприємства агропромислового комплексу на довгострокову перспективу та досягнення стратегічних цілей.

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Юрченко В.О., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Конєва І.І.
Сумський НАУ

Розвиток страхового захисту фізичних осіб є дуже важливим в умовах невизначеності та ризику. Сучасна дійсність характеризується нестабільністю, небезпекою та ризиком, що призводить до необхідності захисту наших інтересів у випадку негативних наслідків.

Страхові компанії можуть запропонувати широкий спектр страхових продуктів, які допоможуть зменшити фінансові втрати в разі виникнення ризикових ситуацій. Однак, вибір правильного страхового продукту та страхової компанії потребує ретельного аналізу та дослідження.

При виборі страхового продукту потрібно враховувати свої потреби та можливості, а також рівень ризику, якому ви піддаєтеся. Наприклад, страхування майна є важливим для захисту від можливих природних катастроф, крадіжок, пожеж та інших непередбачуваних подій. Страхування життя та здоров'я може забезпечити фінансовий захист у разі негативних наслідків випадку хвороби або нещасного випадку. При виборі страхової компанії важливо звернути увагу на її репутацію, фінансову стабільність та наявність необхідних ліцензій та сертифікатів. Також важливо дослідити страхові умови та правила виплат, щоб у випадку виникнення страхового випадку знати, які дії потрібно вжити для отримання компенсації.

В умовах невизначеності та ризику, розвиток страхового захисту фізичних осіб допомагає зменшити фінансові втрати та забезпечити спокій і безпеку. Також він є важливим для розвитку економіки та підтримки підприємництва, оскільки страхові продукти можуть знизити ризики для бізнесу та допомогти у залученні інвестицій.

За останні роки на ринку страхування фізичних осіб відбулися значні зміни та розвиток нових продуктів. Наприклад, виникли страхові продукти, які допомагають забезпечити фінансову підтримку під час карантину та його наслідків, а також страхові продукти, які захищають від кіберзлочинності та інших витоків інформації.

Проте, важливо пам'ятати, що страхування не є панацеєю для всіх ризиків. Деякі ризики можуть бути зменшені за допомогою проактивних заходів у запобіганні негативним наслідкам. Наприклад, регулярне технічне обслуговування автомобіля може зменшити ризик аварії, а використання захисного обладнання на робочому місці може зменшити ризик травм.

Крім того, для розвитку страхового захисту фізичних осіб важливо розробляти нові страхові продукти, які відповідають потребам сучасного споживача. Наприклад, страхування життя може включати не тільки виплату страхової суми у разі смерті, але й допомогу у здоровому способі життя та підтримку у разі хвороби. Також важливо забезпечити доступність страхових продуктів для різних соціальних груп, зокрема для людей з низькими доходами.

Для ефективного розвитку страхового захисту фізичних осіб потрібні ініціативи як з боку держави, так і з боку страхових компаній та громадських організацій. Держава може сприяти розвитку страхового ринку шляхом створення сприятливих умов для страхових компаній, зокрема шляхом удосконалення законодавства та регулювання страхового ринку.

Страхові компанії можуть розвивати нові продукти, використовуючи сучасні технології та аналізуючи потреби своїх клієнтів. Важливо також забезпечувати високу якість обслуговування та інформаційну підтримку для клієнтів, що збільшує довіру до страхової компанії.

Громадські організації можуть допомогти у популяризації страхового захисту та інформуванні людей про доступні страхові продукти та їх умови. Також вони можуть сприяти розвитку соціально відповідального страхування, яке допомагає людям з низькими доходами та захищає їх від небезпек.

Завдяки страхуванню люди можуть бути впевнені, що вони не залишаться без грошей на випадок непередбачуваних ситуацій, та зосередитися на своїй роботі та досягненні цілей. Крім того, страхування сприяє підвищенню фінансової стійкості та стабільності економіки в цілому.

У зв'язку з тим, що майже кожен відчуває певний ризик в своєму житті, страхування може зацікавити широке коло людей. Однак, забезпечення надійності та доступності страхових послуг є важливою умовою для розвитку цього ринку. Для цього необхідно підвищувати кваліфікацію працівників страхових компаній, забезпечувати високу якість обслуговування та дотримання стандартів в галузі страхування. Розвиток страхового захисту фізичних осіб потребує спільних зусиль держави, страхових компаній та громадських організацій, що сприятиме зростанню довіри до страхової галузі та підвищенню захищеності громадян від ризиків та невизначеності.

Отже, розвиток страхового захисту фізичних осіб в умовах невизначеності та ризику є важливим для забезпечення фінансової безпеки та спокою. При виборі страхового продукту та страхової компанії важливо ретельно досліджувати їх умови та репутацію. Також важливо пам'ятати, що страхування не є панацеєю для всіх ризиків, тому варто звертати увагу на проактивні заходи для запобігання негативним наслідкам.

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Білогубець О.В., студ. 1м курсу ФЕІМ
Науковий керівник: проф. Борисова В.А.
Сумський НАУ

Управління грошовими потоками торговельного підприємства включає в себе планування, контроль та оптимізацію грошових потоків, які входять та виходять з компанії. Основна мета управління грошовими потоками полягає в забезпеченні стабільного та ефективного функціонування бізнесу.

Основні завдання управління грошовими потоками торговельного підприємства:

- ✓ Планування та контроль грошових потоків;
- ✓ Оптимізація витрат;
- ✓ Мінімізація ризиків та підвищення ліквідності;
- ✓ Оцінка та аналіз ринку та конкурентів;
- ✓ Розвиток та вдосконалення фінансових стратегій та політик;
- ✓ Управління ризиками та оптимізація кредитного портфелю.

Для успішного управління грошовими потоками торговельного підприємства необхідно мати якісну бухгалтерську звітність та вміти правильно аналізувати фінансові показники. Крім того, важливо мати чітку фінансову стратегію та відповідні процедури для забезпечення її виконання.

Для успішного управління грошовими потоками торговельного підприємства також необхідно визначити оптимальні методи фінансування та кредитування, контролювати терміни та умови погашення зобов'язань, а також планувати власний рух грошей.

При управлінні грошовими потоками важливо також враховувати інвестиційні можливості підприємства та можливість отримання додаткового прибутку з їх використанням. Також необхідно управляти ризиками, пов'язаними зі змінами валютних курсів, змінами у законодавстві, змінами ринкових умов тощо.

Управління грошовими потоками торговельного підприємства допомагає підприємству досягати ефективного використання своїх ресурсів та забезпечує його фінансову стійкість та стабільність.

Однією з ключових складових управління грошовими потоками торговельного підприємства є збільшення ліквідності. Ліквідність - це здатність підприємства швидко перетворити свої активи у готівку, щоб виконувати свої зобов'язання. Чим вище рівень ліквідності, тим більшу свободу дій має підприємство і тим менше ймовірність проблем з оплатою зобов'язань.

Для збільшення ліквідності торговельного підприємства можуть бути використані наступні методи:

- ✓ підвищення ефективності управління запасами;
- ✓ оптимізація умов продажу та взаєморозрахунків з клієнтами;
- ✓ управління кредитними ризиками та зменшення простроченої заборгованості;
- ✓ ефективне планування графіку погашення зобов'язань перед постачальниками;
- ✓ залучення додаткових джерел фінансування.

Також, для забезпечення ефективного управління грошовими потоками торговельного підприємства, важливо визначити прибуткові та витратні статті та вести їх контроль. Планування та прогнозування грошових потоків є також важливою складовою успішного управління грошовими потоками. У підсумку, ефективне управління грошовими потоками торговельного підприємства є ключовим для забезпечення його стійкості та успішності на ринку.

Крім того, ефективне управління грошовими потоками торговельного підприємства може знизити витрати на кредитування та забезпечити підприємство готівкою для здійснення своїх операцій. На основі контролю грошових потоків торговельного підприємства можна розробити оптимальний графік оплати постачальників, підвищити якість управління запасами та відстежувати, які продукти вигідніші для продажу.

Також важливою складовою управління грошовими потоками торговельного підприємства є управління ризиками. Ризики можуть виникати внаслідок зміни ринкових умов, зміни валютних курсів, змін у законодавстві та інших факторів. Для зменшення ризиків можуть бути використані такі методи як диверсифікація інвестицій, розробка контрактів на умовах фіксованого курсу, страхування та інші.

Відповідальність за управління грошовими потоками торговельного підприємства зазвичай покладається на фінансовий менеджмент. Фінансовий менеджмент визначає оптимальні методи управління грошовими потоками та планує фінансові ресурси підприємства. Крім того, фінансовий менеджмент здійснює контроль за фінансовими ресурсами та забезпечує виконання стратегії розвитку підприємства.

Таким чином, ефективне управління грошовими потоками торговельного підприємства допомагає забезпечити стійкість та успішність на ринку, знизити ризики та збільшити ліквідність підприємства.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКСПОРТНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лисенко І.А., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Гузенко Т.С.
Сумський НАУ

Забезпечення інвестиційної привабливості є однією з ключових складових успішного функціонування експортно-орієнтованих підприємств в сучасних умовах. Інвестиційна привабливість означає, що підприємство має достатню кількість ресурсів для привернення інвесторів, а також що інвестори відчують впевненість у рентабельності та стабільності інвестицій в дане підприємство.

Основні методи забезпечення інвестиційної привабливості експортно-орієнтованих підприємств можуть бути наступні.

1) Розвиток та підтримка бізнес-інфраструктури. Потенційні інвестори зазвичай оцінюють рівень розвиненості та доступності інфраструктури в тій країні, де знаходиться експортно-орієнтоване підприємство. До такої інфраструктури можуть відноситися транспортні мережі, телекомунікаційна мережа, електроенергетика та інші.

2) Підвищення конкурентоспроможності продукції. Якщо продукція експортно-орієнтованого підприємства є конкурентоспроможною на міжнародному ринку, то це підвищує інтерес потенційних інвесторів до цього підприємства. Для підвищення конкурентоспроможності продукції можуть використовуватися такі методи, як зниження вартості виробництва, розробка нових продуктів, покращення якості тощо.

3) Розширення ринків збуту. Чим більше ринків збуту має експортно-орієнтоване підприємство, тим менше воно залежне від певних ринків та країн, а отже, його інвестиційна привабливість зростає. Для розширення ринків збуту можуть використовуватися такі методи, як підписання угод з іншими країнами, введення нових продуктів на ринки, створення мережі дистрибуції в різних країнах тощо.

4) Використання ефективних стратегій маркетингу. Якщо експортно-орієнтоване підприємство має ефективні стратегії маркетингу, то це забезпечує зростання обсягів продажу, що позитивно впливає на його інвестиційну привабливість. Стратегії маркетингу можуть включати в себе рекламні кампанії, спонсорство заходів та конференцій, використання соціальних медіа та ін.

5) Забезпечення стабільності та прозорості управління підприємством. Інвестори шукають стабільні та надійні підприємства для інвестування своїх коштів. Тому важливо забезпечити стабільність управління підприємством, а також забезпечити прозорість у фінансовій та бізнес-діяльності.

6) Розвиток інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність може забезпечити розвиток нових продуктів та технологій, що підвищить конкурентоспроможність підприємства та зробить його більш привабливим для інвесторів.

7) Підвищення рівня професійної компетентності керівного персоналу. Керівний персонал повинен мати достатній рівень професійної компетентності, щоб забезпечувати ефективне управління підприємством. Це може бути досягнуто шляхом підвищення кваліфікації керівного персоналу, використання новітніх методів управління та практик.

8) Забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. Інвестори шукають підприємства зі стійким фінансовим станом, що забезпечує їм відповідний рівень прибутку та ризику. Тому важливо забезпечити стійкий фінансовий стан підприємства шляхом ефективного управління грошовими потоками, підвищення ефективності виробництва, зменшення витрат та ін.

9) Взаємодія з державними та міжнародними організаціями. Державні та міжнародні організації можуть надавати підтримку та допомогу експортно-орієнтованим підприємствам. Це може бути здійснено шляхом укладання угод та договорів, участі в програмах підтримки, надання фінансової допомоги та ін.

10) Забезпечення високої якості продукції та послуг. Якість продукції та послуг є одним з найважливіших факторів, який впливає на інвестиційну привабливість експортно-орієнтованого підприємства. Важливо забезпечити високу якість продукції та послуг, що допоможе збільшити споживчу попит та залучити нових клієнтів.

Загалом, для забезпечення інвестиційної привабливості експортно-орієнтованих підприємств важливо розробляти та впроваджувати ефективну стратегію, забезпечувати конкурентоспроможність продукції, використовувати новітні технології та методи управління, розвивати міжнародні зв'язки та забезпечувати стійкий фінансовий стан підприємства. Отже, забезпечення інвестиційної привабливості експортно-орієнтованих підприємств вимагає комплексного підходу та врахування багатьох факторів. Відповідна стратегія та ефективне управління можуть допомогти залучити нові інвестиції, збільшувати обсяги виробництва та розширювати міжнародні ринки збуту. Для досягнення цих цілей потрібно зосередитися на розробці інноваційних продуктів, використовувати новітні технології, залучити та розвивати талановитих фахівців, сприяти партнерству з міжнародними партнерами та розвивати бізнес-екосистеми.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Рисований А.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Єфанов В.А.
Сумський НАУ

Логістична діяльність є невід'ємною частиною діяльності торговельного підприємства. Це означає, що ефективне управління логістикою є ключовим фактором успіху бізнесу.

Фінансова підтримка може допомогти торговельному підприємству забезпечити ефективне функціонування логістичної діяльності. Для цього можна використовувати наступні інструменти фінансової підтримки:

✓ Кредитування. Торговельні підприємства можуть отримати кредити для фінансування логістичних витрат, таких як перевезення товарів, складські витрати, оплата митних зборів та інші. Кредити можуть бути надані банками або іншими фінансовими установами.

✓ Лізинг. Лізинг може бути використаний для отримання спеціального обладнання, транспортних засобів та інших активів, необхідних для логістичної діяльності. Лізингові компанії можуть надати торговельному підприємству фінансову підтримку у вигляді фінансування придбання необхідного обладнання або транспортних засобів.

✓ Факторинг. Факторинг може допомогти торговельному підприємству забезпечити швидкий доступ до готівки шляхом продажу своїх векселів або рахунків-фактур. Це може бути особливо корисним для підприємств, які мають довгі терміни платежів.

✓ Державна підтримка. Деякі держави надають підтримку торговельним підприємствам, що експортують свою продукцію, у вигляді субсидій, грантів, податкових пільг тощо. Ці інструменти можуть бути корисними для забезпечення фінансової підтримки логістичної діяльності торговельного підприємства.

Отже, фінансова підтримка може допомогти торговельному підприємству забезпечити ефективне функціонування логістичної діяльності та збільшити його конкурентоспроможність на ринку. Крім того, правильне використання фінансових інструментів може допомогти зменшити фінансові ризики та збільшити прибутковість бізнесу.

Одним з ефективних інструментів фінансової підтримки можуть бути інвестиції в логістичну інфраструктуру торговельного підприємства. Це може включати в себе інвестування в транспортні засоби, складські приміщення, обладнання та програмне забезпечення для управління логістичними процесами. Крім того, фінансова підтримка може включати у себе підтримку від постачальників, зокрема забезпечення довгострокових кредитів для покриття витрат на логістику та оплату послуг перевізників. Для забезпечення ефективної фінансової підтримки логістичної діяльності торговельного підприємства необхідно проводити систематичний моніторинг та аналіз фінансових показників бізнесу. Це допоможе вчасно виявляти можливі проблеми та ризики та приймати відповідні заходи для їх запобігання.

Крім того, важливо забезпечити ефективне планування та управління фінансовими ресурсами, зокрема розробити детальну стратегію фінансового управління, визначити пріоритети та прогнозувати витрати на логістичну діяльність.

Узагалі, успіх логістичної діяльності торговельного підприємства в сучасних умовах значною мірою залежить від ефективності його фінансової підтримки. Відповідальне планування та використання фінансових ресурсів допоможуть забезпечити успішне функціонування логістичної діяльності та збільшити прибутковість бізнесу. Для забезпечення ефективної фінансової підтримки логістичної діяльності торговельного підприємства також можуть використовуватись різні фінансові інструменти, такі як факторинг, лізинг, кредитування та інші.

Наприклад, факторинг може допомогти підприємству забезпечити швидкий доступ до фінансових ресурсів за рахунок передачі своїх вимог до покупців (дебіторської заборгованості) факторинговій компанії. Це дозволяє отримати кошти відразу ж після укладення угоди з покупцем, не чекаючи на фактичну оплату.

Лізинг може бути ефективним інструментом для забезпечення доступу до потрібного обладнання та транспорту без необхідності великих витрат на його придбання. В цьому випадку, торговельне підприємство може орендувати техніку та обладнання на деякий строк, сплачуючи за це відповідні відсотки. Лізинг дозволяє підприємству зменшити витрати на обладнання та транспорт, що може позитивно позначитися на фінансових показниках бізнесу. Також, торговельне підприємство може скористатись можливістю отримання кредитів та інших фінансових послуг від банків. Для цього важливо мати добру кредитну історію та здатність повертати кредити вчасно.

Отже, фінансова підтримка логістичної діяльності торговельного підприємства є важливим аспектом ефективної роботи компанії. Для того, щоб забезпечити стабільність та успішність бізнесу, необхідно правильно планувати та контролювати фінансові потоки, використовувати різноманітні фінансові інструменти та залучати фінансування від банків та інших фінансових інституцій.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Ткаченко В.В., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. Єфанов В.А.
Сумський НАУ

Фінансова безпека підприємства агропромислового комплексу є важливим елементом стійкого розвитку та конкурентоспроможності бізнесу. Фінансова безпека полягає в забезпеченні достатнього рівня фінансових ресурсів, які можуть бути використані для фінансування поточних потреб підприємства та інвестиційних проектів. Однак, підприємства агропромислового комплексу мають специфічні особливості та ризики, що потребують розробки та впровадження відповідного механізму фінансової безпеки.

Основні етапи формування механізму фінансової безпеки підприємства агропромислового комплексу:

1) Аналіз фінансового стану підприємства. На цьому етапі проводиться оцінка фінансових ресурсів підприємства, виявлення фінансових ризиків та загроз. Завдання полягає в тому, щоб зрозуміти, наскільки забезпечений підприємство фінансовими ресурсами та які фінансові ризики відображають становище компанії.

2) Розробка стратегії фінансової безпеки. На цьому етапі формується стратегія фінансової безпеки, яка передбачає впровадження заходів щодо зменшення фінансових ризиків та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

3) Впровадження заходів зі зменшення ризиків. На цьому етапі підприємство вживає різноманітних заходів щодо зменшення ризиків, таких як диверсифікація продукції, розробка альтернативних варіантів.

Для формування механізму фінансової безпеки підприємства агропромислового комплексу можна виконати наступні кроки:

✓ Оцінити ризики та потенційні загрози фінансової безпеки підприємства. Для цього необхідно проаналізувати всі фактори, які можуть вплинути на фінансову стійкість підприємства, такі як зміна ринкової кон'юнктури, зміна курсу валют, регулювання державних органів, зміни законодавства тощо.

✓ Розробити стратегію фінансової безпеки, включаючи в себе план дій, який містить превентивні заходи щодо зменшення можливих ризиків, реакцію на них та відновлення після їх настання.

✓ Створити резервні фінансові ресурси, щоб мати можливість покрити витрати підприємства у разі виникнення непередбачуваних витрат або загроз.

✓ Виявити можливості для диверсифікації джерел доходів підприємства, щоб зменшити залежність від конкретних продуктів або ринків.

✓ Планувати та контролювати фінансову діяльність підприємства, відслідковуючи зміни в фінансових показниках та аналізуючи їх вплив на фінансову стійкість підприємства.

✓ Підвищувати кваліфікацію фінансового персоналу підприємства, щоб забезпечити ефективну роботу з фінансами та розуміння ризиків та потенційних загроз для фінансової безпеки підприємства.

Формування механізму фінансової безпеки агропромислового підприємства має свої особливості через специфіку цієї галузі. Ось деякі ключові риси, які потрібно враховувати:

1) Сезонність: Агропромислові підприємства мають сезонну природу роботи, що може призводити до збитків в певні періоди року, коли виробництво неактивне. Механізм фінансової безпеки повинен враховувати цю особливість і передбачати наявність достатнього рівня фінансових резервів для компенсації можливих втрат.

2) Залежність від кліматичних умов: Агропромислові підприємства залежать від кліматичних умов, які можуть впливати на врожайність і, відповідно, на прибутковість підприємства.

3) Залежність від зовнішніх ринків: Агропромислові підприємства є сильно залежними від зовнішніх ринків, де вони реалізують свою продукцію.

4) Високі витрати на виробництво: Агропромислове виробництво потребує значних витрат на покупку сільгосппродукції, засобів виробництва та утримання робочої сили.

Ще однією особливістю формування механізму фінансової безпеки підприємства агропромислового комплексу є необхідність урахування особливостей ринку, на якому воно діє. Оскільки сільськогосподарська продукція є сировинним матеріалом для багатьох інших галузей, це може вплинути на цінову політику, стабільність попиту і конкуренцію на ринку.

Також важливим аспектом формування механізму фінансової безпеки підприємства агропромислового комплексу є необхідність розуміння і врахування ризиків, пов'язаних з погодними умовами, шкідниками і хворобами, що можуть вплинути на вирощування продукції та призвести до збитків.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Маслюк Б.О., аспірант 1 курс ФЕІМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Розвиток іпотечного кредитування може стати одним зі складових успішного відновлення аграрної сфери України. Для формування стратегії розвитку іпотечного кредитування в аграрному секторі необхідно враховувати кілька ключових аспектів.

По-перше, необхідно провести аналіз потреб ринку в іпотечному кредитуванні в аграрному секторі, а також можливостей фінансових установ. В результаті аналізу необхідно визначити попит на іпотечні кредити, ризики для банків та інші фінансові установи, які надають кредити, а також існуючі проблеми та можливості для розвитку іпотечного кредитування.

По-друге, необхідно визначити ефективні заходи щодо підвищення доступності іпотечного кредитування для сільгоспвиробників та інших учасників аграрного сектору. Ці заходи можуть включати в себе створення сприятливих умов для банків та інших фінансових установ, які надають кредити, зниження процентних ставок на іпотечні кредити, розробку програм підтримки з метою підвищення доступності кредитування, а також зменшення ризиків для кредиторів.

По-третє, необхідно встановити механізми підтримки розвитку іпотечного кредитування в аграрному секторі, зокрема, через запровадження податкових пільг для банків, які надають іпотечні кредити, та забезпечення гарантій державою.

Окрім цього, важливо враховувати особливості аграрного сектору та узгоджувати стратегію розвитку іпотечного кредитування з державною стратегією відновлення аграрної сфери.

Для розвитку іпотечного кредитування в контексті державної стратегії відновлення аграрної сфери України необхідно вирішити ряд проблем. По-перше, необхідно забезпечити стабільність економіки та фінансової системи країни, що створить умови для розвитку іпотечного кредитування та інших видів кредитування.

По-друге, необхідно сприяти розвитку інфраструктури для забезпечення іпотечного кредитування в аграрному секторі, зокрема, створенню ринку землі та ефективного земельного кадастру, що забезпечить правову чистоту земельних ділянок та дозволить їх використання в іпотечному кредитуванні. Також необхідно розвивати іпотечні компанії та страхові компанії, що забезпечать страхування кредиту та зменшать ризик для банків.

По-третє, необхідно встановити пільговий режим оподаткування для банків, які надають іпотечні кредити на розвиток аграрного сектору. Це збільшить інтерес банків до іпотечного кредитування та забезпечить доступність кредитів для сільгоспвиробників.

По-четверте, необхідно розробити програми підтримки власників сільськогосподарських угідь, які хочуть взяти іпотечний кредит. Ці програми можуть включати пільгові процентні ставки, відстрочку платежів, підтримку при оформленні кредитів та інші заходи, що забезпечать доступність іпотечного кредитування для сільськогосподарських виробників.

Фактори розвитку земельного іпотечного кредитування в Україні можна виділити наступні:

1. Законодавче регулювання.
2. Ринкова кон'юнктура.
3. Розвиток фінансової системи.
4. Ефективність державної політики.
5. Розвиток технологій.
6. Конкуренція на ринку.

Наступним фактором розвитку земельного іпотечного кредитування в Україні є поліпшення правового середовища. Зокрема, необхідно забезпечити стабільність законодавства та правильне застосування його положень, що дозволить банкам та іншим фінансовим установам впевнено інвестувати в земельний сектор і розширювати свою діяльність. Також важливо забезпечити можливість реєстрації прав на землю та встановлення чітких правил щодо обігу земельних ділянок, що стане гарантією захисту прав власників землі та забезпечення стійкості земельного ринку.

Іншим фактором є розвиток інфраструктури. Наявність ефективної та розвиненої інфраструктури, зокрема доріг, комунікацій та інших мереж, є необхідною умовою для розвитку земельного сектору та забезпечення доступу до нього. Також важливим фактором є створення сприятливих умов для розвитку фінансових установ. Для цього необхідно забезпечити високий рівень довіри до банків та інших фінансових установ, забезпечити прозорість їхньої діяльності, а також розробити спеціальні програми підтримки розвитку земельного іпотечного кредитування.

Отже, фактори розвитку земельного іпотечного кредитування в Україні пов'язані з поліпшенням правового середовища, розвитком інфраструктури та створенням сприятливих умов для розвитку фінансових установ. Реалізація цих факторів дозволить забезпечити розвиток земельного сектору та забезпечити доступ до іпотечного кредитування в аграрному секторі.

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗЕЛЕНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Полятикін С.О., аспірант 1 курс ФЕІМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Зелені інвестиції стають все більш актуальними в сучасному світі, де питання екології та сталий розвиток стають все більш пріоритетними. Аграрні підприємства також можуть зробити свій внесок у збереження довкілля та сталий розвиток, використовуючи зелені інвестиції для збільшення енергоефективності, зменшення викидів, підвищення продуктивності та інших заходів.

Управління зеленими інвестиціями в аграрних підприємствах потребує певної організації та стратегії. Основні фактори розвитку зеленого інвестування в аграрному секторі можна розділити на декілька груп:

1) Регуляторні фактори. Уряд може стимулювати зелені інвестиції, надаючи податкові пільги, субсидії та інші форми фінансової підтримки. Також важливо створити правову базу для розвитку зелених технологій та інвестицій.

2) Фінансові фактори. Фінансова підтримка з боку банків, інвестиційних фондів, страхових компаній та інших фінансових установ може допомогти залучити необхідні інвестиції для здійснення зелених проектів.

3) Технічні фактори. Важливо використовувати сучасні зелені технології для збільшення енергоефективності, зменшення викидів та підвищення продуктивності.

4) Соціальні фактори. Суспільство може стимулювати зелені інвестиції, підтримуючи підприємства, які прагнуть до сталого розвитку та збереження довкілля.

Управління зеленими інвестиціями аграрних підприємств в умовах невизначеності та ризику передбачає врахування багатьох факторів. Для успішного розвитку зеленого бізнесу в аграрному секторі необхідно мати ефективні механізми управління ризиками та здійснювати стратегічне планування.

Основні фактори розвитку зеленого інвестування в аграрному секторі в Україні:

✓ Розвиток інноваційних технологій, які дозволяють підвищувати ефективність виробництва та знижувати вплив на довкілля.

✓ Підвищення екологічної свідомості та відповідальності громадськості, що забезпечує підтримку зелених ініціатив.

✓ Державна підтримка зелених інвестицій, яка може включати фінансування, зниження податкового тягаря, стимулювання підприємництва.

✓ Розвиток ринку зелених продуктів та послуг, який створює попит на зелені інвестиції та забезпечує їх прибутковість.

✓ Розвиток соціальної відповідальності підприємств, що передбачає здійснення зелених ініціатив та впровадження зелених технологій.

✓ Розвиток екологічної інфраструктури, що стимулює зелені інвестиції та підвищує їх ефективність.

Управління зеленими інвестиціями в аграрному секторі потребує використання різних методів та інструментів, таких як стратегічне планування, аналіз ризиків, фінансове управління та моніторинг.

Для управління зеленими інвестиціями аграрні підприємства можуть використовувати різні підходи та інструменти. Одним з найважливіших елементів управління зеленими інвестиціями є розуміння та оцінка ризиків, пов'язаних з цим видом інвестування.

Для зменшення ризиків зелених інвестицій аграрні підприємства можуть використовувати такі інструменти, як страхування, диверсифікація портфеля інвестицій, включення в проекти з гарантованим фінансуванням тощо. Також, важливо правильно планувати проекти та оцінювати їх доцільність, здійснювати постійний контроль за їх реалізацією та вчасно реагувати на можливі зміни у зовнішньому середовищі.

Ще одним важливим аспектом управління зеленими інвестиціями є відповідність проектів принципам сталого розвитку. Аграрні підприємства повинні враховувати не тільки економічні та фінансові показники, але й вплив проектів на навколишнє середовище, соціальну сферу та інші аспекти сталого розвитку. Також важливою складовою управління зеленими інвестиціями є залучення додаткових джерел фінансування, таких як гранти, субсидії, кредити з пільговими умовами тощо. Для цього аграрні підприємства повинні бути готові до роботи з різними донорськими організаціями та фінансовими установами.

Таким чином, для успішного управління зеленими інвестиціями аграрні підприємства повинні враховувати ризики та невизначеності, пов'язані зі змінами клімату, використовувати екологічно чисті технології та практики, дотримуватись стандартів зеленого бізнесу, співпрацювати зі спеціалізованими інституціями та урядовими органами для отримання фінансової та іншої підтримки, а також залучати експертів зеленого бізнесу для підвищення ефективності використання зелених інвестицій.

УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ КРИЗИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Пелих С.О., аспірант 1 курс ФЕІМ
Науковий керівник: проф. М.М. Геєнко
Сумський НАУ

Управління аграрними підприємствами в умовах кризи глобалізаційних процесів є складним завданням, оскільки ці процеси впливають на всі аспекти господарської діяльності підприємства. Однак, існує кілька стратегій та підходів, які можуть допомогти підприємствам впоратися з викликами кризових ситуацій.

1) Розробка стратегії. Важливо розробити стратегію, яка враховує вплив глобалізаційних процесів на аграрний сектор та визначає шляхи розвитку підприємства в умовах кризи. Стратегія повинна бути гнучкою та адаптивною до змін у глобальному середовищі.

2) Диверсифікація продукції. Одним із способів підвищити стійкість аграрного підприємства до кризових ситуацій є розширення асортименту продукції та збільшення долі продажу несільськогосподарської продукції.

3) Зменшення витрат. Важливо зменшити витрати на виробництво, щоб збільшити прибутковість підприємства. Для цього можна здійснювати економію на енерговитратах, використовувати екологічно чисті методи виробництва, зменшувати кількість зайнятих працівників, використовувати новітні технології тощо.

4) Розробка нових ринків збуту. Важливо знайти нових клієнтів та ринки збуту, які можуть компенсувати зменшення продажів на традиційних ринках.

5) Використання фінансових інструментів. Для підвищення фінансової стійкості підприємства в умовах кризи глобалізаційних процесів можна використовувати різні фінансові інструменти, такі як кредити, інвестиції, страхування тощо. Важливо знайти оптимальний баланс між забезпеченням фінансової стійкості та зменшенням ризиків.

6) Розвиток людських ресурсів. Людські ресурси є ключовим фактором успіху аграрного підприємства. Важливо залучати та розвивати кваліфікованих спеціалістів, підвищувати рівень професійної компетентності працівників, забезпечувати їм гідні умови праці.

7) Взаємодія з громадськістю та владою. Важливо підтримувати добрі взаємини з громадськістю та владою, дотримуватися принципів соціальної відповідальності та сталого розвитку. Це дозволить підприємству отримати підтримку та захист від небажаних впливів з боку зовнішнього середовища.

Управління аграрними підприємствами в умовах кризи глобалізаційних процесів є складним завданням, але за допомогою вищезгаданих підходів та стратегій, підприємство може зберегти свою стійкість та успішно протистояти викликам кризових ситуацій.

Управління аграрними підприємствами в умовах кризи глобалізаційних процесів має свої особливості. Деякі з них включають:

1) Підвищений рівень конкуренції. Глобалізаційні процеси призводять до збільшення конкуренції на ринках, що вимагає від аграрних підприємств знаходити нові ринки збуту, підвищувати якість продукції та зменшувати витрати.

2) Зміна споживчих пріоритетів. Глобалізація змінює смаки та вимоги споживачів, що вимагає від аграрних підприємств пристосовуватися до нових ринкових умов та змінювати асортимент продукції.

3) Негативний вплив міжнародних криз. Міжнародні кризи можуть мати негативний вплив на аграрні підприємства, зокрема, на зовнішньоекономічні відносини та на фінансову стійкість підприємства.

4) Потреба в залученні іноземних інвестицій. Глобалізаційні процеси збільшують потребу в залученні іноземних інвестицій для розвитку аграрних підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності.

5) Необхідність забезпечення сталого розвитку. Глобалізація призводить до збільшення екологічних та соціальних проблем, що вимагає від аграрних підприємств забезпечувати сталий розвиток та дотримуватися принципів соціальної відповідальності.

Отже, управління аграрними підприємствами в умовах кризи глобалізаційних процесів потребує від керівників підприємств гнучкості та швидкості прийняття рішень, вміння пристосовуватися до умов, що змінюються та ризиків, а також вміння планувати та стратегічно діяти для досягнення успіху в умовах високої конкуренції та невизначеності.

Важливо також розробляти та впроваджувати інноваційні технології, залучати та розвивати талановитих фахівців, а також розбиратися в тенденціях глобального ринку та дотримуватися принципів сталого розвитку.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Близнюк А.А., студ. 1м курсу ФЕіМ
Науковий керівник: доц. І.І. Коблянська
Сумський НАУ

Нині в монографічних і періодичних виданнях широке поширення набуло розуміння ефективності «підприємницької діяльності» як надзвичайно складної, багатопланової та багаторівневої економічної категорії, яку правомірно розглядати в різних аспектах.

Ефективність виробництва у найзагальнішому плані представляє собою вигідність створення та реалізації благ (товарів і послуг). Зміст ефективності може бути розкрито таким чином: результативність тієї чи іншої системи господарювання за умов використання обмежених ресурсів; інститут, певна система показників, що характеризують результативність функціонування підприємницьких структур; досягнення виробничої мети при використанні найменших витрат матеріальних і грошових коштів і т.д.; концепція ефективності підприємницької діяльності.

Можна сказати, що ефективність, з одного боку, представляється як кінцевий результат від застосовуваних ресурсів. З іншого боку, ефективність можна охарактеризувати як ставлення результату від використаних ресурсів до їх витрат. Зводити ефективність до ефекту немає достатніх підстав, оскільки це різні поняття як у своєму змісті, і у процесі створення благ. Подібного роду різночитання можна виявити, використовуючи метод наукової абстракції. Практично ефект і ефективність, як видається, виступають як єдине ціле, що ілюструє взаємообумовленість і постійне вдосконалення кожної складової. Ефективність підвищується як при зростанні ефекту, так і при зменшенні витрат ресурсів, що використовуються для виробництва товару.

Здається можливим вважати, що ставлення отриманого корисного ефекту від підприємницької діяльності до витрат за відтворення його ресурсів відбиває зміст економічної ефективності підприємницької діяльності. А з іншого боку, економічна ефективність підприємницьких структур може бути виражена комплексом економічних відносин, які виникають між господарюючими суб'єктами в процесі раціонального застосування обмежених економічних ресурсів при створенні додаткового обсягу благ у перерахунку кількості використаних ресурсів. Наслідком чого є найвище задоволення потреб суспільства.

Ефективність підприємницької діяльності трактується так само, як взаємодія соціально-економічних відносин, що виникають між суб'єктами, та беруть участь у продуктивному використанні ресурсів. Ці відносини визначають насамперед соціально-економічний характер взаємодії елементів процесу виробництва, на основі якого формується технологічний спосіб поєднання праці і капіталу. На основі чого виникають організаційно-економічні відносини. Зазначені типи поєднання праці та капіталу вирішальною мірою впливають на результативність їхнього використання.

Результати функціонування суб'єктів підприємництва виражаються у певних ефектах, що оцінюються за допомогою вартості та натуральних показників.

Моїсеева І.І. вважає, що «поняття ефективності відображає можливість отримання результату (або вже отриманий результат) за певних умов реалізації діяльності. Вона виділяє наступні принципи вимірювання ефективності: взаємозв'язок мети та кінцевого результату діяльності; Доступність використання декількох критеріїв оптимальності; у процесі цілепокладання доцільно віддавати перевагу цілям, що характеризує стійкість ринкових позицій підприємства, реалізуючи принципи маркетингу як ринкової концепції управління; взаємозв'язок із життєвим циклом продукції» (цитовано за [2]).

Отже, інтерес громадськості та економістів до підприємництва сьогодні не випадковий. Підприємництво є дуже багатограним поняттям, поширеним у різних галузях економіки. Недоцільно ототожнювати його з купівлею-продажем товарів, або зі звичайною торговою чи комерційною діяльністю. Поняття підприємництва набагато ширше. Не лише особливий вид діяльності, але сукупність відносин, що у ході його здійснення. Розвиток динамічної конкуренції, превалювання інноваційного типу економічного зростання, акцент у економічних програмах більшості розвинених країн на приватну ініціативу та заохочення підприємливості викликали до життя необхідність переосмислення підходів до спрямованості ділової активності та оцінок її ефективності. Гнучкість, швидкість реакції, новизна продукції, несподіванка та непередбачуваність ринкових рішень, активне використання наукового та людського потенціалу, готовність ризикувати, спрямованість у майбутнє – ось далеко не повний перелік доданків успіху в сучасній конкурентній боротьбі.

Список використаних джерел:

1. Баглаєва Н. С., Суховєєва Ю. А. Теоретична сутність поняття економічна ефективність діяльності підприємства. *Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. 2020. Вип. 2. С. 98-101.
2. Бегун Т. Ю., Олійник Н. М. Організаційно-економічне забезпечення технічного переоснащення аграрних підприємств України. *Приазовський економічний вісник: Електронний науковий журнал*. 2018. № 6 (11). С. 86- 91.
3. Боднажевський В. А., Коверга А. В. Шляхи підвищення ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка підприємства: актуальні проблеми та перспективи розвитку : матеріали XII наук.-практ. конф. (м. Херсон, 25 трав. 2017 р.)*. Херсон : ХНТУ, 2017. С. 71-73.

ПРИНЦИПИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Борщов А.О., студ 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. С.В. Башлай
Сумський НАУ

Практика високорозвинених країн в економічній сфері та великих вітчизняних підприємств показує, що логістика займає важливу нішу в бізнес-процесах сучасних підприємств. Ефективний розвиток різноманітних бізнес-процесів, їх здатність до конкуренції як на зовнішніх, і на внутрішніх ринках значною мірою визначається сформованою системою логістики підприємства та розвиненістю логістичного менеджменту на підприємстві в цілому.

Логістика є частиною процесу системи постачання підприємства, в якій ефективно планування, виконання та контроль над її головними етапами, містить у собі також і зберігання, і рух товарів та продукції підприємства. Крім того, логістична система підприємства включає спрямованість пов'язаних з цим послуг та інформаційних потоків з місця постачання аж до кінцевого споживача, із здійсненням усіх вимог клієнта.

Транспорт є однією з головних складових логістичної системи підприємства, оскільки жодна організація неспроможна належним чином функціонувати без послуг постачання та доставки готових товарів та виробленої продукції споживачам. Використання логістики в управлінні ресурсами дозволяє забезпечити високий рівень функціонування підприємства та оптимізувати витрати часу на процес виробництва, в залежності від зовнішніх факторів впливу. Вірізняють такі принципи функціонування транспортної логістики:

- першим та основним принципом функціонування транспортної логістики є створення, аналіз та її удосконалення на основі системного використання сучасних інформаційних систем;
- другим принципом транспортної логістики є системний облік та аналіз потреб ринку транспортних послуг;
- третій принцип транспортної логістики передбачає надання споживачеві необхідної транспортної послуги в потрібному обсязі, у потрібний час, у потрібному місці, з належною якістю та за ціною, прийнятною для споживача;
- четвертий принцип транспортної логістики базується на пріоритеті фактичного надання транспортних послуг, навіть незначних, перед нереалізованими транспортними послугами у великих обсягах, через відсутність замовлень на перевезення вантажів;
- п'ятим принципом транспортної логістики є необхідність вибору не найвищого, а найоптимальнішого рівня транспортного обслуговування клієнтів;
- шостий принцип говорить про необхідність проведення аналізу потреби в транспортних послугах в сегменті ринку, в якому функціонує підприємство;
- сьомий принцип транспортної логістики полягає в тому, що при плануванні або проектуванні певної ланки логістичної системи, цю ланку не слід розглядати ізольовано, а аналізувати вплив цієї ланки на всю систему транспортної логістики підприємства;
- восьмий принцип транспортної логістики рекомендує транспортній компанії розраховувати вартість кожної окремої елементарної операції транспортного обслуговування, такої як: постачання порожнього транспортного засобу замовнику; завантаження однієї транспортної упаковки на піддоні у транспортний засіб; вивантаження 1 тонни невпакованого вантажу з транспортного засобу до складу;
- дев'ятим принципом транспортної логістики є проведення техніко-економічних розрахунків та обґрунтувань усіх конкурентних варіантів перевезення вантажів, щоб запропонувати замовнику найбільш ефективний варіант;
- десятий принцип транспортної логістики полягає у зборі та використанні найбільш повної інформації про вантажовідправників та вантажоодержувачів у регіоні їх діяльності, інших конкуруючих транспортних компаніях, інших видах транспорту - можливих партнерів;
- одинадцятий принцип транспортної логістики рекомендує створення та підтримання хороших ділових та партнерських відносин з іншими транспортними підприємствами - учасниками транспортних процесів на основі обліку взаємних інтересів та компромісів.

Використання зазначених принципів при організації перевезень допомагає координувати та всебічно планувати свої операції поряд з іншими логістичними функціями, наприклад із складуванням, обробкою вантажів, їх упаковкою тощо.

У процесі продажу готової продукції основною проблемою організації транспортних послуг є оптимізація маршруту доставки і її транспортування. Залежно від цього фінансові та часові витрати будуть різними.

Резервами у поліпшенні якості транспортних операцій та послуг транспортного підприємства є: поглиблення спеціалізації у забезпеченні транспортних послуг, заміна всіх застарілих автомобілів на сучасні версії, удосконалення обліку транспортних робіт, контроль за безперервністю процесу перевезення та надання транспортних послуг тощо.

ЗАСОБИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Гмиря Р.О., студ 2м курсу, ФЕІМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Малий та середній бізнес є невід'ємною частиною національної економічної системи України. Дедалі ширше визнання отримує здатність малих підприємств робити істотний внесок у вирішення проблем зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць, розвитку та підвищення конкурентоспроможності цілих галузей, збільшення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, забезпечення соціального захисту населення, підвищення його добробуту та соціально-економічної активності.

Проте сучасний стан малого підприємництва відрізняється складним та суперечливим характером. В даний час галузева структура малого бізнесу незбалансована, спостерігається значна його концентрація у торгівлі та сфері послуг. У країнах Євросоюзу малим бізнесом займається більш ніж 70% населення, на 1 000 осіб припадає від 15 до 30 підприємств малого бізнесу, причому частка малого бізнесу у ВВП варіюється від 50 до 70 %.

Слід також наголосити, що також існує проблема фінансового забезпечення малого бізнесу, яка виражається у дефіциті коштів для інвестицій та ведення поточної діяльності. Доказом є той факт, що, на думку більшості керівників малих підприємств, індивідуальних підприємців та голів фермерських господарств, брак коштів вважають одним з основних факторів, що обмежують зростання виробництва. Тому суб'єкти малого бізнесу активно намагаються використовувати залучені фінансові ресурси. При цьому доступ до залучених джерел фінансування, насамперед до банківських кредитів, обмежений.

Класифікація фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва на основі джерел їх формування здійснюється на власні та залучені.

Власні фінансові ресурси суб'єктів малого підприємництва утворюються з допомогою прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг), прибутку від іншої реалізації, інших операційних доходів. До складу джерел власних фінансових ресурсів включаються також власні кошти власника, початкові внески засновників. Суб'єкти малого підприємництва у своїй діяльності спираються, передусім, на власні джерела. Проте, слід зазначити, що це джерело обмежує зростання та розвиток малого підприємства, оскільки залежить від темпів зростання прибутку (або внесків його власників).

Відповідно до зазначеної класифікації, залучені фінансові ресурси суб'єктів малого підприємництва доцільно розділити на три великі групи: позикові кошти, кошти державної підтримки та кошти, що надходять від третіх осіб (інвесторів).

Джерелами залучених позикових фінансових ресурсів підприємств є кредити комерційних банків та небанківських організацій, позики.

У особливу групу виділяємо фінансові ресурси державної підтримки. На сьогоднішній день держава починає все більше впливати на діяльність та фінансову стійкість суб'єктів малого підприємництва як у вигляді прямої, так і у вигляді непрямой фінансової підтримки з метою заохочення та стимулювання інвестиційної активності суб'єктів малого бізнесу. Джерелами можуть виступати кошти, що надаються на безповоротній основі, а також субвенції, субсидії, дотації (бюджетні асигнування, бюджетні інвестиції) тощо.

Джерелом коштів, залучених від третіх осіб, є ресурси, отримані від юридичних та фізичних осіб, надходження з галузевих та науково-дослідних фондів, благодійні внески, фінансові ресурси, що надходять від спілок, асоціацій, галузевих регіональних структур, гранти від громадських організацій, міжнародних організацій, благодійних фондів та ін.

Також вкрай важливим є приділення уваги проблемам та специфіці управління фінансовими ресурсами суб'єктів малого підприємництва. Існує ряд особливостей, що відрізняють його від великого бізнесу: 1) модель власності, що диктує специфіку підприємницьких спонукань керівників-власників малих підприємств та найманих менеджерів великих фірм; 2) пріоритет поточних цілей над довгостроковими (стратегічними); 3) можливість відсутності мети максимізації прибутку, що характеризується прагненням власника до збереження незалежності та достатнього рівня доходів; 4) залежність від внутрішніх джерел фінансування та актуальність проблеми нестачі фінансових ресурсів через складність доступу на фінансовий ринок; 5) обмежені ресурси та потужності, невелика кількість вироблених продуктів; 6) менш розвинені системи управління, адміністративних процедур та технологій, слабка організація довгострокового планування; 7) нестача кваліфікації у менеджерів чи власників; 8) високий рівень фінансових ризиків, що виражаються високим тиском зовнішнього середовища; 9) безсистемність менеджменту, характерність неофіційних методів управління та обґрунтування рішень. Проте більшість принципів управління фінансовими ресурсами великих підприємств можуть бути застосовані до малого бізнесу, але з іншими акцентами.

На підставі вище зазначених особливостей управління фінансовими ресурсами у секторі малого підприємництва можна зробити висновок про необхідність підвищення його ефективності, що в свою чергу є реальним чинником підвищення ефективності діяльності самого малого підприємства.

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РИНКІВ ЗБУТУ

Гулий О.О., студ. 1м курсу ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. С.В. Башлай
Сумський НАУ

Управління ефективністю тісно пов'язане з поняттям раціональності операційної діяльності торговельного підприємства. Досягнення належного рівня ефективності та сталий розвиток в конкурентному середовищі виступають головними чинниками ефективного функціонування суб'єкта комерційної сфери підприємництва. В ринкових умовах функціонування надійність стратегічного управління визначається станом стабільності функціонування, ростом економічного потенціалу та споживчою значущістю підприємства. Управління ефективністю, загалом, забезпечується рядом факторів з дотриманням ключових принципів. Основні чинники, що впливають на управління ефективністю торговельного підприємства можна систематизувати за наступними напрямками.

До блоку факторів, згрупованих за характером впливу можна віднести інтенсивні (забезпечують ріст ефективності управління через мобілізацію та використання внутрішнього ресурсного потенціалу) та екстенсивні (передбачають здійснення належних дій по залученню зовнішніх (додаткових) ресурсів).

За тривалістю впливу виділяють фактори, що проявляють себе протягом тривалого часу функціонування (стиль управління, інноваційний рівень та ін.) та фактори, що діють короткий час (вимушений простій чи порушення трудової дисципліни).

Форми впливу систематизованих факторів вказують на можливість визначення прямих (кваліфікація персоналу, технічне оснащення торговельних приміщень та ін.) та непрямих чинників (групова динаміка, психологічна обстановка та ін.).

За змістом чи економічною (операційною) сутністю можуть проявлятися науково-технічні, організаційні, власне економічні та соціально-психологічні фактори.

Дослідження підходів до управління ефективністю діяльності торговельного підприємства дає змогу порівняти різні варіанти його організації, а також надати їм об'єктивну оцінку, визначити способи та напрямки розвитку, підвищити відповідальність менеджерів та персоналу за результати їхньої праці. Крім зазначеного, варто звернути увагу ще на один вагомий показник ефективності управління – якість управління. Саме він може вказувати на ступінь здатності суб'єкта управління відповідати потребам менеджменту у досягненні торговельної компанії найкращої результативності в операційній діяльності. В теорії менеджменту поняття «якість» застосовується як характеристика товарів, робіт, послуг, праці, основної (операційної) діяльності системи та системи управління.

З метою постійного удосконалення та оперативного корегування кількісних форм прояву якості, як фактору забезпечення ефективності управління торговельним підприємством, можна застосувати один із способів ризик-менеджменту – диверсифікація діяльності. В сучасних умовах, головним способом здійснення таких дій є підвищення технологічності основних та допоміжних (обслуговуючих) операцій.

При зміні асортименту товарної продукції, управлінський персонал повинен орієнтуватися на ті сектори торгівлі, що забезпечують, в першу чергу, базові потреби людини. Зміна напрямку діяльності, зазвичай, носить ряд певних негативних наслідків: висока вартість переоснащення функціональних підрозділів та значні витрати часу на налагодження нового асортименту торгівлі; додаткові навантаження на персонал, можливі витрати на його навчання чи перекваліфікацію; витрати на налагодження нової логістичної інфраструктури; наявні: простій, консервація, ліквідація незадіяних основних фондів та ін.

Зменшення витрат: грошові кошти на переоснащення, часу, праці штатних кадрів можливі завдяки створенню чи більш інтенсивного використання вже наявного паралельного напрямку торгівлі, функціонуючого на використанні незадіяних ресурсів. В свою чергу, перетворення додаткових напрямків торгівлі в основні, що забезпечують базові потреби людини, носить менші витрати та може, практично, не вимагати суттєвих додаткових витрат.

Так, за меншої ресурсомісткості та при більшій номенклатурі товарів, питання обмеженості кількості споживачів зменшується, однак, при цьому, може не забезпечуватися належна ефективність використання сформованих ресурсів через не залучення усіх чи більшості основних засобів. Через наявність особливостей економічного розвитку торговельних підприємств, вітчизняні компанії постійно потребують масштабних та суттєвих оновлень великої частки фізично та морально застарілих основних засобів. Ліквідація, модернізація чи, навіть, консервація таких застарілих потужностей є високо витратними або недопустима через технологічні особливості.

Водночас, в кризових умовах (наприклад, в нинішніх умовах військового стану) використання таких «застарілих основних засобів» може сприяти росту ефективності торговельної діяльності компанії. Ефективність може досягатися шляхом звернення до, виключно наявних основних засобів, завдяки торгівлі збільшеною номенклатурою не трудомістких товарів та створених супутніх послуг широкого попиту.

АКТУАЛЬНІСТЬ МАРКЕТИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гулієва Н.О. студ. 1м курсу, ФЕІМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Актуальність маркетингу для суб'єктів підприємницької діяльності обумовлюється загальними вимогами ринку і необхідністю пристосовуватися до них. На ринку товарів і послуг перемагають насамперед ті виробники, які постійно пропонують нову продукцію. При цьому особливого значення набуває швидкість практичного втілення ідей у конкретні продукти та послуги. Динамічність і мобільність комерційних підприємств на ринку є важливим фактором підвищення їх конкурентоспроможності та прибутковості.

Фахівці в галузі управління маркетингом займають особливе становище, оскільки покликані встановлювати ефективні комунікації не тільки всередині трудового колективу, а й із зовнішнім ринковим середовищем, фінансовими інститутами, органами державної влади, різними цільовими аудиторіями. Тому фахівець-маркетолог повинен володіти професійними знаннями, бути компетентним, комунікабельним, високоорганізованим. Так, топ-менеджер з маркетингу підприємницької структури виконує такі функції:

- визначає місію підприємства, напрямки перспективного розвитку;
- формує структуру управління та напрямки її реструктуризації;
- здійснює стратегію і тактику ринкової орієнтації;
- координує планово-управлінські рішення;
- розробляє системи мотивації праці та її безпеки;
- реалізує контроль за результатами маркетингової діяльності.

У зв'язку з підвищенням значущості професії маркетолога спостерігаються також тенденції «переманювання» провідних фахівців з маркетингу з фірм-конкурентів, що свідчить про кадровий дефіцит працівників цього профілю. Останнім часом спостерігається прогрес в управлінні маркетинговою діяльністю в переважаючій більшості комерційних структур. Це пов'язано з їх переходом від виробничої орієнтації до маркетингової, що призводить до істотного зростання ролі та значення маркетингу в зазначених комерційних структурах.

Всі комерційні структури, які стабільно і динамічно розвиваються протягом довгого часу, переважно схожі в етапах свого розвитку. Вони, зазвичай, займають стійкі позиції в одному або декількох сегментах ринку, їх частка ринку постійно зростає, їх поважають замовники і партнери. Ці підприємства виявляються готовими до ринкових змін раніше за інших і пристосовуються до нових умов швидше і безболісніше, ніж конкуренти. Обізнаність про те, що відбувається на ринку, готовність до реорганізації бізнесу, здатність приймати стратегічні рішення швидше за інших - основа конкурентоспроможності менеджменту комерційної структури. Все це виходить за рамки маркетингу навіть у його найширшому розумінні. Однак маркетинговий підхід застосовують і для того, щоб вирішити проблеми менеджменту на підприємстві. У більшості випадків якість прийнятих рішень від цього істотно покращується. Всю маркетингову діяльність підприємства можна розподілити на чотири рівні. У більшості комерційних структур маркетингова служба несе відповідальність за виконання функцій на всіх чотирьох рівнях.

Рівень перший - операційна підтримка бізнесу. Діяльність на цьому рівні повністю визначається тактичними потребами бізнес-підрозділів. Виготовлення брошур, сувенірів, презентації продуктів замовникам - приклади таких «підтримувальних» функцій.

Рівень другий - управління життєвим циклом товару. Функції цього рівня – це тактичне управління ціною, виведення товару на ринок, реклама, навчання персоналу (семінари за характеристиками нових товарів), розробка мотиваційних схем для продавців і партнерів (стимулювання їх діяльності з просування товару).

Рівень третій - виробництво маркетингового «продукту». Сюди входить розробка стратегічних маркетингових програм, великих рекламних кампаній, розгляд нових пропозицій і можливостей по роботі з партнерами. Під маркетинговим «продуктом» розуміється пропозиція, яка після схвалення керівництвом стає стратегією компанії (або складовою частиною стратегії).

На четвертому рівні (стратегія розвитку бізнесу) «розташовані» плани побудови бренду і моделі покриття ринку, вибір стратегії позиціонування (або перепозиціонування) підприємства та диверсифікації бізнесу тощо. Більшість проблем стратегічного планування є фундаментально-маркетинговими рішеннями. Це означає, що маркетинг не просто важливий, він є центром корпоративної системи. Зростання основного виду діяльності підприємства можливе тільки завдяки ефективності маркетингу. Для того щоб прибутково працювати, підприємство повинне знаходити нових покупців, продовжувати обслуговувати і утримувати покупців існуючих і продавати більше товарів і послуг і тим і іншим. Поступово зростає розуміння важливості використання маркетингу в умовах ринкових коливань та необхідності визначення цілеспрямованої довгострокової перспективи розвитку підприємства.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАД ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Гуменник І.М., студ 1м курсу, ФЕіМ, спец.і 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. С.В. Башлай
Сумський НАУ

Інноваційні підходи здійснення підприємницької діяльності передбачають врахування своїх специфічних ознак та характеристик, що пов'язані зі створенням та комерційним освоєнням технологічно нової продукції, вимагають існування новітнього «підприємницького» середовища, трансформують результати науково-дослідних розробок у продукти активного використання, а також передбачають використання абсолютно нових чи суттєво модернізованих технологій, взагалі.

Варто погодитися з думкою більшості науковців, які звертаються до досліджень актуальних питань визначення змісту сучасних умов та бізнес-технологій у виробничих сферах господарювання, що інновації передбачають поєднання факторів виробництва по-новому, завдяки чому досягається поліпшення стану процесів та якості кінцевої продукції. Крім цього, це також новостворені або суттєво удосконалені компоненти (сировинні, технологічні, методичні та ін.) виробництва, що в результаті впливу на діяльність суб'єкта підприємництва, принципово відрізняються від аналогічних або ж є унікальними взагалі. В аграрній сфері підприємництва такими компонентами є впроваджені у виробництво технології за новітніми методами ведення господарства (наприклад, застосування сучасної «розумної» техніки чи використання автоматизованої системи управління та формування кадрової політики.

Відповідно, основними особливостями формування та розвитку інноваційного підприємницького середовища при виробництві та переробці продукції сільськогосподарського виробництва варто підкреслити наступні ознаки: суттєві відмінності адміністративно-географічних територій країни за природно-кліматичними умовами та напрямками спеціалізації виробництва; широкий спектр видів отриманої продукції та продуктів її переробки з очевидною відмінністю в технологіях обробки продукції чи утримання і годівлі сільськогосподарських тварин); велика залежність агротехнологій від природно-кліматичних умов, а також віддаленості від постачальницьких хабів та ринків збуту; різний соціально-освітній рівень працівників, зайнятих на виробництві сільськогосподарської продукції; тривалість часового періоду від впровадження інновацій до отримання самого результату; значний диспаритет цін на промислову і аграрну продукцію.

Через залежність від прояву дії законів природи, в аграрному бізнес-середовищі процес розробки інновацій, дійсно, відбувається досить повільно. Так, зокрема, в рослинництві – результати фундаментальних наукових досліджень щодо сільськогосподарських культур, сприяють належній віддачі лише через 15-20 рр. з моменту їхнього започаткування, а в селекції та виведенні нових порід тварин – взагалі, через 20-30 рр. і довше.

Економічний зміст з впровадження інновацій полягає в тому, що будь-яка діяльність має бути забезпечена матеріальними, фінансовими чи інформаційними (інтелектуальними) ресурсами. Джерелом фінансового забезпечення інноваційної діяльності визначено саме інвестиції. Однак, обсяг ресурсів, безпосередньо, у сільському господарстві значно обмежений.

З урахуванням вищезазначених особливостей та умов розвитку ринкового середовища для формування підприємницьких відносин в аграрній сфері економіки України, можна визначити основні чинники, покликані стимулювати активні дії до впровадження інновацій в галузі. До таких варто віднести наступні чинники: політична та економічна стабільність; дієва, досконала діюча нормативно-правова база регулювання відносин; спроможність формувати (із різних джерел) необхідні обсяги фінансових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів, а головне, мати можливість залучати зовнішні інвестиції; належний рівень кадрового складу; наявність сучасних систем збору, зберігання та застосування інформації про наявність наукових розробок у відповідних секторах галузі; досконалість системи заходів та застосування відповідних механізмів мінімізації різних видів підприємницьких ризиків; мотивація товаровиробників сільськогосподарської продукції до застосування результатів інноваційних досліджень та практичних розробок та ін.

Отже, в сучасних умовах, з урахуванням вимог запровадженого воєнного стану в Україні, аграрні підприємства стикнулися з необхідністю діяти гнучко та вирішувати завдання своєї діяльності на засадах переорієнтації з підходів «довоєнного часу» до врахування та застосування сучасних інноваційних механізмів. Вони мають, все більшою мірою, впроваджувати технологічні інновації (зокрема, ГІС технології та GPS-новігацію, супутникові знімки, дрони чи аерофотозйомки, мобільні додатки для утримання та годівлі сільськогосподарських тварин. Ключовими напрямками використання інновацій при виробництві аграрної продукції, стають: органічне та точне землеробство, мікророзшення, нанотехнології, селекція, генна інженерія чи ГМО. Необхідність впровадження інновацій в аграрному підприємстві стає локомотивом рушійної сили забезпечення розвитку одного із стратегічних секторів національної економіки. Новації та результати в науці формують для аграріїв сприятливе середовище для ефективного виробництва на інноваційній основі.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Наумов С.І., студ 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Однією з найважливіших форм бізнесу в будь-якій країні є малі підприємства. І наша країна також не виняток. З розвитком підприємництва створюються нові робочі місця не тільки у великих містах, але і в невеликих населених пунктах та сільських територіях, що в даний час має дуже важливу роль. Не менш важлива роль підприємництва і в поповненні дохідної частини бюджету місцевих громад.

Підприємницька діяльність суб'єктів малого бізнесу ґрунтується на особистих інтересах і здібностях громадян, їхніх економічних і правових знаннях, комерційному досвіді тощо. Вирішивши спробувати себе в новій сфері економіки, на свій страх і ризик, почавши нову справу, підприємці не тільки заробляють для себе і забезпечують свої сім'ї, але і створюють нові робочі місця, випускають продукцію, надають послуги, виконуючи податкові зобов'язання, беруть участь у формуванні доходів бюджетів різних рівнів.

Малий бізнес є відчутною рушійною силою для розвитку малих міст та громад, так як в основному націлений на використання місцевих ресурсів і на місцеві ринки. За Конституцією України державою гарантується та забезпечується:

- право громадян та юридичних осіб займатися підприємницькою діяльністю, створювати підприємства і купувати необхідне для цієї діяльності майно;
- захист прав і законних інтересів усіх підприємців, які діють відповідно до чинного законодавства України та договорами;
- науково-технічна, інвестиційна та правова підтримка підприємницької діяльності у різних її формах;
- страхування підприємницького ризику.

Малий бізнес має низку труднощів, найсуттєвішим з яких є обмеженість фінансових ресурсів, обмеженим доступом до зовнішніх джерел фінансування за прийнятними процентними ставками. Фінансові проблеми можуть впливати на різні аспекти розвитку бізнесу: доступ до необхідних виробничих площ, обладнання, можливість випускати нові продукти і підбирати персонал відповідної кваліфікації.

Другий найбільш поширений бар'єр обумовлений проблемами ринку і попиту.

На сьогодні відчутну користь підприємництву повинні принести як державні так і недержавні або грантові Програми підтримки розвитку малого бізнесу, впровадження яких відбувається як на регіональному чи обласному рівні так і на рівні окремих громад чи територій. Для цього в процесі їх розробки здійснюється аналіз стану малого підприємництва, а також визначаються основні проблеми, вирішення яких пов'язане з активізацією малого бізнесу, а також наявний для цього потенціал.

У процесі свого становлення підприємницький сектор зіштовхується з низкою проблем різного рівня складності. Такі питання, як пошук приміщення, взаємовідносини з місцевими органами влади, правове консультування та інформаційне забезпечення. Найгострішою проблемою в різні періоди діяльності малих підприємств є обмеженість фінансових ресурсів. Це і загальна нестача коштів на початковому етапі становлення підприємства, і нестача поточних активів, яка може посилюватися відстроченими платежами, неплатоспроможністю клієнтів тощо.

Кредитні установи також фінансують малий бізнес з пересторогою із з додатковим заставним навантаженням, в першу чергу, через відсутність у останніх достатнього досвіду підприємницької діяльності. Малі підприємства найчастіше не мають можливості надати стовідсоткову гарантію за своїми зобов'язаннями, не існує налагодженої системи гарантій та страхування їх інвестиційної діяльності, кадровий склад малих підприємств в більшості своїй не має достатньої економічної підготовки.

Сьогодні на національному рівні прийняті практично всі законодавчі акти, які регулюють підприємницьку діяльність. Але все ще є проблемні питання із податковим навантаженням. Податкове законодавство має бути простим і зручним для платників податків, що виключає складні розрахунки.

Існує два рівні проблем малого підприємництва:

- Макроекономічний (питання валютно-грошового регулювання, зовнішньоекономічної діяльності, оподаткування, інвестицій);
- Мікроекономічний, що стосується безпосередньо роботи конкретних підприємств.

Перші повинні вирішуватися на національному рівні, другі - на місці, так як органам виконавчої влади на місцях краще видно як існують проблеми, а також і шляхи їх вирішення.

При виникненні конфліктних ситуацій, їх вирішення повинне вирішуватися цивілізовано, з урахуванням інтересів як держави, так і подальшого розвитку підприємництва.

Незважаючи на те, що в Україні ринковий підприємницький сектор сформувався відносно недавно, вже сьогодні можна констатувати, що, пройшовши досить бурхливий період свого становлення, він поступово зайняв своє міцне в економічній системі держави.

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Парієнко Д.П., студ 1м курсу, ФЕІМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Роль транспорту у сучасних реаліях складно недооцінити. Постійний ріст попиту на вантажні, пасажирські перевезення вимагає і відповідного зростання функціональних можливостей підприємства, вдосконалення їх властивостей до потреб середовища, підвищення рівня стратегічного потенціалу. А ефективність та розвиток транспортного підприємства, як і будь якого іншого залежить від правильно підбраної і впровадженої стратегії розвитку.

Для транспортних підприємств найбільш доцільними, та реальними стратегіями є:

- стратегія контролю за витратами, яка є актуальною під час оновлення та розширення транспортних засобів, техніко технологічного розвитку підприємства;
- стратегія фокусування (спеціалізації), яка відносно автотранспортних підприємств може мати різні варіанти – це і спеціалізація за видами перевезень, за видами рухомого складу, внутрішня спеціалізація виробничо-технічної бази;
- стратегія скорочення, яка може найбільш ефективно реалізуватися в проектах трансформації підприємства;
- стратегія диверсифікації залишається вдалим варіантом під час розширення сфери діяльності підприємства, зростання обсягів підприємства [1, с. 145].

Акцентуючись на аспектах розробки стратегії розвитку транспортного підприємства варто враховувати той факт, що транспортне підприємство кардинально не схоже на підприємства інших галузей за багатьма позиціями, які вказувались кількома рядками раніше, тому стратегія для нього трохи відхилитиметься від загального плану і матиме свою специфіку. Зазвичай комплексна базова стратегія забезпечується конкретизацією і реалізацією нішових субстратегій (фінансова, інвестиційна, організаційна, виробнича, маркетингова, технічного і соціального розвитку, кадрів).

Одним з етапів на шляху до розвитку транспортного підприємства має бути досягнення фінансової стійкості за рахунок мобілізації внутрішніх резервів. Способом покращення ситуації можуть стати наступні дії або внесені зміни: збільшення виручки від наданих послуг, запровадження чіткої системи реалізації послуг, робота на упередження розвитку кризових ситуацій, систематична звітність і постійне слідкування за поточним рівнем фінансової стійкості, регулярне здійснення аналізу платоспроможності, забезпечення ефективності використання наявного автобусного парку, зменшення строку експлуатації транспортних засобів, контроль і перевірка стану діючого автопарку.

Фінансова стратегія являє собою управління фінансовими ресурсами підприємства та їх формування і планування, досягнення довгострокових фінансових цілей підприємства найефективнішим способом. Основна мета впровадження фінансової стратегії - підвищення вартості підприємства, зростання його прибутковості за умови забезпечення фінансової рівноваги. А її завданнями залишаються ефективне використання дійсних фінансових можливостей, робота на перспективу (майбутня інвестиційна діяльність), забезпечення фінансової стійкості організації, аналіз фінансових результатів конкурентів, знаходження способів виходу з кризового стану або шляхів випередження такої ситуації.

Повертаючись до напрямків розвитку та шляхів удосконалення транспортних перевезень, варто ще раз зазначити, що це залишається комплексним довготривалим процесом, який має відбуватися як на локальному рівні (зміни в робочому процесі підприємства), так і на державному (звернення до міської ради, внесення змін до законопроектів, стимулювання інвестиційної діяльності та розвиток галузі загалом).

Стратегічний розвиток транспортного підприємства - це завжди комплексний процес, який вимагає залучення великої кількості трудових, кадрових, фінансових, часових ресурсів. Дуже часто цей процес зосереджується на вирішенні конкретного питання, проблеми або ж реалізації наявної можливості, що може посприяти вдосконаленню якості надаваних підприємством послуг, зростання його конкурентоспроможності та збільшення реального прибутку. Формування стратегії має багатоповторний характер, що дозволяє плавно переходити від вже існуючої стратегії до тільки-но обраної. Заключним етапом залишається оцінка ефективності розробленого стратегічного плану, що відбувається безпосередньо під час його реалізації.

На сьогодні транспортний сектор має функціонувати за умов вдосконалення перевезень, діючого законодавства, дотримання вимог евростандартів, виконання правил охорони навколишнього середовища, залучення додаткового фінансування, оптимізації усіх організаційних, виробничих процесів.

Література:

Бідняк М.Н., Біліченко В. В. Стратегічний розвиток виробничих систем автомобільного транспорту. *Вісник Вінницького НТУ : зб. наук. праць*, 2017. № 17/2. С. 145-146.

АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Подорванюк А.О., студ. 5 курсу, ФЕіМ, спец. 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: доц. Л.А. Хромушина
Сумський НАУ

Управління відіграє особливу роль за будь-якої спільної праці в порівняно великому масштабі. При цьому продуктивним визнається та управлінська праця, яка задовольняє дійсні потреби самого виробництва, забезпечує розвиток його організаційних форм, структур та самого механізму управління.

У минулому багато аграрних підприємств могли успішно функціонувати, звертаючи увагу переважно на щоденну роботу, на внутрішні проблеми, пов'язані з підвищенням ефективності використання наявних виробничих ресурсів у власній діяльності.

В даний час, в умовах глобалізації економіки та ринків, хоча і не знімається завдання раціонального використання потенціалу в поточній діяльності, виключно важливим стає здійснення такого управління, яке забезпечує адаптацію сільськогосподарських товаровиробників до навколишнього підприємницького середовища, що швидко змінюється, тобто стратегічного управління. На сьогодні такі поняття як «стратегія», «стратегічне управління» вже міцно увійшли до лексики ділових відносин.

У економічному середовищі під стратегією прийнято розуміти розраховану на перспективу систему заходів, спрямовану на забезпечення аграрному підприємству довгострокової конкурентної переваги. Стратегічне управління розглядається як свідомий та планомірний вплив на виробничу та іншу діяльність підприємства для якісного задоволення існуючих та потенційних запитів споживачів, підкріплений своєчасною діагностикою середовища функціонування та відповідними змінами в системі управління, що дозволяє досягати конкурентних переваг та поставлених цілей розвитку.

Предметом стратегічного управління є відносини чи процеси, безпосередньо пов'язані з досягненням головних цілей сільськогосподарського підприємства, а об'єктами відповідно – підприємства, організації чи інші суб'єкти господарювання, їх функціональні зони та/або структурні підрозділи. Сам процес стратегічного управління на підприємстві складається з п'яти взаємопов'язаних етапів: стратегічного аналізу, вибору місії та цілей, визначення стратегії, її виконання та стратегічного контролю, які логічно впливають один з одного. До функцій стратегічного управління на підприємстві відносяться: планування стратегічних результатів, організація розробки та реалізації стратегії, координація діяльності персоналу та його мотивація виконання стратегічних результатів, контролю над виконанням стратегії. Досягненню запланованих результатів сприяє дотримання наступних основних принципів: науковий підхід, орієнтація на майбутнє, творчий підхід, комплексність, гнучкість, орієнтація на інтереси споживачів, відкритість та спільна діяльність.

До зовнішніх факторів, які впливають на стан стратегічного управління сільськогосподарським підприємствам, віднесено: рівень та темпи зміни цін постачальників та конкурентів, динаміка пропозиції та попиту на продукцію, можливості фінансування та інвестування, рівень та методи конкуренції, політика регулювання сільськогосподарських ринків, демографічні тенденції, рівень розвитку сільських територій, темпи зростання науково-технічного прогресу, ступінь зміни технологій у виробництві та розподілі аграрної продукції та ін.

Стратегічне управління сільськогосподарськими підприємствами значною мірою обумовлено галузевою специфікою. Основні особливості сільського господарства, які необхідно враховувати для формування стратегій управління:

- сільське господарство стратегічно важлива галузь економіки, оскільки виробляє необхідні для життєдіяльності населення продукти харчування та аграрну сировину для переробної промисловості;
- сільське господарство є не лише галуззю економіки, а й місцем існування значної частини населення;
- сильна залежність галузі від природно-кліматичних факторів, відсутність прямої залежності між кількістю використаних ресурсів та отриманою продукцією;
- сезонність виробництва, що виявляється у нерівномірному протягом року використанні ресурсів, у нерівномірній реалізації продукції та надходженні фінансів;
- територіальна розосередженість структурних підрозділів;
- велика кількість розрізнених сільськогосподарських товаровиробників, що підвищують рівень конкуренції на аграрному ринку;
- цінова нееластичність попиту на продукти сільського господарства та ін.

У процесі реалізації стратегії необхідно для кожного рівня керівництва визначити свої завдання, закріпити функції та відповідальність. У цьому провідна роль організації виконання стратегії має належати вищому керівництву, оскільки саме на цьому етапі матеріалізуються всі розробки та наміри попередніх етапів. Оцінка та контроль виконання стратегії є завершальним процесом, який забезпечує стійкий зворотний зв'язок між ходом процесу досягнення цілей та власне цілями, що стоять перед підприємством.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

Середа А.Г., студ 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

У сучасній економіці спостерігаються глобальні зміни, пов'язані з нерівномірністю розвитку, глобалізацією, посиленням суперництва між фірмами, регіонами, країнами. В таких умовах міць і сила будь-якої держави залежать від конкурентоздатності свого виробництва. Забезпечити конкурентоспроможність - головне завдання при розробці стратегії з розвитку будь-якого підприємства. Сучасна ринкова економіка була сформована після утворення таких суспільних відносин, які були покликані врегулювати поведінку суб'єктів економіки, та гарантують і забезпечують свободу кожному з господарських суб'єктів ринку в економічній діяльності.

Стратегія розвитку підприємництва вітчизняними науковцями ототожнюється з природною еволюцією, процесом досягнення цілей організації, підприємства, включає у себе правила і напрями діяльності, які забезпечують успішний розвиток підприємства, його високу конкурентоспроможність. Також поняття "стратегія розвитку підприємства" все ж має суттєві відмінності від "стратегії підприємства", адже до характерних ознак першого відносяться наступні: спрямованість на досягнення цілей підприємства, застосування підприємством свого науково-технічного потенціалу, залежність результату реалізації від запропонованих умов.

Для того, щоб продовжити більш глибокий аналіз типів та видів стратегії розвитку підприємництва, пропонуємо розглянути для ознайомлення його можливу узагальнену модель і сам алгоритм процесу їх розробки: формулювання місії підприємства, яка виникає в залежності від потреб або змін зовнішнього середовища, - визначення цілей та основних пріоритетів, відповідно до результатів проведеного аналізу потенціалу підприємства (техніко-економічні показники), стратегічного аналізу (тенденції розвитку, частка ринку), прогнозування (діагностика зовнішнього і внутрішнього середовища, виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз з використанням SWOT-аналізу), - постановка стратегічних задач (їх деталізація, початок формування альтернативної моделі розвитку підприємства) - стратегічне планування (готова програма дій) - реалізація - кінцевий контроль. Тобто вироблення стратегії - це передусім окреслення майбутніх цілей та формування уявлення про майбутній розвиток підприємства, а вже потім установка правил та їх слідування для досягнення зазначеної мети. Тож, на цьому етапі можна зробити висновок, що стратегічний розвиток підприємства, впровадження самої стратегії розвитку - це трудоємкий процес, який вимагає від керівництва і працівників орієнтованості на результат, глибокого розуміння поставлених цілей і перспектив, готовності вивчати і працювати над недоліками, а також розвивати наявні можливості. Але ця досить узагальнена модель покликана лише продемонструвати важливість і значущість такого процесу як стратегічний розвиток підприємства. Однак важливо розуміти відмінність і стратегіях, які застосовуються на різних видах підприємств. Тому далі зупинимось на різноманітні типів та видів існуючих стратегій розвитку.

Так як інвестиційна діяльність залишається однією з основних в будь-якій підприємницькій структурі, то інвестиційна стратегія може розглядатись як окремий вид стратегічного розвитку підприємництва. Адже інвестиційна стратегія, і відповідно інвестиції, часто відіграють провідну роль у майбутньому розвитку, наприклад, вона:

- забезпечує реалізацію перспективних планів, використання наявного потенціалу;
- мінімізує негативні наслідки;
- дає змогу ефективно управляти інвестиційними ресурсами;
- реально оцінює інвестиційні можливості;
- сприяє позитивним змінам у структурі управління компанією.

Зазвичай, на підприємствах існують два типи інвестиційних портфелів, відповідно до яких і будується майбутня стратегія, це 1) орієнтація на дохід від інвестиційних проектів, відсотків і дивідендів по цінних паперах; 2) спрямованість на зростання доходу від власної комерційної діяльності.

Інвестиційна стратегія розробляється на кілька років, конкретизується в різних проектах, програмах, практичних діях і реалізується в процесі їх виконання. Значні витрати праці і часу залучених до розробки інвестиційної стратегії співробітників, необхідні для створення стратегії підприємства, не дозволяють часто змінювати або серйозно коригувати стратегію. Запорукою успішного розвитку і стабільності розвитку підприємства є розуміння напрямків власного розвитку, які залежать від рівня прозорості ринку, бажання власників розробляти і реалізовувати бізнес-плани, вміння фахівців-експертів збирати і аналізувати отримані дані.

Розробка інвестиційної стратегії підприємства розглядається як складова частина системи планування його діяльності у поточному і довгостроковому періодах. Однак у підсумку вона спрямована на забезпечення стійкості та надійності його виробничо - господарської діяльності, збільшення якості та обсягів виробництва, розширення і поновлення асортименту продукції чи послуг, зміцнення стану власної конкурентоспроможності на ринку.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Спаська Д.І., студ. 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: к.е.н., доцент О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Аграрна сфера - це важлива галузь економіки, яка забезпечує людство продуктами харчування та іншими аграрними ресурсами. Аграрна сфера включає в себе всі види діяльності, пов'язані з сільським господарством. Це можуть бути такі процеси, як вирощування рослин, тваринництво, розробка нових технологій та інновацій у галузі сільського господарства, збір та переробка врожаю, зберігання та переробка сільськогосподарської продукції, торгівля сільськогосподарською продукцією та ін.

Підприємницька діяльність - це процес створення, розвитку та управління підприємством з отримання прибутку. Це може включати розробку бізнес-ідеї, фінансування пошуку, знаходження клієнтів, виробництво товарів або послуг, маркетинг і продаж, управління персоналом та інші аспекти, пов'язані з веденням бізнесу.

Підприємницька діяльність в аграрному секторі може мати значний вплив на розвиток економіки та соціальний прогрес країни. Для розвитку підприємницької діяльності в аграрній сфері необхідно забезпечити їх фінансову підтримку, впроваджувати нові технології та інновації, підвищувати якість продукції, розширення асортименту продукції, створювати нові робочі місця та залучати інвестиції. Розвиток сільськогосподарських підприємств може забезпечити ефективне вирощування сільськогосподарської продукції, а також забезпечення стабільного доходу фермерів та розвиток сільських територій в цілому.

Фінансова підтримка є чинником успіху підприємства в аграрній сфері. Для виробництва продукції в цій галузі потрібні значні вкладення, особливо на етапі створення, розвитку та розширення бізнесу.

Можна використовувати такі джерела фінансової підтримки як:

1. Банківські кредити - це один із найбільш розширених видів фінансової підтримки для підприємств в аграрній сфері. Банки пропонують кредити на розвиток бізнесу, на придбання сільгосппродукції, обладнання та інше.

2. Державні субсидії та дотації - держава надає фінансову підтримку підприємствам в аграрній сфері через різноманітні програми субсидій та дотацій.

Одним з основних напрямків розвитку сільського господарства є впровадження новітніх технологій та інновацій. Це можуть бути такі інновації, як використання сучасних насінневих матеріалів, впровадження нових методів обробки обґрунтування, використання автоматизованих систем управління сільськогосподарською технікою та ін. Використання новітніх технологій у сільському господарстві може збільшити сприяння виробництву, покращити якість продукції та зменшити витрати на виробництво. Наприклад, використання дронів для контролю за врожаєм або сучасна система зрошення може допомогти збільшити врожайність.

Розвиток екологічної та органічної сільськогосподарської продукції є напрямком розвитку аграрної сфери, який дозволяє забезпечити екологічну безпеку та якість продуктів харчування. Органічна продукція вирощується без застосування хімічних добрив, пестицидів та генетично модифікованих організмів, що забезпечує її безпечність та екологічну чистоту.

Розширення асортименту продукції в аграрній сфері може забезпечити додаткові джерела доходів та збільшити конкурентоспроможність підприємства. Для цього можна використовувати такі напрямки як, вирощування нових культур та сортів, розширення виробництва готової продукції, розвиток екологічної продукції. При цьому необхідно провести дослідження попиту на таку продукцію та забезпечити високу якість вирощування.

Також основною підтримкою факторів розвитку є підвищення кваліфікації фермерів, з боку держави та впровадження ефективної системи управління підприємствами. Держава може надавати фінансову підтримку та сприяти розвитку ринків збуту сільськогосподарської продукції.

Аграрна сфера є важливою для економіки багатьох країн, оскільки вона забезпечує продуктами харчування, сировиною для промисловості та експортує продукцію на зовнішні ринки. Більшість країн мають спеціальні програми та підтримку для розвитку аграрної сфери, завдяки розвитку сільських територій, забезпеченню робочих місць та підвищенню життєвого рівня мешканців сільських районів.

Отже, сприятливе підприємницьке середовище може впливати на розвиток економіки, створюючи робочі місця, інвестуючи в нові технології та виробництво, сприяючи створенню інновацій та розвитку нових галузей. Однак, підприємницька діяльність також пов'язана з ризиком і може вимагати від власника підприємства великих зусиль і витрат, щоб досягти успіху.

РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Терещенко С.В., студ 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

За останні роки в Україні вживалися практичні заходи щодо розвитку підприємницької діяльності. Підприємницька діяльність завжди має на меті - отримання прибутку. Такої мети можна досягти на основі точного розрахунку, ефективного використання всіх факторів виробництва, реалізації творчого, інтелектуального потенціалу людини.

Залежно від форм власності може бути державне підприємництво, колективне і приватне. У ринкових умовах всі форми підприємництва рівні, проте з урахуванням масштабів виробництва лідируюче положення може належати тій чи іншій формі підприємництва. Наприклад, у дрібному виробництві важлива роль належить приватному бізнесу. У великому і середньому підприємстві, як свідчить світовий досвід, пріоритетне значення мають державне і колективне підприємництво.

Досвід показує, що сучасні фірми - це переважно багатoproфільні виробництва. Останні дозволяють поєднувати випуск багатьох видів товарів, що вимагають різних капіталовкладень. Таким чином, при функціонуванні багатoproфільного виробництва мають місце розосередження капіталу фірми по декількох галузях. Таке явище отримало назву диверсифікації капіталу. Багато економістів вважають, що сутність підприємництва більш глибоко розкривається через його функції. Останні можуть бути такими: творча, ресурсна та організаційна.

Творча функція підприємництва полягає в реалізації нових ідей, проектів, наукових розробок, які пов'язані з господарським ризиком.

Ресурсна функція підприємництва полягає в ефективному використанні матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, раціональної організації праці та управління виробництвом.

Організаційна функція підприємництва полягає в поєднанні виробничих ресурсів в оптимальній пропорції, а також у здійсненні контролю за їх раціональним використанням.

Виробниче підприємництво має поширення переважно у сфері виробництва товарів (послуг). Об'єктами такої діяльності служать в основному підприємства всіх галузей промисловості та сільського господарства. До бізнесу виробничого підприємництва належать також транспортні перевезення, будівельні роботи, послуги побуту та зв'язку, надання інформаційних послуг та ін.

Виробниче підприємництво є найскладнішим і разом з тим самим вагомим у національній економіці. Суб'єктами діяльності можуть бути громадяни країни, а також юридичні особи, незалежно від форм власності та форм господарювання.

Головними завданнями виробничого підприємництва є:

- створення матеріальних цінностей для задоволення потреб людей (потреб у предметах споживання);

- створення та реалізація духовних цінностей, науково-технічних ідей.

В результаті виробничого процесу здійснюється випуск товарів, призначених для їх реалізації. Основна мета підприємця полягає в тому, щоб отримана грошова виручка від реалізації товарів перевищувала всі без винятку витрати з виробництва та збуту продукції (послуг). Успіхи в цьому виді бізнесу вимагають високої кваліфікації та професіоналізму бізнесменів, фахівців і всіх управлінських працівників.

Виробниче підприємництво розвивається і має значення для будь-якого суспільства, адже воно є основним у створенні матеріальних і духовних цінностей.

Підприємництво успішно розвивається в умовах, коли є відповідні передумови. Останні можна виділити в чотири групи: економічні, політичні, юридичні та психологічні.

Економічні передумови підприємництва полягають у тому, що в суспільстві функціонують різні форми власності (державна, колективна та приватна) і різні суб'єкти господарювання. Ці умови відкривають свободу для підприємницької діяльності, для раціонального використання виробничих ресурсів, а також на свій ризик приймати ті чи інші рішення.

Політичні передумови передбачають створення в суспільстві сприятливої обстановки (політичного клімату) для підприємництва.

Юридичні передумови засновані на законодавчих і нормативних актах, які розроблені і діють в країні.

Психологічні передумови передбачають створення позитивної ситуації в суспільстві з приводу розвитку підприємницької діяльності.

В Україні створено відповідну законодавчу базу для розвитку підприємницької діяльності в різних галузях народного господарства, засновану на всіх формах власності та господарювання. У будь-якому підприємстві існують поділ праці, а також загальні риси і специфічні характеристики.

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Токар К.Є., студ. 1м курсу, ФЕіМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Сучасні уявлення про роль підприємницької діяльності в економічному розвитку вельми суперечливі в силу спрощених підходів до цільової функції соціально-економічного процесу, в якій невизначеність і ризик займають ключове становище.

Існує досі уявлення про підприємництво, як систему нарощування прибутку, що із позиції сталості розвитку є не тільки не вірним, але і докорінно змінює вектор розвитку економіки. А між тим, головна мета будь-якої господарської діяльності в структурі державного устрою полягає, насамперед, у нарощуванні корисності та цінності вироблених благ і послуг. У цьому напрямку особливо важливо відзначити, що жорсткі умови конкуренції створюють особливі труднощі на шляху формування кориснісного типу господарювання, а тому роль держави особливо велика в цілеспрямованому впливі щодо збереження соціально значущих форм організації підприємництва.

В сучасних умовах господарювання підприємництву властивий досить високий ступінь ризику. Це пов'язано, з одного боку, з невизначеністю структурних перетворень в ринковій економіці, а, з іншого - з недосконалістю податкової та фінансової систем, що збільшує величину витрат, і, як наслідок, виникнення кризових явищ.

Зростаюча невпевненість, відсутність необхідної достовірності в прогнозах динаміки цін стають причинами відмови від довгострокових проєктів. Одночасно робиться не вигідним надання довгострокових кредитів, оскільки повернення боргів здійснюється знеціненими грошима, що призводить до втрат у господарській діяльності.

В цілому, розглядаючи проблему ризиків, можна відзначити наступні моменти:

- по-перше, йде активний процес теоретичного осмислення ризику, як узагальненого поняття всіх ризиків, присутніх у будь-якій ринковій діяльності;

- по-друге, формується системний підхід до виділення та аналізу ризиків у підприємстві.

Таким чином, проблема полягає в пошуку системоутворюючого принципу для практичного застосування. Незважаючи на те, що мінімізації та управлінню ризиками приділяється достатня увага, повністю нейтралізувати фактор невизначеності, породжений ринком, не завжди є можливим. Розкриваючи такого роду підхід до підприємництва, необхідно підкреслити, що воно досягається за наступних обставин.

1. Безперервне зростання корисності (споживчих цінностей) при одночасному задоволенні споживчих інтересів розкриває по-новому порядок формування економічних відносин по всьому замкнутому циклу виробництва.

2. Задоволення потреби в певній споживчій цінності збільшує можливості розвитку підприємництва в майбутньому, посилює і поглиблює економічну структуру, як по горизонталі, так і по вертикалі.

3. Система сучасного підприємництва повинна виходити, насамперед, з економічного забезпечення підвищення якості продукції, корисності кожної одиниці споживої цінності, з одного боку, і зниження невиробничих витрат при виготовленні - з іншого.

4. Основою положим принципом цієї системи є принцип не норми прибутку, а норми цінності. З економічної точки зору це виражається в тому, що не всяка норма прибутку є носієм одночасно і корисності і результативності в процесі споживання її, як послуги.

З цих позицій існуюча система підприємництва носить витратний характер, оскільки вироблені витрати за своєю природою не відповідають головному принципу ринкової природи підприємництва. Алгоритм вибору основних заходів зниження ризику та прийняття рішення за критерієм ефективності, включає в себе наступні етапи: 1) Ідентифікація провідного типу невизначеності та основних видів «істотних» ризиків, властивих планованій підприємницькій діяльності; 2) Оцінка витрат на реалізацію антиризикових заходів та очікуваних збитків; 3) Зіставлення величин сумарного ефекту підприємницької операції та очікуваних сумарних витрат на управління ризиками.

Базовими способами формування альтернатив управління ризиками є:

- розподіл ризику між партнерами або учасниками виробничої операції;

- створення резерву матеріальних і нематеріальних ресурсів на покриття непередбачених витрат;

- страхування ризиків окремих складових або всієї виробничої операції в цілому;

- демпфування окремих ризиків у міру їх виникнення.

Найбільшого ефекту можна досягти тільки в тому випадку, коли функціонування підприємства ефективно організовано, тобто виконані усі необхідні умови його ефективного господарювання.

Таким чином впливає, що розвиток підприємництва та його найбільший ефект досягається на рівні сполучних ланок управлінської структури системи господарювання та прийнятої форми функціональних взаємовідносин між державою та сферою виробництва.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Чайка Л.С., студ. 1м курсу, ФЕiМ, спец. 051«Економіка» ОП «Економіка місцевого розвитку»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Місцеві бюджети є основою економічної самостійності територіальних утворень та їх розвитку. Фінанси місцевих бюджетів призначені для реалізації повноважень місцевих органів влади та вирішення питань місцевого значення, віднесених до ведення місцевої влади та органів місцевого самоврядування, а також повноважень, переданих органам місцевого самоврядування. У структуру місцевих фінансів входять наступні.

1. Фінанси, які призначені для реалізації повноважень місцевих органів влади громади та вирішення питань місцевого значення, віднесених до ведення громади, а також повноважень, переданих органам місцевого самоврядування від вищих рівнів управління – районного та обласного.

2. Фінанси органів місцевого самоврядування, які покликані забезпечувати вирішення питань місцевого значення, віднесених до ведення обласних та міст обласного значення, і повноважень, переданих органам місцевого самоврядування, а також державні повноваження, делеговані органами державної влади.

Місцеві бюджети є центральною ланкою місцевих фінансів, в якій і мобілізується основна частина фінансових коштів місцевих органів влади та за рахунок ресурсів якої задовольняються основні потреби населення конкретної територіальної громади. Необхідною умовою життєздатності місцевого самоврядування є наявність достатньої економічної та фінансової бази для його здійснення. Без цього будь-яке реальне, а не фіктивне місцеве самоврядування неможливе. Не випадково, що фінансовим та економічним основам місцевого самоврядування відводиться першочергове місце в міжнародно-правових актах і національному законодавстві.

Можна виділити три основні джерела формування місцевих фінансів.

1. Державні кошти, що передаються органам місцевого самоврядування органами державної влади у вигляді дохідних джерел та прав, передбачених законодавством.

2. Власні кошти територіальної громади, що створюються за рахунок діяльності органів місцевого самоврядування (доходи від використання комунальної власності, плата за послуги тощо), місцевих податків.

3. Позикових коштів або кредиту.

Від складу та структури формування місцевих бюджетів залежить самостійність конкретної територіальної громади, оскільки переважання першої або третьої групи може призвести до залежності від держави або кредитних установ. Місцеві фінансові ресурси є джерелом зростання економічного потенціалу території, формування передумов підвищення рівня добробуту, та забезпечення населення всіма видами матеріальних і соціальних благ розширеного відтворення місцевої економіки. Отже, органи місцевого самоврядування повинні прагнути до нарощування власних джерел доходів.

Нестача власних фінансових коштів у місцевих бюджетах призводить до того, що органи місцевого самоврядування територіальних громад змушені керуватися при формуванні бюджету тими пріоритетами, які визначаються на національному рівні. Велика кількість трансфертів, що надходять до місцевих бюджетів, носить переважно цільовий характер. Держава розподіляє трансферти, умовою отримання яких для територіальних громад часто є співфінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів. Щоб отримати кошти з обласного бюджету, органи місцевого самоврядування змушені спрямовувати свої витрати на цілі, визначені обласним бюджетом або на національному рівні.

Тим часом без фінансової самостійності, під якою розуміється здатність територіальної громади фінансувати в повному обсязі видаткові зобов'язання за рахунок власних джерел незалежно від фінансової допомоги з інших бюджетів, неможливо говорити про реально працюючу систему місцевого самоврядування. Централізація фінансових потоків у бюджетній системі гальмує процеси соціально-економічного розвитку місцевих громад. Відповідальний голова місцевої громади зацікавлений сьогодні насамперед у залученні фінансових ресурсів з вищих бюджетів, а не у розвитку власної дохідної бази. До того ж можливості вплинути на власну дохідну базу у територіальних громад досить обмежені.

Важлива не тільки стабільність надходження доходів до відповідних бюджетів, при якій з'являється зацікавленість місцевих органів влади у розвитку території, а й можливість впливу на податки (їх зростання), та їх елементну базу. Територіальні громади через зниження ставки податків і надання податкових пільг могли б, так само як і держава, залучати інвестиції на власні території.

В умовах, коли наповнення місцевих бюджетів в основному залежить від рішень, що приймаються на інших рівнях бюджетної системи, органи місцевого самоврядування орієнтовані тільки на виконання вказівок вищих рівнів влади і практично позбавлені можливості реалізовувати власні ініціативи. Сформована система місцевих фінансів у кращому випадку стимулює громаду підтримувати виконавчу дисципліну в реалізації тих законів і норм, які встановлює держава, але не підвищувати ефективність вишукування коштів для збільшення частки власних доходів або вдосконалювати інституційне середовище.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛОГІСТИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Якименко Є.В., студ. 1м курсу, ФЕІМ, спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: доц. О.М. Ковбаса
Сумський НАУ

Вдосконалення економічного механізму розвитку підприємницьких структур в умовах посилення конкуренції як на національному, так і зовнішньому ринках вимагає удосконалення шляхів товаропостачання і скорочення супутніх витрат. Найважливішим резервом економії витрат при просуванні товарно-сировинних потоків є впровадження в практику господарської діяльності інструментарію логістики.

Логістика в науковій літературі розглядається в двох аспектах: як сфера практичної діяльності з властивими їй функціями зберігання, транспортування, управління товарними запасами і сировиною, так і сфера наукової діяльності, що передбачає створення налагодженого механізму оптимізації витрат на всьому шляху руху товарно-матеріальних ресурсів. Процес впровадження принципів і підходів логістики отримав назву логістизація. У ньому знайшли відображення результати наукових напрацювань з оптимізації товарно-сировинних потоків у сучасних наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів у галузі оптимізації витрат в умовах ринкової економіки і жорсткого конкурентного середовища.

Логістизація - це процес вдосконалення діючих форм і методів товароруку, а також впровадження нових інструментів управління потоками і поточковими процесами на підприємстві, заснованих на логістичних принципах, що зачіпають не тільки товарно-матеріальні, але і фінансові, і інформаційні потоки. Логістизація передбачає оптимізацію управління потоками за допомогою інтеграції окремих ділянок логістичного процесу в ефективну систему, що забезпечує доставку необхідного товару, сировини, отримання інформації, забезпечення фінансовими ресурсами і кваліфікованими кадрами. Найважливіший висновок, який впливає з вищевикладеного, полягає в тому, що логістика не виникає спочатку, а згодом під її принципи підлаштовується товарно-матеріальний потік - логістика впроваджується у вже існуючу господарську систему.

При проведенні логістизації економічних потоків враховують логістичний потенціал економічної системи підприємства. При цьому слід враховувати, що при здійсненні будь-якої господарської операції, при здійсненні будь-якої угоди виникають трансакційні витрати, з одного боку, і з'являється необхідність максимально можливого врахування економічних інтересів і вирішення конкурентних протиріч, з іншого. Таким чином, налагоджена логістична система не просто забезпечує безперешкодний рух товарно-матеріального потоку, а й мінімізує витрати з його просування. Але ефективна логістична система вимагає в свою чергу і одноразових інвестицій в процесі створення, і поточних, що забезпечують безперебійність функціонування в подальшому. Тому при оцінці логістичного потенціалу необхідно порівняти витрати і можливий ефект.

Дослідження показали, що при впровадженні та розвитку логістики виділяються наступні етапи:

1) фрагментація - на оптових підприємствах активно впроваджуються як прямі зв'язки, так і надання дилерських послуг регіональним товаровиробникам, інформаційні технології при обслуговуванні процесу товароруку, централізована доставка товарів в підприємства роздрібною торгівлі;

2) становлення - організація процесу товароруку здійснюється на основі оптимально функціонуючих ланцюгів поставок по товарах стійкого попиту (в основному продовольчих) від регіональних товаровиробників;

3) розвиток - відбувається об'єднання налагоджених ланцюгів поставок в єдину логістичну мережу, яка об'єктивно за своїми параметрами виходить за рамки підприємства, акцентується на територіальному аспекті, на забезпеченні ефективності регіональних товарних, інформаційних і фінансових потоків;

4) інтеграція - як етап логістизації передбачає оформлення логістичної мережі в оптово-логістичний центр на умовах кластеру, а також забезпечення чіткої взаємодії оптово-логістичних центрів інших регіонів між собою з метою забезпечення координації товаропотоків не тільки на внутрішньому, але і на зовнішньому ринках, при здійсненні експортно-імпорتنих операцій. Підсумком цього етапу є інтеграційна логістична система на рівні держави;

5) глобалізація - передбачає активне довгострокове взаємовигідне співробітництво з іноземними інтегрованими логістичними системами.

Логістизація, як найважливіший фактор товароруку, скорочення витрат на постачання їх до споживача, передбачає етапність, введення принципів і методів логістики в роботу суб'єкта підприємницької діяльності. Такий поділ при оцінці логістичного потенціалу підприємства дозволяє в перспективі оцінити рівень витрат в поточковому розрізі і це, в кінцевому підсумку, забезпечить ефективність управлінських рішень при досягненні цілей логістики - прискорення поставок товарів необхідної кількості і якості з мінімізацією супутніх витрат.

АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Андрющенко І.О., Сельський А.М., студ 2м курсу, ФЕіМ, ОПП 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Науковий керівник: к.е.н., професор Строченко Н.І.
Сумський НАУ

В умовах конкуренції необхідно підтримувати ресурсну базу підприємства в актуальному для ситуації на ринку стані. Ресурсний потенціал підприємства - це сукупність ресурсів, які має підприємство для досягнення своїх цілей. Цей потенціал може включати такі ресурси, як фінанси, матеріали, технології, персонал і т.д.

Конкурентоспроможність підприємства залежить значною мірою від ефективного використання його ресурсного потенціалу. Якщо підприємство має у своєму розпорядженні достатні ресурси і ефективно їх використовує, воно може бути більш конкурентоспроможним, ніж його конкуренти. Наприклад, підприємство, яке має доступ до новітніх технологій та використовує їх для виробництва своєї продукції, може виробляти більш якісну та конкурентоспроможну продукцію, ніж його конкуренти, які не мають доступу до таких технологій. Аналогічно, підприємство, яке має висококваліфікований персонал та інвестує в навчання та розвиток, може створювати більш якісні продукти та послуги, ніж його конкуренти, які не мають таких ресурсів.

Таким чином, ресурсний потенціал підприємства може суттєво впливати на його конкурентоспроможність, і підприємство має прагнути максимально ефективно використовувати свої ресурси для досягнення своїх цілей та покращення своєї конкурентоспроможності. Це, як і грамотне використання наявних ресурсів з точки зору конкуренції визначається конкурентоспроможністю менеджменту даної організації, насамперед її вищого керівництва. Його здатність до прийняття стратегічних рішень, генерації нових ідей саме в тому темпі, якого вимагає ринок, а також вміння організувати їх виконання, готовність йти на розумний ризик є найважливішими факторами конкурентоспроможності управління. У рамках підвищення організації управління підприємством директор повинен перебувати в постійному пошуку оптимальних управлінських рішень.

Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства означає здатність підприємства використовувати свої ресурси максимально ефективно досягнення своїх цілей. При цьому підприємство має використовувати свої ресурси таким чином, щоб досягти найкращих результатів за умов їх обмеженості. Одним із ключових аспектів ефективності використання ресурсного потенціалу є його оптимізація, при якій підприємство має використовувати свої ресурси таким чином, щоб досягти максимальної продуктивності за мінімальних витрат.

Ефективність використання ресурсного потенціалу може бути пов'язані з управлінням ризиками. Наприклад, підприємство може скоротити свої витрати на матеріали, але при цьому збільшити ризики пов'язані з якістю власної продукції. Іншим важливим аспектом ефективності використання ресурсного потенціалу є керування персоналом. Ефективне використання персоналу може підвищити продуктивність підприємства і знизити витрати.

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства слід організувати як безперервний, адаптивний і творчий, що реагує на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Результатом такого процесу є відповідний управлінський план, який використовується при розробці конкурентної стратегії. Він повинен бути досить гнучким, враховувати потреби ринку, щоб при необхідності було можливо здійснити модифікацію та/або переорієнтацію на випуск іншої продукції.

Однією з основних конкурентних переваг підприємства служить якість виробленої продукції. Система менеджменту якості включає в себе сукупність організаційних структур, методик і ресурсів, необхідних для здійснення загального керівництва якістю. Вона має внутрішню спрямованість і є частиною системи управління.

Зростання конкурентоспроможності підприємства має бути завданням не тільки для керівництва, але для персоналу в цілому. Тому одним з пріоритетних напрямків роботи з управління конкурентоспроможністю виступає підвищення кваліфікації персоналу та його мотивації.

Збільшення прибутку при підвищенні конкурентоспроможності підприємства досягається при дотриманні таких умов: точному обліку виручки і витрат підприємства, а також зниження собівартості товару (закупівля сировини безпосередньо у виробників за схемою вертикальної інтеграції, пошук постачальників з надійними і недорогими матеріалами, пошук можливостей укладення договору з постачальниками на максимально низькі ціни).

Загалом ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства безпосередньо впливає на його конкурентоспроможність та успіх на ринку. Тому підприємство має прагнути максимально ефективно використовувати свої ресурси задля досягнення найкращих фінансових та економічних результатів господарювання.

ОСОБЛИВОСТІ ХАРЧОВОЇ ЦІННОСТІ «БУРГЕРА ВЕГАНСЬКОГО»

Бабенко Б.В., студ. 2 курсу ФХТ
 Науковий керівник: д.ф., доцент О.Ю. Кошель
 Сумський НАУ

За останній час технологія виробництва різноманітних продуктів зростає. Чимало людей поступово змінюють свої смаки та відмовляються від м'яса. Більш відомим починає ставати вегетаріанство. Всім відомо, що це корисно! Але не всі впевнені, що це смачно!

Що ж таке «Бургер веганський»? Рослинна котлета, одна із найкращих аналогів м'ясної, але натуральна! Чудово заміняє альтернативу справжнього м'яса. Вона не гірше за звичайну котлету, але містить набагато більше поживних речовин. Даний продукт це перший крок до здорового харчування та захисту нашого навколишнього середовища.

Ми визначили органолептичні показники «Бургера веганського», які наведені в таблиці 1, умови зберігання даного продукту, склад та харчову (поживну) цінність даного продукту.

Таблиця 1. Органолептичні показники бургера

Зразок	Колір	Запах	Смак	Консистенція	Зовнішній вигляд
Бургер веганський	Насичений багряний відтінок завдяки натуральному барвнику із соку буряка	Притаманний м'ясній котлеті та булочному виробу	Притаманний смак м'ясу, який був досягнутий правильно підібраними спеціями, без стороннього присмаку	котлета щільна, м'яка, соковита, булочний виріб пружний, добре пропечений.	Притаманний хлібобулочному виробу з м'ясним напівфабрикатом

Умови зберігання «Бургера веганського» досить прості. Рекомендовано, щоб дана котлета зберігалася в морозильній камері не перемерзуючи! Даний продукт зберігається у сирому вигляді у замороженому стані, обов'язково у сухих та чистих морозильних камерах.

- При температурі зберігання не вище -18°C – не більше 12 місяців;
- При температурі зберігання не вище -12°C – не більше 30 діб.

Розморожений продукт повинен зберігатися при температурі від 0 до 5°C та відносній вологості повітря 75-78% не більше 5 ти діб.

Розглянувши склад «Бургера веганського», ми визначали що він у своєму складі має: воду, текстурований пшеничний білок, соняшкову олію рафіновану, білок бобовий, білок гороховий, метилцелюлозу, крохмаль, сіль, спеції (цибуля, часник, чорний перець), ароматизатор «Яловичий», чорний перець, часник, антиоксидант аскорбінову кислоту, регулятор кислотності лимонну кислоту, барвник сік буряка, екстракт ячмінного солоду. Найважливіше, що в складі даного продукту немає антибіотиків, холестерину та сої.

Бургери без м'яса не мають негативного впливу на здоров'я серця. У червоному м'ясі містяться шкідливі для цього органу насичені жири та натрій.

Дослідивши харчову (поживну) цінність 100г даного продукту, ми дійшли до висновку, що продукт є збалансованим. Містить різноманітні поживні речовини як органічні, так і неорганічні, незважаючи на те, що співвідношення даних речовин є різним. Тому ми можемо впевнено сказати, що після вживання 100г «Бургера веганського» ми отримаємо: жирів – 15,0 г, з них насичених – 2,0 г; вуглеводів – 10,0 г, з них цукрів 0,1 г; білків – 20,0 г та солі – 1,5 г.

Отже, бургери – це популярно, смачно, ситно та зручно. Але завдяки «Бургеру веганському» це ще й корисно! Соковита котлета, яка зроблена на рослинній основі, ідеально заміняє будь яке м'ясо, надає легкості та збалансованого смаку.

Список використаних джерел:

1. Дослідження органолептичних показників при довготривалому дозріванні м'яса яловичини / В. М. Пасічний, Д. В. Гармаш, Н. Е. Лободіна, Р. А. Кривобік // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2019. - Т. 25, № 2. - С. 217-224.
2. Електронний ресурс <https://shuba.life/articles/3610-veganskij-burger-korisnij-fastfud-z-cikavoyu-istoriyeyu>.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ БОРОШНА КІНОА В ТЕХНОЛОГІЇ БУЛОЧНИХ ВИРОБІВ

Ворожко І.Р., студ. 2 курсу п.т., ФХТ, спец. 181 «Харчові технології»
Науковий керівник: к.т.н., доцент Степанова Т. М.
Сумський НАУ

Кіноа є псевдозлаковою культурою, що належить до родини амарантових. Борошно кіноа - це низькокалорійний дієтичний продукт, що за текстурними показниками нагадує борошно проса. Ця злакова культура родом із Південної Америки та широко використовується в базовому харчуванні.

У дев'яностих роках кіноа була класифікована NASA як нова культура з чудовими поживними властивостями для довгострокових космічних місій людини завдяки високому вмісту білка та унікальному амінокислотному складу.

Головною перевагою даного виду борошна є те, що білок кіноа (12,9 %) містить всі незамінні амінокислоти, зокрема аспарагінову кислоту (0,93), глютамінову кислоту (0,69), аргінін (0,97), лейцин (0,72), лізин (0,64) г/100 г білку, а також у складі його не міститься глютену.

Таким чином, цілком можливим є застосування для людей, які страждають на целиакию. Даний продукт вважають гіпоалергенним. Мінерали і вітаміни містяться як в оболонці, так і в ядрі зерна.

Борошно білого кіноа містить харчові волокна (7-9 %), що сприяють правильній роботі шлунково-кишкового тракту і виводять шлаки з організму.

Кіноа містить значну кількість антиоксидантних сполук, таких як каротиноїди, поліфеноли та фенолокіслоти. Кіноа містить кемпферол, ферулову, галлову кислоти, ізорамнетин і звичайні біоактивні компоненти. Поліфеноли, фітостероли, ізофлавоїди та флавоноїди мають відмінні антиоксидантні властивості та сприяють нутрицевтичним перевагам.

Рослинний білок, що міститься в кіноа засвоюється набагато швидше, на відміну від тваринного білка. За властивостями білок кіноа дуже схожий на молочний. До його складу входить лізин, завдяки якому кальцій засвоюється швидше. Даний процес впливає на зростання і здоровий розвиток кісток і кісткових тканин. Також, борошно кіноа рекомендується діабетикам, тому що допомагає знизити рівень цукру.

Кіноа діє, як антисептик і виводить шлаки і непотрібні речовини з організму. Зерна кіноа позитивно впливають на нервову систему і рятують від мігрені.

Як безглютенову псевдозлакову культуру, кіноа може використовуватися в хлібопекарській промисловості в поєднанні з пшеничним борошном для зниження собівартості або виробництва продукції зі зниженим вмістом глютену та для підвищення харчової цінності. З цієї метою можливі варіанти різного комбінування борошна, склад якого залежить від кінцевого використання, якості та необхідної поживності продуктів.

Викликає зацікавленість використання борошна кіноа в складі булочних виробів, що користуються значною популярністю серед споживачів завдяки невисокій вартості, доступності, різноманітності смаку та відносно тривалому терміну придатності, що гарно доповнюється поживною цінністю готового продукту, завдяки збільшенню в ньому білка, вітамінів і клітковини, що, в свою чергу, покращує поживну та сенсорну якість булочних виробів, а також сприяє створенню функціональних харчових продуктів, зокрема зі зниженим вмістом глютену.

З додаванням борошна кіноа можна приготувати млинці, соуси або хлібобулочні вироби. Борошно можна використовувати для випічки хліба, печива, коржів або готувати домашню локшину.

Було проведено дослідження щодо комбінування пшеничного борошна та борошна кіноа для булочних виробів при додаванні 5, 10 та 15% борошна з кіноа. Було відмічено прийнятні сенсорні показники, зниження черствіння булочних виробів, що виготовлялись із 10% додаванням борошна кіноа.

Таким чином, борошно кіноа є перспективною сировиною у виробництві булочних виробів. Розроблена продукція виявила не лише високі органолептичні та технологічні показники, але й може бути рекомендованою як функціональний продукт зі зниженим вмістом глютену.

ШЛЯХ ДО ВУГЛЕЦЕВОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гмиря А.С., студ. 5 курсу ФХТ
Науковий керівник: доц. Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

Вуглецева нейтральність — це показники викидів вуглекислого газу в атмосферу, які є мінімальними, або дорівнюють нулю. Для досягнення вуглецевої нейтральності застосовують наступні методи: шляхом зміни джерел енергії; шляхом виробничих процесів. Приклад світових практик показує, що використання відновлюваної енергії мінімізація викиди вуглекислого газу.

Розглянемо шлях до вуглецевої нейтральності українських підприємств на прикладі провідних міжнародних компаній «Danone», «Kernel» та «МХП».

«Danone» - це компанія, яка є передовою у виробництві молочних продуктів харчування, також впроваджує прогресивні рішення щодо обмеження викиду вуглецю та прагне досягти нейтрального показника до 2050 року. Якщо порівняти роботу даної компанії за 2018 та 2019 роки, то можна помітити, що «Danone» скоротили викиди CO₂ на 10 %, враховуючи весь ланцюжок виробництва.

Головним проектом компанії за останні роки - «Нуль відходів на полігон». Суть даного проекту полягає в тому, що молочні продукти, у яких закінчився термін придатності відправляють на майданчик до партнера (Центр управління відходами). На цих майданчиках вручну відокремлюють продукцію від пакування, збирається в спеціальні ємності та транспортується на станцію для збору біогазу. Використання метанайзера, який перетворює органічні відходи на енергію, дозволяє суттєво скоротити CO₂. Фактично із застосуванням цієї технології рівень CO₂ стає негативним (від'ємним). Далі відбувається сортування пакування за типом матеріалу та відокремлення його на окремі елементи: папір, фольга, пластик, тетра-пак. Під час такої роботи виконується набагато глибше сортування, адже сортують за видами пластику і паперу.

Також розглянемо приклад компанії «Kernel» – компанія яка посідає очільні місця у виробництві та експорті соняшникової олії не тільки в Україні, а і світі. Компанія є експортером продукції, яку виробляє, понад 80 країн світу. «Kernel» - це провідна компанія, яка підтримує впровадження «зеленої» енергетики у наше життя. Демонструючи це, вони розпочали роботу над встановленням когенераційної установки, яка має електричну потужність 10 МВт та теплову 42 МВт, влітку 2018 року у м. Полтава. Однак головна особливість когенераційної установки не в потужності, а в тому, що котел працює на соняшковому лушпинні.

Система складається із парового котла Vynske паропроодуктивністю 52 т/год з параметрами P=65 бар, t=450 °C та одного турбоагрегату MAN електричною потужністю 10,4 МВт, з виробничим відбором пари з параметрами P=12 бар, t=246 °C.

Сировиною для вироблення пари та електричної енергії є вода, яку беруть зі свердловини. Під час планування реконструкції заводу було передбачено буріння нової свердловини (глибина 720 м), адже свердловина, яка вже побудована на заводі не буде достатньою для водозабезпечення підприємства. Вода буде проходити хімічне очищення за для дотримання всіх показників, яким повинна відповідати живильна вода. За рік планують споживати 552 тисяч м³ води.

Встановлення системи зворотного водопостачання призначені для охолодження технологічного обладнання. Новий навіс для розвантаження автомобілів складатиметься з двох систем пиловидалення із двох фільтрувальних установок. Також облаштують систему краплеуловлювача цеху добування олії, в якій фільтруватиметься сировина.

На сьогоднішній день всі заводи «Kernel» з виготовлення олії використовують котли, що спалюють лушпиння соняшника та отримують пар, необхідний для технології переробки. Їх теплові потужності знаходяться в діапазоні від 10 до 17 МВт.

«МХП» — передова українська компанія, яка посідає перші місця з виготовлення та експорту курятини, також вони спеціалізуються на веденні аграрної діяльності. Ця компанія приймає активну участь у використанні «зеленої» енергетики на підприємстві та демонструє чудові результати. Адже у 2019 році холдингом МХП в експлуатацію було введено першу чергу біогазового комплексу «Біогаз Ладжин» із встановленою енергетичною потужністю 12 МВт. Лише перша черга може забезпечити 40% потужностей агроіндустріального сектору МХП.

Також за останні роки вони вдало втілили концепцію «Біогаз 3.0», і сьогодні починають впроваджувати технології «Біогаз 5.0». Для результативної роботи над технологією «Біогаз 5.0» був підписаний Меморандум про взаєморозуміння та стратегічне партнерство між ПрАТ «МХП Еко Енерджи» та німецькою компанією «Ellman Engineering» у проєкті: «Біологічна метанізація «зеленого» водню» у березні 2021 року.

Дана компанія має дуже великий потенціал для виробництва біометану, адже на уже існуючих біогазових комплексах можна виробляти 40 млн м³/р біометану. Враховуючи, що компанія має органічні відходи і на основі них може також виробляти близько 100 млн м³/р, також на цій же основі підприємство має змогу виробляти біометан з інтеграцією «зеленого» водню близько 150 млн м³/р. Уже в цьому році холдинг МХП планує запустити першу установку з очистки біогазу до біометану.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Горін.Р.О., студ., ХТ 2202м,
Науковий керівник: доц. М.Ю. Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

Пілотні проекти збереження енергії на підприємствах в Україні.

- Комплексна модернізація млина на ПАТ «Рівнеборошно»: встановлення нового обладнання орієнтовної вартості 162 млн грн та потужністю 300 тонн/добу переробки зерна в окремому приміщенні.
- Модернізація сушильного комплексу ТОВ «Агрофірма Колос»: переведення газового сушильного комплексу на твердопаливний з використанням власних відходів від виробництва насіння; відмова від закупівлі зовнішнього енергоносія для виробничого процесу; загальна вартість модернізації оцінюється в 3,7 млн грн.
- Модернізація котельного комплексу ТОВ «Вітмар Україна»: переведення двох котлів ДКВР-10/13, котла КЕ-6,5/13 з газу на пелети шляхом заміни пальника на твердопаливний, заміна газового котла ДЕ-10/13 на твердопаливний КЕ-6,5/13. Вартість модернізації оцінюється в 9,6 млн грн.
- Модернізація виробничого комплексу фермерського господарства «Еко-Карпати»: встановлення геліотермального комплексу для нагрівання 500 л води щоденно до температури не менше 60 °С. Вартість модернізації становить 300 тис. грн.

Карта енергоефективності в сільському господарстві по областях України, % від рівня ЕЕ в Європейському Союзі.

Рис. 1. Рекуперация на хлебопекарских печах

ПАТ «Концерн Хлібпром», що випікає хлібобулочні вироби у Львові і є одним з провідних виробників хлібобулочних виробів в Україні, приділяє багато уваги економії енергоресурсів. Їм вдалося знизити енергоспоживання на 40% завдяки частковій заміні газових пальників на енергоефективні, заміні поршневих компресорів на гвинтові, встановленню системи компенсації реактивної потужності, теплоізоляції труб пари і гарячої води. Завдяки участі у Проекті GEF/UNIDO підприємство отримало 160 тис. дол. США грантових коштів для встановлення систем рекуперації на чотири хлебопекарські печі. Ці технологічні покращення дадуть економію природного газу у 170 тис. м³ на рік та щорічну економію коштів близько 100 тис. дол. США. [1]

Власне біодизельне пальне - запорука успіху фермерського господарства

В Самбірському районі на Львівщині є невелике фермерське господарство - ПП «Кільган», що спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур. Болючою проблемою для керівника господарства було забезпечення власної сільськогосподарської техніки пальним. Участь в Проекті надала йому змогу отримати грантові кошти на купівлю сучасної біодизельної установки вітчизняного виробництва. Тепер підприємство повністю задовольняє свої потреби у пальному, якість якого відповідає українським та міжнародним стандартам. Проект також надав допомогу господарю у проведенні сертифікації REDCERT, яка засвідчує дотримання вимог сталості при виробництві біопалива. Тепер фермерське господарство ПП «Кільган» може постачати надлишки виробленого біодизелю в країни ЄС.

Список використаних джерел:

1. Журнал проектів збереження енергії України - Режим доступа: http://regionet.org.ua/ua/Chetvertuy_nomer_zhyrnaly_STRATEGIYa_ROZVUTKY_2612.html#page_title

МОЛОЧНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: РІК ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ

Дзюба Я. С., студ. 3 курсу ФХТ
Науковий керівник: доц. Савченко-Перерва М. Ю.
Сумський НАУ

2022 рік – рік глобальної продовольчої кризи у світі: війна показала всім, яку важливу роль продовольчої безпеки відіграє Україна. Для підприємств України цей рік був точкою неповернення до умов, які виробники мали до воєнних дій. Незважаючи на складну ситуацію, молочний сектор України долає труднощі, пристосовуючись до нових умов.

Найгостріша проблема весни 2022 року – збут молока та молочних продуктів як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках [1]. Причина в тому, що з початком воєнної агресії логістика дуже погіршилася, а місцями навіть зовсім зупинилась. Протягом першого місяця війни у східних, північних та південних областях України зв'язок між переробниками і виробниками був мінімальним. Додатково міграція населення з територій, на яких велися бойові дії та з окупованих територій сильно вдарила на попит. Відразу переробники усвідомили, що попит є вкрай низький, а через погіршену логістику та великі ризики можливість забирати сировину є не завжди. Водночас була частина виробників, які у зв'язку з неможливістю збуту молока, використовували його для тварин.

Після деокупації у квітні північних регіонів України, підприємства молочної галузі розпочали налагоджувати нові ланцюги продажів та експортних каналів, а також відновлювати зовнішню торгівлю, однак зіштовхнулися з проблемами: дефіцит ветеринарних препаратів, на окремих територіях значні руйнування інфраструктури та загибель тварин, зміна раціонів та нестача кормів, нестача коштів [1]. Вирішуючи дані питання, українські підприємства, незважаючи на війну змогли не тільки подолати кризу, а й самі задовольнили потребу населення у молочної продукції, не дивлячись на суттєве скорочення виробництва.

Загалом за 2022 рік в Україні виробництво молока зменшилося на 12,1% та становить 7,6 млн тонн. Найбільше скорочення фіксується у господарствах населення — на 15,3%, у сільськогосподарських підприємствах – 5,3%. Активізація експорту без українських портів стала випробуванням для молочної галузі. Завдяки консолідації державних органів влади з європейськими партнерами українські виробники знайшли нові ринки збуту та змогли наростити суттєві обсяги товарів на зовнішньому ринку.

Якщо порівнювати експорт молочної продукції у другому кварталі 2022 року з 2021, необхідно зазначити, що у 2022-му за квітень-червень обсяги експорту становили 21,9 тис. т, а це на 3% менше, ніж в період квітень-червень 2021 року. Експортери молочного сектору України пристосувались до теперішніх умов праці та розпочали нарощувати торгівлю за кордон, оскільки на споживчому ринку України спостерігається надлишок молочних товарів. Обсяг експорту молочних товарів у цілому за 2022 рік зріс на 20% та склав 99 тис. т. У еквіваленті вартості цей рік показав зростання на 14% — до \$253,77 млн. Проте обсяг імпорту молочної продукції, порівнюючи з минулим роком, зменшився практично вдвічі на 46% і склав 59,9 тис. т. [1].

Обсяг експорту окремих категорій становить: вершки незгущені та молоко +97%, 29,3 тис. т; масло вершкове +30%, 14,1 тис. т; сири, включаючи всі види, +30%, 8,9 тис. т. Обсяг імпорту окремих категорій навпаки скоротився: масло вершкове — 8,1 разів, 1,1 тис. т; вершки згущені та молоко — у 6,5 разів, до 1,2 тис. т. [1].

Створення нових можливостей для постачання української молочної продукції у Європу, а також висока ціна в ЄС на сире молоко дозволило активізуватися молочної галузі. За 2022 рік його вартість зросла на 38% і вже у грудні становила 57,83 €/100 кг, а це на 55-60% більше, ніж середня вартість молока в Україні екстра класу. Наприкінці року темпи росту щомісячної ціни почали сповільнюватися, оскільки обсяги пропозиції стабілізувались, а світовий попит на молочну продукцію зменшувався.

Українські підприємства адаптуються до тенденцій на світовому молочному ринку. У січні 2023 року через низький попит на молочну продукцію в ЄС українські виробники збільшили обсяги поставок в ряд країн: Грузію, Молдову, Казахстан, Азербайджан, Вірменію, Ізраїль, Туреччину та країни Близького Сходу [2].

Висновок. Подальший розвиток молочного сектору України буде залежати від загальної світової торгівлі та внутрішньої безпекової ситуації в країні. У післявоєнному відновленні молочної галузі державна підтримка гратиме ключову роль. Перш за все, повинна бути модель підтримки, яка допоможе зосередитися на: розширенні поголів'я; будівництві та реконструкції тваринницьких та переробних комплексів; створенні можливостей, за яких підприємства будуть виробляти молоко відповідно до європейських санітарних норм.

Список використаних джерел:

1. Молочна галузь: труднощі, перемоги та прогноз на 2023 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agroportal.ua/blogs/molochna-galuz-oglyad-minulogo-roku-ta-prognozi-na-2023>
2. Зростання на мінімалках: огляд світового молочного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://avm-ua.org/uk/post/zrostanna-na-minimalkah-oglad-svitovogo-molocnogo-rinku>

ХАРЧОВА ЦІННІСТЬ ТА КОРИСТЬ МИГДАЛЬНОГО МОЛОКА

Івашина С. А., студ. 2 курсу ФХТ
Науковий керівник: д.ф., доцент О. Ю. Кошель
Сумський НАУ

Мигдальне молоко - це корисний рослинний напій, в основі якого мигдаль і вода, консистенцією схоже на коров'яче молоко, проте не містить холестерину та глютену, чудова альтернатива для людей, які не переносять лактозу. В одній склянці міститься 60 ккал порівняно з коров'ячим, яке містить 150 ккал. Популярне серед вегетаріанців, та людей, які хочуть зменшити кількість тваринних жирів у своєму раціоні. В напої міститься велика кількість вітамінів і мікроелементів. Користується великою популярністю, зокрема в Європі та США на полицях в супермаркеті можна побачити безліч упаковок від різних виробників. Мигдальне молоко можна приготувати в домашніх умовах, але смакові властивості будуть відрізнятися, тому часто в нього додають мед або ж корицю. Також з нього готують різні страви та напої такі як: латте, капучино, особливо актуальні в піст. [1]

Дослідження показали, що виробництво й споживання мигдального молока, з кожним роком збільшується вдвічі. Такий напій широко використовувався у Середні віки завдяки більш тривалому зберіганню без охолодження порівнюючи з тваринним молоком. В таких країнах як Італія, Франція, США, Китай, Бразилія - 80-90% населення додають його до своєї дієти. У нас ця цифра значно менша – 5-7% людей, які у свій раціон включають продукти на рослинній основі. Україна посідає третє місце в топі країн Європи щодо темпів зростання попиту на даний вид продукції.

Метою нашої роботи визначити чим користь та шкоду мигдального молока для організму; застосування молока в косметології.

Користь даного молока полягає в тому, що воно: прискорює обмін речовин, покращує зір (завдяки вітаміну А), зміцнює кістки, стабілізує роботу нирок та покращує роботу серця, нормалізує травлення. Харчова цінність мигдалевого молока у 100 г: 18,6 г білків, 53,7 г жирів, 13 г вуглеводів. За складом схоже на грудне молоко, може навіть замінити його. Особливо корисне для жіночого організму, оскільки захищає шкіру від впливу ультрафіолету, розгладжує зморшки та приводить в тонус обличчя. При регулярному вживанні напою людина рідше хворіє, тому що біоактивні речовини, які входять до складу рослинного молока, зміцнюють захисні сили організму.

Незважаючи на велику його користь воно також може завдати шкоди, насамперед, це стосується магазинного варіанту, в якому часто містяться: емульгатори, консерватори та стабілізатори. Багато виробників додають особливий загусник, який може сприяти виникненню онкологічних захворювань та перешкоджанню роботі шлунково-кишкового тракту. Важливо бути максимально уважним при вживанні його під час вагітності, адже в ньому немає вітаміну С, тому існує ризик розвитку цинги. Категорично заборонено вживати мигдальне молоко, тим в кого є алергія на горіхи та тим хто має проблеми з щитовидною залозою. [2]

Використовується в косметології як засіб для відбілення та омолодження шкіри. Це рослинне молоко, допоможе виробляти більше колагену природним шляхом, адже глибоко живить дерму, та захищає її від подразників. Цей напій ідеально підходить для зняття макіяжу та інших забруднень. Можна використовувати як бальзам-ополіскувач для волосся перед миттям та додавати його до масок. Допоможе позбутися лупи та свербіння, надати блиску волоссю.

На основі досліджень можна зробити висновки: мигдальне молоко – це гідна альтернатива коров'ячому. Ви можете замінити мигдальне молоко на коров'яче молоко в будь-якому рецепті, додавати його в каву, чай і пити в чистому вигляді. Багато людей люблять м'який, горіховий смак і легку текстуру. На його основі виходять смачні та поживні коктейлі, каші та смузі. М'якоть, що залишилася після варіння, можна використовувати для приготування корисних десертів, наприклад, худого вівсяного печива.

Список використаних джерел:

1. Харчі інфо. Що потрібно знати про мигдалеве молоко. *harchi.info* : електрон. версія журн. 2021. URL: <https://harchi.info/blogs/san-ayt-j/shcho-potribno-znaty-pro-mygdaleve-moloko> (дата звернення 06.04.2023).
2. Space. Мигдалеве щастя: чим корисне мигдалеве молоко. *Space* : електрон. версія журн. 2021. URL: <https://spacemag.com.ua/food/mygdaleve-shhastya-chym-korysne-mygdaleve-moloko/> (дата звернення 06.04.2023).

ЗАХОДИ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ “АСТАРТА”

Ільченко Н.О., студ. 1м курсу ФХТ, спец. “Харчові технології”
Науковий керівник: доц. М.Ю. Савченко-Перерва
Сумський НАУ

Будь-який бізнес вважається ефективним тоді, коли він побудований на балансі доходів та витрат виробництва. Вагомим показником ефективної діяльності підприємства є енергоємність, що відображає об'єми споживання енергетичних та паливних ресурсів на технологічні процеси виробництва продукції та інші виробничі потреби. Чим менші обсяги споживання енергії, тим вища енергоефективність. Досягти високого рівня енергоефективності підприємства можна шляхом впровадження заходів з енергозбереження. Ці заходи спрямовані на раціональне споживання енергії та зменшення непродуктивних витрат [1]. Розглянемо практичне застосування енергозберігаючих заходів на прикладі агропромислового холдингу “Астарта-Київ”.

“Астарта-Київ” — це європейська компанія, яка виробляє продовольчі товари та має виробничі потужності в Україні. Спектр діяльності агропромхолдингу досить широкий і має такі напрямки: рослинництво, виробництво цукру, тваринництво, переробка сої та біоенергетика. Заводи компанії сертифіковані за міжнародними системами менеджменту: ISO 9001, ISO 22000 та FSSC 22000, ISO 14001, ISO 45001. На цукрових заводах компанії, що розташовані у трьох областях України, запроваджено систему енергоменеджменту ISO 50001 [2].

Для досягнення енергоефективності, на цукрових заводах була розпочата реалізація програми «Best available techniques», основні положення якої спрямовані на зменшення викидів в атмосферу та запобігання забруднення навколишнього середовища відходами. Також було розроблено та впроваджено систему контролю викидів парникових газів та інших шкідливих речовин відповідно до вимог GHG Protocol. Дана система має такі положення:

- переоблік джерел утворення парникових газів та суворе контролювання їх викидів;
- технічний огляд пилогазоочисних установок та визначення їх ефективності;
- постійний моніторинг шкідливих викидів на межі санітарно-захисних зон;
- обов'язкове проходження навчання персоналом, що працює на пилоочисному обладнанні [3].

«Астарта-Київ» вважається одним з найбільших виробників цукру в Україні, який використовує біогаз власного виробництва. Так, для забезпечення біогазом цукрового заводу, у 2014 році було збудовано біоенергетичний комплекс потужністю 150 тис. куб. м біогазу на добу. Передумовами утворення біоенергетичного комплексу стали великі об'єми токсичних відходів — цукрового жому, які потрібно було ефективно утилізувати.

З точки зору екології та економіки найбільш гуманним методом переробки відходів є анаеробна ферментація цукрового жому. Результатом переробки 1 тонни буряків на цукор є близько 30% віджатого бурякового жому та 4% бурякової меляси. Процес бродіння 1 тонни такого жому забезпечує утворення приблизно 120 м³ біогазу, а 1 тонна меляси – 400 м³ біогазу. Додатковою сировиною для виробництва біогазу є відходи соєпереробки та пожнивні залишки кукурудзи, а також гній з молочних ферм.

Було встановлено, що для переробки 1 тонни цукрових буряків, потрібно 23 м³ газу. Після запровадження власного виробництва біогазу та його ефективного використання, компанія змогла зекономити приблизно 5 млн м³ природного газу.

Виробнича діяльність агропромхолдингу спонукає утворення великої кількості відходів 4 класів. З метою мінімізації відходів на підприємствах обов'язковим є: роздільний збір відходів, заміна люмінесцентних ламп на світлодіодні, передача вторинної сировини іншим організаціям на подальшу переробку та ін.

Отже, як показує практика, впровадження енергозберігаючих заходів є невід'ємною складовою потужного виробництва. Завдяки здійсненню правильного енергоменеджменту можливо не лише заощадити енергію та збільшити прибутки підприємства, а і зменшити шкідливі впливи на нашу екосистему.

Список використаних джерел:

1. Ємельянов О. Ю., Петрушка Т. О. "Роль держави у подоланні бар'єрів на шляху до реалізації заходів з енергозбереження на підприємствах." Економіка та держава 10 (2020): 24-29.
2. Агропромисловий холдинг “Астарта-Київ”. URL: <https://astartaholding.com> (дата звернення 20.03.23).
3. Best Available Techniques (BAT) to Prevent and Control Industrial Pollution. URL: <https://www.oecd.org/chemicalsafety/risk-management/best-available-techniques.htm> (date of access: 20.03.23).

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕНЕРГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Кіях О.В. , студ., ХТ 2202м,
Науковий керівник: доц. М.Ю. Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

Україна – одна з найменш енергоефективних країн світу. Економія електроенергії на виробничих підприємствах – це одна з найбільш загальних проблем в промисловій сфері. Економія електроенергії може здійснюватися за допомогою збільшення ефективності економії енергоресурсів.

Способи економії електроенергії:

- процеси модернізації виробничого устаткування;
- використання енергозберігаючих нових технологій;
- вибір найкращих режимів роботи устаткування;
- підвищення якості енергетичних ресурсів.

Найбільш енергетичне заощадження у виробничій сфері – забезпечення роботи технологічного устаткування та освітлення робочих місць. Багато коштів йде на оплату систем опалення, кондиціонування, водопроводу. Зменшення споживання електрики за рахунок ефективного вибору ламп, світильників, і оптимізації устаткувань. Найбільші результати економії будуть досягнуті, якщо почати працювати відразу на всіх напрямках, знижуючи витрати на опалення, водопостачання та електроенергію. Перш ніж здійснювати підготовку до заходів, спрямованих на економію, необхідно провести на підприємстві ретельний аудит енергетичних ресурсів. Нескладні зміни: варто зафарбувати стіни в світлій колір, що підвищить рівень освітлення; тримати вікна і прилади освітлення в чистоті; замінити лампи на енергозберігаючі, найекономніші світлодіодні лампи; контролювати освітлення, включаючи освітлювальні прилади тільки, коли необхідно, та вимикаючи у вільну годину. Такі засоби допоможуть зекономити електроенергію до 50%. Також необхідно навчити робітників правильно використовувати обладнання, вимикати комп'ютер, принтер, сканер завчасно. Замінити старе електрообладнання на сучасне, більш економніше. Витрата за покупку електротехніки швидко окупиться помітним зниженням енерговитрат і підвищеною ефективністю.

Оптимізувати опалювальну систему можна наступним чином: вимкнути додаткові нагрівальні обладнання; в якості високотехнологічних способів економії електроенергії можна використовувати установку приладів обліку з класом точності 1,0, установку систем компенсації реактивної та активної енергії, різних датчиків присутності, руху; використовувати сучасні високоякісні пристрої запуску технологічного устаткування малих витрат; використовувати автоматизовані контрольовані засоби електроенергії; застосовувати сучасні технології, які значно знижуватимуть витрати на оплату споживних енергетичних ресурсів [1]. Сучасне устаткування та системи обліку мають велику ефективність, що позитивно позначається на загальній продуктивності підприємства, знижуючи собівартість продукту, що випускається, і, підвищуючи його якість.

Енергоефективність передбачає не відмову від комфортного і звичного існування людства чи обмеження власних вимог, а шлях до правильного і свідомо економного використання енергоресурсів, за для заощадження енергії. Тому розумне і пильне користування електроенергією дозволяє без додаткових затрат одержувати у 2-3 рази більше прибутку від власних електроприладів, зменшити невиправдані витрати та водночас знизити ціну за спожиту електроенергію. Також для заощадження електроенергії рекомендовано використовувати прилади зі спеціальним маркуванням, які можуть виконувати ту саму роботу але з меншою затратною електроенергії.

Потенціал енергозбереження. Спільний потенціал енергоощадності в Україні становить поблизу 45% від обсягу спожитих паливно-енергетичних ресурсів [2]. Щодня енергетичні затрати в Україні сягають 100 мільйонів гривень.. Розумне й ефективне енерго користування є ключовим чинником прибуткового зросту країни. За підсумками спеціалістів Інституту електродинаміки НАН України, хист енергії вітру в 2000 разів перевищує новітнє виробництво енергії в Україні [2]. В країні практично не користуються енергії сонячного випромінювання в той час, коли в розвинених країнах влаштування «зелених дахів» є обов'язковою умовою при новому будівництві.

Список використаних джерел:

1. Станьте агентами енергетичних змін. <https://ecoaction.org.ua/10-krokov-do-enerhozberezhennya>.
2. Заходи з енергозбереження електропостачання. <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/elektroenergiya/naselelnnya/zahodi-z-energozberezhennya-u-sferi-elektropostachannya>

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ВОЛОГОСТІ В ТІСТІ ДЛЯ ПІЦИ З РІЗНИМ ВМІСТОМ ЧОРНИЛ КАРАКАТИЦІ

Крутась А.В., студ. 4 курсу ФХТ
Науковий керівник: доцент Кошель О.Ю.
Сумський НАУ

Динаміка показників вологості тіста для піци залежить від багатьох факторів, таких як рецепт, температура і вологість повітря, тривалість замішування, час відпочинку тіста та інші. Однак, зазвичай, для досягнення оптимального результату, тісто для піци повинно мати вологість в межах 50-60%. [1].

Піца - це страва італійської кухні, яка складається з тіста, томатного соусу та різних начинок, таких як сир, шинка, гриби, оливки, перець та інші. Піца зазвичай запікається в печі при високій температурі, що дозволяє тісту стати хрустким, а сир і начинки розтопитися і злитися разом. Це дуже популярна страва у всьому світі, і існує безліч різних варіацій піци, залежно від регіону та персональних вподобань [2].

Одною із варіацій є піца з додаванням чорнила каракатиць. У кулінарії застосовуються чорнила в якості природного харчового барвника і ароматизатора для приготування різних страв. В магазинах можна знайти макаронні вироби чорного кольору, при їх виготовленні також були використані чорнило каракатиці. Цей продукт не поєднується зі стравами з м'яса, «чорнильні» закуски ніколи не подають до пива. Їх прийнято вживати з білими винами, напівсухими або сухими. [3]

У практиці приготування тіста для піци важливо контролювати вологість тіста на кожному етапі. Якщо тісто здається занадто сухим, то потрібно додати трохи води, якщо занадто вологим, то трохи борошна. Оптимальна вологість тіста для піци залежить від рецепту та умов приготування. Нашою метою було провести дослід по визначенню вмісту сухих речовин у тісті для піци з різним вмістом чорнила каракатиці, щоб знайти оптимальний результат.

Визначення масової частки вологи піци з різним вмістом чорнила каракатиці проводили прискореним методом сушіння.

У дві попередньо висушені і зважені бюкси брали наважки дослідного зразка масою по 5 г. Зважували з відхиленням $\pm 0,01$ г. Бюкси з наважками розміщували в сушильній шафі, температура якої 140...145 °С, кришки бюкс повинні бути відкритими та підкладені під дно. Температура під час цього швидко знижується (нижче 130 °С). Протягом 10...15 хвилин її доводять до 130°С та за цієї температури продовжують висушувати протягом 40 хвилин (відхилення температури не повинно перевищувати $\pm 2^\circ\text{C}$). Потім бюкси тигельними щипцями виймають, накривають кришками, охолоджують в ексикаторі протягом 20...30 хвилин та зважують. [4]

В таблиці 1 наведено визначення масової частки сухих речовин в тісті піци з різним вмістом чорнила каракатиці.

Таблиця 1 – Визначення масової частки сухих речовин в тісті піци з різним вмістом чорнила каракатиці

Номер стаканчика (бюкси)	Маса стаканчика (бюкси), г, M	Маса стаканчика (бюкси) з наважкою до висушування, г, M_1	Маса стаканчика (бюкси) з наважкою після висушування, г, M_2	Масова частка вологи,
1	19,34	24,35	23,18	23,3%
2	14,11	19,12	17,71	22,8%
3	13,49	18,12	17,07	22,1%
4	19,0	24	22,78	21,8%

Отже, після проведення дослідження зробили висновок, що масова частка вологи тіста піци без додавання чорнил каракатиці складає 23,3%, у тісті для піци з додаванням 2 грам чорнил каракатиці - 22,8%, з додаванням 4 грам - 22,1%, і з додаванням 6 грам - 21,8%.

Список літератури:

1. Методи контролю харчових виробництв / М. З. Паска, Б. І. Галух, І. О. Мартинюк, І. М. Басараб. – ЛЬВІВ, 2012. – 105 с. – (НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК).
2. Осадча І.М. Секрети піци.-К: «Кондор»- 2007-С.46-47.
3. Чорнило каракатиці. [Електронний ресурс]: <https://jazdorov.com.ua/harchuvannya/naturalni-produkty/chornylo-karakatytsi.html>.

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Мішан Д.М., студ. 3 курсу ФХТ
Науковий керівник: доц. Савченко-Перерва М. Ю.
Сумський НАУ

У наш час людина все менше має довіри саме безпечності продуктів. За всю історію людства харчування є, як не найпершим чинником, який здійснює вплив на здоров'я. Зараз йде різке погіршення екологічної ситуації, зв'язане з антропогенною діяльністю людини, яке і впливає на безпечність харчових продуктів, завдяки чому в організм людини надходить велика частина хімічних і біологічних речовин [1].

Екологічна безпека харчових продуктів – це є глобальною проблемою, тому що зачіпає не тільки людське здоров'я, а й впливає на економіку країни [2]. Вплив на рівень життя, соціальну активність людини, демографічний аспект впливає на безпечність продуктів. Тому, щоб забезпечити розвиток економіки, високий рівень життя людини в державі, треба приділяти екологічній безпеці продуктів харчування більше уваги.

Питання екологічної складової безпечності харчової продукції, вплив стану довкілля на безпечність – все це є актуальною проблемою у всіх країнах світу, зокрема й в нашій. Тому варто розглядати особливості застосування системи безпечності харчових продуктів, вплив на здоров'я людини та шляхи покращення проблеми людства [1].

Якщо казати за безпечність харчових продуктів, то це насамперед відсутність канцерогенної, мутагенної, токсичної, алергенної та інших несприятливих для людського організму дії харчових продуктів у загальноприйнятих кількостях. Щоб покращити безпеку харчової продукції потрібно гарантувати встановлення і дотримання регламентованого рівня вмісту забруднювачів, а ще природних токсичних речовин, притаманному данному продукту, які несуть загрозу здоров'ю [2].

Сьогодні, на жаль, не можна говорити про належний стан навколишнього середовища. Електростанції, промислові підприємства, які тонами викидають в атмосферу шкідливі гази; вміст токсичних речовин у повітрі значно перевищує норми; промислові підприємства і їхні стічні води забруднюють басейни – це все є причиною забруднення. Забруднення, які потрапляють із навколишнього середовища, мають різну хімічну структуру. За фізичними властивостями це стабільні та стійкі сполуки, які мають здатність до біокумуляції.

Шляхи антропогенного забруднення продуктів харчування й продовольчої сировини:

- використання нових нетрадиційних технологій виробництва продуктів харчування, отримані шляхом хімічного й мікробіологічного синтезу;
- забруднення сільськогосподарських продуктів тваринництва і культур пестицидами;
- використання в птахівництві та тваринництві заборонених кормових добавок, стимуляторів, консервантів, медикаментів;
- пакування при застосуванні недозволених полімерів, гумових та металевих предметів;
- утворення в харчових продуктах ендогенних токсичних сполук у процесі теплового впливу (копчення, смаження, опромінення);
- надходження в харчові продукти й продовольчу сировину з навколишнього середовища канцерогенних і токсичних речовин.

Для того, щоб забезпечити безпеку та якість харчових продуктів, дієвим механізмом буде використання системи сертифікації *Hazard Analysis and Critical Control Points* (НАССР) – це ефективна система гарантування безпечності продуктів харчування, що складається з 2-х основних компонентів – це ідентифікація критичних контрольних точок та аналіз небезпечних факторів. НАССР, насамперед, захищає інтереси споживача й гарантує йому безпеку куплених продуктів, а також покращує імідж та підвищує конкурентоспроможність компаній [2].

Отже, проаналізувавши складові екологічні безпечності харчової продукції, виявила, що на теперішній час, переважна більшість продукції не є конкурентоспроможною на світовому ринку, бо причиною цього є неналежний контроль за впливом виробництва на екологію, також за всіма етапами виробництва харчової продукції, все це не відповідає Європейським стандартам. Проблема екологічної складової безпечності харчової продукції є глобальною проблемою й потребує як найшвидшому рішення на світовому рівні. Важливим завданням для України є контроль за безпекою виробництва харчових продуктів, удосконалення нормативно-правової бази та запровадження ефективного міжнародного досвіду екологічного виробництва [2].

Список використаних джерел

1. Екологічна безпека продуктів харчування – Режим доступу: <https://old.library.kr.ua/bookexhibit/bezpeka.html>
2. Екологічна безпека харчових продуктів – Режим доступу: <file:///C:/Users/Hello/Downloads/237-Текст%20статті-325-1-10-20201124.pdf>

FORMATION OF QUALITY INDICATORS OF PASTA WITH THE USE OF POWDERS OF WILD BERRY DERIVATIVES

Mishan D.M., Student at the Department of Technologies and Food Safety
Supervisor: Synenko T.A.
Sumy National Agrarian University, Sumy

Pasta is a traditional and popular food item around the world, known for its nutritional quality, ease of preparation, shelf stability (when dried), low cost, and ease of preparation.

Their composition mainly includes carbohydrates (70-76%), proteins (10-14%), lipids (1.8%), dietary fiber (2.9%) and a small amount of minerals and vitamins.

A large amount of vitamins is lost during the grinding of grain. This problem can be solved by adding vitamin-rich herbal nutritional supplements.

The addition of various food additives to pasta can increase the nutritional and biological value of these products, but when any additives are added, the physicochemical and rheological properties of the dough change.

The purpose of this work is to develop a pasta technology using powders derived from the processing of wild berries in order to obtain a product with increased biological and nutritional indicators.

As a raw material for the production of herbal nutritional supplements, we have proposed derivatives of the processing of wild berries of mountain ash, sea buckthorn, viburnum and black elderberry.

Rowan berries contain phytochemicals such as vitamins, carotenoids, and phenolic acids, as well as important minerals (iron, potassium, and magnesium). In addition, rowan berries contain a sweet-tasting sugar alcohol, sorbitol, which is slowly metabolized in the human body and is therefore suitable as a sweetener for people with diabetes.

Sea buckthorn berries are the most nutritious and rich in vitamins, essential fatty acids, amino acids, phytosterols and flavonoids, vitamin E (160 mg/100 g), B₁, B₂, K, carotenoids (314 to 2139 mg/100 g), pigments and lipoproteins. .

Elderberry is a rich source of proteins, amino acids, dietary fiber, phytochemicals, vitamins B, A and C. Elderberries are high in organic acid and lower in sugar, and high in polyunsaturated fatty acids (omega-3: 38.12 g/100 g and omega-6: 39.54 g/100 g fatty acids).

Kalina is a natural source of various compounds with antioxidant properties, such as ascorbic acid (vitamin C), tocopherol (vitamin E), carotenoids, chlorophylls, and phenolic compounds.

Fig. 1. The appearance of the developed pasta products

The analysis showed that the enrichment of pasta with powder additives containing dietary fiber, vitamins and minerals will increase their nutritional and biological value. Their use will contribute to the development of the processing industry, since this type of raw material is mainly used on an industrial scale for the manufacture of dietary supplements and very rarely for the production of food products.

ВПРОВАДЖЕННЯ ОЗДОРОВЧИХ СМУЗІ В МЕНЮ ЕКОГОТЕЛІВ

Мордвяник Т.А., студ. 1 курсу ФХТ
Науковий керівник: д.ф., доцент Кошель О.Ю.
Сумський НАУ

Охорона навколишнього середовища є обов'язковим напрямом діяльності всіх сфер бізнесу. Сталий розвиток неможливий без дотримання необхідних норм та умов стосовно навколишнього середовища. Світова громадськість та науковці наголошують про важливість еконаправленості підприємств. Заклади гостинності також повинні розвиватись на шляху до екологічності з багатьох причин.

Еко-готелі - заклади гостинності, які функціонують за принципом гармонійного сусідства з природою, не забруднюючи навколишнього середовища. Упровадження в готелях інноваційних екологічних технологій має на меті збереження часу, грошей та енергії. Не дивно, що шлях до них лежить через використання природної енергії. Як правило, еко-готелі розташовують у екологічно чистих природних зонах, їх будують з екологічно небезпечних будівельних матеріалів, вони використовують для енергозабезпечення відновлювальні джерела енергії, впроваджують органічне харчування та програми утилізації відходів тощо. Програма " екологія в готелі" не завжди потребує прийняття радикальних рішень - важливі будь-які дрібниці: автоматична сантехніка на інфрачервоних променях, електричні мильниці. При цьому "екологічна програма" не досягне своєї мети, якщо не буде організоване письмове "виховання" гостей. Наприклад, заклик до клієнтів "не кидати на підлогу рушник, якщо він ще використовуватиметься" допомагає заощадити не тільки воду й електроенергію, а й третину рушників, які перуть щодня, продовжуючи термін їхнього "життя". Найнезвичніший еко готель у Карпатах – котеджне містечко з номерів-напівсфер, що нагадують бульбашки. Усередині створені оптимальні умови й мікроклімат для життя. Комплекс працює й узимку, даруючи гостям надзвичайні емоції від життя у напівпрозорій сфері під снігом. Еко готель, це не тільки про використання природної енергії, там впроваджують в меню збалансоване, раціональне харчування, що є дуже корисним для здоров'я людини [1].

Актуальним напрямом в закладах ресторанного господарства та у сфері гостинності є розроблення оздоровчих напоїв з рослинною сировиною. Сегмент споживачів продуктів рослинного походження включає всі соціальні групи населення. Такі продукти дозволені для дієтичного харчування, для харчування людей, інтолерантних до лактози, та під час посту.

Слід зауважити, що природна органічна та екологічна рослинна сировина регіонального походження, яка може бути використана у технології напоїв, є цінним і практично незамінним джерелом безпечних біологічно активних речовин, адаптованих до фізіологічних функцій організму людини. Не менш вагомими причинами для створення продуктів рослинного походження оздоровчого та функціонального призначення є непереносимість білків тваринного походження, обмеження вмісту калію в їжі для пацієнтів з порушенням функції нирок. В умовах несприятливої екологічної ситуації, зниження рівня стресостійкості, підвищеного психоемоційного навантаження, інтоксикації організму, виправдано й доцільно використання рослинної сировини, яка є джерелом природних антиоксидантних речовин у виробництві напоїв та іонізованої води з метою підвищення адаптаційно-захисних властивостей організму та покращення оксидантного статусу, детоксикації, зняття стресу [2].

Смузі це густий однорідний коктейль, приготований з фруктів, овочів, зелені та інших корисних компонентів. Береться один або кілька інгредієнтів, додається молоко, кефір або йогурт і подрібнюється у блендері або міксері. У підсумку виходить легкий і поживний прийом їжі. Його можна вживати навіть на вечерю, без ризику додати зайві кілограми. Напій не тільки впорається з почуттям голоду, а й помітно урізноманітнює дієтичне харчування. Смузі багатий вітамінами, мінералами, а також харчовими волокнами, очисними організм і поліпшують процес травлення. Напій сприяє позбавленню від зайвих кілограмів, багатий корисними речовинами і мінералами, очищає організм, зміцнює імунну систему, благотворно впливає на нервову систему [3]. Також смузі є невід'ємною складовою спортивного харчування, оскільки швидко допомагає справитися з відчуттям голоду, миттєво постачає вітаміни і мінерали, які необхідні організму.

Список використаних джерел:

1. Сімахіна Г.О., Науменко Н.В. Технологія оздоровчих харчових продуктів : Підручник. Київ : Нухт, 2015. 402 с.
2. Смоляр В.І. Фізіологія і гігієна харчування. Київ : Здоров'я. 2000. 336 с.
3. Шатських Н.С., Темченко О.В. Використання нетрадиційної сировини в кулінарії: Мікрозелень, навчальний посібник., Суми, 2021, 120 с.

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА МОЛОЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Опімах Т.С., студ., ХТ 2202м,
Науковий керівник: доц. Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

У молочній промисловості зниження використання електроенергії, палива та води є однією з головних проблем у виробництві. Згідно досліджень, які проводилися компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) молочні підприємства споживаються від 2,3 до 49,5 ГВт*год/рік, середній показник даних 16,8 ГВт*год/рік. Майже 60% енергоспоживання припадає на використання природного газу, 31% - використання електроенергії та майже 11% - вугілля та деревини, які використовуються лише на опалення приміщень та гаряче водопостачання.

Енергетичні втрати при виробництві становлять 17%. Для зменшення цих втрат і підвищення енергоефективності підприємств можна запровадити такі заходи:

1. Використання енергоефективних котлів та пальників. Енергоефективність сучасних парових котлів становить 90-95%, але котли, які досі застосовуються на підприємствах мають ККД на рівні 70-80%. Тому заміна застарілих котлів може забезпечити економію енергії до 25% . Даний захід має окупність менше 4 років;

2. Теплова ізоляція трубопроводів. Теплоізоляційні матеріали використовуються для зниження теплових втрат елементами теплових мереж і для підтримки на рівні заданої температури теплоносія. Теплоізоляцією тільки відкритої арматури і трубопроводів можна знизити теплові втрати на 20% і більше відсотків;

3. Рекуперація тепла. У середньому енергія, яка використовується в теплових процесах, становить близько 70% від загального споживання енергії підприємств, і до 50% цієї енергії витрачається на теплові викиди. Для зменшення теплових викидів підприємство може оптимізувати роботу обладнання в залежності від потреб, використовувати ефективну теплову ізоляцію та застосовувати кращі енергоефективні елементи, що вплинуть на зменшення викидів. Частина теплових викидів може бути повторно використана в процесах охолодження або нагрівання виробництва залежно від об'єму і температури теплових викидів, які використовуються для рекуперації;

4. Оптимізація систем стисненого повітря. Щоб підвищити енергоефективність системи стисненого повітря, можна використовувати спеціальні заходи:

- використання регульованих високоефективних компресорних приводів;
- оптимальний підбір виду компресорів, тобто без зайвої потужності;
- використання багатоступневих компресорів;
- зменшення робочого тиску до необхідного мінімуму;
- підготовка повітря (фільтрація або сушіння);
- регулярне чищення повітряних фільтрів.

Використання цих заходів дозволить заощадити не менше 50% енергії;

5. Енергоефективні освітлювальні прилади. Найбільш економічними джерелами світла виступають світлодіодні лампи. Вони відрізняються високою економічністю, яка характеризується тривалим терміном експлуатації і високою енергоефективністю (економія електроенергії більше 75-80% в порівнянні із традиційними лампочками). Окупність переходу на світлодіодні лампи становить від 1,5 до 4 років.

Одним із прикладів практичної реалізації енергоефективних технологій є ТОВ «Молочна компанія «Галичина», яка є одним із найбільшим підприємством по виробництві кисломолочної продукції. Проект «Консультавання підприємств щодо енергоефективності», який заснований компанією GIZ у політичному партнерстві з Міністерством економіки України. На підприємстві було здійснено енергоаудит відповідно до стандарту ISO 50002. Під час аудиту за допомогою тепловізійної зйомки були виявлені значні втрати тепла під час транспортування. Було розраховано, що втрати становлять 1059 МВт*год/рік або майже 8% загального використання тепла. Для зниження втрат тепла було проведено утеплення трубопроводів довжиною 300 м та засувок. Для утеплення використовувалися мінераловатні циліндри, які мають теплопровідність - 0,04 Вт/мК (при 25°C), щільність - 80–100 кг/м³, робочу температуру – до 250°C. Результатом було скорочення втрат тепла 431,1 МВт*год/рік та скорочення викидів CO₂. Період окупності становить 8 місяців.

INCREASING THE BIOLOGICAL VALUE OF CREAME CHEESE WITH THE ADDITION OF WHEY CONCENTRATE

Puryhin I., Postgraduate at the Department of Technologies and Food Safety
Supervisor: Ph.D., Associate Professor Nazarenko Yu
Sumy National Agrarian University, Sumy

In recent years, more and more attention has been paid to the development of food products with a balanced composition, increased nutritional and biological value, functional, dietary and preventive purposes.

Dairy products are an integral part of the human diet. From a dietary point of view, fermented milk products are more valuable than milk, and also have a high medicinal value.

Today, there is a growing interest in the development of products with increased biological value, and the issue of creating products that combine plant and animal components remains relevant. The combination of a milk base with vegetable ingredients, such as fruit and berry fillers, which are a source of vitamins, minerals and fiber, allows the production of products with increased biological and nutritional value, attractive sensory indicators.

Summarizing the analysis of existing developments in the field of cheese paste technologies, it should be noted that most of them are associated with the regulation of biological value by increasing the content of vitamins, macro- and micronutrients, and dietary fiber in the finished product. However, a limited number of developments aimed at increasing the amount of protein substances and combining them with fiber in finished products determines the relevance of this area of research.

The purpose of this work is to develop a recipe for curd pastes using whey and components of plant origin, which will increase the biological value of the product by increasing the content of protein and dietary fiber.

In cheese production technologies, vegetable raw materials are used as a flavoring component, filler, source of biologically active substances, etc. Considering vegetable raw materials from the point of view of the content of functional and technological substances, we noted little-used fruits in Ukraine - pear (*Pyrus*).

Fresh pear fruits are considered a valuable multivitamin food product, as they improve digestion and are rich in biologically active substances. Pear fruits are rich in vitamins A, B, E, C, P and PP, contain tannins and aromatics, fiber, phenolic compounds, sugars, organic acids, pectin substances. Sugars are represented mainly by glucose, sucrose and fructose. Pear fruits contain many macro- and microelements: zinc, copper, nickel, molybdenum, iodine, manganese, iron, fluorine, etc.

Whey is also a raw material with untapped potential. A well-known fact is that whey contains a complete protein, a significant supply of vitamins and minerals, in dry form it has stabilizing and foaming properties.

Due to the low concentration of solids in whey, it is advisable to concentrate using nanofiltration - a modern membrane method. The main advantages of nanofiltration are high concentration efficiency and partial demineralization effect (desalting).

Thus, the following ingredients were chosen as the components of the composition of curd pastes: natural creamy curd; demineralized cheese whey (D=40%) concentrated; pear powder - freeze drying; locust bean gum (E410). To model and optimize the recipe composition of cheese paste using the STATISTICA software, using the Schaffe lattice plan (simplex vertex plan of the third stage), modeling of recipe compositions of cheese pastes was carried out - a matrix was built for ten experiments.

Thus, as a result of finding the optimal ratio of the component composition of the cheese paste composition with the addition of concentrated cheese whey and pear powder, a system of equations was constructed, the solution of which made it possible to find the following optimal values for the content of cream cheese - 37.41%, concentrated cheese whey - 36.91 %, pear powder - 25.67%. At the same time, the value of dry matter content will be 46.0%, protein - 3.38%, fiber - 4.67%.

ЗМЕНШЕННЯ ЕНЕРГОВИТРАТ НА ХЛІБОПЕКАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Роженко А.С. студ., ХТ 2202м,
Науковий керівник: доц. Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

У сучасному світі енергозбереження стає все більш актуальним завданням для підприємств у всіх галузях. Хлібопекарське виробництво не є винятком, адже воно потребує значної кількості енергії для виробництва хліба та інших випічок. Зменшення енерговитрат на хлібопекарському виробництві може не тільки знизити витрати на енергію, але й позитивно вплинути на довкілля шляхом зменшення викидів в атмосферу. Хлібопекарська промисловість потребує великих кількостей енергії для виробництва хліба. Проте, існують інноваційні технології та обладнання, які можуть зменшити витрати енергії і покращити ефективність виробництва.

Вакуумне випікання є одним із методів пекарського виробництва, який використовується для отримання високоякісного хліба та інших випічок. У цьому процесі випічка проводиться в спеціальній камері з вакуумом, що дозволяє зменшити температуру, необхідну для випікання, і скоротити час процесу.

Основна ідея вакуумного випікання полягає у тому, що при зменшенні атмосферного тиску точка кипіння води знижується, що дозволяє випікати хліб за нижчої температури. Це дозволяє зменшити витрати на електроенергію, необхідну для нагрівання печі, і скоротити час процесу випікання.

Крім зменшення витрат на енергію, вакуумне випікання дозволяє отримати високоякісний продукт. Завдяки зменшенню кількості кисню в камері випікання, зменшується ймовірність утворення корочки на хлібі та інших випічках. Також, зменшення кількості кисню дозволяє зберегти більше аромату та смаку, що робить продукт більш привабливим для споживача.[1]

Однак, вакуумне випікання має деякі обмеження та вимоги. Наприклад, цей процес не підходить для випікання хліба з великою кількістю начинки, оскільки вакуум може зробити начинку занадто компактною та жорсткою. Також, для вакуумного випікання потрібна спеціальна піч, яка може коштувати дорожче, ніж звичайна піч.

У будь-якому випадку, печі для вакуумного випікання повинні мати спеціальні функції та конструкцію, яка дозволяє створювати та підтримувати вакуум, контролювати температуру та час випікання, а також забезпечувати безпеку під час роботи з тиском та температурою.

Однією з основних переваг вакуумного випікання є зменшення витрат на енергію, оскільки цей метод дозволяє випікати хліб за нижчої температури. Це може бути особливо важливим для пекарських підприємств, які працюють з великими обсягами виробництва та мають високі рахунки за електроенергію.

На даний момент в Україні вакуумне випікання хліба не є широко поширеною технологією. Однак, деякі хлібопекарні в країні вже використовують вакуумні печі для випікання хліба, що дозволяє знизити витрати на енергоресурси та підвищити якість продукту.

Ще одним із інноваційних рішень для зменшення енерговитрат є використання теплообмінників. Теплообмінники можуть бути використані для відновлення тепла, що виділяється під час процесу випікання. Теплообмінники дозволяють використовувати тепло, що віддається навколишньому середовищу, і перенаправляти його назад у систему обігріву.

Такий процес можна виконувати за допомогою водяного теплообмінника, який може бути розташований у димовому каналі пічки або під розташованою над нею витяжною шафою. Також можуть бути використані теплообмінники з термоелектричними матеріалами, які можуть перетворювати теплову енергію в електричну.

Використання теплообмінників дозволяє зменшити витрати на електричну або газову енергію, а також знижує навантаження на екосистему, зменшуючи кількість викидів в атмосферу.[2]

Отже, даному матеріалі було розглянуто актуальність енергозбереження у хлібопекарській промисловості та наведено декілька інноваційних рішень для зменшення витрат енергії. Важливість енергозбереження полягає не лише у зменшенні витрат на енергію, але й у позитивному впливі на довкілля. Зменшення викидів в атмосферу та зменшення використання ресурсів може позитивно вплинути на наш планету.

Загалом, енергозбереження у хлібопекарській промисловості є важливим завданням, і впровадження інноваційних технологій та рішень може мати позитивний вплив на бізнес, довкілля та суспільство в цілому.

Список використаних джерел:

1. "Energy Efficiency in Bakery Industries: A Review of Current Status and Future Trends" by Shamsi Bawaneh, et al.
2. "Energy Efficiency Improvement in Bread Baking Process: A Review" by K. Ramesh Babu and A. Senthil Kumar

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОХІДНИХ ПЕРЕРОБКИ КАЛИНИ У ВИРОБНИЦТВІ СИРКОВИХ ДЕСЕРТІВ

Тимошенко А.О., студ. 1м курсу, ФХТ
Науковий керівник: к.т.н., доц. Самілик М.М.
Сумський НАУ

Під час війни багато підприємств зупинили свою роботу, в тому числі через брак сировини. Враховуючи матеріально-технічні проблеми, доцільно орієнтувати виробництво на переробку місцевої сировини.

Метою даного дослідження є вирішення питання продовольчої безпеки за рахунок використання дикорослих плодів для виробництва харчових продуктів. Предметом дослідження були плоди калини звичайної та продукти їх переробки. Запропоновано технологію їх переробки, яка передбачає заморожування, розморожування, осмотичне зневоднення та сушіння. В результаті таких перетворень отримують калиновий порошок і похідний продукт - осмотичний розчин (калиновий сироп).

Ягоди калини (*Viburnum opulus*) є природним джерелом аскорбінової кислоти, α -токоферолу, каротиноїдів, хлорофілів і фенольних сполук [1]. У ягодах калини міститься ряд найважливіших вітамінів, таких як А, С, Е, Р, К. Також вони містять калій, магній, цинк, залізо, ефірні олії. Калина, завдяки своєму хімічному складу та корисним властивостям для організму людини, займає особливе місце в медичній та харчовій промисловості. Тому використання плодів калини як добавки до харчових продуктів є перспективною та актуальною темою для створення продуктів функціонального харчування.

Об'єктом дослідження є технологія переробки плодів калини. Обробка калини проходила таким чином: ягоди калини ретельно промивали, заморожували для покращення смакових властивостей ($-18\pm 2^\circ\text{C}$) і безпосередньо перед обробкою розморожували. Дефростовані ягоди змішували у співвідношенні 1:1 з 70% розчином сахарози, нагрітим до 65°C . Осмотичну дегідратацію розчину проводили протягом 1 години. Одночасно суміш ретельно перемішували при постійній температурі $50\pm 5^\circ\text{C}$. При цьому вміст сухих речовин у розчині сахарози зменшився на 10–12%. Частково зневоднені ягоди відокремлювали від осмотичного розчину і відправляли на сушіння в лабораторну ІЧ-сушарку при температурі $50\pm 5^\circ\text{C}$. Висушені ягоди подрібнювали в порошок на лабораторному дисковому млині ЛЗМ-1. Осмотичний розчин фільтрували і використовували для збагачення сиркового десерту.

У осмотичних розчинах, утворених після дегідратації калини, досліджено вміст вітаміну С. Встановлено, що вміст вітаміну С у сироплах, отриманих в результаті осмотичної дегідратації плодів калини, становить 2,8 мг/мл (1,12 мг/100 мл).

Було розроблено рецептуру сиркових десертів на основі осмотичних розчинів, які використано в якості смако-ароматотворюючої добавки та натурального консерванту. В якості аналогу використовували сирковий десерт торгової марки «Пані Хуторянка» (рис.1.1)

Калиновий сироп вводився в саму сирну масу та поливався між шарами десерту

Рис.1. Сирні десерти: зразок 1 – контроль, зразок 2 – сирний десерт із калиновим сиропом.

Органолептичним аналізом встановлено, що оптимальна кількість доданого сиропу становить 25 г. Десерт з цією добавкою за всіма органолептичними показниками перевершував продукт, виготовлений із застосуванням штучних ароматизаторів та підсилювачів смаку. Сирні десерти з калиновим сиропом мали гармонійний кисломолочний смак із приємним калиновим присмаком та ароматом. Зовнішній вигляд і консистенція відповідали вимогам стандарту.

Отже, калина має винятковий природний потенціал та сміливо може використовуватися як добавка при виробництві різноманітних харчових продуктів.

Список використаних джерел

1. Zielinska A. Abundance of active ingredients in sea-buckthorn oil / Zielinska A, Nowak I. // National center for biotechnology information.- 2017.- 640 с.

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Тимошенко А.О., студ. 1м курсу, ФХТ
Науковий керівник – доцент Савченко-Перерва М.Ю.
Сумський НАУ

У харчовій промисловості для перетворення їстівної сировини на харчові продукти з більшою вартістю харчові процеси потребують значної кількості праці, технологій та енергії. Кількість споживаної енергії різна в кожній країні, хоча в країнах, що розвиваються, енергія, споживана харчовою промисловістю, як правило, дуже висока. Наприклад, у деяких африканських країнах частка національної енергії, споживаної агропродовольчим ланцюгом, може досягати 55%, тоді як у США – близько 15,7%.

Крім того, споживання енергії та вид енергії, яка використовується для обробки певної кількості товарів, значною мірою залежить від їх природи. Наприклад, для переробки фруктів і овочів у Великобританії для картоплі фри потрібно 13,68 Дж/кг продукту палива та лише 1,48 МДж/кг продукту електроенергії; Для виробництва чипсів потрібно 9 МДж/кг продукту електроенергії та 8,3 МДж/кг продукту палива; тоді як для виробництва джему потрібно лише 0,43 МДж/кг продукту електроенергії та 1,50 МДж/кг продукту палива [1].

Холодильні системи споживають велику кількість електроенергії на підприємствах харчової промисловості. Проте вражаюча економія була досягнута за допомогою холодильних систем; деякі джерела вказують на економію до 30% базового споживання електроенергії. Енергозбереження та економія коштів може бути досягнута за допомогою різноманітних модифікацій системи охолодження, включаючи покращену ізоляцію або щільніші ущільнювачі на дверях. Більш складні зміни в системі керування та приводах із змінною частотою для компресорів або вентиляторів випарника також можуть призвести до економії.

На насоси та вентилятори може припадати до 15% навантаження в різних приміщеннях. Насоси в основному використовуються для очищення та охолодження, тоді як вентилятори використовуються для вентиляції та охолодження. При встановленні насоси часто мають більший розмір, щоб відповідати вимогам щодо максимальної витрати; труби, клапани та решта системи можуть бути заниженими, щоб стримувати витрати. Вентилятори вибираються на основі ціни та доступності, щоб забезпечити розрахунковий потік повітря, а не на енергію та експлуатаційні витрати, і також часто мають великі розміри.

І насоси, і вентилятори можуть бути оцінені щодо можливостей енергозбереження. Насосні системи слід оцінювати на етапі проектування та монтажу, хоча можуть бути доступні можливості для модернізації великих технологічних насосів, які працюють багато годин. Слід оцінити швидкість вентилятора; часто великі вентилятори можуть сповільнюватися, що призводить до значного зниження споживання енергії. Повільніша швидкість вентилятора також може зменшити споживання палива. Наприклад, уповільнення швидкості вентилятора може зменшити необхідну кількість повітря для підживлення.

Професор Мартін Ховарт очолює Національний центр передового досвіду харчової інженерії в Шеффілд Халлами. Вони допомогли заощадити енергію у виробництві KitKat, використовуючи тепло від випікання печива, щоб розтопити шоколад, який на них йде.

Щоб створити солодощі, котрі ми всі знаємо та любимо, потрібно багато тепла. 60% енергії, яка використовувалася для виготовлення KitKats, втрачалася у вигляді викидів гарячого повітря.

Мартін Ховарт та його команда розробили дуже ефективну систему теплопередачі у формі труби, яка передає тепло від відпрацьованого повітря від випікання печива до води. Отриману гарячу воду потім використовували для розтоплення шоколаду, яким було покрито печиво.

Цю систему було впроваджено на кондитерських технологічних лініях Nestlé на п'яти підприємствах по всьому світу, що призвело до економії витрат на електроенергію в розмірі 246 000 фунтів стерлінгів на рік і значно менших витрат енергії [2].

Отже, енергозбереження в харчовій промисловості дуже важливе. Використання меншої кількості енергії краще для навколишнього середовища, заощаджує гроші вашого бізнесу та знижує капітальні витрати на спеціально побудовані проекти екологічної енергетики.

Список літературних джерел:

1. Improving energy efficiency in the food and beverage industry. Точка доступу : https://www.energyefficiencymovement.com/wpcontent/uploads/2021/10/ABB_EE_WhitePaper_Food_and_beverage-1.pdf

2. How we're saving energy in the food industry. Точка доступу: <https://www.shu.ac.uk/research/in-action/projects/saving-energy-in-the-food-industry>

JUSTIFICATION OF COMBINATION OF THE COMPONENTS OF RAW MATERIALS OF DAIRY AND VEGETABLE ORIGIN IN THE CHEESE PRODUCT FORMULA

Shmidt B., Postgraduate at the Department of Technologies and Food Safety,
Supervisor: Ph.D., Associate Professor Nazarenko Y.
Sumy National Agrarian University, Sumy

Herbal products are becoming more popular and the market is expanding rapidly. A number of factors contribute to this, including lifestyle changes, interest in alternative diets, and increased awareness of food production (especially proteins).

Dairy products, including soft and hard cheeses, are among the most popular foods in the world. Dairy products are biologically complete, easily digestible, nutritious and consist mainly of proteins and fats of animal origin. The development of new types of products in which partly or completely animal protein is replaced by vegetable protein, and the expansion of the range of cheese products from vegetable raw materials with high biological and nutritional value and excellent sensory properties is an urgent task for dairy producers.

Scientists use proteins from various legumes and grains, including soybeans, chickpeas, peas, rice, flax and hemp. The main goal of their research is to find non-traditional ingredients that can reduce milk protein intake and balance the nutritional and biological value of finished dairy products, in particular cheeses.

Legumes (soybeans, chickpeas, peas, lentils, etc.) may be a better raw material for cheese products than any other plant, as they contain about twice as much protein as cereals and are relatively cheaper than nuts.

Manufacturers of dairy products are trying to reproduce the plasticity and extensibility characteristic of ordinary cottage cheese in such products, where partly or completely milk protein is replaced by vegetable protein. Most cheese products or cheese substitutes have a chalky, brittle, brittle, or overly creamy texture.

The purpose of this work was to investigate the possibility of correcting cheese recipes by adding vegetable proteins and to determine the effect of soy proteins on the functional, technological and organoleptic properties of cheese products.

In the process of implementing the task, the recipe and technology for the production of Caciotta cheese, which belongs to fresh soft or semi-hard cheeses (aging duration – from several days to two months), was taken as control. Cachotta cheese has an elastic, dense texture, a pronounced aroma and a delicate, sweetish creamy taste.

In order to increase the biological and nutritional value of cheese, in the production of prototype cheese samples, soy protein isolate (SIP) was used in an amount of 5% (sample 1) and 10% (sample 2).

Experimental samples of cheeses were made at the experimental whey department of technology and safety of the Sumy NAU using raw materials that meet the requirements of current standards.

Cheese was produced according to the traditional technological scheme for the production of Cachotta cheese. In the prototypes, the difference is the initial enzymatic treatment (hydrolysis) of soy proteins, which improves the coagulation of the milk-soy mixture – the formation of a cheese clot. During the hydrolysis of soy proteins, peptides and amino acids are also formed, which form the best complexes with casein micelles.

The initial enzymatic treatment (hydrolysis) of soy proteins improves the coagulation of the milk-soy mixture - the formation of a cheese clot. During the hydrolysis of soy proteins, peptides and amino acids are also formed, which form the best complexes with casein micelles.

In experimental samples of cheeses, pH, dry matter content, protein content, fat and salt content were determined according to accepted methods. That an increase in the amount of soy protein contributes to an increase in the content of protein substances in the finished cheese. At the same time, knowing the amino acid composition of soybeans and milk, it can be assumed that the biological value of experimental samples of cheeses is increasing.

From the experimental data it has been established that an increase in the amount of soy protein added contributes to an increase in the content of protein substances in the finished cheese. At the same time, knowing the amino acid composition of soybeans and milk, it can be assumed that the biological value of experimental samples of cheeses is increasing.

The test cheese samples demonstrated as close as possible to the control sample the typical sensory desirable characteristics of semi-hard Cachotta cheese. However, the 5% SIP sample outperforms the 10% SIP sample in terms of color and texture uniformity, presence of a creamy taste and smell, absence of a bitter, grassy smell, and a subtle soy taste.

Thus, according to the organoleptic assessment, the soy protein content of 5% is recommended for cheese production, which allows obtaining a product with excellent sensory characteristics and increased biological value.

РОЗШИРЕННЯ АСОРТИМЕНТУ СТРАВ ІЗ РИБНОЇ СІЧЕНОЇ МАСИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПОРОШКУ ЛАМІНАРІЇ

Босак Д. М., студ. 4 курсу ФХТ
Науковий керівник: ст. викладач Т. І. Маренкова
Сумський НАУ

Страви з риби користуються попитом у всьому світі, особливо серед населення, що мешкає на узбережжі. Рибні страви готують із океанічної, морської та прісноводної риби. Риба, як сировинний компонент для будь якої страви, є джерелом насичення організму людини мінеральними речовинами, білками, вітамінами та іншими речовинами. Страви із риби використовують як у повсякденному житті, так і для подачі на святкові урочистості. Риба є невід'ємною складовою при розробці дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Малоцінні види рибної сировини в основному використовуються для приготування рибного фаршу та страв із його. Страви із рибної січеної маси мають в порівнянні з іншими рибними стравами незначну ціну, не складні у приготуванні, користуються попитом у споживачів. Саме тому актуальним слід вважати розширення асортименту страв із рибної січеної маси.

Сьогоднішнє життя населення нашої планети набуло стрімкого, активного та імпульсивного розвитку. За такими ритмами, люди часто забувають слідкувати за станом свого здоров'я з точки зору профілактики захворювань. А потім звертають увагу на конкретні симптоми захворювання, маючи вже певні розлади організму. Дефіцит йоду також є однією із причин, що приводить до розладу людського організму. Причому дефіцит йоду спостерігається у всіх вікових групах населення. Тому для уникнення цієї проблеми потрібно створювати нові продукти функціонального призначення в цьому напрямку.

Ламінарія має широкий спектр лікувальних властивостей, що позитивно впливають на людський організм: виводить токсини та радіонукліди, забезпечує поглинання холестерину, стимулює перистальтику. Значний показник вмісту йоду в ламінарії ставить її вживання, як лікувально-профілактичний засіб при захворювання ендемічного зобу та базедовій хворобі, дефіциті йоду.

Для проведення дослідження використовували рибну січену масу, як страву аналог – биточки рибні. До рецептури вносили порошок ламінарії. Порошок ламінарії було додано у зразки фаршу для биточків з дозуванням 6%, 11%, 15% від масової кількості хліба пшеничного. Контрольним зразком слугувала страва-аналог за традиційною рецептурою биточків рибних. Оцінку за органолептичними показниками нової рецептури фаршу для биточків в залежності від вмісту порошку ламінарії проводили по п'ятибальній шкалі. За результатами органолептичної оцінки дослідних зразків з використанням порошку ламінарії у рецептурі биточків рибних була побудована профілограма, рис.1.

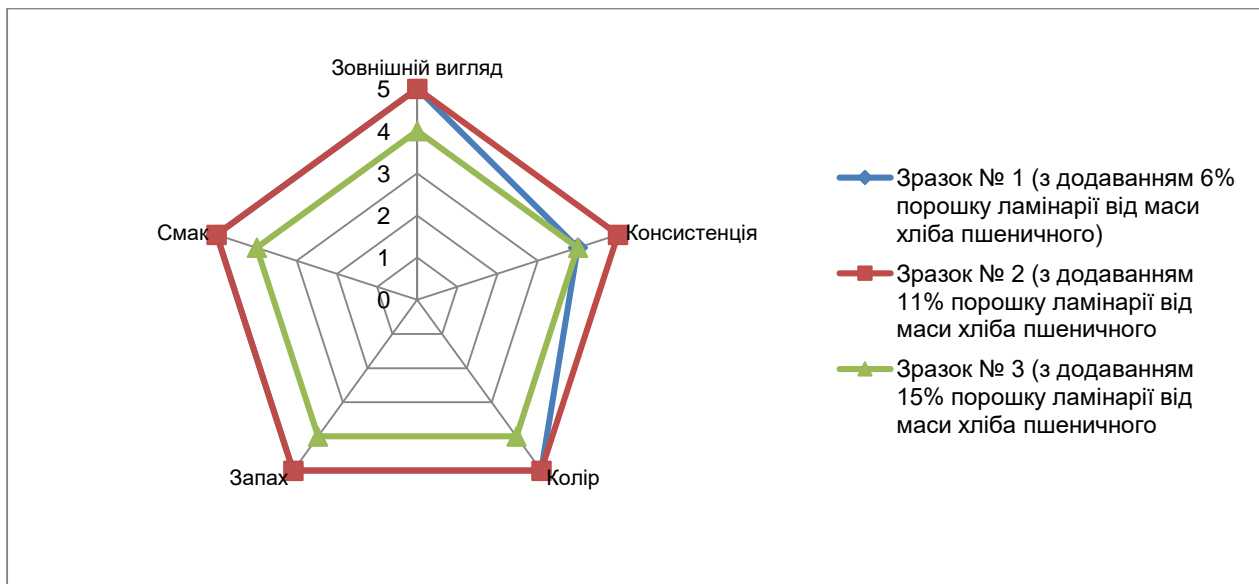

Рис.1. Профілограма загальної сенсорної оцінки дослідних зразків биточків рибних.

Із проведених досліджень можна зробити висновок, що основними напрямками підвищення ефективності розширення асортименту страв із рибної січеної маси є створення продуктів цільового призначення, у тому числі лікувально-профілактичного. Розроблені биточки рибні із порошком ламінарії дозволяють розширити асортимент страв із рибної січеної маси, підвищити харчову та біологічну цінність, покращити органолептичні показники нової страви.

ЗБАГАЧЕННЯ МАННИХ БИТОЧКІВ НАСІННЯМ ЧІА

Затокин В.О., студ. 4 курсу ФХТ
Науковий керівник: ст. викладач Т.І.Маренкова
Сумський НАУ

В Україні набули широкого попиту продукти харчування з використанням зернової сировини. Страви з круп широко споживаються і користуються популярністю в країні, але характеризуються низьким вмістом білка, мінеральних речовин, клітковини та високим вмістом крохмалю. Тому, збагачення круп'яних страв біологічно активними добавками рослинного походження є актуальним на сьогодні. Насіння чіа є одним серед найбільш ефективних комплексних збагачувачів, що характеризуються наявністю харчових волокон, незамінних амінокислот, вітамінів та мінеральних речовин, які сприяють підвищенню харчової цінності круп'яних страв.

Споживання насіння чіа допомагає запобігти ожирінню, серцево-судинним захворюванням, діабету та раку [1]. Поживний склад чіа варіюється залежно від умов вирощування, але загалом насіння чіа має високу харчову та біологічну цінність [2]. Насіння чіа містить омега-3 та омега-6 жирних кислот. Вживання поліненасичених жирних кислот допомагає знизити ризик ішемічної хвороби серця, гіпертонії, діабету II типу, ревматоїдного артрити та аутоімунних захворювань [2]. Насіння чіа також багате вітамінами, такими як рибофлавін, ніацин і тіамін, та мінералами, такими як кальцій, калій, магній, залізо і цинк. Володіє високим вмістом антиоксидантів, таких як фенольні кислоти, флавоноїди, каротиноїди та вітамін Е, невелику кількість дубильних речовин та фітинової кислоти. А також чіа є джерелом харчових волокон з високим відсотком нерозчинної клітковини (лігніну, целюлози та геміцелюлози) та розчинної клітковини представленої слизом з високою водопоглинальною здатністю. Рекомендоване добове споживання чіа складає не більше 10 -15 г на день для дорослих і 4-6 г на день для дітей віком від 3 років.

Сьогодні насіння чіа, як ціле, так і подрібнене, використовується як добавка до інших продуктів харчування, таких як йогурти, салати, хлібобулочні вироби, тістечка та напої [3]. Тому було проведено дослідження з визначення оптимального вмісту додавання насіння чіа до манних биточків, для того щоб збагатити продукт нутрієнтами. В процесі експерименту було проаналізовано аналог рецептури манних биточків, та було обрано оптимальну концентрацію насіння чіа у кількості 2%, 4% та 6%. Також з рецептури було виключено цукор-пісок та яйця. Роль підсолоджувала виконували суміш сухофруктів (фініки, курага) у кількості 4%. Шляхом експериментального дослідження було доведено, що слиз з чіа має здатність утримувати воду й олію і діяти як емульгатор та стабілізатор в'язкості.

Для приготування манних биточків, насіння чіа подрібнювали на млині та замочували у воді у співвідношенні (1:5) і залишали для гідратації на 30 хв. В кипляче молоко змішане з водою поступово всипали манну крупу, перемішували і варили протягом 10 хв. Курагу та фінік замочували у воді на 10 - 15 хв., після чого їх подрібнювали. Манну кашу охолоджували до 50 - 60°C і поступово вводили гідратоване насіння чіа різної концентрації 2%, 4% та 6% й 4% сухофруктів до всіх зразків та добре перемішували. Формували биточок надаючи йому плоско-круглої форми товщиною 2 -2,5 см і діаметр 6 см. Сформовані биточки панірували в пшеничних сухарях та обсмажували 2-3 хв., при t = 150 -160 °C з обох боків до світло-золотистої кірочки, а потім запікали в духовій шафі 2-3 хв. при t = 220 -240 °C. Далі було проведено сенсорну оцінку відповідно ДСТУ ISO 6564:2005. Всі зразки манних биточків отримали таку кількість балів: аналог – 24 бали; зразок 2% чіа - 24 бали; зразок 4 % чіа – 25 балів; зразок 6 % - 25 балів.

Було розраховано харчову та енергетичну цінність зразків, дані подано в таблицях 1.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика харчової та енергетичної цінності манних биточків

Найменування поживної речовини	Вміст, г/100 г продукту			
	Аналог	Зразок з 2% чіа	Зразок з 4% чіа	Зразок з 6% чіа
Жири	10,7	10,4	10,9	11,3
Білки	4,26	6,8	7,2	8,0
Вуглеводи	49,7	46,1	45,5	45
Харчові волокна	1,8	2,4	2,3	2,3
Калорійність, ккал	302,2	295,9	299,8	304,7

З табл. 1 бачимо, що биточки манні з додаванням чіа 6% та сухофруктів 4% характеризуються підвищеним вмістом білків, жирів (Омега -3 й Омега-6) та клітковини. Вміст вуглеводів, навпаки, знизився. Тому, найоптимальніше використовувати чіа в концентрації 6%. Отже, з отриманих результатів можна зробити висновок, що додавання насіння чіа не змінює смакові властивості манних биточків, підвищує харчову цінність, оскільки містить біологічно активні речовини.

ПОРОШОК ЗІ СПЕЛЬТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНГРЕДІЄНТ У ДРІЖДЖОВИХ МЛИНЦЯХ

Користов В.Л. студ. 4 курсу ФХТ
Науковий керівник: асистент Серета О.Г.
Сумський НАУ

Борошняні страви мають велику популярність серед споживачів в закладах ресторанного господарства (ЗРГ) і в торгових мережах. Страви, які виготовляють із борошна мають підвищену калорійність, гарні смакові якості та приємний зовнішній вигляд.

У ЗРГ виготовляють широкий вибір виробів із борошна, які класифікуються на борошняні страви, гарніри та кулінарні вироби.

Млинці – це страва, яка пропонується споживачам в закладах ресторанного господарства, як для щоденного вжитку так і для святкового столу. Головною перевагою одержання такої смачної страви як млинці, як і будь-якої іншої, є якісні інгредієнти, які відповідають чинним стандартам та які зберігалися в санітарних умовах.

Метою роботи є розширення асортименту дріжджових млинців з використанням порошку з спельти як інноваційного інгредієнту

Для вдосконалення приготування страв з інноваційної сировини, необхідно використовувати сировину, регулярно вживання якої дозволить знизити харчову цінність страви, але водночас розширити асортимент і розвивати ЗРГ.

Удосконалення млинців, як борошняної страви, відбувається за рахунок внесення в їх рецептуру інноваційної сировини. Так, Іжевська О., пропонує використання продуктів переробки олійних культур, які матимуть вплив на якісні характеристики страви. В якості олійної культури в своїй роботі, науковець додала шрот насіння кунжуту та провела дослідження органолептичних та фізико-хімічних показників якості інноваційного виробу [1].

Українськими дослідниками [2] було досліджено застосування порошку із білокачаної капусти у технології приготування млинців і визначено їх структурно-механічні властивості.

Світові тенденції споживання продукції зі спельти має значне збільшення обсягів її застосування у продуктах харчування. Так, її часто використовують у хлібопекарській промисловості. Науковці [3] зазначають, що хліб із борошном спельти має по значенню оцінку «добре» та збагачується високопоживними компонентами.

Порошок з спельти характеризується високою біологічною та харчовою цінністю внаслідок значного вмісту білка (близько 16,2%), вільних амінокислот (валіну, аспарагіну, глутаміну, гістидину, серину, фенілаланіну, цистину), жиру (близько 60,8%), вітамінів А, Е, РР, К, групи В, мінеральних речовин і мікроелементів (йоду, кальцію, калію, кобальту, магнію, заліза, цинку, фосфору) виявляє лікувальні властивості (покращує стан імунної системи, а внаслідок високого вмісту калію, кальцію та магнію нормалізує мозкову та серцеву діяльність, корисний при анемії, хворобах печінки, порушеннях шлункової секреції, цукровому діабеті, злоякісних новоутвореннях у молочних залозах) та сприяє цінних поживних інгредієнтів, дає можливість накопичувати сировину на підприємстві-виробнику.

Для спельти характерний високий вміст білка. Так, за результатами досліджень встановлено, що спельта містить більше білка на 28%, жирів – в 1,6 разів більше, мінеральних речовин (зола) – на 22%. Поряд із цим, має менший показник кількості вуглеводів на 7,6% (в т.ч. крохмалю – на 20%). Загальний вміст харчових волокон у спельті більший, ніж у пшениці, але вона містить менше клітковини. Отримані результати підтверджують дані закордонних вчених, які зазначають, що в зерні спельти переважають розчинні фракції харчових волокон [4]. Більш багатий вітамінний і мінеральний склад спельти можна пояснити її специфічною здатністю – краще за голозерну пшеницю поглинати поживні речовини із ґрунту [4]. За амінокислотним складом порошок з спельти переважає над пшеничним.

Отже, з огляду харчову цінність та хімічний склад порошку з спельти визначили, що даний інноваційний компонент може бути гарним замінником пшеничного борошна в борошняних стравах та розширить асортимент дріжджових млинців в ЗРГ.

Список використаних джерел:

1. Іжевська О. П., Косінова Я. Р., Козяр І. В. Млинці оздоровчої дії для закладів ресторанного господарства в умовах сучасності. Технічні науки і технології. 2020. № 2(20). С. 269–277.
2. Євлаш В. В. Структурно-механічні характеристики млинцевого тіста з порошком з капусти / Хлеболекарское и кондитерское дело. 2012. № 4 (43). С. 20-22.
3. Ключевич М. М. Спельта – цінна харчова та лікувальна культура. Сучасні аспекти збереження здоров'я людини: збірник праць XV Міжнародної міждисциплінарної наук.-практ. конф. / За ред. проф. Т.М. Ганича. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. –101-103 с.
4. Bonafaccia G. Characteristics of spelt wheat products and nutritional value of spelt wheat-based bread / G. Bonafaccia, V. Galli

**КОЛІЗІЙНІ ПРОБЛЕМИ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН
В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ**

Антонюк Р.О., студ. 1м курсу ЮФ
Науковий керівник: доц. Ткаченко В.В.
Сумський НАУ

З давніх часів шлюб відігравав важливу роль у суспільстві людей, незалежно від їх культури та періоду історії в якому вони жили. Це явище виступало як і проявом реалізації природної потреби у продовженні роду, так і політичним інструментом, як то було у середньовіччі, або ж основою розвитку країни та суспільства в цілому. У сучасному світі, де глобалізація стрімко розвивається, люди з різних країн можуть легко пересуватися між державами, права людей посідають перше місце, а їх право у виборі партнера для укладення шлюбу не обмежене, було лише питанням часу коли традиції та законодавства різних країн зіткнуться у даному питанні.

Якщо подивитися на законодавство різних країн світу, то можна впевнитися, що кожне з них гарантує право на шлюб своїм громадянам, а також іноземцям, але розбіжності у регулюваннях даного питання через призму внутрішнього права країн зумовлює певні колізії в міжнародному приватному праві. Відтак, якщо громадянка Франції у віці 15 років та громадянин України у віці 18 років укладуть шлюб у Франції, чи буде такий шлюб визнано на території України? Звичайно ні, бо шлюбний вік для жінок та чоловіків в Україні однаковий – це 18 років.

Не менш важливим питанням в приватному міжнародному праві є форми та порядок укладення шлюбів згідно законодавству іноземних держав. Загалом у світі є відомими дві форми укладення шлюбу – державна форма, котра визнається та є основою в таких державах, як Японія, Франція, Швейцарія Німеччина; та релігійна форма, яка закріплена законодавчо в Ліхтенштейні, Кіпрі, Іраку, Ірану та інших країнах. В свою чергу Україна дотримується державної форми реєстрації шлюбу [1, с. 77]. Через такий законодавчий підхід постає питання визнання шлюбів з іноземцями через велику розбіжність у правовому полі та культурі таких країн. Найбільш прогресивними країнами у вирішенні даного питання є ті, що обрали інший шлях, а саме надали змогу самим учасникам майбутнього шлюбу обирати форму, за якою він буде укладений – державну реєстрацію чи релігійну. До переліку таких держав відносяться Англія, Бразилія, Іспанія, Австралія, Канада тощо. Обраний підхід вирішує питання щодо визнання форми шлюбу, хоча й залишає певні прогалини та не вирішені проблеми.

Колізія розірвання шлюбів у міжнародному приватному праві є однією з найбільш гострих та чисельних, які з'являються через невизнання шлюбу державою по відношенню до іншої та невизнання розірвання шлюбу за внутрішнім правом інших країн. Сама ж по собі процедура розірвання шлюбу має певну національну та культурну специфіку. Наприклад, у Франції розірвання шлюбу за взаємною згодою неможливе протягом шести місяців з моменту укладення шлюбу. Законодавець США передбачає надання можливості розірвання шлюбу як в судовому, так і позасудовому порядку. У свою чергу позасудовий порядок даної процедури передбачений лише шлюбним договором між подружжям, який має складатися під час укладення шлюбу.

З іншого боку є країни, котрі підійшли до даної процедури з спрощеним процесом. Так, у Швеції розірвання шлюбу може відбутися лише за заявою однієї зі сторін; водночас ініціатор розриву не зобов'язаний пояснювати причину розлучення, а суд – перевіряти, чи дійсно мав місце розпад шлюбу. Якщо друга сторона не має жодних заперечень то шлюб розривається без призначення будь-яких строків. Також до національних особливостей можна віднести концепцію неможливості розірвання шлюбу, до переліку таких країн можна віднести Ірландію, Парагвай та Аргентину Але все ж таки, у більшості країн розірвання шлюбу допускається, у тому числі за взаємною згодою подружжя, до таких країн належить Україна.

Здебільшого основою підставою виникнення колізій у галузі шлюбно-сімейних відносин є різне тлумачення, розуміння та регулювання однакових обставин. Прикладом такого може бути різне визначення шлюбного віку, наявність та ступінь спорідненості між учасниками відносин, добровільність та волевиявлення сторін або його відсутність, участь батьків або опікунів в укладанні шлюбу, відсутність чи наявність іншого шлюбу та тому подібне. У свою чергу це призводить до такого явища як «кульгаючі відносини». Це такі відносини, які в одній державі набули юридичної сили, а в іншій є нікчемними та не мають за собою жодних юридичних прав та обов'язків. Тобто це відносини які отримали неопосередковану визначеність у різних країнах.

На даний момент колізії проблеми шлюбно-сімейних відносин є одним із найбільших питань та проблем в міжнародному приватному праві, які й досі призводять до багатьох суперечок та неоднозначностей. Для подолання даної дилеми Україна повинна перейняти досвід міжнародних партнерів у регулюванні шлюбно-сімейних відносин з іноземцями та брати постійну участь у розвитку міжнародного права шляхом укладання та підписання конвенцій, двосторонніх та багатосторонніх договорів.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Арістова І.В., д.ю.н, проф.
Сумський НАУ

Темою Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства (далі – WSIS) у 2023 році поставали напрямки дій WSIS для покращення та прискорення досягнення Цілей сталого розвитку. Актуальним для України постає питання впровадження оголошених напрямів з огляду на нові тенденції, нові знання та існуючий передовий досвід. Враховуючи роль науки у розвитку інформаційного суспільства, вважаємо, що саме представники наукової спільноти мають зробити свій вагомий внесок у розробку ефективних механізмів досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР). Усвідомлюючи значення місця кожної галузі науки у формуванні зазначених механізмів, акцентуємо увагу на внеску юридичної науки, а саме, на новому підході щодо удосконалення системи права. У роботі відстоюється позиція, що правове забезпечення постає невід’ємною складовою механізмів досягнення ЦСР.

Узагальнення результатів існуючих доктринальних досліджень дозволяють усвідомити відсутність усталеної позиції щодо розуміння системи національного права та підходів стосовно її удосконалення, тлумачення основних положень системного підходу, підстав для формування нових галузей права та їх місця у системі права України, а також ігнорування основних тенденцій розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки в Україні. Було запропоновано власний підхід задля пояснення поставлених питань [1]. Під час дослідження були враховані існуючі напрацювання як вчених-юристів, так і фахівців у сфері системного підходу та інформаційних технологій.

Обґрунтування положень авторського підходу знайшли своє висвітлення у статті [1]. Вважаємо за доцільне навести основні висновки та пропозиції, що є актуальними і на цей час.

1. З’ясовано необхідність адаптації системи національного права до нових реалій у зв’язку з появою нових та розвитком існуючих суспільних відносин в умовах інформаційного суспільства та цифрової економіки в Україні. Встановлено, що: а) у нових умовах сьогодення внутрішня структура системи права недостатньо враховує об’єктивний розвиток суспільних відносин; б) дослідження системи і структури права постає важливим не лише для наукових, але й для чисто практичних цілей; в) відсутня усталена позиція вчених щодо розуміння системи національного права та підходів щодо її удосконалення.

2. Переконалися, що новітні інструменти цифрової економіки (блокчейн, токен, цифровий актив, смарт-контракти) зумовлюють динамічний розвиток інформаційних суспільних відносин. Усвідомлено доцільність комплексного використання технічних та правових засобів впорядкування суспільних відносин в умовах цифрової економіки, що є однією із ознак інформаційного суспільства.

3. Визначено вихідні положення авторського підходу щодо удосконалення правових засобів регулювання суспільних відносин. Запропоновано розвинути «інформаційну концепцію права», що знайшло своє відображення у розгляді моделі системи національного права як інтегративної інформаційної сфери, що є системним утворенням. Аргументовано доцільність дослідження системи національного права, використовуючи положення загальної теорії функціональних систем та зважаючи на розвиток природних систем, які розглядаються як стандарт для формування будь-якої системи.

4. Запропоновано для визначення складу системи національного права зважати на розподіл інтегративної інформаційної сфери за критерієм класифікації – «предмет правового регулювання», враховуючи динамічний розвиток інформаційних відносин в умовах цифрової економіки. Встановлено складові системи національного права – підсистеми адміністративного права, цивільного права, аграрного права, фінансового права, інформаційного права та ін. З’ясовано, що системоутворюючим чинником постає мета – належний правопорядок у суспільстві в умовах цифрової економіки.

5. Обґрунтовано, що для встановлення структури системи національного права необхідно визначитися із зв’язками взаємосприяння між різноманітними підсистемами (склад системи) задля досягнення визначеної мети. Запропоновано дослідити формування зв’язків між підсистемами за допомогою моделювання процесу досягнення правопорядку у суспільстві – використання механізму правового регулювання (у межах другої стадії).

6. На модельних прикладах переконалися, що в умовах цифрової економіки усе більшого значення набуває підсистема інформаційного права, яка перебуває у постійних зв’язках взаємосприяння з іншими підсистемами системи національного права. Усвідомлено необхідність актуалізації досліджень щодо забезпечення належного рівня правопорядку у межах науки «інформаційне право».

7. Необхідно продовжити дослідження у контексті практичного застосування інформаційної концепції права, зокрема, для формування правового забезпечення досягнення ЦСР в умовах інформаційного суспільства в Україні, а також впровадження його інструментів (технологія блокчейн, цифровий актив, смарт-контракт та ін.).

Література:

1. Арістова І.В. Система права України в умовах інформаційного суспільства та цифрової економіки. Приватне та публічне право. 2020. № 3. С. 44-51. DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.3.9> URL: http://pp-law.in.ua/archive/3_2020/11.pdf

ВІДБУДОВА УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ. ЯКОЮ Я БАЧУ НАШУ ДЕРЖАВУ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ?

Баєва Д.В., студ. 1 курсу ТВПТ
Науковий керівник: доц. Шевель А.О.
Сумський НАУ

Якою ж я бачу Україну після війни? Однозначно, що сильною та незалежною! Наш дім стане осередком туризму в Європі. Люди зі всього світу будуть приїжджати, щоб подивитися як визначні та надзвичайно гарні містечка України, так і відчути частину тієї болі, яку відчував кожен українець, ті сліди, що залишив після себе «русский мир». Кожне літо, плануючи сімейну подорож, багато хто просто не захоче їхати на відпочинок закордон. А навіщо? У нас є надзвичайної краси Карпати, наш рідний Крим, відбудовані та модернізовані бази Бердянську, процвітаючий Херсон з соковитими кавунами. Саме так я бачу свою країну після перемоги. Повертаючись в теперішній час, наразі, найголовніша наша місія - перемога у війні. Наступна - відбудова держави. Звісно, що брати участь у відбудові будуть всі, хто проживає в Україні, але все ж таки найбільші мої сподівання - на нашу молодь. З власного досвіду можу сказати, що 80% молоді повернуться в Україну, бо краще ніж вдома ніде немає. Перед нами будуть стояти чимало завдань:

- відбудувати міста
 - поновити економіку
 - знайти та покарати усіх воєнних злочинців та колаборантів
 - вивести Україну зі стану держави, що постійно потребує допомоги і зробити її цікавою для сучасної цивілізації
 - прокачувати українську свідомість
 - зменшити до мінімуму або взагалі знищити будь-які проросійські настрої
 - зберегти сильне та свідоме суспільство, до якого влада буде постійно прислухатися
 - знищити корупцію
 - створити такі умови, щоб усі, хто виїхав закордон, повернулися додому
- Яким же чином можна цього досягти:
- чітко знати хто наш ворог та називати все своїми іменами. Адже багато хто називає росіян «кацапами», «орками» та інше. Зараз і після війни ми повинні розуміти, що боремося ми саме з росією, російським суспільством та російською армією, що перетнули наш кордон. Ніколи про це не можна забувати!
 - об'єднання українців
 - підтримувати українські бізнеси та бренди
 - відкривати нові установи, втілювати свої ідеї та креативність у життя
 - просувати українську музику, виконавців та мистецтво
 - влаштовувати народні заходи
 - пам'ятати усі злочини російської армії, оплакувати наших героїв
 - ввести кримінальну відповідальність або депортацію за проросійські настрої
 - відстоювати свої інтереси та влаштовувати якомога більше мирних акцій та мітингів задля відстоювання ідей та прав українських громадян
 - ввести кримінальну відповідальність за корупцію
 - піклуватися та з повагою ставитися до військових, що приїхали з війни, адже вони вже не будуть такими, якими були до вторгнення російської федерації. Війна та фронт неабияк змінить їх психіку та сприйняття світу
 - з повагою поставитися до людей, що ще не перейшли повністю на спілкування українською, аби не розколоти державу зсередини
 - велику увагу приділяти нашій армії та продовжувати укріплювати її, адже росія буде чекати на послаблення, щоб знову напасти
- Отже, зараз ми повинні продовжувати битися за нашу перемогу, допомагати нашим хлопцям та дівчатам на передовій, донатити, допомагати людям, що втратили житло через російську агресію, об'єднатися проти спільного ворога, а після перемоги - для відбудови нашої держави.

Література:

1. Козловський І.: «Єдиний спосіб подолати травму, в тому числі травму війни - зробити з неї досвід». URL: https://lb.ua/news/2022/08/19/526416_igor_kozlovskiy_iediniy_sposib.html
2. Брюховецький В. «Поступ ніколи не буде можливий, якщо страх перед наслідками сильніший від любові до істини». URL: <https://www.perspektyva.in.ua/v-yacheslav-bryuhovetskiy-postup-nikoly-ne-bude-mozhlyvyj-yakshho-strah-pered-naslidkamy-sylnishyj-vid-lyubovi-istyny/>

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Безугла Ю.М., студ. 1 м курсу ЮФ, спеціальність «Геодезія та землеустрій»
Науковий керівник: к.е.н. Н.О. Капінос
Сумський НАУ

У процесі реформування земельних відносин в Україні особливої актуальності набуває дослідження еколого-економічних аспектів ефективного управління, використання та охорони земельних ресурсів. Управління земельними ресурсами спрямоване на забезпечення науково обґрунтованого та соціально адаптованого контролю за дотриманням принципів раціонального землекористування через ринкові земельні відносини.

Вдосконалення системи управління земельними ресурсами є дуже важливою задачею для сільськогосподарських підприємств, які є головними користувачами землі. Це може допомогти підвищити продуктивність і рентабельність сільського господарства, а також зменшити вплив на довкілля.

Основні напрямки вдосконалення системи управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств:

1. Геопросторовий аналіз земельних ресурсів
2. Впровадження інноваційних технологій
3. Моніторинг використання земельних ресурсів
4. Розвиток системи управління земельними ресурсами
5. Посилення взаємодії з органами влади та громадськістю

Особливо гостро питання землеустрою постане для країни після закінчення війни. Частина родючих земель на значний час буде виведена із сільськогосподарського обігу, що призведе до подорожчання продуктів харчування та фінансових втрат для виробників сировини.

Тому вдосконалення державного управління земельними ресурсами має бути спрямоване на:

- гарантувати гарантії права власників землі та землекористувачів на землю;
- запровадження гнучкої пільгової системи кредитування;
- удосконалення системи орендних відносин;
- науково та соціально адаптована перманентна адаптація земельного законодавства;
- стимулювати перехід виробників сировини від екстенсивних до інтенсивних форм землекористування;
- удосконалити процес моніторингу стану використання земельних ресурсів.

Особливої уваги заслугоує питання управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств, яке має включати всі принципи загальної системи господарювання та економічні принципи господарювання цього типу підприємств. З огляду на це до принципів управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств слід віднести: раціоналізацію використання їх територій та соціально-економічну адаптивність.

При виборі механізмів управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати методи підвищення родючості ґрунтового покриву та покращення показників балансу гумусу. З огляду на це актуалізується питання застосування принципово нових управлінських рішень, які обов'язково повинні враховувати економічні показники землекористування.

При застосуванні системного управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств необхідно також враховувати особливості відносин оренди, меліоративних заходів та проектування землеустрою, що дозволить уникнути ряду недоліків, які спостерігаються в сучасних системах. умови. Основними особливостями такої системи управління є використання наукового обґрунтування, постійне вдосконалення проектних рішень, систематичний моніторинг навколишнього середовища, що дозволить швидко коригувати раніше прийняті рішення.

Враховуючи процеси, що відбуваються в країні, для організації сучасної системи управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств необхідно створити нові управлінські структури, які б взяли на себе частину повноважень державних органів.

З огляду на викладене, вважаю, що вивчення питання управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах потребує особливої уваги з боку держави та системного й постійного вдосконалення критеріїв, за якими воно проводиться.

Список використаних джерел

1. Бережницька, Г. І. "УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА." *ББК 65я431* (2019). С. 10-15

2. Юхно, А., Опара, В., Бузіна, І. (2022). Удосконалення положень еколого-економічного управління земельними ресурсами за зональним аспектом. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Геологія. Географія. Екологія»*, (56), 277-295.
<https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-56-21>

ПРАВИЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ, ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бердін А.С. студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: Н.І. Прокопенко
Сумський НАУ

Організація території є однією з основних умов успішного функціонування сільськогосподарських підприємств. Вона забезпечує раціональне використання земельних ресурсів та інфраструктури, що є необхідним для забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Основні принципи правильної організації території сільськогосподарського підприємства включають:

- правильне планування. Воно забезпечує створення ефективної інфраструктури, забезпечення доступу до земельних ділянок та інших ресурсів, крім того, для здійснення сільськогосподарської діяльності.

- раціональне використання земельних ресурсів. Підприємство має розробити план використання земельних ділянок з урахуванням їх природних особливостей та потенціалу. Важливо також забезпечити правильне використання обґрунтування та дбайливого ставлення до екології.

- розумне розташування виробничих об'єктів. Воно передбачає розміщення будівель та споруд на підприємствах у зв'язку з їх призначенням та забезпеченням оптимальних умов для здійснення сільськогосподарської діяльності.

- забезпечення безпеки та охорони праці. Підприємство повинно виконувати всі вимоги щодо безпеки та охорони праці, забезпечувати відповідну оснащеність технікою та захист працівників.

- оптимальне використання транспортних засобів. Воно забезпечує безпеку а ефективність перевезень на підприємстві. При правильній організації території сільськогосподарського підприємства транспортні засоби повинні бути встановлені таким чином, щоб забезпечити максимальну ефективність використання інфраструктури та мінімізувати витрати на транспортування.

Актуальність цього питання розкривається, на мою думку, в тому що логістика є дуже важливою частиною правильної організації території сільськогосподарського виробництва. Особливо актуально це стало під час реформи земельних відносин та створення нових підприємств.

Організація території передбачає розробку та виконання планових дій для оптимального використання земельних та інших ресурсів на певній території.

Організація включає різні сектори, такі як містобудування, транспорт, екологія, енергетика, водне господарство, аграрний сектор та інші. Розумна організація території сприяє створенню зручного та безпечного життєвого простору для населення, збалансованому розвитку господарства, збереженню природних ресурсів та зниженню шкідливого впливу на довкілля.

Правильна організація території для сільськогосподарських підприємств є важливою частиною, адже це дозволяє краще та раціональніше використовувати земельні ресурси підприємства. Без правильної організації території підприємства можуть виникнути проблеми з логістикою, виробництвом, реалізацією продукції. А реорганізація території буде нести нові витрати після яких не гарантується виправлення помилок яких було допущено при первинній організації території. Також в процесі організації території може встановитися характер і порядок використання земель на перспективу, можуть створитися організаційно-територіальні основи для використання угідь. Тож організацію території треба продумувати заздалегідь.

В ролі завдання організації території сільськогосподарських підприємств можна назвати створення найкращих умов для господарських та виробничих процесів, та їх реалізації - ефективніше використання технічних, трудових та земельних ресурсів, створення та підтримання зв'язку між підприємствами. Тобто забезпечення комунікацій між бригадами робочих, виробничими дворами, також я добавив би сюди своєчасну організацію сівозміни, територію сіножатей, пасовищ та садів. І окремим пунктом можна виділити прокладання шляхової мережі (її найкраще розміщення між підприємствами, якщо вони знаходяться далеко один від одного; забезпечення доступу до всіх об'єктів, наприклад полів або пасовищ; тощо.)

Важливою складовою частиною організації території є планування. Планування території включає процес визначення мети використання землі та розроблення стратегії досягнення цих мет. Це може включати розміщення житлових, комерційних та промислових зон, транспортних мереж, зелених зон та інших інфраструктурних об'єктів. Важливою складовою частиною планування території є забезпечення збалансованого використання ресурсів, збереження природних і культурних ресурсів та забезпечення безпеки та здоров'я громадян. Від планування залежить якість життя людей, економічний розвиток території та збереження природних ресурсів на майбутнє.

Отже для найбільш ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств правильна організація території є дуже важливою частиною завдяки якій підприємства функціонують набагато ліпше.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ІНФОРМАЦІЮ В УКРАЇНІ

Бігуненко М.О., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: проф. Арістова І. В.
Сумський НАУ

Упродовж багатьох років розвиток суспільства базується на всебічній інформації про минулі та сучасні соціальні умови та їх обставини. Безумовно, право і держава, як основні засоби організації суспільства, не стали виключенням. Як відомо, ЗМІ називають четвертою владою після законодавчої, виконавчої та судової влади у впливі на суспільну свідомість, тож цим і обґрунтована наша актуальність теми.

Сьогодні можна впевнено стверджувати, що інформаційні права людини є основою розвитку демократичних і правових держав, одним із головних інститутів громадянського суспільства, а також, головним надбанням і цінністю Європейської спільноти. Вперше на міжнародному рівні закріплення саме права на інформацію відбулося в ст. ст. 12, 18 та 19 Загальної декларації прав людини. Ґрунтуючись на міжнародному досвіді та базуючись на цій Декларації, Україна закріпила цілий комплекс прав і свобод людини і громадянина, що визначають її правовий статус у сфері інформаційних відносин, у Основному законі держави – Конституції України, а саме ст. 34.

На моє переконання дуже важливо, що основні положення розділу спираються на ряд міжнародних актів до яких приєдналася наша держава: в основі положень розділу II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституції України лежить ряд міжнародних нормативно-правових актів: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, тощо.

Згідно з існуючою концепцією національного законодавства, кожна стаття Основного закону нашої держави може конкретизуватися тим чи іншим способом у відповідних нормативно-правових актах. Наприклад, реалізація права на інформацію (ст. 34) встановлюється Законом України «Про інформацію». Законом забезпечуються загальні правові основи одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян. До речі, ст. 6 Закону конкретизує гарантії прав на інформацію, забезпечуючи їх: створенням механізму реалізації права на інформацію; створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, інформаційних ресурсів; обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації, тощо.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні зумовлює звернення особливої уваги на існування проблем у реалізації інформаційних прав. Передусім, це знаходить своє відображення у інформаційному законодавстві, до якого вносяться відповідні зміни. Зокрема, йдеться про прийняття 9 травня 2011 року Закону України «Про доступ до публічної інформації», Цей Закон закріплює правові принципи прозорості та відкритості суб'єкта владних повноважень, створює механізм реалізації права кожного на доступ до публічної інформації та забезпечує невід'ємне право кожного на своєчасне інформування про діяльність органів влади. На нашу думку, важливого значення набуває і прийняття 1 січня 2011 року Закону України «Про захист персональних даних», а також Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію».

Проведений аналіз стану наукових досліджень з означеного питання (наприклад, роботи І. В. Арістової, К. І. Делякова, О. А. Баранова, В. С. Політанського, Н. І. Ткачук) дозволив переконатися у тому, що було розглянуто: генезу права на інформацію, тлумачення змісту понять та їх співвідношення, що дає підстави розглядати його в контексті третього покоління прав людини; основні особливості закріплення та реалізації права на інформацію в Україні відповідно до стандартів відкритості, доступності та свободи обміну інформацією; закріплення у міжнародно – правових документах з прав людини, а також у документах ООН щодо формування інформаційного суспільства механізмів забезпечення інформаційних прав. Цікавою науковою точкою зору є, наприклад, дослідження О. С. Демчука, що право на доступ до інформації, виступає як елемент правового статусу особи. Вважаємо, що під час створення різноманітних законів України важливо звертати увагу на пропозиції науковців щодо удосконалення механізмів реалізації права на інформацію.

На наше переконання, для дотримання позитивного напряму розвитку законодавства в даній сфері, слід звернути увагу законодавців на: якісну нормотворчість, що базується на їх інформаційній правовій грамотності та досконалій юридичній техніці; стан сьогодишньої правової ситуації в країні та світі в цілому, що дозволить вносити адекватні, своєчасні зміни до законів України та відповідно – посилити відповідальність за недотримання законодавства про інформацію.

Безумовно, на стан реалізації права на інформацію впливає ситуація, в якій знаходиться Україна сьогодні. І тут важливо відмітити, що запровадження воєнного стану не позбавляє осіб права на доступ, зокрема, до публічної інформації, а обмеження доступу до інформації здійснюється виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку та завжди має бути чітко обґрунтоване згідно вимог ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

ПРАВА ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ АГРЕСІ РФ

Білоцерківська К. В., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: к.е.н., доц. Волченко Н. В.
Сумський НАУ

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018, термін «збройний конфлікт» трактується як збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт) [1]. Питання наявності збройного конфлікту є вирішальним для визначення застосування міжнародного гуманітарного права. На сьогодні класичним визначенням терміну «збройний конфлікт» є таке, що міститься у п.70 Рішення Апеляційної палати Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії у справі Душко Тадіча від 2 жовтня 1995 року: «... ми вважаємо, що збройний конфлікт існує тоді, коли має місце застосування збройної сили між Державами або тривале збройне насильство між урядовими силами та організованими збройними групами, або між такими групами в межах держави. Міжнародне гуманітарне право застосовується з часу початку таких збройних конфліктів і виходить за межі припинення військових дій, поки не буде укладено мир; або, у випадку внутрішніх конфліктів, поки не буде досягнуто мирного вирішення конфлікту. До того моменту міжнародне гуманітарне право продовжує діяти на всій території ворогуючих Держав або, у випадку внутрішніх конфліктів, всій території, підконтрольній одній стороні, незалежно від того, чи ведуться там фактичні бої» [2].

Під час міжнародного збройного конфлікту серед застосовуваних джерел міжнародного публічного права виділяють наступні: чотири Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року, Додатковий протокол I до Женевських конвенцій від 8 червня 1977 року, Гаазьке право в повному обсязі, звичаєві норми міжнародного гуманітарного права.

У війні, яку росія почала проти України, порушені всі норми міжнародного публічного права та прав людини. Основоположне право кожної людини – право на життя. Воно закріплене статтею 3 Загальної декларації прав людини «Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність». [3]. В Україні право на життя закріплене статтею 27 Конституції України: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань». [4].

Вже зараз офіційно зареєстровано більше 87 тисяч воєнних злочинів, що скоїли російські військові в Україні. При цьому відомо про майже 10 тисяч цивільних, що загинули через російське вторгнення. Про цю статистику повідомив голова парламентського Комітету з питань правової політики Денис Маслов: «Станом на початок цього тижня в Україні було зареєстровано більше 87 тисяч воєнних злочинів. Це тільки тих, які були зареєстровані. Ми розуміємо, що їх більше. Внаслідок воєнних злочинів загинуло майже 10 тисяч лише цивільних осіб. Знову ж такі – це лише те, що вже зареєстровано» [5]. Відомо, що слідча комісія ООН нещодавно заявила, що доказів геноциду Українського народу не виявлено, але воєнні злочини РФ в Україні вже визнали геноцидом щонайменше у двох країнах (Естонія, Латвія), а Борис Джонсон під час свого візиту заявив: «Те, що ми побачили з того, що Путін зробив в Україні, недалеко від геноциду», такої ж думки притримується й президент США Джо Байден: «Я назвав це геноцидом, тому що стає все зрозуміліше, що путін намагається знищити навіть ідею бути українцем» [6].

Виходячи з цього, можемо зробити висновки, що дії росії в Україні є збройною агресією, яка спрямована на знищення української нації. Хоч слідча комісія ООН поки не визнає твердження стосовно геноциду українців, країни-союзники України вже почали кваліфікувати дії армії РФ як геноцид та злочини проти людяності.

Список використаних джерел

1. Збройний конфлікт. LIGA:ZAKON. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM060332>
2. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/vidbulasia-onlayn-lektsiia-postiynoho-predstavnyka-prezydenta-ukrainy-v-avtonomniy-respublitsi-krym-antona-korynevycha/>
3. Загальна декларація прав людини. zakon.rada.gov.ua URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Конституція України. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. Воєнні злочини РФ в Україні. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3673973-v-ukraini-zareestruvali-ponad-87-tisac-voennih-zlociniv-rf.html>
6. Злочини Росії в Україні. Український інститут національної пам’яті. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/rosiysko-ukrayinska-viy-na-istorychnyy-kontekst/yaki-zlochyny-skoyuye-rosiya-v-ukrayin>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСГУМАЦІЇ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Бобирєва А.Л., студ. ЮФ
Науковий керівник: доктор філософії Шульженко А.В.
Сумський НАУ

Період воєнного стану характеризується як особливий правовий режим, який функціонує на території України під час збройної агресії, при загрозі збройного нападу або загрозі незалежності країни. Це період, який особливо неконтрольованими, непередбачуваними небезпечними обставинами, які можуть загрожувати безпеці, життю та здоров'ю населення України. В даний період на підставі прийнятих нормативних актів змінюється порядок як непроцесуальних, так процесуальних дій, пов'язаних із реалізацією функцій правосуддя, кримінального процесу. Тобто проведення кримінальних процесуальних дій в період воєнного стану має певні особливості. Це стосується також і проведення ексгумації.

Ексгумацією є кримінальна процесуальна дія, яка полягає у вилученні трупу з місця поховання з метою подальшого огляду. Дозвільним документом на проведення ексгумації є постанова прокурора, виконання якої покладається на органи місцевого самоврядування (на службових осіб). Під час ексгумації дозволяється вилучати біологічні зразки тканин, органів для подальшого проведення судових експертиз. Відповідно до п. 4 ст. 239 КПК України, труп може бути вилучений з місця поховання для проведення судово-медичної експертизи. За допомогою таких експертиз можливе визначення причин смерті, механізм утворення, локалізація тілесних ушкоджень, тривалості посмертного періоду тощо. Окрім трупа та біологічних зразків з місця поховання можуть вилучатися речі, які мають доказове значення і можуть надати інформацію про обставини кримінального правопорушення.

За даними з відкритих джерел, в Україні було проведено за час періоду воєнного стану більше 1000 ексгумацій (Буча, Ірпінь, Бородянка) як за фактами насильницької смерті мирного населення, так і загиблих українських військових. Так, 23 вересня було завершено ексгумацію тіл в Ізюмі, за якої їх було досліджено в кількості 447. Ексгумація тіл в Лимані з 25 місць поховань нараховувала 111 цивільних і 35 військових. Тому однією з перших особливостей слід назвати масовий характер проведення ексгумацій на деокупованих територіях України.

Розслідування масових вбивств і послідовних поховань обов'язково включає етап ексгумації, але має наступні особливості, пов'язані із безпосереднім проведенням таких дій. Рекомендується процес, пов'язаний з вилученням тіл з місць поховань, розбити на наступні етапи: попередній (визначитися з усіма можливими місцями захоронення жертв військової агресії); археологічний (визначити межі, де саме буде здійснюватися вилучення, охорона і огороження таких місць, вилучення, фотофіксація, відеофіксація); дослідницький (супроводжується оглядом трупів, вилученням зразків, проведення експертиз і ідентифікаційних досліджень); завершальний (оформлення висновків, оцінка доказів, інформування зацікавлених осіб).

Слід звернути увагу на таку особливість, як ідентифікація за допомогою ексгумації. Жертви мирного населення часто не мають при собі ідентифікуючих документів, тому для впізнання, яка іноді буває неможливим за фотографією трупа, необхідно проводити ідентифікаційні експертизи ДНК. Саме цих експертиз проводиться у зв'язку із ексгумацією значна кількість.

Кримінальні провадження, які порушуються за фактами смерті, можуть кваліфікуватися за ст.438 КК України (порушення законів та звичаїв війни), а також за злочинами, передбаченими міжнародним правом, серед яких є геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності і злочини агресії. Докази, які збираються для Міжнародного кримінального суду, куди звернулася Україна, не тільки слідчими Національної поліції, а і слідчими групами, утвореними з представників інших держав, які приймають участь як у процесуальних, так і не процесуальних діях, і в тому числі, в ексгумації. Якщо керуватися ст. 239 КПК України, присутніми під час ексгумації можуть бути слідчий, поняті, судово-медичний експерт, у воєнний період кількість і склад таких осіб може бути іншим.

Ще одна особливість ексгумації у період воєнного стану стосується загальної безпеки учасників такої дії: тобто вона повинна проводитись в той період, коли нікому з учасників, їх життю та здоров'ю нічого не загрожує. Якщо за результатами ексгумації обов'язково складається протокол, то неможливість його складення на місці може бути пов'язана із уникненням загрози життю та здоров'ю учасників. Ніякої відповідальності, на відміну від мирного часу, такі несвоєчасні дії у період воєнного стану за собою не тягнуть.

Підводячи підсумок, зазначимо, що ексгумація у період воєнного стану має наступні відмінності, серед яких масовість її проведення, різний склад її учасників, який залежить від кваліфікації протиправних дій, вимоги до безпеки її проведення, особливі етапи проведення, зв'язок з ідентифікацією.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОГЛЯДУ ВОДІЇВ НА СТАН СП'ЯНІННЯ

Бойко В.Б., к.ю.н., доцент
Сумський НАУ

Статтями 130 та 266 КУпАП передбачено відповідальність за керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, порядок їх відсторонення від керування транспортними засобами, а також порядок огляду на стан сп'яніння.

В свою чергу, більш детально процедура направлення та проведення огляду на предмет виявлення ознак сп'яніння регулюється Порядком направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. №1103, а також Інструкцією про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженою спільним наказом МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 №1452/735 (далі, відповідно, – Порядок та Інструкція).

Згідно з вказаним Порядком, огляд проводиться поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів (законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, які відповідають вимогам законодавства про метрологію та метрологічну діяльність) або лікарем закладу охорони здоров'я. Огляд на місці зупинки транспортного засобу проводиться із застосуванням технічних засобів відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів - у присутності двох свідків. Водій транспортного засобу, що відмовився від проведення огляду на місці зупинки транспортного засобу або висловив незгоду з його результатами, направляється поліцейським для проведення огляду до відповідного закладу охорони здоров'я.

Метою лабораторного дослідження є виявлення або уточнення наявних речовин, що здатні спричинювати стан сп'яніння, при цьому зразки біологічного середовища для дослідження мають відбиратися у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності має зберігатися протягом 90 днів. Предметом дослідження можуть бути слина, сеча, змиви з поверхні губ, шкірного покриву обличчя і рук, а також і кров, якщо в обстежуваній особі неможливо взяти інші зразки біологічних середовищ, вказаних вище.

На практиці мають місце випадки, коли при спробі здати для дослідження зразок сечі, особа не може цього зробити в силу фізіологічних причин, що працівниками поліції помилково розцінюється як відмова від проходження огляду. На нашу думку, ці обставини водієві необхідно відобразити в складеному протоколі про адміністративне правопорушення, а також наполягати на відібранні зразків крові для проведення відповідного дослідження, а у разі відмови - також зазначити про це в своїх поясненнях. Описані дії не можуть бути кваліфіковані як умисна відмова водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння.

Висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках, при цьому висновки, складені з порушенням вимог Інструкції, вважаються недійсними.

Тобто, вказаними підзаконними нормативно-правовими актами визначено чіткий порядок проведення медичного огляду осіб на стан сп'яніння, цей порядок є обов'язковим.

Зокрема, результати аналізу на стан сп'яніння мають бути готові в день їх здачі, про що цього ж дня має бути складений акт медичного огляду та в присутності співробітника поліції висновок результатів медичного огляду. Висновок цього ж дня медичним працівником в присутності співробітника поліції, який доставив особу на огляд, має бути вручений цій особі.

Водночас непоодинокими є факти, коли огляд водіїв проводиться з порушенням вказаних вимог. Для прикладу, в порушення вимог розділу III Інструкції: біологічне середовище для лабораторного дослідження відбирається лише в одну ємність; висновок безпосередньо після огляду не виготовляється; його зміст водієві цього ж дня не повідомляється та під підпис поліцейському та оглянутій особі, не вручається. Ці та подібні порушення, допущені під час медичного огляду на стан сп'яніння, сприяють обмеженню права особи на захист, адже остання позбавляється можливості оспорити результати огляду та/або пройти повторний медичний огляд.

І наостанок, хочемо зазначити наступне. Законом України "Про Національну поліцію" визначено, що на національну поліцію покладено обов'язок регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням ПДР України. Ввічливість, впевненість та знання своїх прав – ось основні принципи, якими водій має керуватись при спілкуванні з поліцейськими на дорозі. Нами розглянуто лише окремі випадки, знання яких дасть можливість водієві вже на стадії фіксування адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП, сформулювати свою поведінку а також правильно викласти свої пояснення (зауваження) до протоколу, що створить фундамент для подальшого успішного захисту в суді. Разом з тим позитивний результат судового розгляду справи залежить від вірної організації захисту, що, безумовно, потребує кваліфікованої правничої допомоги.

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Болдін О.В., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: проф. А.М. Клочко
Сумський НАУ

Корупція в Україні є загрозою національній безпеці, що впливає на всі аспекти життєдіяльності суспільства (економіку, політику, соціальну сферу, правосуддя). Особливо актуальним це питання є у період дії правового режиму воєнного стану. Корупція негативно позначається на міжнародному іміджі України, підриває довіру населення до держави та спроможність державних службовців захищати національні інтереси через зловживання використанням посад для власного збагачення. Причини поширення корупції у країні знаходяться у взаємозв'язку з такими явищами як криза і незбалансованість економічних відносин, не виправдано високі податки, зниження продуктивності праці, зростання безробіття, зумовленого втратою (скороченням) робочих місць [1].

До недоліків організації діяльності виконавчої влади можна віднести: відсутність ефективного державного й громадського контролю, брак ефективних механізмів притягнення до відповідальності вищих посадових осіб держави, що безумовно негативно впливає на економічну привабливість України та не сприяє досягненню військової перемоги. В Україні утворено розгалужену систему антикорупційних органів, зокрема: Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції (далі -НАЗК), Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також Вищий антикорупційний суд. Відповідні органи продовжують функціонувати навіть в умовах війни.

Очевидно, що з моменту повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022р., в Україні в певній мірі оптимізовано та удосконалено законодавство щодо протидії та запобігання проявам корупції. Проте, на період дії правового режиму воєнного стану НАЗК призупинили контроль звітності політичних партій, обмежило доступ до публічної частини Реєстру декларацій, Реєстру звітів партій POLITDATA та Реєстру корупціонерів. Окремі заходи, спрямовані на мінімізацію зовнішніх загроз, утворили можливості зловживання владою та повноваженнями.

Зокрема, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану» (далі-ЗУ) встановлює, що у п.2⁵ Розділу XIII «Прикінцеві положення» ЗУ «Про запобігання корупції»: «в разі одержання доходу, придбання майна, здійснення видатків, передбачених пунктом 2-3 цього розділу, повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подається» [2].

З іншої сторони, воєнний стан у державі може бути ефективним інструментом у боротьбі з корупцією, оскільки надає додаткові повноваження владі щодо забезпечення посиленого контролю з боку військових, правоохоронних органів та міжнародних організацій. Упродовж воєнного стану антикорупційні детективи та прокурори допомагають Офісу Генерального прокурора збирати докази щодо вчинення воєнних злочинів, а також супутніх корупційних кримінальних правопорушень. Міжнародна співпраця має важливе значення для обміну даними про майно громадян, які причетні до вчинення злочинів агресії проти України з метою притягнення їх до відповідальності у майбутньому.

Важливим кроком для подолання корупції в Україні є не лише посилення кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення на національному рівні, а й додержання основних положень Конвенції ООН корупції, а саме: а) сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею; б) заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів; с) заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном [3].

Для подолання корупції Україні треба пройти довгий шлях, поєднаний не лише із оптимізацією законодавчої забезпечувальної бази, проте й вжити заходи щодо трансформації «корупційного суспільства» через неможливість сприйняття та допущення корупції як явища в цілому. Існує нагальна потреба забезпечити ефективність функціонування самих антикорупційних органів, створити умови прозорості в діяльності владних структур, включаючи забезпечення доступу до інформації про діяльність влади та державних установ.

Список використаних джерел:

1. Клочков В. Г. Суть та заходи боротьби з корупцією. Прокуратура. Людина. Держава. 2005. № 7. С. 11–22.
2. Закон України: Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану від 08.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#n5>.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2007. N 49. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

ПАТРІОТИЗМ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В УКРАЇНІ

Бондаренко О.В., студ. 1 курсу ІТФ
Науковий керівник: доц. Шевель А.О.
Сумський НАУ

У цій тезі розглянуто значення та сутність процесу патріотичного виховання молодого покоління в Україні сьогодні.

Патріотизм - це почуття, яке виявляється у відданості своїй Батьківщині та народу, готовності вступити в жертви заради неї, пишатися своїми культурними та історичними надбаннями, мати сильний емоційний зв'язок зі своєю належністю до країни та готовністю діяти на її користь. Він включає в себе морально-етичні, етнічні, культурні, політичні та історичні аспекти, тісно пов'язані зі свідомістю національної самосвідомості. Не слід плутати патріотизм з націоналізмом, який зосереджується на політичних та етнічних аспектах.

Патріотизм в Україні – це сильне та складне почуття, яке сформувалося історією, культурою та політичними обставинами країни. З моменту здобуття незалежності від Радянського Союзу в 1991 році Україна зіткнулася з багатьма викликами, включаючи політичну нестабільність, економічну боротьбу та війну з росією.

Незважаючи на ці виклики, багато українців пишаються своєю країною та її культурою. Патріотизм в Україні часто виражається через такі символи, як державний прапор, державний гімн та українська мова. Українська історія та культура також є важливим джерелом гордості та самобутності, і багато українців відзначають традиційні свята та звичаї.

Патріотичні настрої були особливо сильними в Україні після Революції Гідності 2014 року, яка усунула проросійського президента Віктора Януковича та привела до прозахідного уряду. Відтоді українці борються, захищаючи суверенітет і територіальну цілісність своєї країни, а війна спонукала багатьох українців підтримувати свою країну та її збройні сили.

Загалом патріотизм в Україні є складним і багатограним почуттям, яке формується багатьма чинниками, зокрема історичними, культурними, політичними та соціальними. Незважаючи на виклики, з якими стикається країна, багато українців пишаються своєю країною та віддані її майбутньому.

З дитинства ми навчаємось в Українській школі, засвоюємо національні традиції та поважаємо національні символи. Це для більшості з нас є звичайним та нормальним станом речей. Однак, нещодавні події показали, що деякі люди в нашій країні не проявляють любові до свого міста та Батьківщини, незважаючи на те, що вони народилися та живуть тут, користуючись її благами.

Кожен виявляє патріотизм по-своєму. Одні показують його зовні, носячи символіку, татування або вишиванку, а інші не демонструють зовнішніх ознак, проте вони є справжніми патріотами своєї країни. Такі люди вивчають історію свого краю, поважають пам'ять своїх предків та виховують своїх дітей гідними громадянами. Загалом, патріотизм починається з любові до свого міста, своєї вулиці та своєї землі. Справжній патріот не буде залишати сміття на вулиці, в парку або біля річки - він розуміє, що це частка його країни.

Патріотизм не проявляється тільки словами, а й справами. Любов до Батьківщини - це гордість за свою землю, її матеріальні та духовні надбання. Це готовність захищати інтереси своєї країни, а не тільки свої власні.

Патріотизм в Україні відіграє ключову роль у формуванні та збереженні національного самосвідомості та культури. Це виявляється у різних аспектах життя, включаючи культуру, мистецтво, спорт, політику та інші сфери, він має велике значення для боротьби за незалежність та територіальну цілісність країни.

Український патріотизм базується на гордості за свою культуру та мову, що є складовими частинами національного ідентитету. Ця гордість виявляється в різних проявах культури та сприяє збереженню традицій та національних цінностей.

Як пише українська дослідниця Кіндратець О. зміна поколінь є важливим фактором соціальних і політичних змін в суспільстві. Ці зміни відбуваються тому, що молоді люди мають інші погляди, ніж представники старших поколінь, інші уявлення про життя, інші цінності. Відхилення в уявленнях молодих людей можуть бути як „безпечними” з точки зору збереження політичної стабільності, так і „небезпечними”. Патріотичне виховання молоді є одним з найважливіших завдань політичної соціалізації в будь-якій країні. Держава використовує певні засоби впливу, за допомогою яких молоді люди засвоюють базові цінності суспільства [1, 66].

Можна зробити висновок, що патріотизм є важливим елементом української ідентичності та культури. Він проявляється не тільки у зовнішніх символах, а й у поведінці та вчинках людей, які поважають свою країну та її історію, готові боротися за її інтереси та зберігати її природні та культурні надбання. Важливо навчати патріотизму з дитинства та підтримувати його в дорослому житті, щоб забезпечити збереження та розвиток української культури та ідентичності.

Література: 1.Кіндратець О. Особливості формування почуття патріотизму в Україні // Політичний менеджмент №3. 2011. С.66

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ

Вандоляк Д.Т., студ. 1 курсу ФВМ
Науковий керівник: доц. Шевель А.О.
Сумський НАУ

У своєму житті я часто чула вислів «Головне внутрішня краса, а не зовнішня». Вважаю так і є, духовні цінності є головною окрасою кожної людини.

Чесність, вірність, доброта та щирість – це ті складові, які показують красу душі. Ці риси розкривають суть людини. Зовнішню красу можна зробити штучно, наприклад, за допомогою косметики, а внутрішню красу людина створює самостійно. Навіть батьки з дитинства розказують нам, що треба завжди поважати людей, цінувати людську працю та близьких, допомагати в скрутних ситуаціях. Але це все набуває серйозного характеру вже в більш дорослому віці. Є приклад з власного досвіду. У компанії я познайомилась з дівчиною, яка на вигляд дуже гарна та доглянута, але як тільки ми почали спілкуватися, стало зрозуміло, що людина дуже пихата та горда, пропало бажання мати дружні відносини. Тому я вважаю, що зовнішність не показник краси душі.

Взагалі я із тих людей, які завжди готові прийти на допомогу. Навіть якщо ми в сварці або зовсім не спілкуємось. Також мені притаманна чесність. Я дотримуюсь того, що треба завжди казати гірку правду, аніж солодку брехню. Треба до інших людей ставитись так, як ти хочеш, щоб ставились до тебе.

Духовність – це синонім до слова особистість. Вона визначається як певний ідеал, до якого прагне людина. Але не завжди треба бути ідеалом, треба бути таким, який ти є, незважаючи на те, як тебе сприймають люди. Для кожного духовні цінності свої, тому не всі люди можуть сприймати їх, і це нормально. Є певні життєві ситуації, після яких люди набувають духовні цінності, і, на жаль, вони не завжди подобаються іншим [1].

Але набування духовних цінностей є проблемою сьогодення. Для теорії цінностей фундаментальною є проблема природи, способу буття та їх панування в суспільстві. Духовні цінності в філософії пов'язані із мораллю і світоглядом. Це є основою духовного світу людини, вони визначають все, що є важливим та цінним, і допомагають знайти своє місце в світі.

Кант вважав що цінності самі по собі не мають існування і впливу, їм притаманна лише значущість. Вони суть вимоги до поставленої цілі. Проблематика цінностей активно відтворювалась у царині філософії. Філософи намагались зрозуміти сутність людини і її природу. Саме природу людини філософи вважали найголовнішою. Сократ перший оголосив, що добродійність є духовною цінністю людини. Ця теза мала декілька наслідків:

- Розум людини показує її моральність
- Спираючись на розум, людина відповідально ставиться до свого життя
- І головним є те, що людина повинна була виробити свою систему цінностей, за допомогою якої, вона могла б оцінювати життя у світі.

Але Сократ також стверджував те, що природу людини не можна пізнати так, як природу землі. На цій основі формувалась основна проблема – проблема добра і добродійності, що характеризувало сутність людини і визначало сенс буття.

Галлілео Галілей визнавав авторитет розуму людини. Він вважав, що за розумом людина зрівнювалась з Богом. Саме на засадах розуму мала будуватись нова теорія пізнання людини, соціологія та етика. У релігійному світогляді були цінності буття і віра в Бога. В античні часи вважалось, що нема таких народів, які не мають віри. В. Вернадський писав, що релігія відіграла одну з найважливіших ролей в історії людства. О.Мень стверджував, що «Божественна комедія» Данте, творча спадщина Гоголя та музика Бетховена – це коріння релігії, його релігії. Платон писав, що «творчість» - це процес вирішення нестандартних завдань. Вона відкривається з поглиблення масштабів людської діяльності.

У гуманітарних науках духовне зводять до морального. С. Кримський вважає, що духовність «пов'язана з вибухом свого власного образу, своєї долі і ролі, одним словом із зустріччю з самим собою» [3].

Для Генріха Ріккета світ вічних цінностей був мірилом буття людини. Він стверджував, що цінності є засобом спрямування особистості в тому чи іншому напрямку [2]. Макс Шелер здійснив поділ духовних цінностей: - цінності «чистого пізнання істини»; - естетичні цінності; - цінності справедливого і несправедливого.

Тобто, філософи розглядали цінності як духовні надбання людей, які впливали на поведінку людини.

Список використаних джерел:

1. Духовні цінності Джерело: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34997/1/381.pdf>
2. Ріккетт Г. Ценности жизни и культурные ценности // Логос. 1912–1913. Кн. 1 и 2. С. 1–35.
3. Кримський С. Б. Заклики духовності ХХІ століття: (3 циклу щорічних пам'ятних лекцій імені А. Оленської-Петришин, 2002 р.)- К.: Академія, 2003.-32 с.

ПРОБЛЕМНІСТЬ ПИТАННЯ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Василенко К.В., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: доктор філософії В.В. Нежевело
Сумський НАУ

Згідно основного закону нашої держави кожному гарантується право власності на землю. Дане право набувається та реалізується відповідно до законодавства громадянами, юридичними особами та державою.

Згідно зі статтею 55 Конституції України [1], кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Нормами нашої країни передбачено, що у разі потреби, кожен має право звертатися за захистом своїх прав до установ різних форм власності, в тому числі до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, до органів юстиції, до національних судових установ, а після використання процедур, які забезпечують припинення порушення - до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, якщо Україна являється її членом або ж учасником.

Тобто, згідно означеного можна сказати, що кожен, чиї права або ж свободи були порушені, має право на їх захист будь-яким способом, що не суперечить законодавству згідно наступних форм захисту:

- 1) захист порушених прав за допомогою органів влади;
- 2) захист порушених прав за участі громадських об'єднань;
- 3) захист порушених прав шляхом процедури самозахисту.

У свою чергу самозахист може бути здійснений в наступних формах: звернення в державні органи та органи місцевого самоврядування; оскарження дій (бездіяльності) посадових\службових осіб, що порушують права громадян; звернення в засоби масової інформації та правозахисні організації, громадські об'єднання; звернення в міжнародні органи із захисту прав людини.

Перед засобом захисту порушених прав стоїть таке завдання як відновлення права, яке зазнало порушення, а також унеможливлення перешкоджання у реалізації даного права.

Захистити своє порушене земельне право, згідно з законодавством можна за рахунок таких засобів: визнанні прав; відновленні стану земельної ділянки, до такого в якому вона існувала в первинному вигляді, і унеможливленню вчинення дій, що порушують права або створюють небезпеку порушення прав; визнання угоди нікчемною; визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування; відшкодування заподіяних збитків [2].

В сфері земельних правовідносин одні способи захисту націлені на прямий захист права володіння чи користування земельною ділянкою, а інші способи захисту націлені опосередковано.

Питання захисту земельних прав залишається вкрай актуальним, оскільки в процесі захисту свого порушеного права на землю виникають труднощі, що пов'язано в першу чергу з недосконалістю правового регулювання, що ускладнює передбачений земельним законодавством захист таких прав.

Якщо дивитися на способи захисту земельних прав як на юридичну гарантію їх захисту, то слід зазначити, що ця гарантія не отримує належної практичної реалізації та певною мірою має декларативний характер, а для реального захисту порушеного права на землю одного лише законодавчо закріпленого переліку даних способів виявляється недостатньо.

Беручи до уваги різноманітний характер засобів правового захисту і можливість їхнього встановлення як договором так і законом, важливіше легітимно встановити критерії ефективності таких засобів правового захисту, які дають змогу обрати найоптимальніший спосіб захисту порушених прав та інтересів. Виходячи з цього практичну значущість зберігає питання формування механізму судового захисту земельних прав, що повною мірою враховуючи європейські принципи та критерії визначення ефективних засобів правового захисту, є дієвим.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Вечорка Ю.В., студ. 2 ст курсу ЮФ
Науковий керівник: д.ю.н., проф. С.І.Запара
Сумський НАУ

Питання звільнення працівника у період воєнного стану стало актуальним з 24 лютого 2022 року, коли росія, продовжуючи свою терористичну діяльність, що триває з 2014 року здійснила повномасштабне вторгнення на територію України. В цей момент велика кількість підприємств, установ та організацій стикнулись із питанням звільнення працівників у період воєнного стану.

Перш за все, зазначимо, що з'явилися нові підстави для звільнення, оскільки воєнний стан приніс форс мажорні обставини для роботодавців та працівників.

Відповідно до ст.36 п.8-3 частина перша КЗпП відсутність працівника на роботі та інформації про нього понад чотири місяці є вагомою підставою для його звільнення. Звільнити його можливо, якщо одночасно виконані усі вищезазначені умови [1].

Державна служба України з питань праці у листі від 12.08.2022 р. № 3055/4/4.1-22а повідомляє: «Оскільки, вищезазначена норма набула чинності з 19.07.2022, звільнення працівника відповідно до пункту 8 3 статті 36 КЗпП України можливе не раніше 19.07.2022 за наявності на дату звільнення 4-х місяців відсутності працівника на роботі та інформації про причини такої відсутності». Це означає, що термін у чотири місяці починають відраховувати ще до 19.07.2022, а от звільнити можна не раніше вказаної дати [2].

Проте Міністерство економіки у своєму листі від 21.08.2022 р. № 4712-06/60662-07 наголошує, що відлік часу фактичної відсутності працівника на робочому місці та інформації про причини такої відсутності понад чотири місяці поспіль має починатися від 19.07.2022 (набрання чинності Законом № 2352). Наступною підставою для звільнення є смерть роботодавця [3]. Перед працівниками постає питання що робити у разі смерті їхнього роботодавця? В такому випадку розірвання трудових відносин можливе через звернення до суду та центру зайнятості.

Не менш значимою причиною звільнення є розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку неможливості забезпечення роботи у зв'язку з відсутністю умов виробництва, а також майна самого роботодавця внаслідок бойових дій.

Окремо можна виділити питання про звільнення працівника, який працює за умовою спрощеного режиму трудових відносин.

По-перше, спрощений режим поширюється лише на період воєнного стану

По-друге, ця норма застосовується між працівником та роботодавцем, малого або середнього бізнесу чисельністю не більше 250 осіб, та розмір місячної заробітної плати якого становить вісім мінімальних заробітних плат.

Відповідно до змісту ст.47 КЗпП у день звільнення працівнику видається копія наказу про його звільнення, інформація про виплачені та нараховані суми і повний розрахунок.

Зауважимо, що роботодавець може розірвати трудовий договір з підстав, які не зазначені в КЗпП. Але для цього потрібно указати причину звільнення працівника та виплатити йому компенсацію в розмірі, визначеному трудовим договором. Тобто, якщо період роботи становить не більше 30 днів, то виплачується не менше половини мінімальної заробітної плати. У разі, коли період роботи становить понад 30 днів, розмір компенсації сягає не менше мінімальної заробітної плати. У випадку, коли період роботи працівника становить один рік, сплачується компенсація у розмірі трьох мінімальних заробітних плат. Якщо період роботи становить понад два роки, компенсація складає п'ять мінімальних заробітних плат.

У період воєнного стану не менш важливим є той факт, коли сторони можуть домовитися про альтернативні способи створення, пересилання та зберігання наказів або інших розпоряджень роботодавця з питань трудових відносин, що були обрані за згодою працівника та роботодавця.

Отже, у зв'язку з воєнним станом було змінено кілька підстав для звільнення працівників. У разі незаконного звільнення працівника дії роботодавця можна оскаржити шляхом звернення до суду, військової адміністрації та інспекції праці.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#n959>
2. Лист Держпраці від 12.08.2022 р. № 3055/4/4.1-22а "Про розгляд листа". URL.: <https://document.vobu.ua/doc/15519>
3. Лист Мінекономіки від 21.08.2022 р. № 4712-06/60662-07 "Про надання роз'яснення". URL: <https://document.vobu.ua/doc/15419>

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ПРАВОВІ ОСНОВИ

Власенко І. Р., студ. 5 курсу ЮФ
Науковий керівник: к.ю.н, доцент В. В. Ткаченко
Сумський НАУ

Інформаційна безпека є важливим питанням для будь-якої держави, включаючи Україну. Інформаційна безпека полягає у забезпеченні захисту інформації від несанкціонованого доступу, використання, розголошення та знищення.

Україна має низку законодавчих актів, які регулюють питання інформаційної безпеки. Основними з них є:

Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" від 5 червня 2018 року № 248-IX. Цей закон визначає правові, організаційні та технічні засади захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Закон України "Про інформацію" від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. Цей закон визначає правові засади отримання, збору, зберігання, використання, захисту та поширення інформації в Україні.

Закон України "Про захист персональних даних" від 1 червня 2010 року № 2297-VI. Цей закон регулює питання захисту персональних даних громадян України в інформаційних системах.

Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Цей закон визначає загальні принципи забезпечення національної безпеки України, до якої належить інформаційна безпека.

Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші законодавчі акти, які передбачають відповідальність за порушення законодавства України у сфері інформаційної безпеки передбачена різними законами, зокрема:

За порушення законодавства про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах можуть бути накладені адміністративні та кримінальні санкції. Наприклад, за порушення правил захисту інформації можуть бути накладені штрафи від 510 до 850 мінімальних заробітків, або обмеження волі на строк до 6 місяців.

За порушення законодавства про персональні дані громадян можуть бути накладені адміністративні та кримінальні санкції. Наприклад, за неналежне зберігання персональних даних можуть бути накладені штрафи від 1700 до 3400 мінімальних заробітків, або обмеження волі на строк до 3 років.

За порушення законодавства про інформацію можуть бути накладені адміністративні та кримінальні санкції. Наприклад, за поширення недостовірної інформації можуть бути накладені штрафи від 850 до 1700 мінімальних заробітків, або обмеження волі на строк до 3 років.

За порушення законодавства про національну безпеку України можуть бути накладені адміністративні та кримінальні санкції. Наприклад, за незаконне збирання, зберігання, використання або розголошення державної таємниці можуть бути накладені штрафи від 510 до 850 мінімальних заробітків, або позбавлення волі на строк до 10 років.

Зазначені санкції є лише загальними і не вичерпують повного переліку відповідальності за порушення законодавства України у сфері інформаційної безпеки. Відповідно до конкретного порушення можуть бути застосовані інші санкції, передбачені відповідними законодавчими актами.

Санкції за порушення законодавства України у сфері інформаційної безпеки можуть відрізнятися залежно від того, чи є порушення адміністративним чи кримінальним правопорушенням.

Адміністративні санкції можуть бути накладені на фізичні або юридичні особи за порушення певних норм у галузі інформаційної безпеки, таких як правила захисту інформації, недотримання законодавства про персональні дані, поширення недостовірної інформації та інше. Санкції можуть включати штрафні санкції, обмеження волі та інші заходи.

Кримінальні санкції можуть бути накладені на осіб, які вчинили злочин у галузі інформаційної безпеки, наприклад, злочини проти інформаційної безпеки, злочини проти комп'ютерної та інформаційної систем та інші. Санкції можуть включати позбавлення волі, штрафні санкції, конфіскацію майна та інші заходи.

Законодавча база і правові основи інформаційної безпеки є дуже важливими для забезпечення безпеки інформації. Можна зробити висновок, що в Україні існує достатньо законів та нормативно-правових актів, які регулюють питання інформаційної безпеки.

Основними законодавчими актами в цій сфері є Конституція України, Закон України "Про інформацію", Закон України "Про захист персональних даних", Закон України "Про кібербезпеку" та інші. Ці закони встановлюють правила щодо зберігання, обробки та передачі інформації, визначають відповідальність за порушення правил інформаційної безпеки та встановлюють механізми захисту прав на інформацію.

Крім того, в Україні існує спеціальний орган - Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, який відповідає за забезпечення безпеки інформації та виконання законодавства в цій сфері.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Волошин В.М., студ. ЮФ
Науковий керівник: доц. Маланчук П.М.
Сумський НАУ

Доказування при розслідуванні військових злочинів являє собою процес, який полягає в практичній діяльності уповноважених суб'єктів із збирання, перевірки і оцінки доказів. Метою цього є встановлення обставин, що мають значення для встановлення істини по справі і вирішенні справи по суті. Військові злочини посягають на порядок несення військової служби, як визначає розділ XIX КК України.

Кожен із злочинів зазначеного розділу має свої особливості доказування, пов'язані як із особливостями спеціального суб'єкту – військового, так і його протиправних дій, які тягнуть за собою специфічні суспільно небезпечні наслідки. Тому розслідування даної категорії злочинів, а також вдосконалення методики розслідування через визначення особливостей доказування має значення як для воєнного періоду, так і після його закінчення.

В ст. 91 КПК України зазначаються обставини, які підлягають доказуванню, серед яких: подія злочину, винуватість, вид і розмір шкоди тощо. В той же час, обставини доказування військових злочинів пов'язуються із спеціальним суб'єктом – військовослужбовцем, який діє на території військової частини, на полі бою, а вихід за ці встановленні просторові обмеження або обмеження в діях чітко регулюється законодавством.

Склад кожного військового злочину має свої відмінності, що впливає на процес доказування. Є необхідність проаналізувати доказування деяких складів військових злочинів для визначення таких відмінностей. Так, наприклад, об'єктивна сторона самовільного залишення військової частини (ст. 407 КК) і дезертирства (ст. 408 КК) полягає у залишенні військової частини будь-яким суб'єктом з військових без дозволу командира або начальника. Сюди ж відноситься неявка у потрібний термін, відсутність за місцем служби. Відмінність дезертирства полягає у суб'єктивній стороні: ухилення від військової служби, коли як самовільне залишення може бути вчинене з інших мотивів, в тому числі, і з необережності. Дані обставини встановлюються під час допиту підозрюваного. Серед обставин доказування виділяються: час і мотиви залишення військової служби; де і коли особу було затримано, за яких обставин; з ким, де і як проводив час поза частиною; встановлення причин такого вчинку; характеристика військовослужбовця. Тобто в процесі доказування увага зосереджується на допитах осіб військовослужбовців: підозрюваного і свідків.

При аналізі складу злочину, передбаченого ст. 409 КК України (ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом), потрібно довести наступні обставини: 1) особа спричинила собі самоушкодження або симулювала хворобу; 2) особа відмовилась від несення військової служби внаслідок самоушкодження або симуляції. Самоушкодженням є такий вид травмування, яке спричинено особою самій собі навмисно або ненавмисно стороннім предметом, ногами, руками, внаслідок падіння або інших дій. Калічення є видом механічної травми за допомогою зброї, гострих та тупих предметів, транспортних засобів, хімічних речовин тощо. Підтвердження самокалічення (самоушкодження) можливе під час оцінки висновку судово-медичної експертизи, але призначатись така експертиза може лише за наявності сумнівів в отриманні даною особою ушкоджень за наявних обставин, в межах кримінального провадження. Судова експертиза вирішує питання, які стосуються наявності тілесних ушкоджень, а також ступеню їх тяжкості та механізму утворення, можливості отримання такого ушкодження через самоушкодження. Саме за допомогою експертизи можна встановити спосіб вчинення злочину. Для експертизи стану здоров'я при симуляції хвороби (вдаваного уявлення, штучної хвороби) судовий експерт досліджує медичні документи суб'єкта, призначає додаткові обстеження у окремих фахівців. При цьому однією із проблем залишається неможливість виключення фіктивних записів про стан здоров'я, залишених в медичній документації іншими спеціалістами. У випадку симуляції психічної хвороби призначається психіатрична експертиза.

В процесі доказування доречно проводити повторні допити з метою виявлення розбіжностей у штучно створених свідченнях, акцентуючи уваги на дрібних деталях, які часто не запам'ятовуються підозрюваним. Ще один спосіб вчинення даного злочину може бути пов'язаний з підrobкою документів. Встановити це допоможе почеркознавча експертиза або технічна експертиза документів. Зовсім інші обставини доказуються при мародерстві – викраденні з поля бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (ст. 432 КК). Викрадення може бути як таємним, так і відкритим. Серед викрадених речей можуть бути золоті речі, годинники, гроші, мобільний телефон тощо. Підтвердженням мародерства є показання підозрюваного, свідків або потерпілого про те, що викрадення відбулось саме на полі бою. Доказування мародерства, крім допитів, може здійснюватись через огляд трупа, освідчування пораненого, а також проведення впізнання предмету – об'єкта мародерства.

Наприкінці нашого дослідження слід зробити висновок про специфіку доказування кожного з наведених військових злочинів, що пов'язується з складом самого злочину.

МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ, ЯК ОСНОВА ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Воронін М. А., студ. 4 курсу ЮФ, спеціальність «Геодезія та землеустрій»
Науковий керівник: доц. Капінос Н.О.
Сумський НАУ

Моніторинг земель в Україні проводиться з метою контролю за використанням та охороною земельних ресурсів країни. Основні завдання моніторингу земель в Україні полягають у зборі та аналізі інформації про стан земельних ресурсів, виявленні змін у природних та антропогенних факторах, що впливають на стан земель, виявленні незаконних змін використання земель тощо.

Моніторинг земель в Україні є важливою складовою системи екологічного контролю та регулювання використання земельних ресурсів. Для ефективного використання земельних ресурсів в Україні необхідно дотримуватися законодавства у сфері земельних відносин, здійснювати контроль за використанням землі та вчасно реагувати на незаконні зміни використання землі.

В умовах реформування земельних відносин моніторинг земель має виконувати роль інформаційно-аналітичного забезпечення національного управління земельними ресурсами. Моніторинг земель стає дедалі актуальнішим у зв'язку з необхідністю завершення земельних реформ, які включають радикальну реструктуризацію земельних умов, зміни в структурі землі та власності на землю. Тому виникає потреба у проведенні систематичних та комплексних контрольних досліджень сучасного стану використання земельних ресурсів в Україні.

Однією з головних проблем, що стосуються моніторингу земель в Україні, є незаконне використання земельних ресурсів. Це може бути спричинене відсутністю чіткого земельного законодавства, корупцією, непрозорістю процесів землекористування та іншими причинами.

Для розв'язання цієї проблеми були введені різноманітні механізми контролю за використанням земельних ресурсів. Наприклад, в Україні діє система електронного земельного кадастру, яка дозволяє отримувати інформацію про власників земельних ділянок, їх межі та цільове призначення. Крім того, існують різні органи державної влади, які займаються контролем за використанням землі, наприклад, Державна екологічна інспекція, Державна інспекція з контролю за використанням земель тощо.

У цілому, моніторинг земель в Україні є важливим елементом системи забезпечення сталого розвитку країни. Це дозволяє зберігати та використовувати земельні ресурси ефективно та з максимальною користю для суспільства.

Об'єктом моніторингу земель є земельні ресурси, їх якість та використання. Це означає, що моніторинг земель включає в себе збір і аналіз даних про земельні ділянки, їх розміри, межі, цільове призначення та стан землі. Крім того, моніторинг земель також включає в себе вивчення стану ґрунту, водних ресурсів та інших природних компонентів, які пов'язані з земельними ресурсами.

Моніторинг земель може виконуватися різними організаціями та установами, наприклад, державними агентствами, науковими установами, некомерційними організаціями тощо. Метою моніторингу земель є забезпечення сталого використання земельних ресурсів та збереження природного середовища [1].

Законодавство передбачає проведення моніторингу земель з метою: встановлення власності на землю та прав користування нею; визначення меж земельних ділянок; встановлення режиму користування земельними ресурсами; оцінки стану та використання земельних ресурсів; виявлення порушень законодавства щодо земельних відносин; визначення джерел забруднення земель.

Законодавство також передбачає, що моніторинг земель повинен проводитися державними органами та спеціалізованими установами, які мають відповідну кваліфікацію та обладнання для здійснення такої діяльності. Відповідальність за проведення моніторингу земель покладена на органи виконавчої влади, зокрема, Міністерство екології та природних ресурсів, Держгеокадастр та інші відповідні органи [2].

Отже, враховуючи посилення антропогенного навантаження на земельні ресурси, необхідно використовувати моніторинг земель як ефективний інструмент державної політики у сфері землеустрою. Отримання інформації для прийняття рішень є основною метою моніторингу ґрунтів для стабілізації та покращення якості зеленого сільського господарства. Прогнози майбутнього землекористування ґрунтуються на добре задокументованих наукових дослідженнях і прогнозах, заснованих на систематичних спостереженнях за ґрунтами.

Список використаної літератури:

1. Моніторинг земель. Юридична енциклопедія: ред. кол. Ю. С. Шемшученко. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001, Т. 3. 792 с.;
2. Сохнич А.Я. Моніторинг земель: підручник. А.Я. Сохнич, М.С. Богіра, В.В. Горлачук, Д.І. Солярчук, І.М. Песчанська; АН, Львів. нац. аграр. унт. Л.: Манускрипт, 2008. 263 с.

СИСТЕМА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ І ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ворохобов М.Ю., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: Н.І. Прокопенко
Сумський НАУ

На сучасному етапі система землекористування зосереджена на ефективне використання землі з плановим забезпеченням стійкого розвитку аграрного сектору та збереження природних ресурсів. Зараз основні завдання системи землекористування полягають у:

1. Забезпечення продуктивності землі: ефективне використання ресурсів землі, включаючи внесення збереження добрив, вологи, боротьбу зі шкідниками та хворобами.

2. Збереження та охорона ґрунтів: захист та відновлення родючості ґрунту шляхом застосування консерваційних заходів, які допомагають запобігти ерозії та деградації ґрунту.

3. Розвитку землекористування як підприємницької діяльності: розвиток підприємницької діяльності у сільському господарстві, включаючи створення нових робочих місць та збільшення виробництва.

Землевпорядкування є системою регулювання земельних відносин, яка має на меті забезпечити ефективне використання земельних ресурсів, розвиток аграрного сектору та покращення якості життя населення.

Основні завдання землевпорядкування включають:

- оптимізація структури земельних угідь: забезпечення використання земельних ресурсів з максимальною ефективністю та зменшенням ризику їх деградації. Для досягнення цієї мети застосовують різноманітні методи, такі як репрофілювання земель, зменшення площі непридатних для сільськогосподарського використання ділянок, розробка землепланів та розподіл земельних ділянок.

- покращення якості обґрунтувань та забезпечення їх родючості: це завдання у покращенні властивостей обґрунтування, забезпеченні раціонального використання добрив та водних ресурсів, вирішенні проблем з ерозією та іншими негативними впливами на обґрунтування.

-розвиток інфраструктури: це включає створення нових доріг, мостів, систем водопостачання та інших інфраструктурних об'єктів, які допоможуть полегшити доступ до земельних ділянок та підвищити їхню цінність.

-захист земельних ресурсів від забруднення та інших негативних впливів: це включає запобігання забрудненню земель внаслідок діяльності промисловості, сільського господарства та інших видів діяльності, а також зменшення впливу кліматичних змін на землі.

-розвиток земельних відносин: передбачає створення ефективної системи правового регулювання земельних відносин, забезпечення захисту прав власності та інших прав суб'єктів на землю, а також розроблення механізмів здійснення земельних операцій (купівля-продаж, оренда, обмін тощо).

Для розвитку земельних відносин також необхідно забезпечити доступність земельних ділянок для різних категорій суб'єктів, в тому числі для малих та середніх сільськогосподарських виробників, та розробити механізми підтримки розвитку сільського господарства.

Крім того, розвиток земельних відносин передбачає створення ефективної системи моніторингу та контролю за використанням земельних ресурсів, щоб забезпечити їх раціональне використання та захист від негативних впливів. Важливим аспектом є також забезпечення доступності та обміну інформацією щодо стану земельних ресурсів та їх використання.

Розвиток землевпорядної проектної справи зумовив появу галузі спочатку практичних, а потім і наукових знань, які оформилися у нову наукову дисципліну «Землевпорядне проектування». По друге коли ми візьмемо наші дослідження то відразу стане видно, що дана дисципліна та дані види робіт мають велике значення для нас. По третє стає очевидним, що кожен вид землеустрою має свої особливості у використанні, розрахунки та інше. Людство зробило великий крок для розвитку землекористування та землевпорядкування.

Література

1. Лаврук В. В. Завдання сучасного землеустрою в системі Управління земельними ресурсами та Землекористуванням/ Н. В. Покотильська, О. С. Лаврук. *Агросвіт*. 2019. №3. с.3-10

2. Третяк А.М. Розвиток видів та форм землеустрою в Україні як інструментів удосконалення планування землекористування / А.М. Третяк, І.Г. Колганова. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2016. №1—2. С. 26—31.

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Гапонов Р.Р., студ. 5 курсу ЮФ
Науковий керівник: д-р філософії Шульженко А.В.
Сумський НАУ

Із дня військового вторгнення російських військ на території України розпочав свою дію період військового стану. Нормативні акти, які пов'язані з введенням в дію військового стану, внесли зміни у низку законів та підзаконних актів різних галузей права, серед яких трудове право, адміністративне право, кримінальне право, кримінальний процес, медичне право, спадкове право та інші. Найбільш суттєві зміни відбулись у кримінальному процесуальному праві: змінилась не тільки сама процедура розслідування, а й процес доказування в деяких видах кримінальних правопорушень. Особливо це стосується розслідування за фактами смерті у воєнний період.

У відповідності до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я є найвищими соціальними цінностями тому факти смерті, як посягання на життя у період воєнного стану, мають особливу важливість і націлені на повне і неупереджене розслідування у відповідності із строками кримінального провадження. У процесі доказування серед елементів криміналістичної характеристики вбивств особливу увагу органів розслідування привертають спосіб вчинення, час та місце кримінального правопорушення, картина слідів. Серед обов'язкових джерел доказів, які збираються за фактами смерті під час розслідування є судова експертиза. В цілому, на розв'язання експерту ставиться по одному факту близько двадцяти запитань. Такі запитання стосуються причини смерті, часу її настання, механізму тілесних ушкоджень, причинно-наслідкових зв'язків між отриманими тілесними ушкодженнями і настанням смертельних наслідків та інші запитання. Проведення експертизи за постановою слідчого про призначення експертизи трупа доручається судово-медичному експерту СМЕ. Характерною особливістю даної слідчої (розшукової) дії є огляд і розтин трупа з подальшим складанням судово-медичного акту.

Воєнний стан характеризується особливою небезпекою для життя і здоров'я населення країни, супроводжується численними людськими жертвами. На підставі повідомлень про смерть порушується окреме кримінальне провадження і по ньому проводиться розслідування. За статистикою, дані про загиблих не є остаточними. На сайті Офісу Генерального Прокурора України на 27.10.2022 р. зазначено серед зареєстрованих 42387 злочини, пов'язаних із військовою агресією. Не зважаючи на те, що точна кількість загиблих у цій статистиці не визначається, наводяться точні дані про загибель 430 дітей. За кожним із цих випадків проводилось або проводиться розслідування. Військовим періодом внесені процесуальні зміни, які полягають у спрощенні встановлення причин смерті через проведення судово-медичної експертизи. Так, з квітня 2022 року розпочав свою дію Закон України «Про внесення процесуальних змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану». Цей закон дозволяє у виключних випадках проводити слідчі (розшукові) дії, якими можуть бути призначення і проведення судово-експертизи у нічний час, що діючим КПК України було заборонено.

Крім того, огляд трупа проводиться оперативно, але за відсутності прямих загроз життю і здоров'ю осіб, які уповноважені цей огляд здійснювати. Також змінився сам порядок взаємодії між Національною поліцією, прокуратурою і закладами охорони здоров'я у відповідності до виданого спільного Наказу від 09.03.2022 № 177/450/46. Положення наведеного наказу значно спрощує визначення причини смерті і в деяких випадках замінює судово-медичну експертизу трупа. Працівники судово-медичної експертизи оглядають труп на місці, під час виїзду на повідомлення про смерть у складі оперативно-розшукової групи, бо огляд проводиться у приміщенні судово-медичної експертизи.

У тому випадку, якщо співробітниками СМЕ виявлено у цивільної або військової особи під час огляду трупа ознак опікової, вибухової, хімічної, радіаційної, вогнепальної або іншої травми, свідоцтво про смерть видається без розтину, на підставі зовнішнього огляду. У мовою таких дій є здійснення фотографування трупа та відбирання зразків для можливого подальшого проведення інших видів дослідження: молекулярно-генетичного та судово-імунологічного. В аналогічний спосіб проводиться встановлення факту смерті невстановлених (неідентифікованих) трупів, смерть яких настала внаслідок бойових дій. Дослідна частина експертизи складається за результатами зовнішнього огляду. Судово-медична експертиза з розтином проводиться у виключних випадках.

Також даний нормативний документ регламентує направлення на судову експертизу або судово-медичне дослідження трупи людей з ознаками насильницької смерті або трупи невстановлених осіб.

Проаналізовані зміни у законодавстві дають змогу зробити наступні висновки. У воєнний період судово-медична експертиза спрощується і кількість проведення розтинів зменшується. Переважною формою визначення причин смерті у воєнний період є судово-медичне дослідження, яке базується лише на зовнішньому огляді. Але таке спрощення може суттєво впливати на встановлення причин смерті саме на деокупованих територіях України, коли зміни, пов'язані із виявленими ушкодженнями, можуть мати характер прижиттєвих, а причиною смерті може бути обставина, яку можливо виявити лише при розтині.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Головій В. О., студентка 2 ст курсу ЮФ
Науковий керівник: проф. С.І. Запара
Сумський НАУ

Українська держава дотримується Конвенції МОП №47 про скорочення робочого часу до 40 годин на тиждень, яку не всі країни Європейського Союзу ратифікували. Проте в Україні гарантується більш гуманний режим робочого часу, відповідно до міжнародних зобов'язань, зокрема директиви 2003/88/ЄС, що передбачає восьмигодинний робочий день для нічних працівників. Згідно з цією директивою, держави-члени повинні забезпечити, щоб середня тривалість робочого часу впродовж семиденного періоду не перевищувала 48 годин, включаючи надурочні години. Крім того, держави повинні дотримуватись середньої тривалості нічної роботи не більше 8 годин протягом будь-якого періоду тривалістю 24 годин для всіх нічних працівників, а також тих, чия робота пов'язана з ризиками або важким фізичним або розумовим навантаженням (ст. 8(a), 8(b) [2]).

Отже, згідно з законодавством Європейського Союзу, максимальна тривалість робочого часу не може перевищувати 48 годин на тиждень, включаючи всі можливі надурочні роботи протягом семиденного періоду. Однак, українське законодавство про нормальну тривалість робочого часу та граничні норми застосування надурочних робіт відрізняється від цих норм. Згідно зі статтею 65 КЗпП України, надурочні роботи не повинні перевищувати 4 годин на протязі двох днів підряд та 120 годин на рік для кожного працівника. Це правове регулювання не до кінця співзвучне з директивою 2003/88/ЄС. Отже, директива 2003/88/ЄС може бути гармонійною лише в разі встановлення шестиденного робочого тижня, який передбачений у статті 52 КЗпП України.

При внесенні змін до чинних законів України, необхідно враховувати вимогу Конституції про збереження наявних прав і свобод громадян (згідно з ч. 3 ст. 22 Конституції України). Однак, в разі введення воєнного стану в країні, необхідне особливе правове регулювання трудових відносин, яке б забезпечило захист прав і свобод працівників, інтересів роботодавців та держави загалом. Водночас, таке правове регулювання повинне гармонійно поєднуватися з законодавством Європейського Союзу та міжнародним публічним правом.

Тому, необхідно розробити відповідні нормативно-правові акти, які враховуватимуть специфіку воєнного стану та забезпечать захист прав та свобод працівників відповідно до вимог міжнародного права та Конституції України. За думкою відомого українського науковця Сергія Бортника, «робітники, які мають неповнолітніх дітей, можуть бути залучені до нічних і надурочних робіт, робіт у вихідні та святкові дні тільки за їх згодою, окрім вагітних жінок та матерів, які годують дітей до 1 року» [4]. Якщо працівники погоджуються на такі роботи, законодавець забезпечує максимальні гарантії відповідно до умов трудового договору, зокрема щодо оплати праці. Проте, у таких випадках строк виплати заробітної плати може бути відкладений до моменту відновлення діяльності підприємства, якщо цього вимагає ситуація на ринку праці.

Отже, можна зробити висновок, що за стану воєнного положення збільшення нормальної тривалості робочого часу до 60 годин на тиждень не є обов'язковим для роботодавця, але може бути регульовано відповідно до законодавства. Надмірне збільшення робочого часу може призвести до погіршення здоров'я та добробуту працівників, тому необхідно вживати заходів для захисту їх прав та інтересів. При збільшенні робочого часу необхідно враховувати не тільки потреби оборони, а й потреби працівників у відпочинку, а також забезпечувати їхню безпеку та здоров'я на робочому місці. Тому необхідно забезпечувати гармонійну роботу між правами та інтересами роботодавців та працівників, щоб досягти балансу між ефективністю діяльності та захистом прав людей.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 25.03.2023).
2. Про деякі аспекти організації робочого часу : директива Європейського парламенту і Ради від 4 листопада 2003 р. # 2003/88/ЄС. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/genericdocument/wcms_749612.pdf (дата звернення: 25.03.2023).
3. Кодекс законів про працю України від 23 липня 1996 р. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 25.03.2023).
4. Бортник С. М. До питання про особливості правового регулювання трудових правовідносин в умовах воєнного стану. Вісник ХНУВС, 2022. № 2 (97). С. 106-117.
5. Робочий час та його тривалість. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_8396 (дата звернення: 26.03.2023).
6. Конвенція МОП від 22 червня 1935 року № 47 «Про скорочення тривалості робочого часу до сорока годин на тиждень». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_145 (дата звернення: 27.03.2023).
7. Особливості встановлення та обліку робочого часу у період дії воєнного стану. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/osoblyvosti-vstanovlennia-ta-obliku-robochoho-chasu-u-period-dii-voiennoho-stanu/> (дата звернення: 27.03.2023).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРТАЛУ «ДІЯ»

Гордус Я. В., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: к.ю.н, доцент В. В. Ткаченко
Сумський НАУ

Портал «Дія» є державним електронним порталом, створеним у 2018 році в Україні з метою надання електронних послуг населенню та підприємствам. Головною метою створення portalу є полегшення доступу до державних послуг та спрощення взаємодії між громадянами та державними органами.

На порталі «Дія» доступні різноманітні послуги, такі як реєстрація на електронну чергу до лікаря, отримання інформації про розмір та стан платежів за комунальні послуги, отримання інформації про наявність штрафів та сплата їх онлайн, подання документів для отримання державних послуг, а також багато інших.

Основні переваги portalу «Дія» полягають у зручності та швидкості отримання державних послуг, ефективному використанні часу, можливості отримати послугу без відвідування державного органу, а також у зменшенні корупції та підвищенні прозорості діяльності державних органів.

Загалом, портал «Дія» є важливим інструментом у розвитку електронного урядування в Україні, що сприяє покращенню якості надання державних послуг та забезпеченню зручності та доступності для громадян та бізнесу.

Завдяки portalу громадяни та підприємства можуть здійснювати різні операції з державними органами та отримувати потрібні послуги безпосередньо через Інтернет, що значно економить час та зручно для користувачів. Крім того, портал «Дія» зменшує ризик корупції та забезпечує більшу прозорість діяльності державних органів, що є важливим для забезпечення довіри громадян до влади та покращення якості державного управління.

Правове регулювання portalу «Дія» визначене законодавством України в сфері електронного урядування та надання електронних послуг.

Основним законодавчим актом є Закон України «Про електронне урядування», який був прийнятий у 2014 році. Цей закон встановлює загальні принципи організації та функціонування електронного урядування, зокрема, визначає права та обов'язки державних органів, підприємств, громадян та інших учасників електронного урядування.

Також важливим законодавчим актом є Закон України «Про електронні довірчі послуги», який був прийнятий у 2015 році. Цей закон встановлює правову базу для використання електронного цифрового підпису та інших електронних довірчих послуг.

Портал «Дія» також регулюється рядом нормативно-правових актів, що визначають правила надання електронних послуг, встановлюють вимоги до захисту персональних даних, забезпечують безпеку електронних документів тощо.

Наприклад, до таких нормативних актів можуть належати Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», Закон України «Про доступ до публічної інформації» та інші.

Правове регулювання portalу «Дія» базується на законодавстві України в сфері електронного урядування та надання електронних послуг, а також інших нормативно-правових актах, що визначають правила надання послуг та забезпечують права та інтереси користувачів. Для забезпечення відповідності portalу «Дія» вимогам законодавства, його робота регулярно перевіряється відповідними контролюючими органами, а також проводиться внутрішній контроль та аудит діяльності portalу.

Важливим елементом правового регулювання є захист персональних даних користувачів portalу «Дія». Захист персональних даних здійснюється відповідно до вимог законодавства України та стандартів захисту персональних даних.

Крім того, користувачі мають право на захист своїх персональних даних та на отримання інформації про те, як їхні персональні дані обробляються та зберігаються на порталі «Дія». У разі порушення прав на захист персональних даних, користувачі мають право звернутися до відповідних органів державної влади для захисту своїх прав.

У разі виникнення питань чи проблем щодо надання електронних послуг на порталі «Дія», користувачі мають право звернутися до служби підтримки portalу або до відповідних органів державної влади та контролюючих органів.

Портал «Дія» і надалі буде розвиватися та вдосконалюватися, з метою поліпшення надання державних послуг, спрощення взаємодії між державою та громадянами, а також підвищення рівня кібербезпеки та інформаційної безпеки в Україні.

Отже, правове регулювання portalу «Дія» є важливою складовою його діяльності і базується на законодавстві України, яке визначає правила та принципи надання електронних послуг та забезпечення захисту персональних даних користувачів.

ПОГЛЯДИ СОКРАТА НА СМЕРТЬ

Горілий Н.С., студ. 1 курсу ФВМ
Науковий керівник: доц. Шевель А.О.
Сумський НАУ

Те, що відбувається після смерті, є дуже обговорюваною та невідомою темою, яка завжди піднімалася у філософії. Були запропоновані різні теорії, що може статися з душею та тілом після смерті. Це також піднімає питання, як слід прожити життя.

Тіло - це те, що бажає матеріальних і незадовільних речей, ці матеріальні речі та бажання можуть бути тягарем для душі. Отже, якщо душа не може перейти до наступного царства і перевтілитися, тоді вона була обтяжена радощами або матеріальними речами цього світу. Це означає, що зосередженість людини на фізичних або тілесних речах була настільки важкою, що душа не змогла вирватися та перевтілитися в істоту, як тварина або щось, що застрягло над цвинтарями. Однак, якщо людина живе своїм життям, вільним від матеріальних або тілесних радощів життя, і зосереджується на більш задоволених речах, щоб нагодувати душу, вона зрештою піде в нову сферу, коли помре та не буде перевтілена.

Є дві речі, які, за словами Сократа, можуть статися після смерті. Перший — це довгий сон, у якому людина нічого не усвідомлює. Він каже, що це було б добре, тому що не було б свідомості, а смерть була б схожою на неймовірний сон. Інший сценарій полягав в тому, що після смерті душа залишає та мігрує в інше місце. Сократ стверджує, що це також добре, бо, коли ми помираємо, наша душа залишає наше тіло, вона повинна піти разом з іншими, хто помер. Тому, ви можете зустріти інших важливих людей у «загробному світі». Сократ казав, що найкращим варіантом буде другий, при якому мігруєш в інше місце, тому що це вигідніше, якби всі померлі опинилися в бескінечному сні або зустрілися в одному місці, це було б неприємно. З іншого боку, найкращим місцем після смерті для Сократа було б, якби після смерті вас відвезли в інше місце, де ви могли б зустріти всіх мудреців. Це був би чудовий особистий досвід, під час якого ви могли дослідити розум інших і виявити, хто справді мудрий, що принесло більше задоволення, ніж вічна нікчемність.

Коли Сократ говорив, що правильно займатися філософією - це "навчитися вмирати", він мав на увазі, що для того, щоб вивчати правильно філософію, ви повинні вивчити три речі. Ці три речі: душа, тіло і потойбічне життя. Вивчення цих трьох речей навчить вас, як всі ці речі можуть бути взаємопов'язані і впливати одна на одну після вашої смерті. Виходячи з цього, я не впевнений, яка версія смерті підходить найкраще. Думаю, це може бути будь-яка з них. Однак, якби мені довелось обирати, я б вважав, що найкраще підходить точці зору Сократа те, що коли ви помираєте, ви потрапляєте кудись в інше місце. Я думаю, що цей погляд найкраще підходить, тому що він також стосується питання можливої реінкарнації, тобто, що його погляд на вивчення філософії і пізнання смерті неминуче навчить вас про тіло і душу і про те, що може статися з ними після смерті. Це означає, що якщо хтось дізнається про взаємозв'язок між цими речами, він захоче спробувати "звільнити" свою душу після смерті, щоб вона могла перейти в можливе потойбічне життя і не опинитися в пастці в цьому світі через те, що її обтяжують матеріальні речі. Я думаю, що через взаємозв'язки між усім, наприклад, між душею і тілом, потойбічним життям і світом, люди захочуть намагатися жити якнайкраще, наскільки це можливо. Однак це може відрізнятись залежно від того, в яку версію смерті ви вірите. Наприклад, хтось вірить у першу версію смерті, вважає, що коли ти помираєш, це просто нескінченний сон. Ця людина може не дуже піклуватися про те, щоб прожити своє життя якнайкраще, вільне від матеріальних чи неважливих речей. Така людина буде стверджувати, що це просто нескінченний сон, в якому немає нічого і немає свідомості, вся праця, яку ти вклав, була даремною. Тобто, якщо ви прожили своє життя, так би мовити, "за книгою", звільнившись від цікавих, але, можливо, незадовільних речей світу, а в кінці кінців смерть - це ніщо, то ви змарнували своє життя. Я думаю, що під "змарнованим" вони мають на увазі те, що ви багато пережили, намагаючись уникнути приємних речей у житті заради чогось, можливо, ще більш незадовільного у смерті. Тому людина з такою точкою зору, ймовірно, проживе життя, сповнене матеріальних речей, які могли б зробити її щасливою в цьому житті.

З іншого боку, якщо хтось вірить, що після смерті він потрапить в інше місце, він може намагатися жити обережним життям. Це означає, що ця людина знає різницю між душею та тілом. Вона намагатиметься прожити найкраще життя, щоб допомогти іншим і переконатися, що її душа буде чистою. Ця різниця в менталітеті щодо смерті, кардинально змінює мислення про те, як ми живемо.

Я вважаю, що ми можемо скористатися вченням філософії, щоб намагатися якнайкраще прожити своє життя. Щоб жити повноцінним життям, ми не повинні занадто зосереджуватися на матеріальних речах, однак, кілька незадовільних речей, які можуть зробити вас щасливими в цьому житті, не зашкодять. Не треба дотримуватися дуже суворого способу мислення в тому, що якщо ви зробите щось не так, це матиме погані наслідки для вашого "статусу" в реінкарнації. Однак я вважаю, що ми повинні жити позитивно і намагатися не шкодити іншим, а допомагати всім, наскільки це можливо, намагаючись при цьому вдосконалювати себе. Це саме головне...

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В МЕДІАЦІЇ

Гресь Н.М., ст. викладач
Сумський НАУ

Невід'ємною основою, гарантією відкритості, вільного обміну думками та позиціями сторін є принцип конфіденційності, недотримання якого ставить під сумнів результативність медіації. Директивою 2008/52/ЄС принцип конфіденційності визначається один із основоположних принципів медіації. Дотримання даного принципу є запорукою діяльності та корпоративної культури професійних спільнот лікарів, адвокатів, нотаріусів. Принципу конфіденційності розглядається у декількох аспектах: (1) негласність факту звернення до медіатора, (2) збереження в таємниці інформації, отриманої в ході медіації, (3) конфіденційність відносин між медіатором і сторонами спору, (4) конфіденційність відносин між сторонами спору.

Статтею 21 ЗУ «Про інформацію» під конфіденційною інформацією розуміється інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. Конфіденційність у медіації може бути процедурною та предметною (змістовною). Суть процедурної конфіденційності вбачається у нерозголошенні медіатором, сторонами й іншими учасниками медіаційного процесу інформації щодо самої участі в медіації, визначення учасниками меж конфіденційності (експертами, адвокатами, представниками, помічниками, родичами та ін.).

Зміст предметної конфіденційності полягає у нерозголошенні медіатором, сторонами й іншими учасниками медіаційного процесу інформації, що стала відомою під час переговорів, зобов'язанні не використовувати інформацію в інших цілях та один проти одного.

Враховуючи вимогу конфіденційності сторони можуть розробити свої правила або медіатор пропонує свої. Конфіденційність є важливою умовою для сторін, тому медіатор повинен обговорити її з конфліктуючими сторонами. Якщо медіатор проводить приватні засідання зі сторонами, зміст таких засідань, з підходу конфіденційності, має бути обговорено з усіма сторонами заздалегідь. У випадку, якщо сторона повідомила медіатору конфіденційну інформацію, дозволяє її передачу контрагенту, медіатор зобов'язаний узгодити обсяг і зміст такої інформації з стороною, що її повідомила.

Для забезпечення даного принципу медіатор не веде протокол, подібний протоколу судового засідання. Рішення до якого прийшли сторони в реєстр не заноситься. Таким чином, медіація забезпечує мінімізацію репутаційних ризиків. Це особливо важливо для роботодавця, що цінує свою репутацію, для великих компаній, які у фокусі засобів масової інформації та професійної спільноти, також у випадку, коли спір пов'язаний із корупційними порушеннями.

Зауважимо, що ході процедури медіації може бути розголошена інформація, яка становить комерційну таємницю, тому дотримання даного принципу медіатором і сторонами спору є важливою умовою. Відповідно п.2 ст.505 Цивільного кодексу України це можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого й іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Серед осіб, що не можуть бути допитані як свідки особи, за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг посередництва (медіації) під час проведення позасудового врегулювання спору, - про такі відомості. п.5. ст. 6 ЗУ «Про медіацію» передбачає, що медіатор не може бути допитаний як свідок у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

Слід зазначити, що законом можуть бути передбачені винятки:

- 1) випадки, передбачені законом, що дозволяють розголошення відомостей, отриманих у ході процедури медіації;
- 2) домовленість сторін про розголошення тієї чи іншої інформації, отриманої в ході процедури медіації;
- 3) випадки, передбачені законом, що дозволяють витребувати у медіатора відповідну інформацію.

Конфіденційність є однією з особливих переваг медіації порівняно з судовим розглядом. Відповідно, будь-яке обмеження конфіденційності зменшує інтерес до неї. Лише за умови дотримання конфіденційності сторони медіації будуть розкривати наявну в них інформацію, без остраху, що вона може бути використано проти них. Порушення медіатором принципу конфіденційності в першу чергу впливає на рівень довіри до нього самого і процедури медіації з боку учасників спору і професійної спільноти. Серед етичних принципів і правових положень конфіденційність відіграє ключову роль у медіації. Окремі вказівки та правила конфіденційності під час медіації, можуть спонукати учасників спору до використання процедури медіації для вирішення спору, сприяти її популяризації.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Даниленко В.С., студ. 1м курсу ЮФ
Науковий керівник: доктор філософії Н.О. Петрова
Сумський НАУ

Продовольча безпека є вирішальною складовою національної безпеки, і вона необхідна для підтримки добробуту громадян нації. Україна зіткнулася з багатьма викликами у забезпеченні продовольчої безпеки, а в умовах воєнного стану ситуація ускладнилася. Воєнний стан вводить додаткові обмеження на переміщення товарів і людей, що може ще більше ускладнити виконання заходів продовольчої безпеки.

У науковій доктрині поняття продовольчої безпеки розглядається як складник національної безпеки держави, що передбачає захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою на принципах самозабезпечення безперешкодного фізичного та економічного доступу людини до продуктів харчування у кількості, асортименті, встановленого рівня якості та безпеки, необхідних для підтримання її здоров'я та звичайної життєвої діяльності [1, с. 24].

Ефективне забезпечення продовольчої безпеки, насамперед, залежить від встановлення комплексних правил регулювання суспільних відносин в означеній сфері. На сьогоднішній день в Україні відсутні спеціальні закони які б надавали гарантії продовольчої безпеки. Неодноразово в науково-практичній літературі згадувалося про відсутність системного нормативно-правового акту, Закону України «Про продовольчу безпеку», хоча науковці часто вказували на необхідності такого закону. Війна в Україні внесла свої корективи, а тому в особливий воєнний час було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». Разом з тим, даний нормативно-правовий акт не є комплексним, повним і всебічним, з перспективою у післявоєнний час, що регулює всі аспекти продовольчої безпеки держави. За останні десятиріччя були розглянуті проекти законів в сфері регулювання продовольчої безпеки, але ні один з них не був прийнятий.

Відсутність спеціального Закону України «Про продовольчу безпеку» під час воєнного стану призводить до інших проблем. Однією з найбільш значущих проблем забезпечення продовольчої безпеки під час воєнного стану є порушення ланцюгів поставок. Воєнний стан накладає обмеження на пересування товарів і людей, що може порушити ланцюжки поставок, необхідні для виробництва та розподілу продуктів харчування. Україна є великим виробником сільськогосподарської продукції, і країна значною мірою залежить від експорту для отримання прибутку. Воєнний стан може серйозно порушити ці ланцюжки поставок і ускладнити доставку «продуктів харчування» з ферми до столу.

Ще однією проблемою забезпечення продовольчої безпеки під час воєнного стану є підвищення ризику корупції. Під час кризи корупція може зростати, оскільки люди використовують дефіцит для отримання прибутку. Корупція може підірвати зусилля із забезпечення продовольчої безпеки, оскільки ресурси можуть перенаправлятися до тих, хто готовий платити більше, а не розподілятися відповідно до потреб. Корупція також може підірвати довіру суспільства до уряду, ускладнюючи впровадження ефективних заходів продовольчої безпеки.

Ще однією проблемою із забезпеченням продовольчої безпеки під час воєнного стану є обмежені ресурси, доступні для реалізації цих заходів. Уряду, можливо, доведеться перенаправити ресурси в інші сфери, такі як оборона та правоохоронна діяльність, залишаючи менше фінансування та персоналу для продовольчої безпеки. Це може призвести до відсутності належної інфраструктури та персоналу для забезпечення дотримання стандартів безпеки харчових продуктів і забезпечення наявності основних продуктів харчування.

Отже, відсутність Закону України «Про продовольчу безпеку» перешкоджає реалізації комплексного підходу до забезпечення національної продовольчої безпеки. Завданням української влади є створення необхідних умов для підвищення продовольчої безпеки, що передбачає наявність відповідного закону, а також розробку та впровадження національної стратегії забезпечення продовольчої безпеки. Крім того, необхідно розвивати механізми контролю якості продуктів харчування, що є, на нашу думку, складником та одним з індикаторів продовольчої безпеки, а також здійснювати дії, спрямовані на підтримку та захист прав споживачів.

На наш погляд, запорукою створення ефективного законодавства у сфері забезпечення продовольчої безпеки, є фокусування уваги на найкращому зарубіжному досвіді правового забезпечення продовольчої безпеки, зокрема, у сфері контролю за якістю продуктів харчування, з урахуванням національних особливостей, що стане подальшим поглибленим напрямком нашого дослідження.

Список використаної літератури

1. Курман Т.В. Правове забезпечення продовольчої безпеки в Україні: національний та міжнародний аспекти. Харків, 2010. 97 с.

ЩОДО МЕХАНІЗМІВ РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ ПРОТИ УКРАЇНИ

Даценко Ю.Ю., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: д.ю.н., професор А.М. Клочко
Сумський НАУ

Настання наслідків завжди обумовлюється причиною або їх комплексом. Проте, як встановити дійсні детермінанти, якими керуються окремі лідери держав під час прийняття надзвичайно важливих рішень? Чому розв'язуються війни у теперішній час активного розвитку технологій та штучного інтелекту, покликано приносити користь людству, покращуючи якість послуг для населення. Чи мають сенс вбивства військових та цивільних осіб, знищення інфраструктури міст, держав, вчинення міжнародних злочинів? Очевидно що ні, проте необхідно констатувати що війни ведуться й у наш час, більш того мають місце грубі порушення правил ведення війни, тортури військовополонених, безпідставні вбивства, агресія та вчинення злочинів «під виглядом» виконання військових завдань. Щоб зрозуміти комплекс детермінант суспільно небезпечних діянь, необхідно заглибитися в їх сутність та за допомогою історичного методу пізнання оцінити ці діяння з метою впливу на їх рівень у майбутньому.

Правила ведення війни ще у V ст. до н. е були окреслені китайським стратегом та мислителем Sun Tzu в його книзі "Мистецтво ведення війни". Сунь Цзи вважав обману надзвичайно важливою у веденні війни, використовуючи силу там, де це було найбільш ефективно. Він надавав перевагу використанню протилежної стратегії обману. Наприклад, можливість наступати, коли повинні здаватися нездатними, використовувати силу, коли здаємося бездіяльними. Він підкреслив важливість бути добре поінформованим, результати, що можна одержати із залученням шпигунів, військової розвідки. Сунь Цзи додержувався думки, що політичні відносини ворогів також можуть стати мішенню, а союзи мають вирішальне значення. Військове мистецтво має життєво важливе значення для держави, оскільки є фактично уособленням питань життя і смерті, безпеки або загибелі.

Норми міжнародного права, а також норми міжнародного кримінального права обмежують та забороняють використання сили та злочинів агресії, однак на жаль, це не завжди стримує міжнародних злочинців. Проте, значення міжнародного гуманітарного права, безумовно не можна недооцінювати для попередження та протидії таким злочинам. Міжнародне гуманітарне право як галузь права, спрямована на мінімізацію наслідків воєнних та збройних конфліктів у теперішній час має багато нових проблем, які потребують вирішення. Зокрема, РФ порушує всі існуючі норми міжнародного гуманітарного права та звичаї ведення війни. Руїнування, масові вбивства та тортури не зупиняються, а кожного дня кількість зареєстрованих воєнних злочинів вчинених військовими, військовими командирами та посадовими особами РФ на території України поповнюється новими даними.

Російськими військовими не лише порушені правила ведення війни, але й вчиняються безліч злочинів проти людяності, геноцид, злочини агресії, тортури починаючи ще з 2014 році. Логічно що ці тяжкі злочини потребують міжнародного правосуддя та притягнення винних до відповідальності. Міжнародним Кримінальним Судом (далі -МКС) вже видано ордер на арешт В. Путіна та М. Львової-Белової щодо встановлених та підкріплених вагомими доказами фактів про масове викрадення та переміщення українських дітей з тимчасово окупованих територій України. Ст. 6(е) Римському статуту МКС визначає геноцид в тому числі як діяння, знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку, в тому числі шляхом насильницького переміщення дітей цієї групи до іншої групи. У діяннях, вчинених РФ, безсумнівно вбачаються ознаки злочину геноциду на рівні міжнародного кримінального права.

Також 26 лютого 2022р. Україна подала позов до Міжнародного Суду ООН щодо порушення Росією Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього з вимогою зупинити ведення військових дій на території України. Що стосується вчинення міжнародних злочинів, то МСК не вповноважений розглядати відповідні позови від України, оскільки на теперішній час наша держава не ратифікувала Римський статут МКС. Але є сподівання, що незабаром буде утворено спеціальний трибунал для розслідування злочинів агресії вчинених РФ проти України (*ad hoc tribunal for the prosecution of the crimes of aggression committed by the Russian Federation against Ukraine*). Логічним на нашу думку таке утворення буде здійснено на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ООН.

Вважаємо, що міжнародне гуманітарне право, а також міжнародне кримінальне право потребують певної модернізації, зокрема з урахуванням необхідності утворення нового міжнародного *ad hoc* трибуналу для України. Безкарність не має шансу на життя, тож істотне значення має своєчасне заповнення прогалин міжнародного права, оскільки кожна така прогалина вартує щоденно життя українських громадян.

ГЕОДЕЗИЧНІ РОБОТИ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ МЕЖ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Демченко Д.В., студ. 1м курсу ЮФ, спеціальність «Геодезія та землеустрій»
Ковальчук В.С., ст. викладач
Сумський НАУ

Статтями 173, 174, 175 Земельного кодексу України передбачено встановлення та зміна меж населених пунктів за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць.

Зміст проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць регламентується ст.46 Закону України «Про землеустрій», якою встановлюється вичерпний перелік документів, які мають бути включені в такий проект, а саме: пояснювальну записку, завдання на виконання робіт, план існуючої (за наявності) та проектної межі адміністративно-територіальної одиниці, площу земель в існуючих (за наявності) та проектних межах адміністративно-територіальної одиниці, опис меж адміністративно-територіальної одиниці, каталог координат поворотних точок меж адміністративно-територіальної одиниці. Перелічені документи включають в себе елементи геодезичних вишукувань, складаються за результатами польових та камеральних робіт і оформлюються у вигляді відповідної геодезичної інформації.

В залежності від бажання замовника (місцевої ради), можливі два варіанти технологічних схем геодезичних робіт: у першому передбачається виконати польові зйомочні роботи без встановлення межових знаків, в другому – межові знаки встановлюються на місцевості (зазвичай, вибірково).

Геодезичні роботи при встановленні меж населених пунктів та інших адміністративних одиниць можуть виконуватись на наступних етапах:

У випадку, якщо у смузі проектної межі наявні сформовані земельні ділянки, зареєстровані в державному земельному кадастрі або ж незареєстровані, але щодо яких наявні документації із землеустрою із зазначенням метричних даних

- Рекогностування варіантів проектних меж на місцевості;
- Підготовка зйомочного обґрунтування (при необхідності);
- Виявлення та погодження інженерних комунікацій (у випадку закладки межових знаків);
- Знімання елементів ситуації в смузі меж населеного пункту;
- Аерофотознімальні роботи;
- Виготовлення та закладка межових знаків (при необхідності);
- Складання каталогу координат та карточок-кроків межових знаків (при необхідності).

У смузі проектної межі можуть бути наявні сформовані земельні ділянки, зареєстровані в державному земельному кадастрі або ж незареєстровані, але щодо яких наявні документації із землеустрою із зазначенням метричних даних. В даному випадку межі адміністративної одиниці проектується таким чином, щоб не розрізати ділянки на частини і необхідність зйомочних геодезичних робіт для проектування може значно зменшитись, а у випадку стикування сформованих ділянок по обидві сторони від межі – взагалі відпадає.

В іншому випадку, коли земельний кадастр повністю не наповнений, для врахування природних меж, необхідно виконати польові зйомочні роботи. Такі роботи на попередньому етапі можуть включати в себе координування природних лінійних меж та інженерних комунікацій, як наприклад канави, лісосмуги, газопроводи, лінії електропередач тощо. Ці елементи ситуації можуть слугувати наочними межами тривалий час без додаткового закріплення межовими знаками.

Визначення точного положення інженерних комунікації необхідне у випадку вимоги закріплення меж межовими знаками для врахування охоронних зон комунікацій та уникнення їх пошкодження при земляних роботах.

Аерофотознімальні роботи проводяться вздовж проектної межі або ж, в окремих випадках, на весь населений пункт для зйомки ситуації для оптимального проектування та наочності меж для замовника. Крім того, за результатами аерофотозйомки можна скласти просторову модель місцевості, що за необхідності дасть змогу враховувати також і елементи рельєфу. Для проведення аерофотознімальних робіт з ціллю мінімізації витрат можуть використовуватись недорогі безпілотні літальні апарати коптерного типу, які при дотриманні технологій дозволяють отримати необхідну для даних робіт точність.

Основним польовим геодезичним обладнанням для визначення координат маркерів для аерофотозйомки, координування природних меж і інженерних комунікацій є апаратура глобальних навігаційних супутникових мереж (ГНСС) з можливістю отримання координат в реальному часі (RTK). Вона ж є незамінною в разі перенесення меж на місцевість.

Встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць є ключовим етапом для містобудівних потреб та грошової оцінки земель, тому відповідальне виконання геодезичних робіт є найважливішою складовою якості при складанні відповідних проектів.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Долуда А., студ. 1 курсу магістратури ЮФ
Науковий керівник: д.ю.н., доцент Кравченко І.О.
Сумський НАУ

Україна зазнала значного внутрішнього переміщення через збройний конфлікт у східних регіонах з 2014 року. Конфлікт, що триває, призвів до переміщення мільйонів людей, як громадян України, так і жителів Криму, які були змушені залишити свої домівки в пошуках безпеки. в інших місцях України. Це підняло важливі питання щодо правового статусу та захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні.

Нормативно-правова база захисту ВПО в Україні в першу чергу регулюється прийнятим у 2014 році Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який визначає ВПО як осіб, які були вимушені залишити місце проживання або звичайне місце проживання через обґрунтовані побоювання переслідування, збройного конфлікту, загального насильства або порушення прав людини. Закон визнає права ВПО на захист, допомогу та соціальну підтримку та визначає обов'язки держави та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення їх прав .

Одним із ключових аспектів правового статусу ВПО в Україні є їх право на свободу пересування. Закон гарантує право ВПО на вільне пересування по Україні, вибір місця проживання та добровільне та безпечно повернення до місця походження. Однак насправді багато ВПО стикаються з проблемами у реалізації цього права через проблеми безпеки, бюрократичні перешкоди та дискримінацію. Доступ до житла, освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг також може бути обмежений для ВПО, особливо для тих, хто проживає у тимчасових або перенаселених помешканнях.

Ще одним важливим аспектом правового статусу ВПО в Україні є їх право на соціальну допомогу та підтримку. Закон вимагає від державних та місцевих органів влади забезпечити ВПО доступ до соціальних послуг, включаючи медичне обслуговування, освіту та соціальне забезпечення. Закон також встановлює механізми отримання ВПО фінансової допомоги та компенсації їхніх втрат, зокрема майна, засобів до існування та майна. Однак реалізація цих положень може бути складною, і ВПО часто стикаються з труднощами в доступі до соціальної допомоги та підтримки, особливо у віддалених або постраждалих від конфлікту районах .

Правовий статус ВПО в Україні також включає їх право брати участь у процесах прийняття рішень, які впливають на їх життя. Закон гарантує право ВПО на участь у місцевому самоврядуванні, в тому числі шляхом обрання представників до місцевих рад. ВПО також мають право брати участь у розробці та реалізації політики та програм, які зачіпають їхні права та інтереси. Однак ефективній участі ВПО в процесах прийняття рішень можуть перешкоджати різні чинники, такі як відсутність представництва, мовні бар'єри та обмежений доступ до інформації.

Незважаючи на наявну законодавчу базу, все ще існують проблеми щодо забезпечення повного захисту законних прав і статусу ВПО в Україні. Триваючий збройний конфлікт, занепокоєння безпекою, бюрократичні перепони, дискримінація та обмежені ресурси створюють значні проблеми для виконання правових положень щодо ВПО. Існує потреба в продовженні зусиль для зміцнення правової бази, покращення доступу до правосуддя та забезпечення ефективною реалізації прав і захисту, наданих ВПО українським законодавством.

Підсумовуючи, правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні регулюється Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Незважаючи на те, що ця правова база забезпечує важливий захист для ВПО, залишаються проблеми щодо забезпечення їх повного захисту та реалізації їхніх прав. Вирішення цих проблем потребує постійних зусиль з боку українського уряду, місцевої влади, організацій громадянського суспільства та міжнародної спільноти, щоб забезпечити можливість ВПО здійснювати свої законні права та користуватися повним правовим статусом громадян України. Важливо віддати пріоритет захисту та підтримці ВПО в Україні, щоб забезпечити дотримання їхніх прав та гідності під час переміщення та після нього.

МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Дрозд Я. В., студ. 4 курсу ЮФ спец. «Право»
Науковий керівник: д. ю. н., доцент Котвяковський Ю. О.
Сумський НАУ

У сучасному світі, цивільний судовий процес сформований таким чином, що сторони та інші його учасники наділяються рядом цивільних процесуальних прав та обов'язків. Водночас на практиці наявні випадки зловживання суб'єктами процесу своїми процесуальними правами. Неналежне використання учасниками справи своїх процесуальних прав та ігнорування обов'язків, може призводити до затягування розгляду справ та неправильного їх вирішення. Викладене свідчить про актуальність даної теми.

Сьогодні можна впевнено стверджувати, що вітчизняний законодавець приділяє значну увагу розробці механізмів подолання зловживань процесуальними правами. З набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів» - було по суті запроваджено процесуальну реформу, зокрема і в частині подальшої розробки норм спрямованих на усунення можливостей для недобросовісного використання сторонами своїх процесуальних прав.

Верховний Суд трактує зловживання як особливий різновид цивільного процесуального правопорушення, що полягає у зловживанні процесуальними правами, за якого відбувається порушення умов реалізації суб'єктивних цивільних процесуальних прав, і визначається як поведінка, що перевищує (або порушує) межі здійснення суб'єктивних прав (ухвала ВС від 6.09.2018, справа №552/2378/17).

Процесуальні права та обов'язки учасників справи визначені ст. 43 Цивільного процесуального кодексу України. Зокрема, учасники справи мають право: подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом, брати участь у дослідженні доказів, ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам, подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб.

У чинній редакції Цивільного процесуального кодексу України приділено значну увагу неприпустимості зловживання процесуальними правами, що є одним з принципів цивільного судочинства (ст. 2 ЦПК). Відповідно до ст. 44 ЦПК, учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами. Зловживання процесуальними правами не допускається, та визначається, як дії, що суперечать завданням цивільного судочинства. Згідно із ст. 27 ЦПК України, особи, які беруть участь у справі, зобов'язані добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки. При цьому, саме закріплення загальної засади добросовісності в процесуальному законі залишається лише на рівні принципу.

На думку, Н. Василюк, зловживання процесуальними правами знаходиться на рівні досить суб'єктивного та оціночного поняття. Реалізація принципу змагальності в цивільному судочинстві спонукає учасників справи та їх представників до використання всіх можливих механізмів захисту права, у зв'язку з чим ними можуть допускатися і певні зловживання.

С. С. Бичкова та Г. В. Чурпіта вважають доцільним закріпити у цивільному процесуальному законодавстві України механізм притягнення до юридичної відповідальності учасників за порушення обов'язку добросовісно здійснювати свої цивільні процесуальні права.

В. С. Петренко дотримується думки, що декларативного закріплення неприпустимості зловживання процесуальними правами недостатньо, на його переконання – необхідна ще й дієва реалізація механізму захисту від зловживання, а саме - внесення змін до ЦПК, передбачаючи можливості внесення судових витрат на особу, яка зловживає своїми процесуальними правами.

Проведений аналіз стану наукових досліджень, з означеного питання, дозволив переконатися у тому, що задля оптимізації механізму подолання зловживання процесуальними правами у цивільному судочинстві, необхідно закріпити санкції майнового характеру, наприклад, стягнення судових витрат на таку особу, або накладення штрафу. Інститут судових штрафів має забезпечити виконання завдань цивільного судочинства, щодо справедливого розгляду справ протягом розумних строків.

Таким чином, зловживання цивільними процесуальними правами слід розглядати, як реалізацію учасником цивільного процесу його суб'єктивного цивільного процесуального права всупереч завданням цивільного судочинства. Дослідивши дане питання, переконуємось, що процесуальне законодавство містить ряд механізмів для забезпечення дотримання сторонами судового процесу своїх процесуальних прав та запобігання зловживання ними. Суди розробляють прозорі та чіткі стандарти для розрізнення дій спрямованих на фактичний захист прав осіб від дій, що спрямовані на «маніпулювання» судовою системою чи уповільнення розгляду справи. Подальше вдосконалення таких процесуальних механізмів стане ефективним засобом для забезпечення швидкого та справедливого правосуддя.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В СУДОЧИНСТВІ

Желдубовський Я.О., студ. 1м курсу ЮФ
Науковий керівник: доктор філософії Н.О. Петрова
Сумський НАУ

Штучний інтелект (далі - ШІ) став невід'ємною частиною сучасного суспільства, і його вплив відчувається в усіх аспектах нашого життя. Зі збільшенням використання штучного інтелекту виникла необхідність створити правові рамки, які регулюють його використання та застосування.

Оскільки технології штучного інтелекту стають все більш складними, їхній вплив на суспільство стає все більш значним. Ці технології можуть приймати рішення, виконувати завдання та вчитися на власних помилках. Тому необхідно врегулювати їх використання та застосування, щоб вони не порушували права людей і не дискримінували певні групи людей.

Один зі способів регулювання штучного інтелекту – законодавство, рекомендації та етичні рамки. У деяких країнах, таких як Сполучені Штати вже існує законодавча база для регулювання розробки та використання ШІ. У Сполучених Штатах Федеральна торгова комісія рекомендувала компаніям, які використовують технології ШІ, дотримуватися етичних принципів, таких як прозорість і підзвітність. Крім того, до Конгресу було подано кілька законопроектів, спрямованих на регулювання штучного інтелекту, таких як Закон про алгоритмічну підзвітність і Закон про штучний інтелект в уряді.

Однією з ключових проблем у регулюванні ШІ є відсутність чіткого визначення того, що таке ШІ. ШІ може охоплювати широкий спектр технологій, від простих систем до складних алгоритмів глибокого навчання. Це ускладнює розробку універсальної нормативно-правової бази, яка б враховувала всі особливості ШІ.

Інша проблема полягає в тому, щоб ШІ розроблявся та використовувався етично та відповідально. Є занепокоєння, що ШІ може дискримінувати певні групи людей або порушувати право на конфіденційність. Щоб вирішити ці проблеми, правові рамки повинні містити положення про прозорість, підзвітність і справедливість у системах ШІ. Так, в ЄС прийнято Білу книгу зі штучного інтелекту: європейський підхід до досконалості і довіри, Етичну хартію з використання штучного інтелекту у судовій системі та її середовищі (European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment), якою закріплюються принципи використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя. Це засади, зокрема, недискримінації, справедливості, безпечності, прозорості, неупередженості, контролюваності.

Один із підходів до регулювання штучного інтелекту полягає в зосередженні на конкретних сферах, таких як судочинство, де краще розуміють ризики та переваги штучного інтелекту. Наприклад, в судочинстві штучний інтелект може використовуватися для:

1. Юридичних досліджень: інструменти штучного інтелекту можна використовувати для аналізу юридичних документів, виявлення релевантних справ і надання роз'яснення з юридичних питань.
2. Прогностичної аналітики: алгоритми штучного інтелекту можна використовувати для прогнозування результатів судових справ на основі історичних даних, що може допомогти адвокатам і суддям приймати більш обґрунтовані рішення.
3. Перегляду документів. Інструменти штучного інтелекту можна використовувати для перегляду та аналізу великих обсягів юридичних документів для виявлення відповідної інформації.
4. Призначення покарання: алгоритми штучного інтелекту можна використовувати, щоб допомогти суддям визначити відповідні вироки шляхом аналізу таких факторів, як кримінальне минуле підсудного та тяжкість злочину.

Штучний інтелект може змінити спосіб роботи судів і зробити правову систему більш ефективною та дієвою. Але незважаючи на те, що використання штучного інтелекту в судових розглядах є перспективним, є також деякі проблеми та міркування, про які слід знати.

Однією з проблем є можливість упередженості в алгоритмах ШІ. Якщо дані, які використовуються для навчання алгоритмів штучного інтелекту, є упередженими, прогнози, зроблені алгоритмами, також можуть бути упередженими. Це може призвести до несправедливих результатів та дискримінації.

Інше занепокоєння викликає можливість штучного інтелекту повністю замінити прийняття рішень людиною. Незважаючи на те, що штучний інтелект можна використовувати для прийняття рішень, його не слід розглядати як заміну людського судження. Судові процедури включають складні етичні та моральні міркування, які неможливо звести до простого алгоритму.

ШІ має потенціал трансформувати правову систему та покращити доступ до правосуддя, але вкрай важливо регулювати його використання та застосування, щоб гарантувати, що він не порушує права людей. Правове регулювання штучного інтелекту є постійним процесом, який вимагає співпраці між політиками, лідерами галузі та іншими зацікавленими сторонами. Оскільки технології штучного інтелекту продовжують розвиватися, дуже важливо бути в курсі останніх розробок і гарантувати, що вони використовуються відповідально та етично.

ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ УСУНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ АДВОКАТА

Желдубовський Я.О., студ. 1м курсу ЮФ, спеціальність «Право»
Науковий керівник: доцент, доктор філософії Н.А. Бондар
Сумський НАУ

Адвокатура – благородна професія, яка відіграє вирішальну роль у забезпеченні справедливості та захисту прав людини в суспільстві. Проте, як і будь-яка інша професія, вона не застрахована від певних проблем, однією з яких є професійна деформація особистості адвоката. Ця проблема може мати серйозні наслідки не лише для адвоката, а й для його клієнтів та суспільства в цілому.

Професійна деформація — це процес, при якому професійна діяльність людини призводить до зміни її особистості, цінностей, переконань. У випадку адвокатури професійна деформація може виникнути через низку факторів, таких як надмірне навантаження, емоційне виснаження, етичні дилеми. Цей процес може призвести до розвитку таких негативних рис, як зарозумілість, цинізм і відсутність емпатії.

Однією з головних проблем професійної деформації особистості адвоката є її негативний вплив на якість правових послуг, що надаються клієнтам. Професійна деформація адвоката може призвести до розвитку вузької та жорсткої перспективи. Адвокати навчаються критично мислити та аналізувати правові проблеми з різних точок зору. Однак вимоги професії можуть призвести до розвитку вузької та жорсткої перспективи, де адвокати більше зосереджені на виграві справ, ніж на прагненні до справедливості. Така поведінка призводить до неетичних практик, таких як маніпулювання доказами або брехня в суді. Це не лише ставить під загрозу добросовісність адвоката, а й підриває довіру до системи правосуддя в цілому.

Іншою проблемою професійної деформації особистості адвоката є вплив, який вона може мати на психічне здоров'я адвоката. Адвокатура – це складна професія, яка потребує високого рівня емоційної стійкості. Однак, коли адвокат постійно піддається стресу, конфлікту та емоційному хвилюванню, це може вплинути на його психічне здоров'я, спричинивши виснаження, депресію та інші психологічні проблеми.

Тривалий робочий день також може сприяти професійній деформації. Адвокати часто працюють багато годин і можуть не мати достатньо часу, щоб відпочити та зайнятися діяльністю поза роботою. Це може призвести до вигорання та вплинути на їх психічне здоров'я. Отриманий стрес і виснаження можуть призвести до непрофесійної поведінки в залі суду, що може мати негативний вплив на справи їхніх клієнтів.

Крім того, професійна деформація також може призвести до руйнування етичних цінностей у юридичній професії. Адвокатська діяльність ґрунтується на ряді етичних принципів, які регулюють поведінку адвокатів, включаючи чесність, порядність і лояльність до клієнтів. Однак, коли адвокат професійно деформований, він може почати поступатися цими цінностями, що призведе до втрати громадської довіри до адвокатської професії.

Для вирішення проблеми професійної деформації особистості адвоката необхідно впроваджувати заходи щодо зміцнення психічного здоров'я та благополуччя адвокатів. Вони можуть включати в себе консультування з управління стресом та навчальні програми, які сприяють розвитку емпатії. Надаючи захисникам інструменти для управління своїми емоційними реакціями, вони можуть забезпечити ефективне представництво, дотримуючись своїх етичних зобов'язань.

Юридичні фірми та інші юридичні організації повинні надавати пріоритет створенню робочого середовища, яке сприяє здоровому балансу між роботою та особистим життям. Це може включати гнучкий графік роботи, регулярні перерви та доступ до таких ресурсів, як психологічне консультування. Зменшуючи стрес і тиск, з якими стикаються адвокати, вони можуть зосередитися на забезпеченні ефективного представництва своїх клієнтів без шкоди для своїх етичних зобов'язань.

Крім того, важливо забезпечити, щоб адвокати отримували безперервну освіту та навчання щодо етичних принципів і важливості збереження професійної чесності. Це може допомогти запобігти розвитку таких негативних рис, як цинізм і зарозумілість, і сприяти розвитку культури етичної поведінки в юридичній професії.

Підсумовуючи, професійна деформація адвоката є значною проблемою, яка зачіпає адвокатську професію. Вона розмиває етичні цінності, призводить до вигорання, емоційної відстороненості та вузької перспективи. Рішення цієї проблеми передбачає навчання адвокатів пріоритетності справедливості, зменшення робочого навантаження, надання емоційної підтримки та безперервне навчання. Звернувшись до цих факторів, можна запобігти професійній деформації та гарантувати, що адвокати можуть забезпечувати ефективне представництво своїх клієнтів, дотримуючись стандартів юридичної професії.

ПОНЯТТЯ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Жмака І.А., студ. 1 курсу ЮФ
Науковий керівник, к.ю.н., доцент Чернадчук Т.О
Сумський НАУ

Державний фінансовий контроль є важливим інструментом управління фінансовою діяльністю, який забезпечує ефективне функціонування державних органів та інших суб'єктів публічного адміністрування а також виступає засобом забезпечення точного та неухильного виконання законів та інших нормативно-правових актів.

Державний фінансовий контроль є видом державного контролю і різновидом фінансового контролю, а не його складовою, і має свої особливості та критерії відмежування від інших видів фінансового контролю за його суб'єктним складом. В порівнянні з іншими видами державного контролю, державний фінансовий контроль має свої особливості предмета (публічні фінанси, що належать державі, а також дії управлінського характеру, що вчиняються при формуванні, розподілу, володінні та використанні фінансових ресурсів). До особливостей державного фінансового контролю належать також його мета – забезпечення ефективного використання державних фінансових ресурсів та якісне управління державними фінансами.

Варто зазначити, що законодавство України не містить чіткого визначення поняття «державний фінансовий контроль», в тому числі і в Законі України «Про основні заходи здійснення державного фінансового контролю в Україні» відсутнє визначення цього терміну, а лише зазначається, що «державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки державних закупівель та моніторингу закупівлі».

Державний фінансовий контроль за сферою фінансової діяльності поділяють на бюджетний та податковий.

Бюджетний контроль, відповідно до ст. 26 Бюджетного Кодексу України здійснюється з метою забезпечення ефективного та результативного управління бюджетними коштами, забезпечує управління бюджетними витратами, правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності, проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів та інше. Тобто він є елементом ефективного управління бюджетними витратами та забезпечення інтересів держави.

Податковий контроль – це спеціальний державний контроль, який здійснюється суб'єктами, наділеними державою особливою компетенцією, в галузі оподаткування, відносно спеціального об'єкта, який пов'язаний з надходженням до централізованих і децентралізованих грошових фондів. Метою податкового контролю є організація своєчасних надходжень податкових зобов'язань у повному обсязі відповідно до чинного законодавства, що досягається шляхом запобігання, виявлення і припинення податкових правопорушень, відшкодування втрат бюджету при порушенні податкового законодавства.

Форми та методи здійснення державного фінансового контролю закріплені Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» – державний фінансовий аудит, інспектування, перевірка закупівель та моніторинг закупівель.

Державний фінансовий аудит це процес перевірки та аналізу органами державного фінансового контролю законності та правильності використання державних та комунальних коштів, майна, інших активів держави, а також ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності при здійсненні певними суб'єктами своєї діяльності.

Інспектування, відповідно до здійснюється у формі ревізії та полягає у фактичній перевірці фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, результати якої відображаються в акті ревізії. При цьому може бути повна ревізія або перевірка окремих аспектів фінансово-господарської діяльності такої установи. При проведенні інспектування органи державного фінансового контролю перевіряють факти порушення законодавства та встановлення винних осіб.

Моніторинг закупівель – це «аналіз дотримання замовником законодавства у сфері публічних закупівель на всіх стадіях закупівлі з метою запобігання порушенням законодавства у сфері публічних закупівель». Перевірка закупівель проводиться Державною аудиторською службою та її міжрегіональними територіальними органами щодо виявлення порушення законодавства в сфері публічних/державних закупівель.

Отже, державний фінансовий контроль є видом державного контролю що здійснюють органи державної влади та управління, а також спеціалізовані державні органи фінансового контролю. Здійснення державного фінансового контролю є важливою складовою фінансової системи, а використання різноманітних форм та методів забезпечує ефективне використання державних фінансових ресурсів та запобігання корупції в управлінні бюджетними коштами.

ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЧНОГО ОМБУДСМЕНА: ГЕНЕЗА ТРАДИЦІЙ

Жмакін С.А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 081 «Право»
Науковий керівник: доц., д.ю.н. І.О. Кравченко
Сумський НАУ

В останні десятиліття у світі все більшої популярності набуває така інституція, як омбудсмен. Це пов'язано в першу чергу з глобалізаційними процесами, загальною концепцією сталого розвитку та поширеністю альтернативних механізмів вирішення спорів, з якими часто асоціюють омбудсменів. Сьогодні характеризується тим, що омбудсмени є важливою та постійною частиною правових систем у більшості країн світу, і багато країн мають омбудсменів як у державному, так і в приватному секторах. Необхідно підкреслити, що інститут омбудсменів розглядають як новітній інституційний механізм захисту прав людини. Враховуючи той факт, що інститути омбудсменів у державному секторі існують у більшості країн з 1960-х років спостерігаємо тенденцію до створення інститутів спеціалізованих омбудсменів. З огляду на це, кожна держава має свій національний план побудови цієї інституції. Як показує практика, на сьогодні практично жодна країна не встановлює однакового правового статусу інституту омбудсмена, тому дослідження моделей та різноманітних глобальних закономірностей його діяльності становить науковий інтерес.

Перший сучасний офіс омбудсмена був заснований у Швеції в 1809 році. Його завдання – захищати права громадян від порушень виконавчою владою. З 1960-х років концепція омбудсмена, здається, набула популярності в усьому світі. Зараз у більшості країн світу існує інститут омбудсмена принаймні на державному рівні. Для громадян Омбудсмен є альтернативою дорогим і складним судовим процедурам. Окремі питання часто можна вирішити швидко та гнучко. Це особиста відповідальність Омбудсмена. На основі свого досвіду роботи зі скаргами громадян Омбудсмен дає рекомендації щодо внесення змін до законів, нормативних актів та/або організаційних структур. Омбудсмен не має повноважень приймати обов'язкові рішення, але він має повноваження виявляти проблеми в організаціях і переконувати їх виконувати його рекомендації.

В теорії права існує безліч моделей існування інституту Омбудсмена. Одним із спеціалізованих омбудсменів є екологічний омбудсмен (також відомий як екологічний комісар або екологічний захисник чи омбудсменом з питань навколишнього середовища). В Україні, наразі, така інституція відсутня, що становить не лише науковий, але і практичний інтерес.

Отже, інститут екологічного омбудсмена є одним з інструментів захисту прав на природне середовище та забезпечення екологічної безпеки. Його створення пов'язане з розвитком світової спільноти та зростанням уваги до проблем довкілля. Екологічний омбудсмен – це посадова особа, призначена урядом, відповідальна за захист і сприяння екологічним правам і сталому розвитку. Основна роль омбудсмена полягає в тому, щоб забезпечити виконання екологічних законів і нормативних актів, а також вирішення екологічних проблем громадськості. У багатьох країнах світу інститут екологічного омбудсмена закріплений у конституції або у національному законодавстві.

Основною метою діяльності екологічного омбудсмена - це захист прав людей на чисте та здорове довкілля, а також контроль за дотриманням екологічних норм та стандартів. Він є незалежним від уряду, надзвичайним представником парламенту або іншої державної установи і зазвичай займається скаргами, які надходять від громадян на порушення екологічних норм.

Узагальнюючі досвід існування досліджуваного інституту в зарубіжних країнах, можна виокремити компетенцію екологічного омбудсмена: - розслідування скарг щодо екологічних порушень; - інформування щодо екологічних прав та обов'язків, стану навколишнього природного середовища; - забезпечення екологічної освіти та просвіти населення; - просування практик сталого розвитку; - дотримання законодавства про довкілля та прав громадян на чисте довкілля; - внесення пропозиції щодо поліпшення екологічного законодавства; - здатність проводити незалежні дослідження, аналізувати стан довкілля та оцінювати екологічні наслідки різних проектів; - звернення до державних органів з вимогою прийняти необхідні заходи для забезпечення екологічної безпеки та захисту прав громадян на чисте довкілля тощо

Отже, екологічний омбудсмен може відігравати значну роль у сприянні сталому розвитку та екологічним правам людини, зокрема і в нашій державі. Омбудсмен може працювати над тим, щоб забезпечити ефективне виконання екологічних законів і нормативних актів і врахувати екологічні проблеми громадськості. Він також може забезпечувати екологічну освіту та інформування громадськості, сприяючи сталим розробкам і заохочуючи участь у процесах прийняття екологічних рішень. Крім того, омбудсмен може співпрацювати з державними службовцями та приватними організаціями для просування екологічно відповідальних практик і забезпечення того, щоб розвиток здійснювався таким чином, щоб не завдавати шкоди навколишньому середовищу. Схвалення українським урядом національної стратегії у сфері прав людини є прикладом того, як уряди можуть працювати над просуванням екологічних прав людини та сталого розвитку через створення інституту екологічного омбудсмена в Україні.

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Жогло І.М., студ. ЮФ, спец. «Геодезія та землеустрій»
Луговий А.С., студ. ЮФ, спец. «Геодезія та землеустрій»
Канівець О.М., старший викладач
Сумський НАУ

Земля — найцінніший скарб суспільства, найважливіший спосіб виробництва у сільському господарстві. В той же час земля є і просторовою основою співіснування громадян у містах та інших населених пунктах із підприємствами, установами та організаціями, розвиненою мережею доріг і іншими необхідними для життя комунікаціями.

Головними джерелами процвітання будь-якої країни є її земельні ресурси. Вони є складовими навколишнього середовища та виступають місцем існування людини, способом виробництва і джерелом задоволення людських потреб.

Під визначенням охорона земель розуміється створена система юридичних, організаційних та інших заходів, що зосереджена на оптимальному та раціональному використанні земель, що сприяє запобіганню необґрунтованій зміні їх цільового призначення, яка стимулює активне відтворення і збільшення родючості ґрунту, активізує підвищення продуктивності земель, забезпечує індивідуальні особливості збереження територій історико-культурного спрямування.

На сьогоднішній день в Україні потребує удосконалення система охорони земельних ресурсів, оскільки вона не в повній мірі відповідає нормам природокористування. Зокрема існують випадки порушення балансу землекористування щодо площ ріллі, пасовищ, сіножатей, лісових та водних земель, що негативно впливає на погіршення стану навколишнього природного середовища. Землі, які використовуються у сільськогосподарському виробництві забруднюються відходами промисловості, засмічуються побутовим сміттям, відходами нафтодобувної та переробної галузей, пестицидами та іншими хімічними речовинами, порушуються ґрунтообробною технікою, зазнають підтоплення та змиву корисних елементів.

Відсутність контролю за дотриманням визначених нормативів використання земельних ділянок призводить до зменшення продуктивності ріллі, за рахунок чого знижується урожайність сільськогосподарських культур. Реформування аграрного сектора економіки вимагає застосування сучасних підходів до організації управління земельними відносинами з метою найбільш ефективного використання земельного потенціалу та зумовлює потребу у визначенні єдиних принципів щодо використання і охорони земель.

Програми забезпечення охорони земель повинні включати наступні заходи: створення умов для раціонального землекористування; усунення ризиків вилучення сільськогосподарських земель та лісових угідь для інших потреб; протиерозійний захист земель; упередження підтоплення, заболочення, засолення, засушення та від інших несприятливих природних і техногенних забруднень; створення умов для поліпшення стану антропогенних ландшафтів. [1]

Реалізація завдань зі збереження продуктивності використання земель сільськогосподарського призначення, підвищення їх екологічних характеристик та якості ґрунтів, впровадження обмежень їх вилучення для потреб не пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом повинні визначатися нормативними документами.

Заходи захисту земельних ділянок від пожеж, ерозії та інших видів деградації необхідно здійснювати базуючись на державних і регіональних програмах у відповідності до закріплених планів землеустрою та техніко-економічного обґрунтування упорядкування земельних ділянок населених пунктів.

Виходячи з вище зазначеного існує необхідність землеволодільцям та користувачам земельних ділянок при реалізації виробництва товарної продукції дотримуватися вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів України вживати заходи щодо: підвищення родючості ґрунтів; збереження цінних характеристик землі; застосування екологічно безпечних технологій обробки ґрунту; здійснення протиерозійних, агрохімічних, меліоративних охоронних заходів; нормативного застосування пестицидів та агрохімікатів з інформуванням громадськості та місцевих органів влади; сприяння здійсненню аналізу та контролю за станом експлуатації земель, динамікою зміни родючості ґрунтів; своєчасного повідомлення контролюючих органів про наявну деградацію земель; усунення наслідків шкідливого впливу.

Література:

1. Закон України №962-IV від 18.12.2017 р. «Про охорону земель» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Зеленська І.В., студ. 4 курсу ЮФ
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ткаченко В.В.
Сумський НАУ

Сфера інтелектуальної власності є однією з найбільш актуальних тем у сучасному світі. Інновації та технології розвиваються зі швидкістю світла, що ставить перед урядами та бізнесом нові виклики щодо захисту прав на інтелектуальну власність. Проблеми інформаційного законодавства в сфері інтелектуальної власності стають все більш актуальними, оскільки інформаційні технології дозволяють швидко та легко копіювати та поширювати інтелектуальну власність.

Одним з головних викликів для інформаційного законодавства в сфері інтелектуальної власності є забезпечення ефективного захисту прав на інтелектуальну власність в умовах швидкого розвитку інноваційних технологій та глобалізації світової економіки. Оскільки інновації є одним з основних джерел економічного зростання та конкурентоспроможності країни, важливо забезпечити ефективний захист прав на інтелектуальну власність, що сприятиме розвитку інноваційного бізнесу та збільшенню економічного потенціалу країни.

Ще одним з основних викликів для інформаційного законодавства є боротьба з порушеннями прав на інтелектуальну власність. У світі відбувається значна кількість порушень авторських прав, які становлять значну загрозу для розвитку культури та інновацій. Тому важливо підвищувати ефективність правових механізмів та зміцнювати систему правового захисту прав на інтелектуальну власність. Зокрема, необхідно забезпечити ефективний захист авторських прав на цифрові твори, такі як музика, кіно, книги тощо, оскільки вони можуть швидко поширюватися в мережі Інтернет та наносити значні збитки авторам і правовласникам.

Не менш вагомою проблемою інформаційного законодавства є регулювання використання штучного інтелекту (ШІ). ШІ здатний замінити людську працю в багатьох сферах і з цим пов'язано багато питань щодо правового регулювання використання цієї технології. Наприклад, як забезпечити захист прав власності на алгоритми, розроблені на основі ШІ? Як забезпечити відповідальність за дії ШІ, якщо вони призводять до нещасних випадків?

Наступна проблема, пов'язана з інформаційним законодавством, полягає у захисті персональних даних. У світі все більше і більше компаній збирає та обробляє персональні дані своїх клієнтів, працівників тощо. Це вимагає від урядів прийняття ефективних заходів щодо захисту цих даних від несанкціонованого доступу, використання Інтернету, зокрема, в контексті боротьби з кіберзлочинністю та шахрайством. Необхідно розробити ефективні механізми для виявлення та припинення кібератак, забезпечити ефективне розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Іншою проблемою є недостатня гнучкість інформаційного законодавства відносно інновацій та нових технологій. Більшість законів були прийняті ще десятиліття тому, коли не існувало таких технологій як Інтернет, соціальні мережі, мобільні додатки та інші. Це може призвести до того, що інформаційне законодавство не буде відповідати новим викликам та інноваційним рішенням, що використовуються в даний час. Таким чином, виникає потреба у створенні нових законодавчих інструментів та механізмів, які були б максимально гнучкими та адаптованими до нових реалій.

Крім того, необхідно проводити постійну роботу з підвищення рівня правової освіти та свідомості серед громадян та підприємств щодо інтелектуальної власності та законодавства, що регулює її захист. Це сприятиме усвідомленню важливості захисту прав на інтелектуальну власність та зменшенню випадків її порушення.

Отже, інформаційне законодавство в сфері інтелектуальної власності є важливим і необхідним для розвитку інновацій та технологій в сучасному світі. Однак, враховуючи швидкі темпи розвитку технологій та виникнення нових викликів, необхідно постійно переглядати та оновлювати законодавство, щоб воно відповідало сучасним реаліям. Крім того, важливо забезпечити ефективний контроль за дотриманням цих норм, адже без цього законодавство втрачає свою силу. Уряди повинні співпрацювати з науковими та бізнес-спільнотами для розробки інформаційного законодавства, яке б відповідало сучасним викликам. Потрібно розробляти нові нормативні акти, які враховуватимуть нові технології, а також забезпечуватимуть захист прав власників інтелектуальної власності та персональних даних. Для того, щоб забезпечити ефективну реалізацію інформаційного законодавства, необхідно також забезпечити ефективний контроль та відповідальність за порушення його норм. Необхідно розробити ефективну систему моніторингу та контролю за виконанням законодавства, а також встановити відповідні санкції за порушення норм. Тільки так можна забезпечити ефективний захист прав на інтелектуальну власність і зберегти важливість цього виду права для розвитку інновацій та технологій.